

शतपदी भाषांतर.

एटले

अंचळगच्छनायक श्रीमहेंद्रसिंहसूरि विरचित
दृहत्शतपदी ग्रंथनुं साररूप भाषातर

(श्री मेरुतुंगसूरिविरचित लघुशतपदीनी
उपयोगी विना तथा पट्टावळी साथे.)

स्वा प्रसिद्ध करनार,
श्रावक रवजी देवराज.

(कच्छ-कोढायवाळा)

अमदावाद.

“विजय प्रवर्त्तक” प्रेममां छाप्यु

मसत १९९१

सन १८९९

किम्मत रुपीयो दोढ—पोष्टेज जुदुं

आ पुस्तक कायदा मुजब रजीष्टर करावी कर्त्ताए सर्व हक
स्वाधीन राख्या छे.

अर्पण पत्रिका.

अंचलगच्छदीपक, सुविहितमार्गप्रकाशक,
मुनिराज श्री गौतमसागरजी.

महाराज,

आप साहेब आवा विषमकालमां क्रियाउद्धार करी सु-
विहित पक्षने आदरी अचलगच्छने दीपाववा जे
उत्तम उपदेश करो छो, तथा सदरहु गच्छनी
लोपायली उत्तम पद्धतिओने पाछी प्रवृत्त
कराववा जे यत्न करो छो, तेथी आ-
नंदित थइ, आ उत्तम ग्रंथ, के जेमां
गच्छनी प्राचीन पद्धति विस्ता-
रथी वर्णववामां आवेली छे, ते
ग्रंथ आपना हस्तकम-
ळमा अर्पण करी
पोताने, कृता-
र्थ मानुं
छुं.

हुं छुं आपनो किकर,
भापातर कर्त्ता-श्रावक स्वजी देवराज.

પ્રસ્તાવના.

“આગમવાદનેજ વહુમત રાસતું” એવા ઉત્તમ ઉદ્દેશથી શ્રી અંચલગચ્છની સ્થાપના થઈ છે અને તેથીજ તે “વિધિપક્ષગચ્છ” તરીકે ઓલસાય છે. આ ગચ્છની સામાચારી આગમાનુમારિજ છે એવું સિદ્ધ કરવા સં ૧૨૬૩ માં શ્રી ધર્મઘોષસૂરિએ પ્રાકૃત ભાપામાં શતપદી નામે ગ્રંથ રચ્યો પણ તે વહુ કઠણ હોવાથી સં ૧૨૯૪ માં શ્રી મહેદ્રસિંહસૂરિએ પ્રાકૃત શતપદી ઉપરથી કેટલાક વધારા સુધારા સાથે સંસ્કૃતભાપામાં આ વૃદ્ધ શતપદી નામે ગ્રંથ રચ્યો છે. આમાં કુલ ૧૧૭ વિચારો છે.

અંચલગચ્છની સામાચારી જાણવા માટે આ ગ્રંથ સંપૂર્ણ ઉપયોગી છે. પણ આજકાલ સંસ્કૃતભાપાનો પ્રચાર ઓછો હોવાથી તેનો વધા જળો લાભ લઈ શકતા નથી તેથીજ હમણા હમણા ગચ્છની શુદ્ધ આચરણાઓ દિવસે દિવસે લોપાડ જડને ગચ્છાંતરની આચરણાઓ કે જે અંચલગચ્છના દિશાએ આગમથી વિપરીત રહેલી છે તે દામ્બલ થતી ચાલી છે. માટે તેવી આચરણાઓ અટકારીને ગચ્છની પ્રથમની શુદ્ધ આચરણાઓ ચાલુ કરાવવા માત્ર સર્વ લોકોને મીઠી સમજ પડે એવી દગ્ગા આ વૃદ્ધ શતપદીનું ભાષાતર કરી છપાવવામા આવે તો વહુ લાભ થાય. આ ધારીને અંચલગચ્છશૃંગાર સુવિહિતક્રિયાઉદ્ધારક સચિદ્ર-પાસિક મુનિગજ શ્રી ગૌતમમાગરજી મહારાજની મંચલ પ્રેરણાથી આ ભાષાતર રચવામાં આચ્યું છે.

આ ભાષાંતર સર્વે વાંચનારાઓને તરતમાં અને સરલ રીતે સમજવામાં આવે તે સારું શતપદીના શબ્દે શબ્દ લઈ નહિ કરતાં ટૂંકામાં સારાંશ લઈને સરલ રીતે રચવામાં આવ્યું છે.

ઘડી પ્રાંતમાં શ્રી મેરુતુંગસૂરિવિરચિત લઘુશતપદીની ઉપયોગી વિના તથા અંચલગચ્છની પટ્ટાવઢી પળ આપવામાં આવી છે.

આ પુસ્તકને છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવાના કામમાં કચ્છ-દુર્ગાપુર નિવાસી સુશ્રાવક પાસુભાઈ અને આસુભાઈ વાઘજી, તથા કચ્છ-નારાણપુર નિવાસી સુશ્રાવક ઠાકરસીંભાઈ તથા કચ્છ-કોઢાયવાસ્તવ્ય સુશ્રાવક લાધાભાઈ વગેરાણ સારું ઉત્તેજન આપ્યું છે. માટે તેમનો આ જગોણ ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

ઘડી વિજયમાન અંચલગચ્છાચાર્ય પૂજ્ય ભટ્ટારક શ્રીમાન્ જિનેંદ્રસાગરસૂરિ મહારાજે પળ આવા ઉત્તમ ગ્રંથની યોગ્ય કદર કરી સંપૂર્ણ આશ્રય આપ્યો છે તેથી તેમનો પળ ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

હવે વાચક વર્ગ પ્રતે મારી ં વીનતિ છે કે આ ભાષાંતર સુધારવામાં મે મારાથી વનતો પ્રયાસ લેવામાં સ્વામી રાસી નથી, છતાં નજરદોષથી કે મતિભ્રમથી ક્યાં પળ મૂલચૂક જણાય તો તેમણે તે સુધારી વાંચવું, અને મને તે વિષે સૂચના આપવા કૃપા કરવી.

ભાષાંતર કર્તા.

शतपदीनुं सारांश

प्रतिमा संवंधी विचारो.

- (१) प्रतिमा मपरिकर तथा अपरिकर वने वंदाय (१)*
- (२) प्रतिमामिं वस्त्राचळ करावुं (२)
- (३) प्रतिमानी मतिष्टा यतिए न करवी (३)
- (४) दीपपूजा, फळ तथा बीजपूजा, तथा बलिपूजा न करवी.
(४-६-८)
- (५) तंडुलपूजा, तथा पत्रपूजा थइ शके छे. (५-७)
- (६) पार्श्वनाथनी सात फण अने सुपार्श्वनाथनी पांच फण कराववी. (४३-४४)
- (७) पूजा उत्सर्गे त्रिसंध्याएज करवी, पण अपवेदि आगल पाछल पाही थइ शके (६४)
- (८) श्रावके चैत्यवंदन देवता माफकज् करवु. (९०)
- (९) राते पूजा नहि करवी. (९७)
- (१०) निश्राकृत चैत्य पण वादवु (९८)

श्रावकनी क्रिया संवंधी विचारो.

- (१) श्रावके वस्त्रांचळधीज क्रिया करवी. (२०)
- (२) थापनाचार्य नहि थापवो (२१)
- (३) मुनिने वाढता एक खमासमण देवुं पण चाले (२२)
- (४) मिथ्यात्व त्रिविधे त्रिविधे परिहृवुं (३०-३१)
- (५) पौषध पर्वदिनेज करवुं (३६)

- (६) सामायिक वे टाणेज करवुं ने वे घडीनुंज करवुं. (३९)
 (७) श्रावक आवश्यकानिर्युक्ति, चूर्णि, तथा सूत्रोना बूटक आ-
 लावा भणी शके. (८७-८८)
 (८) श्रावक प्रायश्चित्त लइ शके छे. (९३)
 (९) उपधान नहि वहेवा, तथा माळारोपण न कराववुं. (९६)
 (१०) षडावश्यक, चूर्णिनी विधिण करवुं. (११०-१११)
 (११) सामान्य साधुने पण वांदणा दइ शकाय. (११४)
 (१२) स्त्रीओए मुनिने ऊभे ऊभेज वांदवुं. (११६)

पर्व बावतना विचारो.

- (१) कल्याणिक नहि मानवा. (३७-३८)
 (२) आसो तथा चैत्रनी अठाइओ न मानवी. (११७)
 (३) संवळरीपडिकमणुं आषाढी पूनमथी पचाशमे दहाडेज करवुं. ८१
 (४) अधिकमास पौष के आषाढज थाय. (८२)
 (५) अधिकमासमां वीसापजूसण एटले श्रावण सुदि ५ नी पर्यु-
 षणा करवी. (८३)
 (६) लौकिक ठीपणुं नहि मानवुं. (८४)
 (७) चोमासुं तथा पाखी पूनमनाज करवा. (११२-११३)

साधुना आचार संबंधी विचारो.

(सामान्य कृत्यो.)

- (१) दांडो वंशनो तेम बीजा लाकडानो पण थाय. (९)
 (२) द्रव्यस्तव त्रिविधे त्रिविधे नहि करवुं. (१३)
 (३) पर्वदिनेज चैत्य वांदवा. (१४)
 (४) चैत्य वांदतां त्रण थुइज कहेवी. कृत्रिम थुइ न कहेवी. (१५-१६)

- (૬) સાધ્વી ઓછામાં ઓછી ત્રણ વિચરે (૨૭)
- (૬) ઋતુવદ્ધકાલે પીઠફલ્લક નહિ વાપરવા (૩૫)
- (૭) સાધુના ઉપાશ્રયે ગીતનૃત્ય ન કલ્પે. (૪૦)
- (૮) સાધુ કમાડવાળી વસતિમાંજ રહેવું (૪૬)
- (૯) મોઢક ઘોરતાં ભાગવાની જરૂર નથી (૬૨)
- (૧૦) સાધ્વીને દીક્ષા દેતાં આચાર્યે લોચ ન કરવો. (૬૩)
- (૧૧) હાથ પગ ન ઘોવા (૬૮-૬૯)
- (૧૨) રજોહરણ મોપતી વેગલે ન મૂકવા તથા રજોહરણપર વેશવું નહિ (૭૦)
- (૧૩) ભિક્ષાદિકનો ઉપયોગ ભિક્ષાર્યે જતી વેલાજ કરવો. (૭૨)
- (૧૪) સાધુ શ્રાવકને યોગ્યસૂત્ર ધણાવી શકે છે (૮૫)

(આપવાદિક કૃત્યો.)

૧. પુસ્તક તથા તેના ઉપકરણ રાखी શકાય છે ૧૦-૧૧-૧૨
૨. પાત્રાને સ્વંજન લેપ ન મળે તો વીજો લેપ પણ આપી શકાય ૧૭
૩. સ્થિર કે ચલ અવદ્ય પળ લડ શકાય છે ૧૮-૧૯
૪. વૃષભકલ્પનાવાળી વસતિ નમળે તો વીજીમાં પણ રહી શકાય ૨૩
૫. સાધુ વરસાદ વરસતા પણ ભોજનાદિ કરી શકે છે ૨૫
૬. સૂત્રાર્થપોરસીમાં પણ ધર્મદેશના દેડ શકાય. (૨૮)
૭. કારણે સૂત્રાર્થપોરસીની ડલટપાલટ પણ કરી શકાય. ૨૯
૮. માત્રક, કડાડ, ટોપ, નંદીપાત્ર, ઘડા, નેણ, મૂડ વગેરા ઉપયોગી ઉપકરણ પણ રાखी શકાય ૩૬-૩૭-૫૫
૯. ચોલપટ્ટો પહેગય છે તથા તેનું પ્રાત્ર ગોપવાય છે ૩૩-૩૪
૧૦. કારણે મામકલ્પની વધગટ પણ કરી શકાય છે ૪૧
૧૧. વીજા પાળીવી પણ વસ્ત્ર ધોવાય છે અને નેચના પાળીવી

પણ ધોવાય છે. ૪૬

૧૨ કારણે કમાડ ઢાંકવા કે ઝઘાડવા પણ કલ્પે. ૪૭-૪૮

૧૩ કારણે પાસત્થાદિક સાથે પણ વોલવું ચાલવું તથા તેમને વાં-
દવા કલ્પે. ૪૯-૫૦

૧૪ કારણે પાસત્થાદિકથી ભરેલા ક્ષેત્રમાં પણ પ્રવેશ કરવો કલ્પે. ૫૧

૧૫ તુંવડાનું કંઠ પણ શીવી શકાય છે. તથા ત્રપણીમાં દોરો રા-
સી શકાય છે. ૫૨-૫૩

૧૬ વસતિ સાંકડી હોય તો, સ્વીટીય પણ પાત્રા ટંગાઈ શકાય છે. ૫૪

૧૭ વર્ષાકાલે નિત્ય લોચ ન થાય તો પજૂસણે તો જરૂરજ કરવું. ૫૬

૧૮ કારણે ઔપધાદિકની સંનિધિ પણ કરી શકાય છે. ૫૯

૧૯ લેખ સંદેશા મોકલી શકાય છે. ૬૧

૨૦ કારણે સ્તિગ્ધ મધુર આહાર કરવો પણ કલ્પે છે. ૬૬

૨૧ યોગ મળે તો નૈઋતમાંજ થાંડિલે જવું. પણ યોગ ન હોય તો
જૂદી વાત છે. ૬૭

૨૨ રજોહરણેકાંગિક ન મળે તો અનેકાંગિક પણ રાસી શકાય. ૭૦

૨૩ તુંવાના પાત્ર શિવાય વીજા પાત્ર અલેપિત પણ વાપરી શકાય. ૭૬

૨૪ ભિક્ષા માટે ફોલી વાંધી શકાય છે. ૭૬

૨૫ દસીવાલું કપડું પહેરવું ન કલ્પે, પણ લઈ શકાય સ્વરૂં. ૭૭

૨૬ કારણે સાધ્વીઓને પણ વાચના આપી શકાય. ૭૯

૨૭ અપવાદે પ્રાવરણ ઓઢવું પણ કલ્પે. ૮૦

૨૮ શ્રાવકના ઘરેથી પણ ભિક્ષા લઈ શકાય તથા વીજા કુલો-
માંથી પણ લઈ શકાય. ૮૧-૯૦

૨૯ અપવાદપદે ફળ પણ વોરી શકાય. ૯૪-૯૬

(નીચેની બાવતોમાં એકાંત નથી.)

૩૦ ત્રીજા પોરેજ થાંડિલે જવું, ભિક્ષા કરવી, તથા વિહાર કરવો

एम पण एकांत नथी २४-५७-६०

३१ विगय नज कल्पे एम एकांत नथी ४२

३२ गोचरीथी आगल पाणी नज वोरवुं एम पण एकांत नथी ५८

३३ गोचरीए जतां वधा उपकरण साथेज लेवा एम पण एकांत नथी. ७१

३४ साधुए दिवसमां सामान्यपणे एकवार जमवुं पण त्यां पण एकांत नथी ७३

३५ खरडेला हाथवाळा पासेथीज वोरवुं एम पण एकांत नथी ७४

३६ साधुसाध्वीओ एकक्षेत्रे सर्वथा नहि रहें एम पण एकांत नथी ७८

३७ एक घरमां एकज संघाडाए वोरवुं एम पण एकांत नथी ९१

साधु श्रावक वन्नेने लागु पडता विचारो

१ पर्वदिने समर्थ छतां उक्त तप न करे तो प्रायश्चित्त लागे, असमर्थने न लागे. ६६

२ नमोऽर्चुणामां "दीवो, ताण, सरण, गइ, पडहा, नमोजिणार्ण, जियभयाण, तथा जेय अइया सिद्धा" ए पाठ नहि कहेवो ९९

३ नवकार मंत्रमा "होडमंगल" कहेवुं १००

४ बीजु वादणु पादपतितज देवुं. ११५

परचूरण विचारो.

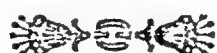
१ जिनाज्ञा प्रमाण करवी १०१

२ आचरणाओ विचित्र छे १०२

३ अशठाचग्नाना लक्षण तथा दृष्टांत १०३

४ हरिमद्रमूरि तथा अभयदेवमूरिनी आचरणा. १०४

- ५ मुनिचंद्रसूरि तथा देवसूरिनी आचरणा. १०५
- ६ उपदेशमालानी शिक्षाओ. १०६
- ७ खरतरोनी आचरणाओ. १०७
- ८ वडगच्छ तथा स्वगच्छनी उत्पत्ति. १०८
- ९ दिगंबरो साथ चर्चा. १०९

लघुशतपदीनो सारांश.

- १ शतरभेदी पूजाज करवी. ९
- २ आरती मंगळदीवा न करवा. १२
- ३ प्रतिमाना कंठथी माला लइ श्रावकोए नहि पहेरवी. १३
- ४ साधुए पाडिकमणामां चैत्यवंदन तथा नित्ये क्षेत्रदेवतानी थु-
इओ नहि कहेवी. १९
- ५ पंचपर्वी नहि पण चौपर्वी मानवी. ३५
- ६ औदायिक तिथि न लेवी. ३६

શતપદીના વિચારોની અનુક્રમણિકા.

વિચાર.

પૃષ્ઠાંક

- મંગળાચરણ તથા ઉપોદ્ઘાત. ૧
- ૧ પ્રતિમા સપરિકર તથા અપરિકર વન્ને વાદી શકાય .. ૨
- ૨ પ્રતિમામા વસ્ત્રાંચલ કરાવવું વાજવીજ છે. ૧૧
- ૩ પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા યતિષ્ઠ નહિ પણ શ્રાવકે કરવી. ... ૩
- ૪ પ્રતિષ્ઠા પૂજા નહિ કરવી .. ૭
- ૫ તદુલવડે પૂજા થઈ શકે છે . . . ૧૧
- ૬ ફલ તથા વીજવડે પૂજા નહિ કરવી. . . ૧૧
- ૭ પત્રપૂજા થઈ શકે છે. ૮
- ૮ વાલ્મી નહિ ચઢાવવી . ૧૧
- ૯ સાધુને વંશનોજ ઢાઢો કલ્પે એવો નિયમ નથી. વીજા
લાકડાનું પણ કલ્પે ૧૧
- ૧૦ સાધુને પુસ્તક સાથે દોત, લેખણ, પાનામાં નાખવાનું
દોર તથા સીલું, અને પોંજણી પણ રાખવા કલ્પે તથા
શ્રાવકને પુષ્પાદિકથી પુસ્તકપૂજા કરવી પણ ઘટે છે , ૧૧
- ૧૧ સાધુ અપવાદપદે પુસ્તક રાખી શકે છે . ૧૨
- ૧૨ સાધુ પુસ્તક માથે ટીપણી, કવડી, પાટલીને ઠવણી પ-
ણ રાખી શકે છે ૧૧
- ૧૩ સાધુઓ દ્રવ્યસ્ત્રવ ત્રિવિધ ત્રિવિધે નહિ કરવું .. ૧૧
- ૧૪ સાધુઓ પર્વના દિનેજ ચૈત્રમા જવું ૧૩
- ૧૫ સાધુઓ ત્રણ થુડવડેજ ચૈત્રવદન કરવું પણ ડારિયા-
વડી, કે નમોત્યુણા નહિ કહેવા ૧૪
- ૧૬ મંસાર દાગાનલ વગેરા કૃત્રિમ થુડયો નહિ કહેવી . ૧૧
- ૧૭ સાધુ પાત્રાને રાગનરોપ નહિ મળતા વીજા ભેષ પણ
આપી શકે છે ૧૫

विचार.

पृष्ठांक.

- १८ साधु अपवादे स्थिर अवष्टंभ लइ शके छे. ... ११
- १९ साधु अपवादे चल अवष्टंभ पण राखी शके छे. ... १६
- २० श्रावके वस्त्रांचळथीज धर्मक्रिया करवी. मोपती नहि राखवी. ,,
- २१ श्रावके स्थापनाचार्य नहि थापवो. ... २६
- २२ श्रावक मुनिने एक खमांसमणे पण वांदी शके छे. ... ३०
- २३ साधुए उत्सर्गे वृषभ कल्पनाएज वसति लेवी. ... ३२
- २४ साधुए त्रीजा पंहोरेज थंडिले जवुं एवुं कांइ एकांत नथी. ३३
- २५ साधु वरसाद वरसतां पण भोजन वगेरा करी शके छे. ,,
- २६ साधुए आचार्यादिक माटे हमेशां अने पोताना माटे
फक्त वर्षाकालमांज मात्रक (माटुं) नामे वासण राखवुं. ३४
- २७ साध्वीओ ओछामां ओछी त्रणज विचरी शके. ... ११
- २८ साधु कारण जाणी सूत्रार्थ पोरसीमां पण धर्मदेशना
करी शके. ... ३८
- २९ साधु कारणवशे सूत्रार्थ पोरसीमां उलटपालट पण करी शके. ३९
- ३० श्रावके मिथ्यात्व त्रिविधे त्रिविधे परिहार करवुं. ... ४०
- ३१ श्रावकने मिथ्यादृष्टिओ साथे वसतां पण मिथ्यात्वनी
अनुमति न लागे. ... ४५
- ३२ साधुए कारणे कडाइ, टोप, नंदिपात्र, नेण, सूइ तथा
कातर वगेरा औपग्रहिक उपकरण पण राखवा. ... ४७
- ३३ साधुने लज्जाना कारणे चोलपट्टो पहेरवो कहाँ छे. ... ४९
- ३४ साधु कारणे चलोटानुं प्रांत पण गोपवी शके छे. ... ५०
- ३५ साधुए ऋतुवद्धे कालमां पीठ फळकादि नहि वापरवा. ,,
- ३६ श्रावके पौषध पर्वदिनेज करवुं. ... ५२
- ३७ श्रावके कल्याणिकमां पण पौषध नहि करवुं.... ५८
- ३८ कल्याणिक हमेश पाळवा शास्त्रमां नथी कहाँ. ११

विचार.

पृष्ठांक

- ३९ श्रावके सामायिक मात्र वे टाणेज अने वे घडीनुंज क-
रवु वयु नहि करवुं .. ६०
- ४० साधुना उपाश्रयमां गीत नृत्य नहि कल्पे ६१
- ४१ साधुने कारणवशे मासकल्पथी वधुगढु रहेवुं पण कल्पे ६३
- ४२ साधुने विगय नज कल्पे एम एकांत नथी . ६५
- ४३ पार्श्वनाथनी प्रतिमा सातफणवाळी करवी ६७
- ४४ मृपार्श्वनाथनी प्रतिमा पाचफणवाळी करवी ,, ॥
- ४५ साधु फक्त नेवना पाणीथीज वसु धोवे एम नथी बीजा
पाणीथी पण वसु धोवा कहेलुं छे ,, ॥
- ४६ स्थविरकलिप साधुए कमाडवाली वसतिमांज रहेवुं . ६८
- ४७ साधुने कारणे कमाड ढाकवा तथा आगळी देवी पण कल्पे ६९
- ४८ साधुने गोचरीए फरता कारणे कमाड, पाटिका, के आ-
गळी ऊघाडवी पण कल्पे ,, ॥
- ४९ पासत्यादिक साथे उत्सर्गे आलापसंलाप करवो नहि,
पण अपवाटे करवो पण कल्पे . ७०
- ५० पामत्यादिकने उत्सर्गे वादवा नहि पण कारणे वांदवा
पण कल्पे . ७१
- ५१ पासत्यादिकथी व्याप्त क्षेत्रमां मुनिने उत्सर्गे प्रवेश कर-
वो न कल्पे पण अपवादे कल्पे . ,, ७२
- ५२ साधुने तुजढामा कठ शीवतां वाध नथी . ७३
- ५३ साधुने त्रपणीमां दोरो वाधवो पण कल्पे ,, ॥
- ५४ साधुए पात्रा मंथारा पामे राखवा पण वसति सांकडी
होय तो स्त्रीटीए पण टागी-शक्राय . ७४
- ५५ साधुए कारणे घडा वगेरा पण लेवा ,, ॥
- ५६ स्थविरकलिपए वर्षाकाळमा निश लोच करवो पण तेम

विचार.

पृष्ठांक.

- न थाय तोए पजूसणनो जरूर लोच करवो. अने शेष
 काले चच्चार मासे लोच करवो. ७५
- ५७ साधुए त्रीजा पहोरमांज भिक्षा करवी एम एकांत थइ
 शके नहि. ७७
- ५८ साधुए गोचरीथी आगल पाणी नज लाववुं एम पण
 एकांत नथी. ७६
- ५९ साधुने औषधादिक सन्निधि राखवा उत्सर्गे न कल्पे,
 कारणे कल्पे पण खरा. ७७
- ६० विहार त्रीजेज पहोरे करवो ए नियम जिनकालिप माटेज
 छे, स्थविरकालिप माटे नथी. ७८
- ६१ साधु लेख संदेशा मोकली शके. ७९
- ६२ साधुए मोदक वगेरा वोरतां भांगवा जोवानी जरूर जथी. ,,
- ६३ साध्वीने दीक्षा देतां आचार्ये लोच न करवो.... .. ८०
- ६४ उत्सर्गे त्रिसंध्याएज पूजा करवी पण अपवादे आगल
 पाछल पण थइ शके. ८१
- ६५ साधुने कारणे स्निग्धमधुर आहार पण करवो कल्पे.... ,,
- ६६ पर्वदिवसे समर्थ छतां भांखेल तप न करे तो तेने प्राय-
 श्चित्त लागे वाकी असमर्थने प्रायश्चित्त नहि लागे. ... ८२
- ६७ साधुए योग मळे तो नैऋतकोणमांज थंडिले जवुं. ... ,,
- ६८ साधुए हाथ पग धोवा नहि. ८३
- ६९ साधुए वर्षादमां पगे लागतुं कादव पादलेखनिकावडे
 ऊतारवुं. पण धोवुं नहि. ८६
- ७० साधुए रजोहरण उत्सर्गे एकांगिकज राखवुं पण अप-
 वादे अनेकांगिक पण राखवुं, रजोहरण मोपती तथा
 पादपोंछन वेगलां नहि मूकवां, रजोहरण एक हाथनुं

पृष्ठांक.

करुं रजोहरणनी दमीभो नाडी नदि करी. रजोहर-
ण दंदना भीजा भाग ऊपर बांधु, दंदमां ग्रीनी के
दमीभोनो धंध न पादयो. रजोहरण ऊपर पेअनु नादि,
रजोहरण जमणे पदमेज रागरु, तथा दमीभो दार
आंगलनीज करी ८६

७१. मातृग गोचरी योगे कामे बाहेर नीज्यता तथा उप-
करण मागेज लेया एं पण नई एकांत नही ... ८९

७२. मातृग भिक्षादिकनो उपयोग भिक्षादि भर्गे नही पे-
राज करवो ११

७३. मातृने सामान्यपणे एकनाग्न भोजन करुं कल्पे, पण
त्यां पण एकांत नही ९०

७४. मातृग घरदेहा हाथपाळा पागेधीज भिक्षा लेयी, एरो
पण निरम नही. ११

७५. तुलानु पात्र अलेखन न तापरुं. बीजा पाप्मा विषे
नियम नही. ९१

७६. भिक्षा माटे प्रोत्री बांधवी शासगिष्ठ छे ९२

७७. सातृने दमीपाटुं कपटुं पहेरुं न कल्पे, याही लेया वा-
चत एकांत निषेध नही ९२

७८. सातृ तथा मातृओ एक क्षेत्रमां सरैया नादि रद्दे एरो
एकांत नही ९३

७९. सातृ अपवादे मातृओने पण वाचना आपी शके. ९४

८०. यतिने उत्तमार्गे श्रावण न कल्पे, अपवादे कल्पे पण गुरो ९७

८१. सबळरी पांडित्यपणु चोरे पर्युषणनी क्रियाओ आपादी
पुनर्ग न करी शक्या किंतु तेथी पचाशमे दहादेज करवी ९८

८२. अरिहमाम पाप के आपादज थाय अने अधिक माम

- આવે તે વેલા વીસા પજૂસણજ કરવી. ૧૦૦
- ૮૩ અધિકમાસ થતાં સંવહરીપડિકમણું શ્રાવણ સુદિ પાં-
ચમેજ કરવું. ૧૦૧
- ૮૪ લૌકિક ટીપણું નહિ માનવું.... ... ૧૦૨
- ૮૫ સાધુ શ્રાવકને છજીવણી અધ્યયન સૂધી ઉત્સર્ગ માર્ગેજ
શીખાવી શકે છે. ૧૦૪
- ૮૬ શ્રાવકે આઠ પ્રવચન માતાના જ્ઞાન માટે ઉત્તરાધ્યયનનું
પ્રવચનમાત્ર અધ્યયન શીખતાં કંઈ વાધ નથી... ... ૧૦૭
- ૮૭ શ્રાવકને આવશ્યકનિર્યુક્તિ તથા સિદ્ધાંતના છૂટક આ-
લાવા શીખવામાં કંઈ વાધ નથી... ... "
- ૮૮ શ્રાવકને આવશ્યકચૂર્ણિ વગેરાનો અનુયોગ આપી શ-
કાય છે. ૧૦૯
- ૮૯ સાધુ અજાણ્યા ઘરેથીજ વહોરે એવું એકાંત નથી. તેથી
શ્રાવકના ઘરેથી પળ ભિક્ષા લઈ શકાય. ૧૧૦
- ૯૦ સાધુ શ્રાવકના ઘરો ઉપરાંત વીજા કુલોથી પળ ભિક્ષા
લઈ શકે છે. ૧૧૧
- ૯૧ એક ઘરમાં એકજ સંઘાડાએ વહોરવું એ નિયમ પળ એ-
કાંતે પાડી શકાય નહિ. ૧૧૪
- ૯૨ શ્રાવકોએ દેવતાના માફક કાવ્યો અને નમોત્થુણાવહે-
જ ચૈત્યવંદન કરવું.... ... ૧૧૬
- ૯૩ શ્રાવકોને પ્રાયશ્ચિત્ત આપવા સૂત્રસિદ્ધજ છે. ૧૧૬
- ૯૪ સાધુને ફલ વોરવાનો ઉત્સર્ગે નિષેધ છે પળ અપવાદે
નિષેધ નથી. ૧૧૭
- ૯૫ સાધુએ અપવાદે ફલ વોરવાની શાસ્ત્રમાં અમુક વિધિ
પળ વતાવી છે. ૧૧૯

पृष्ठांक.

९६ श्रावकोने उपधान नहि वहेराववा तथा मालारोपण नहि कराववुं	१२१
९७ राते पूजा नहि करवी	१२७
९८ निश्चाकृत चैसमा पण वादवा जवुं	१२८
९९ शक्रस्तवमा “दीवो, ताणं, मरण, गह, पइहा” तथा “नमोजिणाणं, जियभयाणं” तथा “जेय अईयासिद्धा” ए पाठ नहि बोलवा.	१२८
१०० नोंकारमन्त्री चूलिकामा “होइमंगळ” कहेवुं	१३१

परचूरण विचारो.

१०१ जिनाज्ञाज प्रमाण करी	१३१
१०२ अश्टाचरणा प्रमाणज छे पण ते कोइ विशेष आचरणाओज जाणवी	१३६
१०३ आजकाल आचरणाओ विचित्र छे.	१३७
१०४ हरिभद्रमूरि तथा अभयदेवमूरिनी आचरणा	१४२
१०५ मुनिचद्रमूरि तथा देवमूरिनी आचरणा	१४४
१०६ उपदेशमालानी केटलीक शीखामणां	१४५
१०७ स्वर्तरोनी आचरणा.	१४८
१०८ वडगच्छने अंचळगच्छनी उत्पाप्ति	१५४
१०९ दिगमगे विषे विचार	१५६

(१) जमी कराववी वाजवीज छे

(२) मूर्तिनो आहार जेम मनोहर लागे तेम करवो. १५७

(३) बलि नहि चडाववी.

(४) कस्तूरी वगेराने जीवाग गणी अपवित्र न गणतु

(५) धर्मोपकरण राखना पाथ नथी १६९

	પૃષ્ઠાંક.
(૬) પાત્ર રાખવાના ફાયદા.૧૬૧
(૭) આજકાલ કરપાણી થતાં દોષ લાગે છે. ,,
(૮) વસ્ત્ર રાખવા શાસ્ત્રસિદ્ધ છે...૧૬૨
(૯) જિનકલ્પીથી વિરુદ્ધ છતાં જિનકલ્પી નામ ધરા- વવું અયુક્ત છે...૧૬૪
(૧૦) જિનકલ્પિની ક્રિયા...૧૬૫
(૧૧) દિર્ઘવરો અર્વાચીન છે.૧૬૬
(૧૨) સ્ત્રી પણ મુક્તિ પામી શકે....	... ,,
(૧૩) અણગલ પાળી ઘાપરનારના ઘરેથી પણ મુનિ ભિક્ષા કરી શકે.૧૬૭
(૧૪) અપવિત્રતા કે આમઢછટ લોકવ્યવહારેજ લેખવી. ,,	
૧૧૦ ચૂર્ણિમાં લેખેલ સામાયિક તથા પઢાવશ્યકની વિધિ. ૧૭૦	
૧૧૧ ચૂર્ણિના પાઠનો અર્થ...૧૭૨
૧૧૨ ચોમાસું તથા પાંચી પૂનમનાજ કરવા૧૭૯
૧૧૩ ચોમાસા વાવત શંકા સમાધાન૧૮૩
૧૧૪ સામાન્ય સાધુને પણ વાંદણા દઈ શકાય.૧૮૫
૧૧૫ વીજું વાંદણું પાદપતિતજ દેવું.૧૮૭
૧૧૬ સ્ત્રીઓએ ઝમે ઝમેજ વાંદવું.૧૮૮
૧૧૭ આસો તથા ચૈત્રની અઠાઈયો નહિ માનવી.૧૮૯
ગ્રંથ વનવાનો કાલ, પ્રાર્થના, તથા ગ્રંથમાન...૧૯૦
	
લઘુશતપદીની ઉપયોગી વિના.૧૯૩
પટ્ટાવળી.૨૧૯
ઉપયોગિ ઇતિહાસ.૨૨૪

श्री महेंद्रसिंहसूरि विरचित शतपदी ग्रंथनुं साररूप भाषांतर.

मंगळाचरण.

त्रण भुवनरूपी घरमां दीपक समान, कल्याणना निधि, सं-
सारसमुद्रमां द्वीप समान, सशयरूप अधकार हरवामां सूर्य स-
मान श्रीमान् वीरजिन जयवत्त रहो.

उपोद्घात.

कोइ एक सूरिए मनमा गर्व धरी सो पूर्वपक्ष ऊभा कर्या
तेना श्री धर्मघोष सूरिए बहुधा सिद्धातोना पुरावाथीज, अने
क्याक घटती युक्तिओ, तथा सिद्धातानुसारि प्रकरणोना पुरावा
आपी उत्तरो वाळ्या छे ए उत्तरो तथा बीजा थोडाक विचारो
मळी इहां एकशोसत्तर विचार अनुक्रमे लखयामा आवशे

ए विचारोमाना ओगणपचाणमा तथा ओगणमाठमा आ-
खा विचार अने त्रेयीशमा तथा पचाणमा विचारनो केटलोक
भाग अगीतार्यने नाहे जणाववो

વિચાર ૧ છો.

પ્રશ્ન:—પરિકર સહિત પ્રતિમાજ વાંદવી કે કેમ?

ઉત્તર:—પરિકર સહિત કોઈ પ્રતિમા કરાવે તો તે વાજવીજ છે. પણ વાંદવા પેટે તો સપરિકર તથા અપરિકર બન્ને પ્રતિમા વાંદવા યોગ્ય છે.

અર્વાંતર પ્રશ્ન:—જો સામાન્યપણે અરિહંતની પ્રતિમા છે એમ જાણી વધી પ્રતિમાઓ વાંદવી એમ કહો છો તો દિગંવરોની પ્રતિમા કેમ નથી વાંદતા ?

ઉત્તર:—ટીકામાં કોટિક એટલે દિગંવર પરિગૃહીત પ્રતિમાને અન્યતીર્થિક પરિગૃહીતમાં જ ગણી છે માટે નથી વાંદતા.

(યાદી)—વઢી-પંચતીર્થી, તથા ચાંવીસવઢાં તો ચૈત્યવાસિ-યોજન કરાવ્યાં છે અને કરાવે છે.

વિચાર ૨ જો.

પ્રશ્ન:—વસ્ત્રાંચલ એટલે વજ્રકહોટાવાળી પ્રતિમાઓ સિદ્ધાં-તાનુસારી છે કે કેમ? તેમજ વસ્ત્રાંચલ દિગંવરોના વિવાદ પછી ચાલ્યું છે કે કેમ?

ઉત્તર:—દિગંવરોથી અગાઉ પણ વસ્ત્રાંચલ દેખાય છે. કેમકે મરૂચ, નંદસસમનગર, શ્રીમાલ, સાચોર, જંબુસર, તથા કાસદ્દ વગેરા ઠેકાણે દિગંવરોથી અગાઉની પ્રતિમાઓમાં પણ વસ્ત્રાંચલ છે. તેમજ વાયડમાં મુનિસુવ્રતસ્વામિની અત્યંત ચિરંતન જીવંતસ્વા-મિની પ્રતિમા છે તેમાં પણ વસ્ત્રાંચલ છે.

અર્વાંતર પ્રશ્ન:—સારે ગિરનારની પ્રતિમામાં વસ્ત્રાંચલ કેમ નથી ?

उत्तरः—अत्यंत प्राचीन अतिशयवत प्रतिमाओंनी बात क-
रवानी जरूर नहीं कारण के तेमा तो श्रीवत्स पण नहीं

बड़ी श्वेतावर दर्शन प्रमाणे दीक्षा लेनी बेला अवश्य
मर्चे तीर्थरुओ सोपधिक एटले वस्त्रसहित होय छे माटे बस्त्रावल
बाजवीज छे

विचार ३ जो.

(याति प्रतिष्ठा.)

प्रश्नः—हमणाना घणा यातिजो जिनप्रतिमानी प्रतिष्ठा करे
छे, छता तमे केम नहीं करता ?

उत्तरः—सूत्र, निर्युक्ति, भाष्य, चूर्ण, वृत्ति, अने टिपन्नक
रूप आगमग्रंथोमां कोई ग्रंथकारे कोई ठेकाणे साधुने आश्री
प्रतिष्ठा कही नहीं उलहु श्रीभद्रगहस्वामि बगेराए कल्पादि
सिद्धांत ग्रंथोमां श्रावकोनेज आत्तरीने प्रतिष्ठानी विधि कही छे

कल्पभाष्यना पहेला उद्देशामां लख्यु छे के साधुए ज्या प्र-
तिष्ठा यती होय त्या चैत्यपूजा होता, अथवा राजाए निर्मंत्रण
करता, अथवा संज्ञि एटले श्रावक तेनी भाग्यवृद्धि करवा माटे,
अथवा पोते वादी होता, अथवा क्षपक एटले तपस्वी होनां, अ-
थवा धर्मकधिक होना, अथवा ज्ञाति एटले कोई सूत्रार्थमा ज्ञ-
कावंत यण्ट होतां, अथवा पात्र एटले जिप्यादिक मज्जाना
होता, अथवा प्रभावनाना निमित्ते, अथवा भट्ति एटले समा-
चार मज्जाना होता, अथवा उद्गाह टालवाना कारणे जतुं

टहा मज्जि तथा वादिरूप वे द्वारनी व्याख्या करना चूर्णि-

કારે લખ્યું છે કે સંજ્ઞિ એટલે શ્રાવકોને જિનપ્રતિમાનું પહેલું પ્રતિષ્ઠાપન કરતાં પરવાદી વિદ્ય મકરો એવા વિચારથી વાદિ સાધુ ત્યાં જાય. તેમજ કોઈ શ્રાવક જિનપ્રતિમાનું પહેલું પ્રતિષ્ઠાપન કરે, ત્યાં સાધુઓને આવેલા જોઈ વિચારે કે જ્યારે આ મહાત્માઓ પૂજા જોવા સારું આવે છે, તો મારે પણ એ કલ્યાણકારી છે માટે મારે નિત્ય પૂજા કરવી, એમ તે શ્રાવકની બુદ્ધિ થાય. અને જો ત્યાં સાધુઓ નહિ જાય તો શ્રાવકના મનને એમ થાય કે કોઈ મહાત્મા તો આવતા નથી માટે શું કરવા પૂજા કરું. इत्यादि.

માટે इहां પહેલાં પ્રતિષ્ઠાપન કરે એમ લખ્યું છે તેનો અર્થ આગલા સંવંધ ઊપરથી પહેલી પૂજા કરે એમ થાય છે.

કદાચ કોઈ કહેશે કે इहां પ્રતિષ્ઠાપન શબ્દ પ્રેરકરૂપથી સિદ્ધ થયેલ છે માટે તેનો અર્થ પ્રતિષ્ઠા કરાવવી એવો થશે તો તેને અમે કહીએ છીએ કે જો એમ થાય તો પણ સાધુએ પ્રતિષ્ઠા કરવી એમ નથી આવતું.

અવાંતર પ્રશ્ન:—ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે સાધુઓ પૂજા દેખવા આવે છે પણ કંઈ પ્રતિષ્ઠા તો દેખવા નથી આવતા ?

ઉત્તર:—સિદ્ધાંતમાં જે પહેલી પૂજા તેજ પ્રતિષ્ઠા કહેવાય છે. અંજનશલાકા કે આદાનાદિક ક્રિયાઓ કંઈ પ્રતિષ્ઠા નથી કહી.

વળી પ્રભાવતી રાણીના વૃત્તાંતમાં પણ વીરપ્રભુની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા વિદ્યુન્માલી દેવ તથા પ્રભાવતી શિવાય કોઈએ કરી નથી.

તેમજ સમુદ્રાચાર્યકૃત પ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં શ્રાવકપ્રતિષ્ઠાજ દેશાય છે.

તથા પંચાશકમાં પ્રતિષ્ઠા દ્રવ્યસ્તવમાં ગણી છે. અને યતિને દ્રવ્યસ્તવ કરવો આવશ્યક નિર્યુક્તિ તથા મહાનિશીથમાં સર્વથા નિષિદ્ધ કર્યો છે.

માટે શ્રાવકો પહેલાં પૂજે અને પછી ચતુર્વિધ સંઘ વાંદે એ

રીતે ચતુર્વિધ સંઘ પ્રતિષ્ઠાકારી છે એમ માનીએ છીએ

વળી જે પ્રતિષ્ઠાકલ્પોના આધારે સાવચ્છપ્રતિષ્ઠા ચાલે છે તેઓ પણ વરોવર યુક્તિ સહિત નથી. જુઓ હરિભદ્રસૂરિકૃત પ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં જિનનુ આદ્વાન કરવું કહ્યું છે, તે શું સિદ્ધિલેખથી જિન આવતા હશે! તેમજ કોઈક પ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં સૂરિમંત્રથી પ્રતિષ્ઠા કરવી કહી છે અને ઉપાધ્યાયાદિક વર્દ્ધમાનવિદ્યા વગેરાથી પણ પ્રતિષ્ઠા કરે છે તથા પચાશકમા નૌકારમંત્રવડે પણ પ્રતિષ્ઠા કરવી કહી છે

વળી હરિભદ્રસૂરિકૃત પ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં ગાયના મૂત્ર, છાણ, દૂધ, દહિ, તથા ઘૃતરૂપ પંચગવ્યથી સ્નાન લેવું છે અને ક્યાક પાંચ ઉદુવરની અતર્છાલથી સ્નાન કહ્યું છે તથા ક્યાક પાંચ મૃત્તિકાવડે સ્નાન કહ્યું છે

એમ પ્રતિષ્ઠાની વિધિઓ અનેક હોવાથી ક્યાં આસ્થા થાય? કદાચ કોઈ કહેશે કે અમે ફક્ત અંજનશલાકારૂપ નિરવચ્છ પ્રતિષ્ઠાજ કરશું તો તેમ તેનાથી કહી શકાશે નહિ, કારણ કે પ્રતિષ્ઠાકલ્પોમા અનેક સાવચ્છકામો કરવાં કહેલાં છે

અવાતર પ્રશ્ન:—જો તમે યતિપ્રતિષ્ઠા પ્રમાણ નથી કરતા તો તેમણે પ્રતિષ્ઠિત કરેલી પ્રાતિમાઓ કેમ વાંદો છો?

ઉત્તર ૧ હું:—પ્રતિષ્ઠા કરનાર ત્રણ કહેવાય છે એક સૂત્રધાર એટલે શિલાટ પ્રતિષ્ઠા કરે છે, વીજી શ્રાવક કરે છે, અને ત્રીજી યતિ કરે છે તેથી અમે ધવલી શ્રાવકની પ્રતિષ્ઠા મનમા કરીને વાંટીએ છીએ

ઉત્તર ૨ હું:—પ્રતિષ્ઠા કરનાર યતિ પ્રતિષ્ઠા કરતી વેલાએ, સાધુ માટે ઠેરાવેલા પ્રમાણથી અધિક અને દશાસહિત કોરાં વસ્ત્ર પહેરીને તથા સોનાની વાંટી, મીઠોલ, અને કુમ્ભના મૂત્રવડે

અલંકાર કરીને વરરાજા જેવો વેષ કરે છે, વચને કરી અઢાર સ્નાન તથા સેંકડો ઔષધીઓના મૂળાદિકવડે પ્રતિષ્ઠાની માવ-
દ્યવિધિઓ ચલાવે છે, અને કાયાળ કરી ફૂલ, ચોંચા વગેરાનો
તથા સ્ત્રી અને ઉદ્યોતિકા દટલે અગ્નિપ્રકાશનો સ્પર્શ કરે છે તેથી
જેમ સામાયિક કરતાં શ્રાવક યતિ જેવો કહેવાય છે તેમ પ્રતિષ્ઠા
વેલા યતિ પણ શ્રાવક જેવોજ પ્રતિભામે છે. (માટે તેણે કરેલી
પ્રતિષ્ઠા વાસ્તવિકરીતે શ્રાવક પ્રતિષ્ઠાજ થાય છે.)

ઉત્તર ૩ જું:—વઢી જે કેટલાક સર્વથા સંયમરહિત અવિરત
જેવા પાસથાઓ પ્રતિષ્ઠા કરે છે તે કેવી યતિપ્રતિષ્ઠા કહેવાય?

ઉત્તર ૪ થું:—વઢી યતિએ પ્રતિષ્ઠા કરી દટલાથી કંઈ પ્રતિમા
અવંદનીય થતી નથી. કારણ કે કોઈએક વિધિએ કરી પ્રતિમા કરાવે
છે, થપાવે છે, અને પૂજે છે અને કોઈ અવિધિએ કરાવે છે, થપાવે છે,
અને પૂજે છે. પરંતુ ત્યાં વિધિઅવિધિનું ફલ તો કરનારને છે; વાંદના-
રને તો વીતરાગની પ્રતિમા જાણી શુદ્ધ ચિત્તથી વાંદતાં લાભજ છે.

શાસ્ત્રમાં પણ નિશ્રાકૃત ને અનિશ્રાકૃત ચૈત્યો સરસ્વી રીતે
વાંદવા લાયક કહ્યાં છે.

વઢી તમોએ માનેલી પ્રતિષ્ઠામાં પણ પેટામાં શ્રાવકની પ્રતિષ્ઠા રહેલ
છે છતાં તમો કેય વાંદો છો? इहां જે તમારું ઉત્તર તેજ અમારું છે.

(યાદી):—વઢી કેટલાએક સૈકાં થયાં પ્રાયે ચૈત્યવાસિયોનીજ
પ્રતિષ્ઠા દેશાય છે. તથા કેટલાક અવિદેકિ શ્રાવકો જિનમંદિરમાં
ગણેશ વેશાડે છે તેની, તથા ક્ષેત્રપાલ, અંબિકા, સરસ્વતી, ગોમુખ
વગેરા યક્ષ, ને ચક્રેશ્વરી વગેરા દેવીઓની પણ ચૈત્ય વાસિઓ
પ્રતિષ્ઠા કરે છે. માટે ચૈત્યવાસિઓનાં કેટલાં કામ તપાશિએ.

માટે જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા શ્રાવકનુંજ કૃત્ય છે.

વિચાર ૪ થો.

પ્રશ્ન:—દીપ પૂજા કરવી કે નહિ ?

ઉત્તર:—શાસ્ત્રમા નથી કહેલ માટે ન કરવી વાકી અચારું
હોય તો માર્ગિના દર્શન સારું દીપો કરાય છે, પણ પૂજાના અર્થે
ન કરવો

ઘણી વિવેકિઓ તો પ્રાયે માજનીજ પૂજા કરે છે, રાતની
નથી કરતા

વિચાર ૫ મો.

પ્રશ્ન:—રાયપમેણી વગેરા સૂત્રોમા દેવતાના અધિકારે રૂપા-
ના તંદુલજ લેવેઠ છે માટે વીજા કેમ ચડાવાય ?

ઉત્તર:—પોતાની શક્તિ પ્રમાણે વીજા તંદુલ ચડાવે તે પણ
રજતમય લેખ્યા

ઠહા વ્યવહારના ભાષ્યમા લખેલ પુષ્કરિણી વગેરા દૃષ્ટાંતોની
પિના પુરાવારૂપ છે

વિચાર ૬ ઠો.

પ્રશ્ન:—ભગવતના જન્મ મહોત્સવમા મેરુ ઉપર દેવો રૂપા,
સોના, રત્ન, માણિ, આધરણ, પત્ર, પુષ્પ, ફલ, વીજ, ને સુગંધિ
ચૂર્ણની વૃષ્ટિ કરે છે એમ જંબૂદીવપન્નત્તિમા કહેલ છે માટે ફલ-
પૂજા અને વીજપૂજા કેમ નથી માનતા ?

ઉત્તર:—મેરુ ઉપર દેવો મહામાદિમા જણાવ્યા માટે દર્પના
આવેશથી રૂપાવગેરાની વૃષ્ટિજ કરે છે પણ કદ પૂજા નથી ક-

રતા જો પૂજા કરતા હોય તો તો સ્થાલવગેરામાં ઢગલો કરીને તે ચડાવવાં જોઈએ, પણ તેમ નથી કર્યું.

વલી જેમ ત્યાં વૃષ્ટિ કરે છે તેમજ તે चीजો અરસપરસ વેં-
હેંચવાનું પણ કહેલ છે. માટે જો પૂજામાં ચડાવેલ હોય તો કેમ
વેંહેંચી શકાય ?

અને એ દેવકૃત વૃષ્ટિ તથા વેંહેંચણના અનુસારે આજે પણ
રથયાત્રાના મહોત્સવનો મહિમા સૂચવવા પત્ર, પુષ્પ, ફલ, અક્ષત,
તથા મીઠાઈમેવાની વૃષ્ટિ અને વેંહેંચણ શ્રાવકો કરે છે.

વિચાર ૭ મો.

પ્રશ્ન:—પત્રપૂજા તમે માનો છો તે કયા અક્ષરથી ?

ઉત્તર:—ફૂલોની સાથે પત્ર પણ લીધેલ છે. કેમકે જંબૂદીવ-
પત્રત્તિમાં ફૂલના નામોમાં પત્રદમનક પદ આવે છે તેનો મળ્યગિરિ
આચાર્યે એવો અર્થ કર્યો છે કે પત્રસાહિત જે દમનક તે પત્રદમનક.

વલી કેટલાક તો વર્ણારોહણ એટલે પાંચવર્ણા ફૂલની રચના
કરવી તેના અંદર પત્ર ગણે છે,

લોકમાં પણ મરુવાનાં પાન ફૂલમધ્યેજ ચાલે છે.

વિચાર ૮ મો.

(બાઠિ પૂજા.)

પ્રશ્ન:—વૃહત્કલ્પની નિર્યુક્તિમાં લખ્યું છે કે તીર્થંકર લિંગ
તથા પ્રવચને કરી વીજા સાધુઓના સાધર્મી નથી તેથી તીર્થંકર
માટે જે કરેલું હોય તે યતિને કલ્પે, ત્યારે પ્રતિમા તો અજીવ છે

माटे नेना अर्थ करेलु कल्पे तेमां शुं कहेवु ? ए ऊपरथी जिनप्रति मा सारु बलि करवी सिद्ध थाय छे माटे तमाग श्रावका बलि केम नथी चडावता ?

उत्तरः—निर्युक्तिमां कहेलुं छे ते ऊई आहारना माटे नथी, कितु मोघम जान छे तेम मवधथी पण ऊई आहार के नैवद्य उपर चात लागु पडे छे तेम नथी देखानु; तेथी एनी व्याख्या अमो एम करीये डीये के तीर्थकर सारु करेलु ते समवसरण, त्यां साधुने गेहेवु कल्पे; तेम प्रतिमा सारु करेलु चैत्यमा पण व्याख्यान करवु साधुने कल्पे

निर्युक्तिमा मबंध आ गीने छे के पहेला चैत्यद्वाग्मां चार प्रकारना चैत्य कथा छे ते आ प्रमाणे केः—साधर्मिचैत्य, मंगलचैत्य, शाश्वतचैत्य, अने भक्तिचैत्य सा साधर्मि माटे लिंग अने प्रवचन ए बे पदवडे चांभंगी करी तेनुं चैत्य ते साधर्मिचैत्य. मधुगानगरीमा पर कर्ना पहेला अरिहतनी प्रतिमा बेशाडे छे, जो नहि बेशाडे तो घर पडी जाय तेथी भगलनिगिचे तेम करे छे, ते मंगलचैत्य. देखलारुमा चैत्य छे ते शाश्वतचैत्य अने भग्नादिके कर्गवला ते भक्तिचैत्य ते भक्तिचैत्यना ते भेदः—एक निश्चाकृत एउले ज्या साधुनी निश्चा गेय ते, अने बीजा अनिश्चाकृत एउले ज्या साधुनी निश्चा नाहि होय ते

ए चार चैत्य साधुने नाराधर्मी नहि थाय कारण के आपावमितुं लाल दडा राम नथी पडनु ते एउले ए छे के “लिंग गयी तथा प्रवचनगी साधुनि एवा जीने उद्देशीने करे छे होय ते आशारुमी ” आ संवध पडी आपे छे के तीर्थकरना माटे करवु पण साधुने कल्पे मो प्रतिमा सारु करेलानु शुं कहेवु व्याख्याद ए जान आवे छे के तीर्थकरना अर्थ करेली देवोना एजाने तीर्थ-

કર સેવે છે તેને આધાકર્મી કેમ ન લાગે? ત્યાં જનાવ્યું છે કે તીર્થંકરનામકર્મના ક્ષય માટે, તથા સ્વભાવપણાથી, તથા જીતની અનુવૃત્તિથી, તીર્થંકર સેવે છે માટે અદોષવંત છે.

માટે આ ઠેકાણે સમવસરણ તથા નૈત્ય સંબંધીજ વિચાર દે-
શાય છે આહાર વાવત વાત જણાતી નથી.

અવાંતર પ્રશ્ન:-ભરતમહારાજ વલિ રંધાવીને લઈ ગયા છે તે કેમ?

૭૦-ભરતમહારાજે વલિ કરી છે તે વલિ અમે વગર રાંધેલા ચોંસાની માનીએ છીએ અને ત્યાં એમ લલ્લેલ છે જે વલિ સિદ્ધ કરી તે સિદ્ધનો અર્થ રાંધી એમ અમે નથી માનતા કિંતુ તૈયાર કરી એમ કરીએ છીએ.

અગર એ અક્ષરોથી જો વલિ ચડાવવી સિદ્ધ થાય તોપણ ફક્ત રાંધેલા ચોંસાજ ચડાવો, પણ વીજા જાતની વલિ જ્ઞા માટે ચડાવો છો. તેમજ એ અક્ષરોમાં સ્થાલમાં વલિનું ઢોંકન કરવું ક-
હેલ નથી માટે તમારે પણ તે પ્રમાણે વલિ ઉઢાવવી જોડે.

વળી કોઈ કહેશે કે પ્રભાવતી રાણીનાં સંબંધમાં નિશીથ ચૂર્ણિમાં વલિ લલ્લેલ છે તેનું એ ઉત્તર છે કે ત્યાં પ્રભાવતી રાણીએ કંઈ પ્ર-
તિમાની પૂજા કરતાં વલિ કરી નથી કિંતુ પ્રતિમાયોગ્ય કાષ્ટની શાંતિ સારું વલિ કરી છે માટે ત્યાં કંઈ પૂજાને લાગતું વળગતું નથી.

વળી નિશીથચૂર્ણિમાં લલ્લેલું છે કે “અશિવવાળા દેશમાં, અ-
થવા તેવા દેશમાંથી નીકળી જ્યાં ભક્તપાત્ર મળવા મુસ્કેલ હોય
એવા દેશમાં સાધુઓ પોતાનો નિર્વાહ નહિ થતાં સ્થળી એટલે
દેવદ્રોણીમાં ભિક્ષા લેવા જવું. ત્યાં જો પાસત્યાઓ પોતે આપે નહિ
તો ગૃહસ્થો પાસેથી પાસત્યાઓને કહેવરાવવું. તેજ કરતાં નહિ
આપે તો સાધુએ પોતે પ્રકટપણે દેવદ્રોણીમાંથી આહાર ઉપાડવો”
इहां देवद्रोणी ते साधुभिर्चैत्यनी जणाय छे अथवा पासत्याओए

अदण करेला चैत्यमा कदाच वळि पण नती होय तोपण तेनुं शी
रते आलवन लेवाय ?

वही निशीयचूर्णिमा रथयात्रामां फूट. फळ, तथा पका-
आदिकनु उरिकरण गरु उं ने उरिकरण एटले फळादिकना
लाणा व्याख्यान कर्यां ले

॥२॥२॥३॥

विचार ९ मो.

प्रश्नः—भोगनिर्गुत्तमां एक गाठवाळो दाडो लपेट ले माटे
मासुने वगनोज दाडो कल्पे के केंप ?

उत्तर—वगनोज दाडो कल्पे एरो नियम नयी; कारण के
निशीयचूर्णिमा वज, नेतर, तथा बीजा लाहडानो पण दाडो ल-
पेटले अने तेमा जे वगनोज दाडो कल्पे ते ते एक गाठवाळो लेवो

॥२॥२॥३॥

विचार १० मो.

प्रश्नः—साहीनु पात्र, लेखण, पुस्तकना बोंयमा नागवानो
दोरो तथा खीलो, अने पोंजणी एयनेगे रागवा कल्पे के नहि ?
तथा पुष्पादिकयी पुस्तक पूजयु म्या करुं उं ?

उत्तरः—पुस्तक रागवानु होवाथी तेनो पस्किर सायेज आवे
छे; केमके शाश्वता पुस्तकना पाठमा साहीनु पात्र तथा लेखण अने
दोरो लीपेला छे अने दोरो लेखायी खीलो पण आवी जाय छे
अने आगल लख्युं ते के पोंजणीयी पुस्तकने सुर्याधिरयनाए पो-
ड्युं अने पुष्पादिकयी पूजा, नेयी पोंजणी आवे ते तेमज पुष्पा-
दिकयी पुस्तक पूजाय ते पण वात मिद्ध वार उं

॥२॥२॥३॥

विचार ११ मो.

प्रश्नः—पुस्तको राखतां सत्वनो उपघात थाय छे याटे पुस्तक केम राखो छो ?

उत्तरः—उत्सर्गे पुस्तक राखवानी ना पाडी छे पण अपवादे राखवां कहां छे; कारण के कालने अनुसरीने चरणकरणने अर्थ पुस्तक राखतां संयम रही शके छे एम दशवैकालिकचूर्णिमां कहां छे.

विचार १२ मो.

प्रश्नः—निशीथनी चूर्णिमां पांच प्रकारनां पुस्तक कहां छे ते भले राखो पण ते उपरांत टीपणी, कवडी, पाटली, ने ठवणी व-गेरां केम राखो छो ?

उत्तरः—इहां टीपणी, कवडी, ने पाटली तो पांच प्रकारना पुस्तकमांज अंतर्भूत थाय छे. अने ठवणी तो पुस्तकनी आशातना टालवा साहं राखीए छीए. कारण के पुस्तक भूमि ऊपर राखवुं जोड़ये नहि किंतु विवेकिए पाटला, ठवणी, के वस्त्र ऊपर अथवा हाथमां धरवुं जोड़िए.

विचार १३ मो.

प्रश्नः—द्रव्यस्तवमां साधुने अनुमति तथा कारापण छे कै नहि ?

उत्तरः—द्रव्यस्तवमां साधुने अनुमति तथा कारापण नथी. केमके रायपसेणी सूत्रमां सूर्याभे वीरस्वामिने वांदतां प्रभुए तेने अनुमत कयौ छे पण नाटकनी रजा भागतां भगवान् पोते वीत-राग होवथी तथा गौतमादिकने स्वाध्यायमां विघात थवाना हे-

તુથી મૌન રહ્યા છે માટે અનુમાતિ નથી આપી

વઢી કોડ કહેશે કે મટવાદુસ્વામિષ્ણુ એ દ્રવ્યસ્ત્વ શ્રાવકને
યુક્ત છે એમ કહેના અનુમતિ કર્યો, તો તેણે જાણવું જોડળ કે એ
મજાપની ભાષા છે કારણ કે ઢગેક કરવાની વસ્તુ જ્ઞાનિષ્ણ ક-
જ્ઞાથીજ માલમ પટે છે પણ તેટલાપડે કહ તેની અનુમાતિ કે કા-
રાપણ મિદ્ધ થતા નથી

વઢી જો ત્રિવિધે ત્રિવિધે પ્રત્યાગ્ધ્યાન કરનાર સાધુઓની પ-
ણ દ્રવ્યસ્ત્વમા અનુમાતિ અને કારાપણ સિદ્ધ કરો છો તો ત્રિ-
વિધે ત્રિવિધે સામાયિક કરનાર શ્રાવકો જા માગ્ પજાદિક
નથી કરાવતા.

વિચાર ૧૪ મો.

પ્રશ્ન:—તમારા યતિઓ દર્શનેજ ચૈત્યમા કેમ નથી જતા?

ઉત્તર:—ત્રાગમમા યતિજોને વ્યાગ્ધ્યાન દેવા યોગેરા વિશેષ
કારણ વિના પરિદ્રિયમમાજ ચૈત્યમા જવું કહેલ છે; જે માટે વ્ય-
વહારગ્ધર્મિમા લગેવડુ કે આચાર્યે કુઠ કે ગલ્લના અનેક વજા-
રના કાર્યોમા વગનિથી પાંદેર નીકળવું અને પાક્ષિકાદિક પર્વો-
મા ચૈત્યવંદન કરવા અવશ્ય નીકળવું

કોડ કહેશે કે ઇદાં અવશ્ય જવું એમ કહેલ હોવાથી એ અર્થ
નીચેલે કે પર્વોમા અવશ્ય જવું અને અન્યદા અનિયમ કે પણ
તેમ નથી, કારણ કે ઇદાં વગનિથી આચાર્યે પાંદેર નીતગ્ધામા
યે કારણ થતાવ્યા છે એક કુટગણાદિકના કાર્ય, અને પીતું પ-
ર્વોને ચૈત્યોમા જવું ત્યા પહેલ કારણ અનિયમિત છે અને પરિ-
દ્રિયે ચૈત્યમા જવું નિયત છે તેને માર્થા અવશ્ય પદ કહેલ છે.

विचार १५ मो.

प्रश्नः—तमे चैत्यवंदन करतां इरियावहीप्रतिक्रमण पूर्वक चार काउसग्ग अने वे नमोत्थुणा वगेरा विधि केम नथी करता ?

उत्तरः—आगममां साधुने त्रण थुइवडेज चैत्यवंदन करवुं कहेल छे. कारण के व्यवहारभाष्यमां कहुं छे के साधु सलसलिन अने अस्त्रात होवाथी त्रण त्रण श्लोकवाली त्रण थुइओ कहा उ-परांत विनाकारण वधु वखत चैत्यमां नहि रहे.

विचार १६ मो.

प्रश्नः—चैत्यवंदन करतां तमो संसार दावानल वगेरा थुइओ केम नथी करता ?

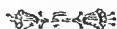
उत्तरः—आगममां साधुने चैत्यवंदन करवानी विधि आवी रीते छे के निश्चाकृत अथवा अनिश्चाकृत सर्व चैत्योमां त्रण थुइ कहेवी.

कोइ कहेशे के चउवीसत्या वगेराने थुइ क्यां कही छे ? तो तेणे जाणवुं जोइये के कार्योत्सर्जनियुक्तिनी चूर्णिमां चउवीसत्या, पुक्खरवरदीवहे, तथा सिद्धाणं बुद्धाणं, ए तणेने थुइरूपे कहां छे.

कोइ कहेशे के कल्पचूर्णिमां हीयमान स्तुतिओ कहेवी कही छे अने चउवीसत्यादिक तो शाश्वती थुइओ छे माटे तेमने हीयमानवणुं केम घटे. तेनुं उत्तर ए छे के आवश्यकचूर्णिमां जेम प-डिक्रमणांनी समाप्तिमां कहेवानी थुइओ स्वरे करीने वर्द्धमान ए-टले लांवी करीने कहेवी कही छे तेम इहां पण स्वरे करीने ही-यमान एटले नानी करी कहेवी.

वली कलानी विशेष चूर्णि तथा वृद्धमाय्य तथा आवश्यक-

કવૃત્તિમા એ હીયમાન થુટાં અથવા તેના વડલે અજિતગાતિસ્તય
કહેવો એમ પણ કહ્યું છે.

વિચાર ૧૭ મો.

પ્રશ્ન:—કલ્પભાષ્યની ચૂર્ણમા માગુના પાત્રાઓ માટે શકટલેપ
એટલે સ્વંજનલેપ સુદગ કહ્યો છે માટે તમે વીજો લેપ કેમ કરો છો?

ઉત્તર:—સ્વંજનલેપ સુંદર છે; પણ તે નહિ મલતો હોય તો વીજો
લેપ પણ કરી ગઠાય છે કેમકે ઓગ્રનિર્યુક્તિમા સામાન્યપણે અચિ-
ત્તપૃથિવીકાયથી લેપ થતો કહ્યો છે તથા પિડનિર્યુક્તિમા લેપ એ-
ટલે નાગપુરપાપાણ વગેરેથી નીપજેલુ દ્રવ્ય કહ્યું છે તેના અભિપ્રાયે
ધાતુલેપ પણ ટીકાકારે કહ્યો છે વગી ત્યા આદિ શબ્દ છે તેથી
કીટલેપ પણ ઘટી શકે છે

માટે સ્વંજનલેપના અભાવે ધાતુલેપ તથા કીટલેપ પણ થઈ શકે છે

વિચાર ૧૮ મો.

પ્રશ્ન —જાણ્યમા કયું છે કે માથુને ખીત કે સ્તંભ વગેરેનો
અવદ્ય નહિ લેવો જોઈએ; કેમકે ત્યા વ્રમજતુઓનો પ્રચાર
ચાલુ હોવાથી પ્રતિલેપના થઈ શકે નહિ; છતાં તમે અવદ્ય કેમ
લ્યો છો ?

ઉત્તર:—તમે કયું તે ઉત્તર્ગ એમજ છે પણ એમ પણ કહ્યું છે
કે અસમર્થ હોય ને પાના દૃઢતા હોય તો તેને ખીત કે સ્તંભ વ-
ગેરે સ્થિરાવદ્ય લેવો

વિચાર ૧૯ મો.

પ્રશ્ન:—ચંચલ એટલે હીલતા ચાલતા પાટીઆ વગેરનો અ-
વટુંબ કેમ લ્યો છો ?

ઉત્તર:—જ્ઞાતાસૂત્રના પાંચમા અધ્યયનની ટીકામાં પીઠફલકશ-
ર્યાસંસ્તારકપદોની વ્યાખ્યામાં ફલક અવટુંબ માટે કહેલ છે. તથા
કલ્પપીઠમાં સૂતર તથા ઝનના અવટુંબ પણ સાધુના માટે કહેલ છે.

વિચાર ૨૦ મો.

(મુખ વસ્ત્રિકા.)

પ્રશ્ન:—વીજા વધા યતિઓ શ્રાવકોને મુખવસ્ત્રિકા રચાવી
વાંદણા દેવરાવે છે, છતાં તેમ મુખવસ્ત્રિકા કેમ નથી રચાવતા ?

ઉત્તર:—આગમમાં ઠેકાણે ઠેકાણે વસ્ત્રાંચલથીજ શ્રાવકો
વાંદણા કરતા દેખાય છે. અને ક્યાં પણ મુખવસ્ત્રિકાવડે વાંદણા
કરતા કહ્યા નથી.

જુઓ આવશ્યકચૂર્ણિમાં શ્રીકૃષ્ણ મહારાજે અઢાર હજાર સા-
ધુ દ્વાદશાવર્તવાંદણાથી વાંદ્યા ત્યાં મુખવસ્ત્રિકાની વાત જણા-
તી નથી. તથા આર્યરક્ષિતસૂરિના સંવંચમાં ઢહુરશ્રાવકની વાત
આવશ્યકચૂર્ણિમાં છે ત્યાં પણ મુખવસ્ત્રિકા દેખાતી નથી. इहां
કોઈ કહેશે કે इहां જેમ મુખવસ્ત્રિકા નથી કહી તેમ વસ્ત્રાંચલ પ-
ણ ક્યાં કહ્યું છે? ત્યાં એ ઉત્તર છે કે ઉત્તરાભંગવડે સાધુના અપા-
શ્રયમાં પ્રવેશ કર્યો છે અને તે યૂઠવાનું કે મુખવસ્ત્રિકા ગ્રહણ ક-
રવાનું કહ્યું નથી માટે ઉત્તરાભંગ કાયમજ લાગે છે.

વઢી વનુદેવહિંદિમાં શિવકુમારની વાતના પેદામાં રાજાએ

दृढधर्मनामना श्रावकपुत्रने बोलावीने कष्टों के शिवकुमारने अमोए दीक्षा लेवानी रजा नहि आपता ते मौन घरी वेठो छे अने खातो पण नयी माटे तमे ममजावो त्वारे दृढधर्मकुमारे शिवकुमार पासे जड इरियावही पडिकमी द्वादशावर्त्तवदन कर्यु इहां पण मुखवास्त्रिका जणाती नयी केमके दृढधर्मने राजाए ज्यारे बोलाव्यो त्वारे कंड तेने प्रयोजननी खबर नहोती जेयी मुखवास्त्रिका साथे लड जाय, अने उत्तरासंगमाहित तो आवेल होय एमा शक जणातो नयी

तथा तुगिकानगरीना श्रावकोए स्थविरमुनिओने वादवा जतां पाच अभिगम साचव्या छे माटे त्या पण उत्तरासंगज जणाय छे

बली प्रदेशी राजाए पण पाच अभिगम साचवी केगिमुनिने चंदन करी पोतानो अपराध खमाव्यो छे इहा वदन शब्दयी द्वादशावर्त्त वदनज जणाय छे केमके आवश्यकनिर्युक्तिमा अपराध खमावता द्वादशावर्त्तवदन देवां गद्या छे कोड कहेशे के पेहेलेज दिने तेमने द्वादशावर्त्तवदन जी रीते आवड्युं हगे? सा एम जाणवुं के प्रदेशी राजा प्राज्ञ हता माटे पहेले दिने पण आवडे तेमा असंभव नयी, अथवा चित्रसारथि साथे वादणा कर्या हगे, अथवा गुरुए कराव्या हगे, केमके गुरुओ नवा शिष्यने पहेले दिनथीज पाडिकमणु करावे छे

बली आवश्यकचूर्णिमा अत्राद्धिमास श्रावकने घरेयी पण सामायिक करी गुरु पामे के चैतमा जवानु कलु छे माटे ते जो उत्तरासंग टाळी फक्त मुखवास्त्रिका लई रस्ते चाले तो लोकमा पण उद्धाह यवानो संभव छे

बली सामायिक जने पोमहवाळाए प्रमार्जन रजोहरण के वस्त्रानले करी करु एम शास्त्रमां कहेलु छे पण मुखवास्त्रिकावडे प्रमार्जन करवुं कलुं नयी

વઢી વાંદળા દેતાં પચીશ વોલ સાચવવાનું કહ્યું છે ત્યાં ત્રીજો વોલ યથાજાતમુદ્રા છે. તે વે પ્રકારે છે—એક યોનિનિષ્ક્રમણરૂપ, અને વીજી વ્રતપ્રતિપત્તિરૂપ ત્યાં પહેલી મુદ્રા તે એ કે “સ્વમણિ-જ્ઞો મે કિલામો” એ પાઠ કહેતાં મસ્તકે અંજલિ કરવી. એ મુદ્રા ચતુર્વિધ સંઘને સમાન છે. અને વીજા પ્રકારની મુદ્રા દરેક વર્ગને જૂદી જૂદી રીતે છે. ત્યાં સાધુ રજોહરણ, ચલોટો, અને મુખવસ્ત્રિકા ધરી વ્રત લે, સાધ્વી ગુરુ પાસેથી વ્રત લેતાં ચૌદ ઉપકરણ ધરે અને ગુરુની પાસેથી લેતાં પાંચ ઉપકરણ ધરે. શ્રાવકો તથા શ્રાવિકાઓ પાંચ અધિગમ સાચવી વ્રત લે. માટે ચારે વર્ગે પોતપોતાની યથાજાતમુદ્રાએ વાંદળાં દેવાં.

વઢી વીજા પંચાશકમાં ગુરુ પાસે વ્રત લેવા જવાની વિધિની વ્યાખ્યા કરતાં શ્વેત વસ્ત્ર પેહરીને શ્રાવક ગુરુ પાસે આવે ત્યારે વ્રત દેવાં કહ્યાં છે ત્યાં એમ નથી જણાવ્યું કે ઉત્તરાસંગ ઉતારી મુખવસ્ત્રિકા લે ચારે દેવાં અને તેથી હમણા પળ સર્વ પક્ષોમાં શ્રાવકશ્રાવિકાઓને પોતપોતાની ઉત્તરાસંગાદિક મુદ્રાઓ છતાંજ સમ્યક્ત્વ તથા દેશવિરતિ અપાતી દેખાય છે.

વઢી વાઠકથી માંડીને શ્રાવકો ઉત્તરાસંગે કરીનેજ દેવ વાંદે છે, ગુરુઓને નમે છે, સમ્યક્ત્વ તથા દેશવિરતિ લે છે, તથા દેવપૂજાદિક ધર્મકરણી કરે છે, તેમજ ઇરિયાવહિષાડિકમણું તથા પચ્ચાળ વગેરાપણ ઉત્તરાસંગથી કરાય છે તેમ પડાવશ્યક પણ ઉત્તરાસંગથીજ કરવામાં શી વાધા છે.

કોઈ કહેશે કે કાઠસંગ, ચઢવીસત્થો, અને પચ્ચાળ ઉત્તરાસંગથી પણ થઈ શકે પણ પ્રતિક્રમણ, વાંદળાં, અને સામાયિક તેનાથી કેમ થાય ? તો તેણે જાણવું કે સામાયિકમાં પણ શીતથી રક્ષણ કરવા પડીનું ગ્રહણ કરાય છે માટે ત્યાં પણ વસ્ત્રાંચઢ

છેજ/ તેમજ ડરિયાવહિ પળ સાધુના પડિકમળાનો એક દેશજ છે તથા ઉપગાન વહેતા ડરિયાવહિમુત્ર પ્રતિક્રમણશ્રુતસ્કથ કહેવાય છે તથા સ્વામમળા તો ઉત્તરાસંગથી પળ દેગાડ શકાય છે અને સ્વામમળા અને વાદળામાં એટલોજ ફેર છે કે સ્વામસમળ તે નાના વાંદળાં અને વાદળાં તે મોહોટા વાદળા માટે વાંદળા પળ ઉત્તરામળે ઢડ શકાય

માટે જેમ માધુઓ અનગનપર્યંત સકલક્રિયા રજોહરણ, મુ-સ્રવસ્ત્રિકા, અને ચોલપટ્ટારૂપ પોતાની મુદ્રાએ કરે છે તેમ શ્રાવ-કોષ પળ સકલ ક્રિયા પોતાના ઉત્તરાસંગરૂપ મુદ્રાએ કરવી.

વલી સિદ્ધિપિંકૃત ઉપમિતભવપ્રપચમાં એક રાજાની વાત આવે છે ત્યા રાજા વોલ્યો છે કે દેવકૃત મુવર્ણ કમલમા વેર્શાને યર્મદે-શના કરતા મૂરિ મે ઢીઠા ત્યારે હું પાચ રાજચિહ્ન જીતારી ઉત્તરા-મગ કરી મૂરિના અગ્રદ્શમા પેઠો ત્યા મૂરિને દ્વાદશાવર્ત વાંદળાથી વાઢી તથા અનુક્રમે વીજામુનિઓને વાઢી આશીર્વાદ પામી શુદ્ધભૂ-મિમા પરિવાર સહિત વેઠો માટે ડહા સુલ્હો ઉત્તરાસંગ કહ્યો છે

તથા કોડેક ચિરંતન આચાર્યે આવશ્યકમીમાસા નામે ગ્રંથ ટીકા સહિત કર્યો છે ત્યા શ્રાવકને મુસ્રવસ્ત્રિકા માટે સુલ્હો નિપેય કર્યો છે.

તેમજ અરહન્તકશ્રાવકે વદાણમા ઉપમર્ગ વના સાગારિ અ-ળમળ, અને પ્રદેશી રાજાએ અળસળ કર્યો છે ત્યા પળ મુસ્રવસ્ત્રિ-કા તથા સ્થાપનાચાર્ય વગરજ તેમણે અળમળ નેવા દ્વાદશાવર્ત-વાદળા, અળમળ, તથા આન્લેચના કરી છે

વલી ચિત્રસાગરિણ કેશિકુમાન્નુ જાગમન માયલી આમન-વી હઠી કેશિકુમાન્ને વદન કર્યું છે, ડહા પળ ઉત્તરામળજ છે

તથા વરુણનાગનન્તુ મંગ્રામમા જતા મયારો સાથે બી મો તેમ

स्थापनाचार्य के मुखवस्त्रिका साथे लीधां नहि. अने जेणे प्रहार नी पीडामां पण पर्यतालोचना करी तेणे द्वादशावर्त्तवांदणां नहि दीधा होय एम तो कही शकाय नहि.

हवे कया ग्रंथोमां श्रावकने मुखवस्त्रिकानो निषेध करेल छे ते जणावीये छीये.

पिंडनिर्युक्ति, तथा व्यवहारभाष्यमां दशमी प्रतिमा सूथी श्रावकने लिंगथी वैधमीं गण्थो छे. अने त्यां टीकाकारे लिंग ए-टले रजोहरण तथा मुखवस्त्रिकारूप कहुं छे.

कदाच कोई कहेशे के लिंगथी वैधमीं ते एमके संपूर्ण लिंग न होय पण एकली मुखवस्त्रिका होय तेमां जी हरकत छे तो तेणे जाणवुं के शास्त्रमां रजोहरण वगर एकली मुखवस्त्रिका क्यां पण देखाती नथी. अगर जो एकली पण होय तो जिनकल्पीने संक्षेपे पण रजोहरण ने मुखवस्त्रिकारूप वे उपकरण शा माटे कहां छे?

कोई कहेशे के सारे श्रावक एकलुं रजोहरण पण केम राखे तेनुं ए उत्तर छे के लिंग ग्रहण करवानी मनाइ छे बाकी औपग्रहिक रजोहरण राखतां कंड लिंग थतुं नथी. अने ए औपग्रहिक* रजोहरणथी प्रमार्जनज करे वंदनादिक नहि करे माटे तेमां हरकत नथी.

सारे कोई कहेशे के औपग्रहिक रजोहरण माफक मुखवस्त्रिका पण औपग्रहिक श्रावक राखशे त्यां ए उत्तर छे के आवश्यकचूर्णि वगेरामां जेम रजोहरण साधु पासेथी मागवानुं अथवा श्रावकना घरे होवानुं लख्युं छे तेम क्यां मुखवस्त्रिका माटे लख्युं नथी. माटे मुखवस्त्रिका औपग्रहिक नहि थइ शके.

* कारणनी अपेक्षाथी संयम माटे रखाय ते.

(शंका समाधान.)

(१) प्रश्न व्याकरणना वीजा संवरमां गृहस्थे अणदीधेल वस्त्र, पात्र, कंबल, टंडक, रजोहरण, निषद्या, चलोटी, मुखवस्त्रिका, तथा पोंछणा वगेरा उपकरण साधुए नहि लेवां एम कहुं छे माटे श्रावकना घरे मुखवस्त्रिका सिद्ध थाय छे, एम कोइ कहे तो तेनु ए उत्तर छे के ए स्थले तो साधुना वीजां पण बहु उपकरण कहा छे त्याने शु ते पण वधा श्रावक वापरे के ? माटे एथी कंइ मुखवस्त्रिका सिद्ध थइ सकती नथी

(२) कोइ कहेशे के प्रश्नव्याकरणमा कहुं छे के साधुए गृहस्थनी पूजना करीने पण आहार न लेवो त्या वृत्तिकारे पूजना-नो अर्थ करतां लख्यु छे के पूजना एटले निर्माल्य आपवुं, वास-क्षेप आपरो, मुखवस्त्रिका के नोकरवाली देवी वगेरा माटे ए अर्थथी श्रावकने मुखवस्त्रिका सिद्ध थगे इहा ए उत्तर छे के भिक्षा देनार तरफ चाटवचन बोलवा, आसन आपवुं, निर्माल्य देवु, वासक्षेप नाखवो, मुखवस्त्रिका आपसी, तथा नोकरवाली देवी ए छ काम प्राचीन मुनिओए निषेध्या उता आजकालना यतिओने चलावता जोड अभयदेवस्मरणिए निषेध्या तेमा श्रावकने मुखवस्त्रिकावडे वाढणा देवानु शु आव्युं ? कटाच कोइ कहेशे के त्यारे मुखवस्त्रिकावडे गृहस्थने वीजु शु काम होय, माटे ए युक्तिथी बांढणा आवे छे तेणे जाणवु के ए युक्ति सारे घटे के ज्यारे वीजा ठेकाणे सिद्धातना अक्षरोपी मुखवस्त्रिका सिद्ध थनी होय; पण तेम नहि याग तो जी रीते युक्ति घटित थाय, अने मुगवस्त्रिकावडे गृहस्थने वीजु शु काम होय त्या जाणवु जोडये के मिय्यादष्टि भिक्षा देनारने वस्त्र सांघया वगेरा घणा काम होय छे

(३) वली कोइ कहे छे के आवश्यककर्तृणिमा श्रावकने सा-

मायिक करतां कुंडल, नाममुद्रा, पुष्पतंबूल, अने प्रावारक वगेरां मूकवानां कक्षां छे, माटे प्रावारक एटले ऊपरनुं वस्त्र ऊतारवुं सिद्ध थाय छे. ते वात पण रद्द छे कारण के प्रावारक शब्द सिद्धांतमां दुःप्रत्युपक्षित एटले मुश्केलीए जोइ शकाय तेवुं वस्त्र विशेष लीधेल छे. अने जो इहां सामान्यपणे ऊपरनुं वस्त्र लइए तो सामायिकवाळाने सर्वथा वस्त्र अग्राह्य थशे; अने तेम तो कंइ छे नहि, केमके सामायिक के पौषधवाळा पण वस्त्रनी अनुज्ञा लइ वस्त्र ग्रहण करता देखाय छे.

वळी प्रावारक शब्द पटी कहो छो, त्यारे तमे सर्व सामायिक करीने ते केम राखो छो तेमज ए अर्थ. करतां तो श्राविकाने पण उत्तरीय वस्त्र मूकवुं पडशे.

माटे प्रावारक शब्दनुं निजमतिकल्पित व्याख्यान नहि करतां पूर्व श्रुतधरकृत व्याख्यानज करवुं जोइये.

(४) कोइ कहे के कुंडकोलिक श्रावकना अधिकारमां वात आवे छे के “कुंडकोलिया श्रावक एक बेला अशोकवनिकामां आवी पृथिवीशिला पट्टे उपर नाममुद्रा अने उत्तरासंग भेलीने वीर भगवान्नी धर्मप्रज्ञप्ति कबूल करी विचरे छे.” माटे इहां नाममुद्रा ने उत्तरासंग भेलवार्थी अर्थापत्तिए सुखवस्त्रिका लइने धर्मप्रज्ञप्ति एटले पौषध लीधो देखाय छे. तेनुं ए उत्तर छे के एम व्याख्यान थइ शकतुं नथी कारण के पौषधनुं अशोकवनिका स्थानज नथी. केमके आवश्यकचूर्णिमां तेना स्थान चैत्य, साधु मूळ, घर, के पौषधशाळारूप चारज बताव्या छे. वळी वृत्तिकारे पण धर्मप्रज्ञप्तिनो अर्थ पौषध नथी कर्यो. किंतु श्रुतधर्म प्ररूपणा एटले के मत के सिद्धांतविचाररूप कर्यो छे.

(५) कोइ कहेशे के आवश्यकचूर्णिमां सर्व पौषधमां वस्त्रा-

भरणनो त्याग करवो कहेल छे माटे तेयी मुखवस्त्रिका सिद्ध थसे तेनु ए उत्तर छे के त्या कंड सामान्यपणे मर्वे वस्त्र त्याग करवा लखेल जगातुं नयी, किंतु भरतभरेला वगेरा बहुमूल्य माटे लागे छे कारण के अभयदेवमूरिए पण तेवुंज व्याख्यान कर्यु छे अग-
र सर्व वस्त्र माटे लइये तो हेडे पहेरवानु वस्त्र पण त्याग करवुं पडे. वली घणा स्यले पौषवमा प्रमार्जन वस्त्राचलादिकथी करवुं लख्यु छे ते जो सर्वथा वस्त्र त्याग करवामा आव्या होय तो केम संभवे?

(६) कोड कहेशे के प्रतिक्रमणभाष्य तथा आवश्यकवृत्त्या-
दिकमां अगीआरमी प्रतिमा लेतां रजोहरणने पात्रा लेवा कहा छे, त्या मुखवस्त्रिका नही कही, माटे ते अगाड होवी जोडए तेनुं ए उत्तर छे के अगीआरमी प्रतिमा लेता तो अवश्य चौंटे उपकरण होरां जोडए, तेयी तेमाना वे साक्षात् कही बताव्या छे, अने ते-
नो ए अर्थ धाय छे के रजोहरण शब्दे रजोहरण, मुखवस्त्रिका, वगेरा छ उपकरण, अने पात्रा शब्दे, पात्रक, पात्रकर्वय वगेरा आठनु उपलक्षण धाय छे. ए अर्थ पचाशक टीकामा छे

(७) कोड कहे के आवश्यकचूर्णिमा श्रावकने औपग्रहिक र-
जोहरण कहेल छे, माटे श्रावक माधु पामेयी रजोहरण मागी तेनागहे वादणा आपे तेनुं ए उत्तर छे के तेम मानशो तोपण ते कटाच सागु पामे नाहे होय त्यां वस्त्राचले वादणा देवराववा पडशेज माटे रजोहरणयी भूपमार्जनज करु घटे छे अने पूर्वा-
चार्योए पण रजोहरणयी प्रमार्जनाज कहेली छे

वली जो श्रावकने सागु पासेयी मागेला रजोहरणवहे वां-
दणा करवाना होय तो त्यारे माधुओने तेरां रजोहरण घणा रा-
गवा पडशे कारण के वादणां तो समकाले घणाने करवाना होय छे. अने प्रमार्जना तो वेचण रजोहरण होय पण एकवीजाने आप-

તાં અનુક્રમે સૈકડા શ્રાવકો કરી શકે છે.

(૮) કોઈ કહે છે કે રજોહરણ ન હોય ત્યારે પોતના અંતવડે પ્રમાર્જન કરવું આવશ્યકચૂર્ણિમાં કહેલ છે. ત્યાં પોતશબ્દે મુખવસ્ત્રિકા લેશું, કારણ કે આવશ્યકચૂર્ણિમાં પુત્તાવરિયા શબ્દે મુખવસ્ત્રિકા કહેલ છે. તેનું ઉત્તર એ છે કે પુત્તાવરિયા શબ્દનો વ્યુત્પત્તિ કરતાં પુત્તિ શબ્દ છે, કંઈ પોતશબ્દ નથી. અને મિદ્ધાંતમાં પણ સઘળા સ્થળે પુત્તિશબ્દે મુખવસ્ત્રિકા આવે છે પણ પોતશબ્દે નથી આવતી. જો પોતશબ્દે મુખવસ્ત્રિકા આવતી હોય તો તેના અક્ષર વતાવો. અને પોતશબ્દ સામાન્યવસ્ત્રનો પર્યાય તો ટેકાળે ટેકાળે દેખાય છે.

(૯) કેટલાએક વળી આવશ્યકચૂર્ણિના એક આલાવાનો સ્વં-
ડિત ભાગ લઈ મુખવસ્ત્રિકા સિદ્ધ કરે છે તે અક્ષર એ રીતે છે કે
“વિનયમૂલ ધર્મ જાણી ગુરુને વાંદવા ઇચ્છતો થકો સંડાસા પડિ-
લેહી વેશીને મુખવસ્ત્રિકા પડિલેહે. પછી મસ્તક સહિત કાયા પ્ર-
માર્જીને ઉત્તમ વિનયવડે ત્રિકરણ શુદ્ધ વાંદણા આપે.” इहां ए
ઉત્તર છે કે એ અક્ષર તો કેવળ સાધુના અનુષ્ઠાન વાવતના છે માટે
એના પૂર્વાપર ભાગ છોડીને ફક્ત સ્વંડિત આલાવો વતાવવો વા-
જત્રી નથી. અને પૂર્વાપર ભાગ તપાસતાં સુલ્લું માર્ગ પડશે કે તે
સાધુના માટેજ છે. કારણ કે ત્યાં કહેલું છે કે વે હાથે રજોહરણ
લઈ સંયતભાષાએ આલોચના કરવી, તે શ્રાવકને કેમ ઘટે ?

(૧૦) કોઈ કહે કે આવશ્યકચૂર્ણિમાં કૃષ્ણના વાંદણાની
વિધિમાં પાંચ અભિગમન નથી ત્યાં એ ઉત્તર છે કે ત્યાં રાજા
નીકલ્યો એ પદ તો છેજ માટે તે પદની વ્યાખ્યા કરતાં અતિદે-
શના વળે ઉવવાઈમાં કહેલ કોણિકના આલાવાની તમામ વિના
આવી શકે છે. એ માટેજ ચૂર્ણિમાં પણ પહેલાં રાજા નીકલ્યો
અંતુ કહી આગલ લખ્યું છે કે વીજા રાજાઓ થાકીને વેઠા. માટે

इहां पहेला परिवार नहि कह्यो पण बांदणावेला अतिदेशना वळे जेम परिवार लीवो छे तेम पाच अभिगमने पण लई शकाय छे.

आ अतिदेशव्याख्या टीकाकारोने संमतज छे जे माटे भगवतीटीकामा पर्पदा नीकली ए पदे करीने उववाइसूत्रनो ते संबंधे चालेल बधो आलावो लीवो छे

(११) पूनमीया पक्षना वर्धमानसूरिए पोताना करेल कुलक-मां मुखवस्त्रिका मिद्ध करवा भंडाण करेल छे तेमां सात युक्ति-ओ करी छे तेमानी छनुं तो ऊपर खंडन थई चूक्युं छे सातमी द्रव्यक्रीतनी युक्तिनुं आगल करशुं पण ए कुलक करनार ऊपर आ एक मोहोदो दोष रहे छे के तेणे आवश्यकचूर्णिमां रहेला भावारकशब्दने फेरवीने तेज चूर्णिना नामे पगुरण शब्द लख्यो छे

ए कुलकनी सातमी युक्ति ए छे के साधुए द्रव्यक्रीत तथा भावक्रीत आहार न लेवो एम सूत्रमा कह्युं छे. त्यां द्रव्यक्रीत ते ए के मुखवस्त्रिकादिक द्रव्य श्रावकने आपीने आहार लेवो माटे ए ऊपरथी श्रावकने मुखवस्त्रिका ठेरे छे

एनुं उत्तर ए छे के ए गाथामा लखेल द्रव्यक्रीत आहार करवा लायक छे के नहि? जो करवा लायक नथी तो मुखवस्त्रिका साथी सिद्ध थशे? वळी जो कोई कुर्यति के कुश्रावक तेम करे तो तेथी सुयति सुश्रावकने शुं आच्यु ?

(१२) वळी जो कोई विवाहचूलिका के व्यवहारचूलिकाना पाठ बतावे तो तेने ठगज जाणवो केमके ते ग्रथोज आजकाल नथी.

(१३) वळी कोई पिंडनिर्युक्तिनी “निम्मलगध” गाथामा रहेल पु-त्ताइ शब्दे मुखवस्त्रिका जणावे तो ते गेरवाजवी जाणवुं केमके मलय-गिरिए पोतशब्दे नाना वालरुने लायकना वस्त्रना कटका कहेला छे

विचार २१ मो.

प्रश्नः—विशेषावश्यकमां गुरुना विरहे स्थापना कहेल छे माटे तमे श्रावकने स्थापनाचार्य केम नथी मानता ?

उत्तरः—विशेषावश्यकमां जे कहेलुं छे ते श्रावक आश्री नथी किंतु स्थविरकल्पी साधु माटे कहेल छे. केमके तेमने हमेशां गुरुकुलमां रहेवानुं छे. तेथी जो कोई वेला गुरुनो वियोग पडे तो तेमणे गुरुकुलवास जणावंचा स्थापनाचार्य स्थापवो. ते स्थळ पूर्वापर जोवाथी प्रगट मालम पडशे. आ स्थळे नीचे मुजब वार बावतो सिद्ध करी बतावीए छीए.

(१) जिनकल्पी वगेराने दंडादिरूप स्थापनाचार्य नथी, कारण के तेओने गुरुकुलवासनी अपेक्षा नथी, तेमज दंडादिक उपकरण होतां नथी. माटे मनमांज गुरुनो भाव थापे छे.

(२) श्रावकोने पण स्थापनाचार्य नथी कारण के गुरुकुलनिरपेक्ष जिनकल्पी मुनिओने पण ज्यारे ते नथी, त्यारे ते श्रावकने क्यांथी होय ?

कोई पूछशे के शुं त्यारे श्रावक गुरुकुलवासी नथी ? तेनुं उत्तर ए छे के गुरुकुलवासी ते गणाय के जे तेमनी साथेज खाए, तेमनी साथेज सूए, तेमनी साथे पडिकमणुं करे, तेमनी साथेज गामोगाम विचरे, गुरुयोग्य भातपाणी लावी आपे, रात दिवस पासे रहे, अने तेमनाज हुकममां वर्त्ते. माटे श्रावक कंइ गुरुकुलवासी न गणाय.

(३) प्रदेशिराजा, तथा शंखश्रावके वगेरानी पौषधशाळामां पण स्थापनाचार्य जणातो नथी. कारण के तेमणे पोसह तथा अणसण करतां पौषधशाळामां जेम संथारा तथा स्थंडिलभूमिनी प्र-

तुपेक्षणा करी छे तेम कंड स्थापनाचार्यनी प्रत्युपेक्षणा करी नथी

(४) स्थापनाचार्य शिवाय पण अनियतस्थानमा सामायिक थई शके छे केमके आवश्यकचूर्णिमा अनृद्धिमास श्रावकने चारे स्थले सामायिक करवु कहूं छे ते चार स्थान ए के चैत्यमा, साधुना पामे, पौषधशाळामा, के जे कोड स्थले अवकाश मले त्यां सामायिक करवुं इहां “जे कोड स्थले”नो ए अर्थ छे के खेत, खल्ला, सभा, प्रपा, बखार, के सथवाराना पडाव बगेरा स्थले जीवजंतु-रहित शुद्ध भूमि जोड श्रावके सामायिक करवुं माटे इहां स्थापना-चार्य श्री गीते मंभवी शके? कारण के श्रावको कंड खेतपधरे के गामातरे जतां स्थापनाचार्य गाडे बांगी जता आवता नथी.

(५) स्थापनाचार्य शिवाय अनुष्ठान करता कइ शून्यवाद पण नथी कारण के आवश्यकचूर्णि, तथा पचाशक बगेरामा अनियतस्थाने पण सामायिक करवुं कहेल छे तथा आवश्यकचूर्णि, अनुयोगद्वार, विघेपावङ्गक, तथा योगशास्त्रनी टीकामा मनमा गुरुनो भाव राख्याथी पण स्थापनाचार्य थाय छे एम कहेल छे तेमज जिनकल्पी मुनिओ दडकाटिं स्थापनाचार्य विना पण अनुष्ठान करे छे. तथा वली प्रदेशि राजा, अने शस्त्र श्रावक बगेरानी पौषधशाळामा स्थापनाचार्य कबो नथी तेथी ए ग्रंथो तथा ए पूर्वपुरुषोत्तुं प्रमाण लइ आजकालना श्रावको पण दीटेला बांटेला गुरु महागजने मनमा साक्षात् खडा करी चित्तवता थका तेना आलवने अनुष्ठान करे तेमा श्री शून्यवाद थाय ?

शून्यवाद तो सारे थाय के ज्यारे साक्षात् गुरु पासे के स्थापनाचार्य पामे ग्या छता पण चित्त बीजा म्यले आपेल होय

वली जो बाटेरनी स्थापना शिवाय मनमा गुरुनुं स्मरण छतां पण क्रिया नज कराय एम होय तो तमारा पक्षना पण विवेकी

श्रावको प्रभाते ऊठी सामे प्रतिमा नहि छतां पण मनमां कोइ चैत्य के तीर्थ धरीने चैत्य वांदे छे, तेमज केटलाएक इरियावही पडि-कमी सज्झाय करे छे, ते-केम घटे?

वळी जे गामो के घरोंमां न होय प्रतिमा, अने न होय स्थापनाचार्य, तेवा स्थळमां रहेनारा श्रावकोए शुं अविरतज रहेवुंके? माटे तेवां स्थळें देवगुरुने मनमां धारीनेज चैत्यवंदन, पचखाण, इरियावही, सज्झाय वगेरा करवां जोइए.

(६) श्रावकना स्थापनाचार्यनी शास्त्रमां क्यां विधि पण जणाती नथी केमके सूत्र, निर्युक्ति, भाष्य, चूर्णि, वृत्ति, अने टिप्पनरूप आगम ग्रंथोंमां क्यां पण श्रावकने स्थापनाचार्य आवी रीतनो अने आवी रीते प्रतिष्ठित करावेलो होय एवुं कहुं नथी. तेमज श्रावके पण आविधिए तेनी प्रत्युपेक्षणा करवी तथा गामांतरे लइ जवुं इत्यादि विधि पण क्यांए जणाती नथी.

वळी तमने अमो पूछीए छीए के जिनबिंवनी माफक स्थापनाचार्य पण मूर्तिरूप केम नथी करावता? चार अंगुलनो शा अभिप्राये करावो छो? वळी पुरुषोए पडिलेहेला स्थापनाचार्य आगळ स्त्रीओ अनुष्ठान करी शके पण स्त्रीओए पडिलेहेला आगळ पुरुषो नहि करी शके एम शा कारणे कहो छो?

तेमज चरितानुवादे पण कोई श्रावके स्थापनाचार्य स्थापेलो के पडिलेहेलो के तेना आगळ खमासमण दीधेलां जणातां नथी.

(७) स्थापनाचार्य वावत तेवी घटमान युक्तिओ पण नथी. जुओ के स्थापनाचार्यने गुरु लेखी अप्काय तथा ऊजाळाना स्पर्शथी वचावो छो, अगर भूलेचूके ते थइ जतां श्रावकने प्रायश्चित्त आपो छो त्यारे ते करतां मोहोटा प्रायश्चित्तवाळो स्त्रीनो संघट्टो केम नथी अटकावता? वळी आधाकमीं स्थान, तथा पाटलां केम

तेना माटे राखो छो ? तेमज तेनाज, माटे धोएली मोपनी ऊपर तेने केम स्थापो छो ? तथा ते गृहस्थना घरे केम वाम करी शकशे ? तथा गी रीते गामांतर जतां वाहन ऊपर लड जड शकाशे ? इत्यादि विचार करता घटमान युक्तिओ पण जणाती नथी

(८) वळी मनमां गुरुनो भाव राख्याची पण स्थापनाचार्य थई शके छेज; कारण के विशेषावश्यक, आवश्यकचूर्ण, अनुयोगद्वारट्टात्ति, विशेषावश्यकट्टात्ति, तथा योगशास्त्रट्टात्तिमां साक्षात् गुरुना अभावे दंडकादि स्थापनाचार्य स्थापवो अथवा मनमा गुरुनो भाव धारवो एम वे प्रकारे प्रतिपादन करेल छे

(९) स्वविरकल्पमां ए स्थापनाचार्य युक्त छे

कोई कहेशे के ज्यारे स्थापनाचार्य वे प्रकारे धाय छे अने जिनकल्पिओ तथा श्रावको दंडकादिरूप स्थापनाचार्य नथी स्थापता सारे स्वविरकल्पिओने पण तेम करता शो दोष आवशे ? तेनुं उत्तर ए छे के स्वविरकल्पिओने गुरुना विरहमां गुरुकुलवासिपणुं जणाववा माटे मिद्धांतमां ठेकाणे ठेकाणे दंडकादि स्थापनाचार्य कहेल छे माटे तेमणे तो ते स्थापवोज जोडये इहां आवश्यकचूर्ण, योगसंग्रह, तथा ओघनिर्युक्तिनां प्रमाण रहेला छे

(१०) इहा जे युक्तिओ छे ते पण शास्त्रानुगतज छे.

कोई कहेशे के तमो अनेक प्रकारनी युक्तिओज वतावो ओ, पण एम नथी वतावी शकता जे फलाणा सिद्धांतमा श्रावकने दंडकादिरूप स्थापनाचार्यनी ना पाडेल छे; तेनुं ए उत्तर छे के युक्तिओ पण मिद्धातने अनुगनज आपेली छे, कई स्वमातिविरकल्पित युक्तिओ आपी नथी

(११) कोई पूछे के स्वविरकल्पि मुनि स्थापनाचार्य गप्पे छे त्वारे माखीओ शु स्थापे ? तेनुं ए उत्तर छे के तेओ पोतानी गु

રૂપીની સ્થાપના સ્થાપે. કારણ કે ગુરુની પાસેજ હંમેશ તેઓ રહે છે તથા શીખે છે. અને સાર્થીઓને ગુરુકુલવાસનાં લક્ષણ ગુરુની સાથેજ ઘટમાન થાય છે.

(૧૨) કોઈ કહેશે કે ત્યારે ગુરુના મુજબ જિનની પણ મનમાં શ્રાવક સ્થાપના કરશે, પ્રતિમાની શી જરૂર છે? તેનું એ ઉત્તર છે કે એ વાત અયુક્ત છે, કારણ કે જિનપ્રતિમાઓ તો શાશ્વતી તથા ભરતાદિકે કરાવેલી અનેક ઠેકાણે વર્ણવેલી છે. તથા વ્યવહાર-ભાષ્યમાં કહ્યું છે કે લક્ષણયુક્ત, મનોહર, સમસ્ત અલંકારશોભિત પ્રતિમા જેમ જેમ મનને આનંદ ઊપજાવે તેમ તેમ વધુ નિર્જરા થાય. તથા તેની સ્તવન, વિલેપન, પુષ્પ, વસ્ત્રાભરણરૂપ પૂજા ઠેકાણે ઠેકાણે કહી છે. માટે તે તો શ્રાવકે અવશ્ય કરાવવી જોઈયે. અને સ્થાપનાચાર્ય તો શાશ્વતો અથવા કોઈ શ્રાવકે કરેલો કે કરાવેલો કહ્યો નથી. તેમજ તેની પૂજાવિધિ પણ ક્યાં વતાવી નથી. માટે તે પેટે તો મનમાં ગુરુભાવ લાવીને “ગુરુના સમક્ષ હું આ સર્વ અનુષ્ઠાન કરું છું” એવો વિચાર ધરવો જોઈએ. અને એવો ભાવ દંડ-કાદિરૂપ સ્થાપનાચાર્યમાં કે મનમાં સ્થાપેલા ગુરુમાં વન્નેમાં સર-સો લાવી શકાય છે.

વિચાર ૨૨ મો.

પ્રશ્ન:—તમે સાધુને વાંદતાં વે સ્વમાસમણ કેમ નથી આપતા?

ઉત્તર:—તમારા પક્ષમાં પણ કેટલાક અનુષ્ઠાનમાં એકજ સ્વ-માસમણ અપાય છે. જુઓ અગાડપછાડની મંડલીમાં સાધુઓમાં એ-કવીજાને વાંદતાં, તથા સાંજસવાર પઢિકમણામાં આચાર્ય ઉપા-ધ્યાય તથા સર્વ સાધુને વાંદતાં, તથા શ્રુતની વાચનામાં કાઠસગ

कर्या पछी सर्वने वादता, तथा वांटीने काळनिवेदन करतां, तथा प्रव्रज्यानी विधिमा सामायिकारोपनु प्रवेदन करता, तथा उत्थापनामा व्रतारोपनु प्रवेदन करता, तथा आलोचनानुं प्रवेदन करता, एक एक समासमणज चाले छे

वली बौद्ध, ब्राह्मण, भागवत, तपस्वि, तथा दिगंबरोमां पण एकज नमस्कार चाले छे तेमज लोकमा जुहार तथा पगेलागणां पण एकजवार कराय छे

कोड कहेंगे के मोटा वे वादणानी माफक सक्षेप वदनमां पण वे समासमण जोडये तेनुं ए उत्तर छे के नीचे लख्या शास्त्री भणता प्रारंभे तथा समाप्ति यता द्वादशावर्त्त वादणां देवां एवी मर्यादा छे, छता वाचनाचार्य कोडवेला द्वादशावर्त्त वादणा अने कोड वेला छोभ वादणा देवरावे छे, एम वे रीते आगमसंयत छे माटे इहा नकी देवाना द्वादशावर्त्त वादणाना स्थाने जो एक समासमणे करीने पण छोभ वादणा करे तो तेमा शुं पूछी शकाशे ?

जेमना प्रारंभे तथा अते वादणां देवाय एवा ग्रंथोना नाम नीचे मुजव छे

- १ अंग, उपांग, मूल, तथा छेदना श्रुतस्क १, अध्ययन, अने उद्देशा.
- २ एमर्नी निर्युक्ति, भाष्य, चूर्णि, तथा वृत्तिओ.
- ३ ओघनिर्युक्ति, पिंडनिर्युक्ति, ओघभाष्य, नंदी, तथा अनु-योगद्वार
- ४ उपोद्घातनिर्युक्ति, तथा पयन्नाओ
- ५ दशाश्रुतस्कंधनी दशाओ, भगवतीना अतको, ज्ञातानी धर्म रथाओ, जंगद-अणुत्तरउववाड-तथा निरयावडीना वर्गो, जीयाधिगमनी प्रतिपत्तिओ, पन्नयणाना पदो, मूरपन्नत्ति तथा चंद्रपन्नत्तिना पाहुडा तथा पाहुडपाहुडा, दशर्वकाळि-

कने आचारांगनी चूळिकाओ, आंवश्यक-निशीथ-वृहत्कल्प-
-व्यवहारना पीठो, निशीथनुं प्रलंबप्रकृत तथा ठवणाप्रकृत,
वृहत्कल्पनुं प्रलंबप्रकृत तथा मासकल्पप्रकृत, व्यवहारनुं आ-
लोचनाप्रकृत तथा व्यवहारप्रकृत, तथा अतिदेशथी एटले या-
वत् शब्दथी आवता शतक, वर्ग, अध्ययन के उद्देशाओ.
६ संग्रहणी, क्षेत्रसमास, तथा कर्मग्रंथ.

विचार २३ मो.

प्रश्न:—वृषभकल्पनाए साधुए वसति लेवी ए वात मा-
नो छो के नहि. ?

उत्तर:—मानीएज छीए. अने जो तेवी वसति मळी शकती
होय तो शुं कोइ बीजी विरुद्ध वसतिमां रहे ? (वाकी अपवाद-
नी वात जूदी छे.)

इहां वृषभ कल्पनानो विचार आ रीते छे के जे गाममां र-
हेबुं तेना पूर्व के उत्तर दरवाजा सन्मुख ते दरवाजा ऊपर मुख
आवे ए रीते डावे पासे बेठेलो बळद कल्पवों.

त्यां ज्यां शींगडां खूचे त्यां रहेतां कळह थाय, पगोमां रहेतां
बळनुं स्थान न मळे, पेट नीचे रहेतां रोग थाय, पुच्छ आवे त्यां
रहेतां फंट पडे, स्कंध के पीठनी स्थळे रहेतां बोजो ऊचकवों पडे,
तथा पेटना स्थळे रहेतां घात थाय, माटे त्यां न रहेबुं.

किंतु मुखमूळमां रहेतां खानपान मळे, तथा मस्तके अने कों-
टना स्थळे रहेतां पूजा सत्कार मळे माटे सां रहेबुं.

વિચાર ૨૪ મો.

પ્રશ્ન:—સાગુ ખોજન કરી દિશાએ જવુ કહેલ દોરાથી ત્રીજા પહોરેજ દિશાએ જવુ જોડયે, ઊતાં તમે આગલ પાઠલ કેમ જાઓ છો?

ઉત્તર:—તમે કહો છો તેમ કહી જકાત નથી કારણ કે ઓઘ-નિર્ચુક્તિમાં કાલમંજા તથા અકાલમંજા એ વચ્ચેની વિભિ વતાત્રી છે. પણ કહી એમ નથી કહ્યું કે અકાલે વદિર્ભૂમિએ નહિ જવુ કારણ કે તે ગ્રથમાજ કહેલ છે કે આ દેહમા વાન, મૃત્યુ, તથા પુરી-પદ્મ વળ શલ્ય રહેલ છે તેનો વેગ અટકાવવો જોડયે નહિ

વિચાર ૨૫ મો.

પ્રશ્ન:—વેળીવર્ષાદિમા વળ દિન મૃત્યુ માગુને જમવું પણ ન કલ્પે એવી વાત છે કે નહિ?

ઉત્તર:—એવી વાત છેજ નહિ કિન્તુ એ તો અણમમજનની વાત છે વાકી સ્વરી વાત તો ખા પ્રમાણે છે

વચ્ચાદ વળ પ્રકારની છે:—

- (૧) જેમા સુદસુદ જાત તે સુદસુદદૃષ્ટિ તે વચ્ચતા વળ દિવસ પત્રી સવલું અષ્ટામય ૪૮ જાત
- (૨) જેમા સુદસુદ ન થાય તે તદર્નદૃષ્ટિ તે વચ્ચતા પાંચ દિવસ પત્રી સવલું અષ્ટામય ૪૮ જાત
- (૩) જેમા કુનામ પદે તે કુનામદૃષ્ટિ તે વચ્ચતા માત્ર દિન પત્રી સવલું અષ્ટામય ૪૮ જાત

મોટે તો એ સુદસુદ વચ્ચતા સુદ
વચ્ચતા પત્રી વિચાર વચ્ચતા સુદ

(१) त्या कल्पभाष्यमा लख्यु छे के त्रण साध्वीयो साधे विचारता कूतराना के तरुण पुरुषोना पराभवयी पोतानो वचात्र करी शके, परिहरवा लायक तथा नहि परिहरवा लायक धरो जाणी शके, छ कान धवायी छानु रहस्य करता अटकी शके, तेमज जे द्रव्य भेगुं करता आत्म तथा सयमाविरुद्ध थाय जेवुं के-दहि.अने तेल अथवा दूध अने काजी, ते, तथा जे देहविरुद्ध थाय जेवुं के शीत अने उष्ण, तेवा द्रव्य जूदा जूदा लइ शके

(२) व्यवहारभाष्य तथा निशीथभाष्यमा त्रणधी ओछी साध्वीयोने गोचरी वगेरा कामे जता निषेध पाड्यो छे

(३) बली ओघनिर्युक्तिना भाष्यमा साध्वीयोना उपाश्रयमां ग्राहूणा साधु आवता तेमने वादवानी शिधिमां पण एवुंज लख्युं छे के जो गणिनी स्थविरा होय तो वे के त्रण जणी थइने अने तरुणी होय तो चार के पाच जणी थइने दरवाजानी बाहेरली बाजु नीकली तेने वादे अने बाकीनी साध्वीयो अदर रही यकी वादे तथा सुखसाता पूछे

ए मयधे कल्पभाष्यमा एम लख्यु छे जे वे के त्रण जण थड जायेला ग्राहूणा साधुजाने त्रणजणीयो थडने गणिनी वादीने सुखसाता पूछे

(४) कोटि केदेशे के ज्ञातामृत्रमा तेतलिपुत्रना घरे साध्वीयो-नो संघाडो आवेल कथो छे माटे वे पण सिद्ध थइ शके. तेनु ए उत्तर छे के साध्वीयोनो मघाडो त्रण साध्वीयोबीज थाय छे जे माटे पर्युपणाकल्पनी चूर्णिमा लख्यु छे के साधु उत्तमगे वे होय अने साध्वीयो त्रण, चार, के पाच होय

(५) कोटि केदेशे के आश्रकचूर्णिमा लख्युं छे के ग्राहू-जिने काउमगमा नारमाम पृग यना ऋषभदेवस्वामिये ग्राह्वी

(१) त्यां कल्पभाष्यमा लस्युं छे के त्रण साध्वीयो साये विचारना कूतराना के तरुण पुरुषोना पराभवथी पोतानो वचाव करी शके, परिहरवा लायक तथा नहि परिहरवा लायक घो जाणी शके, छ कान यवाथी छानु रहस्य करता अटकी शके, तेमज जे द्रव्य भेगुं करता आत्म तथा संयमाविस्द्ध थाय जेवुं के-दाई.अने तेल अथवा दूध अने काजी, ते, तथा जे देहविस्द्ध थाय जेवु के शीत अने उष्ण, तेवा द्रव्य जूदा जूदा लइ शके

(२) व्यवहारभाष्य तथा निशीथभाष्यमा त्रणयी ओछी साध्वीयोने गोचरी वगेरा कामे जता निषेध पाड्यो छे

(३) वली ओघनिर्युक्तिना भाष्यमां साध्वीयोना उपाश्रयमां ग्राहूणा साधु आवनां तेमने वाढवानी मिथिमां पण एवुंज लस्युं छे के जो गणिनी स्थिरा होय तो बे के त्रण जणी थइने अने तरुणी होय तो चार के पांच जणी थइने दरवाजानी बाहेरली बाजु नीकली तेने वांटे अने बाकीनी साध्वीयो अदर रही थकी वाटे तथा सुखमाता पछे

ए मंत्रे कल्पभाष्यमां एम लस्यु छे जे बे के त्रण जण थड आवेला ग्राहूणा साधुआंने त्रणजणीरो थइने गणिनी बाढीने सुखमाता पूछे

(४) सोड केहेजे के ज्ञानाम्रमा नेनलिपत्रना घरे साध्वीयो-नो मंत्राडो आवेन कणो छे माटे बे पण मिद्ध थड शके तेनु ए उत्तर छे के साध्वीयोना मंत्राडो त्रण साध्वीयोबीज थाय छे जे माटे पर्युषणाकल्पनी चूर्णिमा लस्युं छे के साधु उत्तमगे बे होय अने साध्वीयो त्रण, चार, के पांच होय

(५) सोड केहेजे के आवश्यकचूर्णिमा लस्यु छे के ग्राहू-जिने काउमगमा राग्माम पूग थना क्रमभद्रेयस्यामिये ग्राह्वी

વાહેર જનું ન કલ્પે વાકી વે કે ત્રણ કે ચાર જળી થઈને વાહેર જનું કલ્પે તેનું ઉત્તર એ છે કે વૃહત્કલ્પમા એવો પાઠજ નથી કિંતુ ચિત્રાવાલગચ્છના પદ્મસૂરિએ તેવો પાઠ રચીને લક્ષી કાઢ્યો છે મૂળપાઠ, ભાષ્ય તથા ચૂર્ણિમા તો રાતની વેલાએજ વિચારભૂમિ તથા સ્વાધ્યાયભૂમિ વાવતજ વે ત્રણ કે ચાર જળી માટે વિધિ લક્ષી છે કહી દિવસમા ગોચરી કે સાધુવસતિ કે વહિર્ભૂમિ કે વિહારાદિકમા જવાનું નથી લખ્યું છતાં એ સૂરિએ આજુવાજુના પદો છોડી સામાન્યપણે “વાહેર જનું” પદ ઉમેર્યું છે તે વહુ અયુક્ત છે.

કોડ કહેશે કે ત્યારે રાતે કે વિકાલે પણ વિચારભૂમિ તથા સ્વાધ્યાયભૂમિએ તો વે જળી જઈ શકે કે નહિ? તેનું એ ઉત્તર છે કે તેમ પણ નહિ થઈ શકે કારણ કે પાઠાતરમા તે વાવત પણ વે જળીનો નિપેધ કર્યો છે. અને તે યીજો પાઠજ ચૂર્ણિકારે પ્રમાણ કર્યો છે.

માટે દરેક કામે ત્રણ સાધ્વીયોએજ જનું

(૯) કોડ કહેશે વૃહત્કલ્પના પાંચમા ઉદ્દેશાના ભાષ્યમાં વી-જામહિત વાહેર જનું લખલ છે માટે વે જળી પણ જઈ શકશે તેનું એ ઉત્તર છે કે એ ગાથાની વે ચૂર્ણિકારોએ તથા વૃહદ્ભાષ્યકારે પણ વ્યાખ્યા કરી નથી માટે તેમજ કહો કે એ ગાથા ઉત્તર્ગપદની છે કે અપરાદની, જો અપરાદની તો યાધોજ નથી અને જો કહેશે કે ઉત્તર્ગની તો તે મોઢોટી ભૂલ છે કારણ કે ભદ્રવાહુસ્વામિ આગળ એજ ગ્રંથમા સર્વ સ્થળે વે સાધ્વીયો માટે પાપશ્ચિત્ત કહે છે તેજ ભદ્રવાહુસ્વામિ પાછા ડહા અપરાદ વિના પણ સામાન્યપણે વે સાધ્વીને વિચરયાની રજા આપે એ ક્રેતુ ગણાય ?

રૂઠી આગમની વ્યાખ્યા તો પરસ્પર યીજા આગમના પણ અસંગતે કરતી જોડાયે તો એકજ ગ્રંથમા કર્ત્તાના પૂર્ણપર વચન યાધિત કેમ કરાય ? માટે એ ગાથાને વાતો અપરાદની માનવી

मां आ लोको दानना श्रद्धावत थड मडदगार थगे एवु जाणी,
अथवा राजादिक महाकुलीन पुरुष के जे एक जण उपशात थ-
ता घणा उपशात थगे एवुं जाणी धर्मकथा करवी. (इहां कारण
साथे कइ कालनियम नथी देखातो)

वली जो सूत्रार्थ पौरुषीमा साधुओए देशना नज करवी एम
होय तो पृष्ठचंपामा पिठर तथा गागलि वगेरा आगळ, अने अ-
ष्टापद ऊपर वैश्रमण वगेरा आगळ गौतमस्वामिए, तथा चित्र
अने प्रदेगि आगळ केशिकुमारे, तथा वसुभूतिना घरे आर्यसुह-
स्तिए, तथा पाटलिपुत्रमा वैरस्वामिये केम धर्मदेशना करी?

वली पडिकमणा सबये कहेल छे के जो कसो अटकाव न
होय तो वधा मुनि भेगा पडिकमणुं धापे, पण श्रावकादिकने ध-
र्मकथा कहेवानी होय तो गुरुमहागज पाछळ थापे माटे इहां
पडिकमणा बेला पण कोड बेला देशना करी सकाय एम जणाय
छे तो बीजी बेळानु शु कहेवुं?

कितु एटलुं घटे छे के निरतर निःकारणे समययोगनी बाधा
पूर्वक धर्मकथा नाहे करी

विचार २९ मो.

प्रश्नः—यतिओए सूत्रपौरुषीमाज सूत्र अने अर्थपौरुषीमाज
अर्थ गीखवो जोडए छता उलटपालट केम करो छो ?

उत्तरः—उत्सर्गमार्ग तो एमज छे; पण कारणवगे उलटपालट
पण थड शके छे ए बात निगीयचूर्णिमा छे त्या कह्युं छे के जे
काले जे करवुं होय ते काले तेज करवुं तेमा निःकारणे उलटपालट
करे तो प्रायश्चित्त ओये पण काग्णे उलटपालट पण कराय छे

लोकोत्तरलिगित ते ए के पासत्या, उसत्रा, कुशीळ, सं-
सक्त, तथा यथाच्छंदाओने वादवा के तेमनी प्रशसा करवी

इहा यथाछदा ते ए के जेओ स्वच्छंदमतिवडे उत्सूत्र आचरे
तथा प्ररूपे, जेवु के, देरासरनुं द्रव्य वगारवा माटे घरो लइ भाडे
आपया, अयवा धान्यनी धीरधार करवी, तथा देरासर माटे कूवा
अने वाडीयो करवी, तथा नवा कर करावया, तथा यतिए देरा-
सरनी सारसंभाळ करवी, इत्यादिक अनेक प्रकारनुं उत्सूत्र छे

शास्त्रमा जे यतिने देरासर सबधी खेतर, पैशा, गाम वगेरां
संभारवा लख्या छे ते एवा प्रसंगे के कोइ परधर्मी पराभव करी
ए मिलकतनो लोप करतो होय तो त्या यतिए तेनी संभाळ क-
रवी, पण कंइ सामान्यपणे तेनी संभाळ करवी कही नथी

एटला माटे जे ऊपर प्रमाणे उत्सूत्र प्ररूपे तथा आचरे तेने
यथाछदो जाणवा इहा याद राखवुं के जेओ संविश्रपाक्षिक छे ते
तो शुद्धप्ररूपणा करनार होवाथी यथाछंदा गणाता नथी

एया यथाछंदा वगेरे हीणाचारियो ज्यां रहेता होय ते अ-
नायतन जाणनुं त्या अकस्मात् रीते साओए जतां घनी शके
तो तेमने उत्सूत्रप्ररूपणा करताज भांजी नाखवा, अगर तेम न वने
तो पोताना कान ढाकी लेवा हवे ज्यारे साधु माटे पण आम
करवु कहेछ छे त्यारे तथाविध आगमना अजाण श्रावक माटे शु
कहेवुं ? अर्थात् तेणे तो दग्गज रहेवु

आटली वात दर्शनसत्तरीमा मिथ्यात्वना अधिकारे कही छे
ते उपयोगी जाणी इहा टाकी लीवी छे

(३) कोइ पूछे के साधुओ त्रिविधे त्रिविधे सम्यक्त्वनो अं-
गीकार न्यारे करे छे तेणे जाणनु के सर्वविरतिसामागिक लेताज
सम्यक्त्वनो अगीकार आवी जाय छे केमके आवश्यकचूर्णिमा

मुवेलाओ पामे पोची केम शके माटे मुवेलाने उद्देशीने पुत्र जे आपे ते तेनी भक्ति देखाय खरी पण कंड मुवेलाने पहोचे नहि

वळी विचारो के कोड वाप के वपावो कर्मयोगे मरीने कुंथ के कीडीरूपे जन्म्यो हवे ते ठेकाणे तेनो पुत्र तेना निमित्ते त्यां पाणी आपे तो शु उपकार थगे के अपकार ! ते विचारो. ”

आ पिडदाननी उत्पत्ति माटे आवश्यकचूर्णमा एतुं लख्यु छे के श्रेणिक राजा मरण पामतां कोणिक राजा बहु शोकातुर थयो तेनो शोक टाळवा मंत्रिओए युक्ति रची तं एवी के जूना ताम्रपत्र ऊपर पिडदाननी विधि कोतरावी राजाने बतावीने कहुं के महाराज आवी रीते पिडदान करुं तो राजानो निस्तार यशे त्वारथी पिडदान चालवा लागुं.

(५) कोड कहे के श्रावकोए पोते श्राद्ध संवछरी न करवां, पण धीजाए करेल श्राद्ध संवछरीमा जमना गो दोष छे ? तेनुं ए उत्तर छे के जेम गौरीभक्त, गणेशना मोदक, भट्टारिकानुं नेवद, अनंतव्रतनुं भोजन, कजलीनुं भोजन, दूवळी आठम वछवारश तथा शिवरातनां भोजन, महाविवाहनुं भोजन, सोमेश्वरनी यात्रा माटेनुं देव भोजन, यज्ञनुं भोजन, महानवमी वगेराना लाणां, त-ळाव वगेराना भर्यानुं भोजन, खेतरपालनुं भोजन, उत्तरायणनुं भोजन, अने कृष्णरात्रिनुं भोजन वगेरा भोजनो मिथ्यात्वना स्थिरीकारना कारण होवाथी परिहरवा लायक छे तेम श्राद्ध संवच्छरीनुं भोजन पण परिहरवु जोडये.

इहा याद राखनु जोडये के मुनिओ भिक्षाचागी होवाथी तेओ एवा भोजन लये तो तेमने स्थिरीकारनो दोष थतो नथी. माटे तेमने ते कल्पे तेथीज हरिकेशिबळमुनिए, जयप्रोपमुनिए, तथा विजयप्रोपमुनिए यज्ञमाथी आधार वोर्गो छे. तथा नंदिपेणना

કઘૂલ કરતા તેને જિનપ્રતિમા પાડલ વેશાઢી અને તેણીએ ગાયો તથા ડોકરો આળી આપ્યો

(૯) હમણાના આચાર્યોએ પણ કહ્યું છે કે જેમ કુલીન સ્ત્રી-ઓએ વેશ્યાના ઘરે ન જવું તેમ મૃશ્રાવકે કુતીર્યમા નહિ જવું કારણ કે ત્યાં જતાં વીજા વિચારે કે જ્યારે આ, ધર્મમા કુશલ શ્રાવક પણ ડહાં આવે છે ત્યારે આ ધર્મ પણ સરમ લાગે છે, એ રીતે તેના ભક્તોને સ્વિચીકાર થાય અને એ રીતે વીજા ભવ્ય પ્રાણી-ઓને જે મિથ્યાત્વ ઉત્પન્ન કરાવે તે જિનભાષિત વોવિ નહિ પામી શકે માટે જે પુરુષ મિથ્યાત્વના કારણોને દૂર નહિ કરે તે સ્વ અને પરને સંમારમા પાડે છે, વઢી તે મૂઢપુરુષ લોકિકતીર્યોમાં જડને પુન્યયોગે ચિંતામણિ માફક મેઢવેલુ સમ્યક્ત્વ હારી નાલે છે.

વિચાર ૩૧ મો.

પ્રશ્ન -શ્રાવકને મિથ્યાત્વી સાથે વસતાં અનુમતિ લાગે કે નહિ?

ઉત્તર:-શ્રાવકને મિથ્યાત્વી લોકો સાથે વસતાં પણ મિથ્યાત્વની અનુમતિ નથી લાગતી એ વાવતનો છુલ્લાસો દર્શનસત્તરીમાં જેમ છે તેમ લલ્લીએ છીયે

ગાત્રમા અનુમતિ ત્રણ પ્રકારે કહી છે-સંવાસાનુમતિ, ઉપ-ભોગાનુમતિ, અને પ્રતિશ્રવણાનુમતિ ત્યાં સાથે વમયુ તે સવાસાનુમતિ, તેના કરેલને ભોગવવું તે ઉપભોગાનુમતિ, અને તેણે પૂછતાં હા પાડવી તે પ્રતિશ્રવણાનુમતિ.

ડહા કોઈ કહેશે કે શ્રાવકને મિથ્યાત્વનો ત્રિવિધે ત્રિવિધે પરિહાર માનીએ તો સંવામાનુમતિ કેમ ઢલે? તેનું એ ઉત્તર છે કે એ ત્રણ પ્રકારની અનુમતિ આરંભની વાવતમા કહી છે માટે આ-

વિચાર ૩૨ મો.

(ઉપકરણ વાવત.)

પ્રશ્ન:—કઢાઈ, ટોપ તથા નંદીપાત્ર^૧ વગેરાં, અને નેણ, સૂઈ, તથા કાતર વગેરા ઉપકરણ કેમ રાખો છો ?

ઉત્તર:—કારણે એ ઉપકરણો પણ આગમમાં રાખવાં કહ્યાં છે કારણ કે કલ્પમા કથું છે કે સાધુને ચૌદ અને સા-વીને પ-ચીશ તે ઔધિક ઉપકરણ છે, વાકી ઔપગ્રહિક તો વન્નેને સંધારપટ્ટક વગેરા અનેક પ્રકારે છે

આચારાગરીકામાં તિલોદગ તુસોદગના પ્રસંગમાં ટોપ તથા કઢાઈ કહેલ છે.

નિગીયચૂર્ણિ તથા વ્યવહારમાં નંદિપાત્ર, વિપાત્ર^૨, કમટક, વિમાત્રક^૩, તથા પ્રસ્રવણમાત્રક રાખવાં કહ્યા છે

દૃઢત્કલ્પભાષ્યમા જવન્ય, મન્યમ, તથા ઉત્કૃષ્ટ ઔપગ્રહિક ઉપધિ નીચે મુજબ લેખેલી છે

(૧) કાષ્ટ કે છાણનું પીઠ, ઉત્તરપટ્ટસહિત નિપત્રા^૪, દંડક, પ્રમાર્જની, ઘડો, કુટુમ્બ^૫, કાતર, સૂઈ, નેણ, કર્ણશોધનિકા, ને દત્તશોધનિકા, એ જગન્ય ઉપધિ જાણવી.

(૨) પાચવાસત્રાણ^૬ (વાલનું, સૂત્રનું, સૂચિકુટ, ગીર્પક, અને છત્ર), પાચ ચિલ્દિમિણી (ગાલની, સૂત્રની, વાગની, દંડની, તથા કટકમય), ત્રે મધારા (મધારપટ્ટ તથા ઉત્તરપટ્ટ), પાચ દડ (દડ^૭,

૧ માટું ૨ પાગ કરતા નાનું ૩ માત્રક કરતા નાનું ૪ વેસ-વાનુ આસન ૫ સાકડા મુસનો ઘડો ૬ વગ્માદધી વચાવનાર. ૭ ગાદુપ્રમાણગાયો તે દડ. તે સ્પિનો ૪થ કરતા કામ લાગે છે.

અંગુલિકોશક, સ્વપુસ, વગુરિ, અર્દસપ્પાડી, અને કટિત્ર.)

સીકું તથા કાવડ.

લોઢાના ૧૧ ઉપકરણ—(કાતર, મુઝ, તૂટેલ પગરખાં સીધવા સારુ આર, કાંટા કાઢવા તથા નસ કાપવા સારુ નેળ, પથ્થળશસ્ત્ર, અંગુલિશસ્ત્ર, સિરાવેગ્નશસ્ત્ર, કર્પણશસ્ત્ર, લોહકટક, અનુવેધશલ્કાકા, તથા વ્રીહિમુખ વગેરાં)

નંદીભાજન, ધર્મકારક, પરતીર્યના ઉપકરણ, ઉવરના ચૂર્ણની ગોઢીઓ, છાસથી ભાવેલા કપડાના કટકા, તથા સ્થોલ

એ પ્રમાણે ઉપકરણ માર્ગે ક્રમરૂપે મુનિએ સાથે લેવા એનાં પ્રયોજન સ્થા વિસ્તારથી કહ્યા છે

માટે જ્ઞાનું ન લખતા એટલુંજ લખિયે છીયે કે એ ઉપકરણો ઉપરાત વીજા પણ જે કોઈ ઉપકરણ આત્મસંયમના વચાવના હેતુ હોવાથી લેવામાં આવે તે સર્વ “જં અન્નં એવમાઈ તવસંજમસાદર્શં જજ્જનસ્સ” એ ગાયના વલ્લે સિદ્ધ થઈ શકે છે.

વિચાર ૩૩ મો.

પ્રશ્ન:—ચોલપટ્ટો પહેરવો ક્યા કયો છે ?

ઉત્તર:—દશવૈકાલિકચૂર્ણમા કહ્યું છે કે લજ્જાના કારણે ચલોટો લેવાય છે.

આચારાગમા પણ કહ્યું છે કે કોઈ સાધુ નગ્ન રહેતા તે પરીપદ સ્વમવા સમર્થ હોય છતાં શરમ જીતવા અસમર્થ થાય તો તેને કટિત્રય એટલે ચોલપટ્ટો ધરવો કલ્પે

સ્થાનાગમા પણ ત્રણ કારણે વસ્ત્ર રાસવા કહ્યા છે—લજ્જાના કારણે, પ્રવચનની દુગુઝા થતી અટકાવવાના કારણે, તથા પરી-

तिम. अनेकागिक ते द्रुमादिकनो जाणवो

(२) व्यवहारना पीठमां कहुं छे के रुतुवढकाळमा निःकारण संथारा ऊपर मूए तथा पीठफलकादिक चापरे तेने अवसन्नो जाणवो.

(३) “राजाए लावेला सिद्धानपर वेशीने अथवा भगवान्ना पादपीठ ऊपर वेशीने गणधर देवना आपे” ए दाखलाथी पीठादिकनो परिभोग मिद्ध करी शक्याय तेम नथी कारण के ए तो गणधर महाराजनो कल्प छे तथा तेभोना माटे अनुज्ञा छे पण कंड वीजा आचार्यों माटे नथी वळी गणधरोने पण समवसरण-माज अने राजाए लावी आपेलज भिंदासन अनुज्ञात कर्यु छे. संयतोए लाथी आपेलनी बात नथी

(४) व्याख्यान अवसरे पण कंवळमय निपद्या करवी कहेल छे. जे माटे निशीधर्चूर्णिमां लख्यु छे के सूत्रमडलीमा निपद्या करवानीज भजना छे एटले के कराय पण अने नहि पण कराय. जो कराय तो सां सर्व गिप्योए एकेक कावली देवा वावतमा पण भजना छे एटले के तेम पण कराय अने वीजी गीते पण कराय जो निपद्या नहि कराय तो एक कपडापर वेशी गुरु वाचना आपे.

अर्थमडलीमा नक्की निपद्या करवी अने जेदला साभळनार होय ते वधाजणे पोतानां कपडां के कावळीओ देवी कदाच योडा साभळनार होय तो वीजानी मागी लड देवी तेनायडे एतु स्थापनानी अने वीजी गुरुनी निपद्या करवी.

(५) वळी आचार्यनो मंथारो जमीनथी त्रण हाथ ऊंचो करवो कल्पमा कहा छे कारण के तेथी ओछो होय तो सर्पनु मय रहे

त्या पण चूर्णिकारे वर्षाकाळमाज तेम कम्बानुं जणाव्युं छे

(६) कोड पृष्ठे के दशाश्रुतस्कथना कलु छे के मामिकप-

હાર પોસહ કરતા માટે ઇહા ટીકામા કાઢનિયમ સુલ્હો જણાય છે.

ભગવતીની વૃત્તિ પ્રમાણે સ્થાનાગટ્ટત્તિમાં, ઉપાશકદશાની વૃત્તિમાં, જ્ઞાતામૂત્રની વૃત્તિમાં, ઉત્તરાધ્યયનની વૃત્તિમાં, આવશ્યકની વૃત્તિમાં, પંચાશકની વૃત્તિમાં, આવશ્યકચૂર્ણિમાં તથા પુષ્પ-માઢાની વૃત્તિમાં પૌપય તે પર્વાદિને કરવાનું અનુષ્ઠાન કહ્યું છે

યોગશાસ્ત્રની વૃત્તિમાં પણ આઠમ, ચૌદશ, પૂનમ, અમાવસ્યા રૂપ ચંડપર્વમાં પોસહ કરવું કહ્યું છે

વઢી ં ઉચપર્વમાં દેવતાઓ પણ મેરુ વગેરાના ચૈત્યોમાં મહિમા કરે છે ંમ ગાણવિદ્યા પયન્નામા લલ્યું છે

(૧) કોઈ કદેશે કે ડપર પ્રમાણે તો જો કે પર્વમાં પોસહ આવે છે, છતાં પણ જો વિરતિરૂપ પોમહ દરરોજ પણ કરીએ તો તેમા શો દોષ છે ?

અનુ ઉત્તર ં છે કે જિનભાષિત કરતાં અધિક કે ડપું કરતાં શાસ્ત્રમા દોષજ પ્રતિપાદન કર્યો છે જો તેમ નહિ હોય તો તો દેવમી, પાર્શ્વી વગેરાના કાડસગનાં પ્રમાણ આપ્યા છે તે કરતાં વધુ પક્ષતના કાડસગ કરતાં, તથા મત્રજ્યા દેતા ત્રણવાર સામાયિક ઉચ્ચરવાને વદલે ચાર વાર ઉચ્ચરતાં, તથા ચોથી મદક્ષિણા દેતાં, તથા વીજા અનેક કૃત્યોમા અધિકતા કરતાં પણ દોષ નહિ લાગશે પણ તેમ તો રૂઢ છે નહિ, માટે પૂર્વપુરુષોએ જે અનુષ્ઠાન જે રીતે અને જેટલું કહ્યું હોય તે તેમજ કરવું જોડ્યે

(૨) ઇહા કોઈ પૂઝે કે વિપાકમૂત્રમા લલ્યું છે કે સુવાહુકુમારે ંકવેલા આઠમ, ચૌદમ, પૂનમ અને અમાવાસ્યાના દિનોમા પોમહશાઢામા આવી અઠમમક્ત પોસહ લીધું માટે અઠમમક્તના ત્રણ ઢાઢાઢા હોયથી અપર્વમા પણ પૌપય આવશે તેનું ં ઉત્તર છે કે ં વિપાકમૂત્રના ં વાપતના ત્રણરો અતિમંધીર છે કારણ

त्रेना असंगेनो पण निर्वाहब्धेड शके छे

उली इहा एरु बीजो विचार करवो घटित छे के आपणमां पहेलु पौपध लेवाय छे अने पट्टी पचखाणना अवसरे तप लेवाय छे, ए बात प्रसिद्ध छे तेमज द्रव्यपोसहमा पण पहेलो पौपध-नी क्रियानो अंगीकार कराय छे अने पट्टी अठम भक्त लेवाय छे एम ज्ञाता मृत्रमां अभयकुमारना प्रसंगमा लखेल विना ऊपर-थी जणाय छे छता नंदमणियारे तेथी विपरीत कर्यु छे. तेथी एम जाणवाने कारण मळे छे के नंदमणियारे मिथ्यात्व पाम्या पट्टी ए क्रिया करी छे अने मिथ्यात्वीनी क्रिया सम्यक् होवा-नी भजना छे तेथी तेमां शी आस्था करी शकाय ?

(४) उली वसुदेवद्विडिमां विजयसेन राजानी बातमां लख्युं छे के राजा ऊपर बीजली पडवानी छे एम निमित्तिआए जणा-वता मत्रिए राजाना सिंहासनपर एक मूर्ति स्थापी राजाने धर्म-परायण रहेवा जिनमदिरमा मोकलाव्यो त्या राजा सातदिन मृधी पोसह पाळतो थको रथो सातमा दहाडे वपोरे बीजली स्यापेल मूर्ति ऊपर पडता राजा पोसहशाळाधी घरे आव्यो

इहां ए उत्तर छे के ए राजाए कंड पौपधव्रत नधी कर्यु कि-तु उपसर्ग निवारना माटे उपसर्गनी हट सूरी पोसहनी क्रियानो अंगीकार करवा रूप अभिग्रह कर्यो छे कारण के सातमा दिने वपोगेज उपसर्ग दूर यता पोसहशाळाधी बादेर नीकल्यो एम कह्युं छे माटे पौपधव्रत होय तो ते कड वपोरे पूरुं थाय नहि बाकी उपसर्ग सूरी पारेल्यो पौपधनो अभिग्रह पूर्ण थयो छे.

कौड पट्टे के त्यागे पोसह पाळतो थको एनो केम अर्थ क-ह्यो तेनुं ए उत्तर छे के जेम भरत उगेरा अविरतिभोना अवि-कारमा पौपधिक ए शब्दनो अर्थ अंगीकार करी छे पौपधक्रिया

લચ્યું છે કે “જે દિવસે એકને મોકલુ તે દિને વીજાનુ પૌપથ હતુ” એમ કહ્યું છે. આ પૌપથ શબ્દ અભિગ્રહવાર્તી જણાય છે.

(૬) વળી કોઈ કહે કે ભગવતીમા શસ્ત્રશ્રાવકના અધિકારે લચ્યું છે કે “શંખે વીજા શ્રાવકોને કહ્યું કે તમે અસન, પાન, સ્નાદિમ, સ્નાદિમ કરાવો એટલે આપણે તે સ્નાતાપીતા થકા પાત્રિકપૌપથ પાલતા વિચરશું” એપરથી પોસદમા શ્રાવકને ભોજન આવે છે કે નહિ ? તેનું એ ઉત્તર છે કે ભોજન નથી આવતુ કારણ કે ટીકાકારે આ વીજી રીતે વ્યાખ્યાન કર્યું છે તે એમ છે કે સ્નાતાપીતા થકા” આ વર્તમાનકાલ છે તોપણ અર્થ ભૂતકાલનો કરવો તેથી એવો અર્થ થાય છે કે “સ્નાપી લીધા વાદ” અને આ ભૂતકાલનો અર્થ હતા ભોજન કર્યા વાદ તરતજ પૌપથ કરશું એમ અવિલગ્ન જણાવવા વર્તમાન વાપર્યો છે.

(૭) કોઈ કહેશે કે “ચંદ્રસ, આઠમ, અમાવસ્યા અને પૂર્ણિમાના દિને પ્રતિપૂર્ણ પૌપથ કરતા થકા વિચરે છે” એ વચનથી એ દિવસોમા તો પૌપથ કરવું સિદ્ધ થશે પણ પર્યુપણના દહાડે અઠમપોસદ કેમ સિદ્ધ થશે તેનું એ ઉત્તર છે કે પૌપથ એટલે શાસ્ત્રમા પર્વદિનનું અનુષ્ઠાન કહેલ છે, અને પર્યુપણ પણ પર્વ છે માટે ત્યાં પૌપથ કરવું સિદ્ધજ છે.

વળી પર્યુપણના દહાડે અઠમ નહિ કરે તો શાસ્ત્રમા પ્રાયશ્ચિત્ત લેતેલ છે તથા નિશીવચૂર્ણમા એક કથામા લચ્યું છે કે રાજાએ રાણીઓને કહ્યું કે તમે અમાવસ્યાનો ઉપવાસ કરી પડવેના દિને વધા સ્નાનપાન કરી માધુઓને ઉત્તર પારણે ચોરાવી પારણુ કરો કારણ કે પત્નોસણનું અઠમ કરવાનું હોવાથી પડવેના દિને ઉત્તર પારણુ થાય છે. આદિક પ્રમાણોથી પર્યુપણના ત્રણે દિન પર્વરૂપે પ્રસિદ્ધ છે માટે ત્રણે દિન પૌપથ કરવું ઘટે છે.

૩૬૪૨૫૬૩

महोपना तपना महिमायी, तथा जन्मांतरना स्नेहयी देवताओ इहां आवे छे. त्या पण एम जाणवानुं छे के जे दिवसोमां जिनना कल्याणिक वर्त्तमान होय ते दिने आवे, बाकी कंड प्रतिवर्ष ते दिने जाये एम नयी कारण के जो प्रतिवर्ष पांचे जिनकल्याणिकना दिने देवताओए अवश्य महिमा करवा आवतुं एवो नियम होय तो ज्यारे समकाले एरुशो शिक्तेर तीर्थरुगे वर्त्तना होय त्यारे देवताओए शुं मनुष्य लोकरुमांज रहनु के दररोज आवजाव करी?

बली च्यवन कल्याणिकमा तो मूल दिने पण आववानो कंड नियम जणातो नयी कारण के ऋषभदेवस्वामिना च्यवन कल्याणिकमा इंदो आव्या हुता अने वीरस्वामिना च्यवन कल्याणिकमा इंदो नयी आव्या ए प्रभिद्ध वान छे

बली उपदेशमाळामा पण श्रावकना वर्णनमा जिननी जन्म भूमि, दीक्षाभूमि, ज्ञानभूमि तथा निर्वाणभूमिओ बादवी लखी छे पण कड दर वर्षे ए दिवसो आगवाना नयी लग्या

बली जो कल्याणिकना दिनो पर्यन्ते गणवाना होन तो जेम आठम पाव्वी योगादिने चउथ वगेरा तप करवानुं अने ते नहि करे नो मात्राश्चित्त लागवानु मात्रमा लखवामा आवेल छे तेम कल्याणिकदिनो माटे पग लखवामां आवत, पण तेम तो क्यां पण लग्यु नयी माटे कल्याणिकदिन पर्यन्ते नयी जणाना

बली जन्मकल्याणिकना दिने आज्ञाए जेम धुमरी, मोर, गौरादिमां, मोदक, मगदरज, नया नाठ योग जन्मवृत्तक चित्तोर्ना नरुठ लगवानां आवे छे तेर दीक्षा ज्ञान अने निर्वाणना दिनो ते ते दिवसने योग लग्यु होनी पग नक्त करी पजे, अने तेम लग्यु तो तट प्रमाण नयी एही एम जणाव छे के ए कल्याणिकदिनोनी तजना पर्यन्तगता नयी

કડ એક દિનની અપેક્ષા નથી કિનુ જેટલા કાલની અપેક્ષાવાલુ
સર્વ સામાયિક છે તેટલા કાલનીજ અપેક્ષા વહુવાર દેશસામા-
યિક કરવુ જણાય છે

કોડ કહેશે કે આવશ્યકચૂર્ણિમાં કહું છે કે “જ્યારે અવકાશ
મળે ત્યારે સામાયિક કરે” તેથી અનિયત સામાયિક મિદ્ધ યશે
તેનુ એ ઉત્તર છે કે એનો અર્થ એમ છે કે સામાયિક કરવાની વે-
લાએ કામની અટકાવથી સામાયિક નહિ થઈ શક્યુ હોય તો જ્યારે
અવકાશ મળે ત્યારે સામાયિક કરે કારણ કે ત્યાં એનો સંબંધ છે
કે “અનવસ્થિતકરણતા એટલે સામાયિક રહેને તત્ક્ષણ પારવું તેમ
કરવું ન કલ્પે માટે પૂરતો વસ્તુ જાળીને સામાયિક કરવું અથવા
તો વાંકાં કામકાજ આડોળી જ્યારે અવકાશ મળે ત્યારે કરે તોપણ
ભગ ન યાય”

કોડ પૂછે કે દેશ સામાયિકમાં “જાનનિયમ” કે “જાવ
સાહુ પજ્જુવાસામિ” એમ કહેલ છે માટે વે ઘડીના કાલનું માન
કેમ લેવાશે ? તેનુ એ ઉત્તર છે કે વિશેષાવશ્યકમાં લલ્યુ છે
કે ગૃહસ્થે ડિનકાલનુ એટલે વે ઘડી વગેરા કાલનુ સામા-
યિક કરવું

વિચાર ૪૦ મો.

પ્રશ્ન:—સાધુઓની ખાગલ ગીત નૃત્ય કલ્પે કે નહિ.

ઉત્તર:—સાધુઓની ખાગલ ગીત નૃત્ય નહિજ કલ્પે ઊતા
જેઓ કલ્પે એમ માને છે તેમની મોટી ભૂલ છે કારણ કે કલ્પ
ભાષ્યમાં સાધુઓને ચૈત્યમાં જના પગ એવી પ્રિથિ લલ્લી છે જે સા
જો નાટક થતુ હોય તો ઝખવુજ નહિ, કદાચ ઝખા રહી જાય

साथे आकाश मार्गे वैरस्वामी फूल लड़, 'आव्या' ते वातनु आ-
लवन पण लड़ शकाय नहि कारण के इहा जेम शासननी प्रभाव-
नाना निमित्ते वैरस्वामी फूल लाव्या तेम तेज कारणे गीतादिक-
नो पण निपेय नयी कर्यो माटे आवा शासन प्रभावक महापुरुष
साथे आजकाळना, यनिओनी स्पर्द्धा केम यड शके

विचार ४१ मो.

प्रश्नः—मामकल्पनु न्यूनाधिकपणुं तथा क्षेत्रातिक्रम एटले
जत्रनु उल्लयन करवुं कल्पे के नहि.

उत्तरः—उत्सर्गे नहि कल्पे, पण कारणवशे कल्पे पण खरुं
निशीर्षार्चिमा लख्यु छे के निःकारणे मासकल्प तोडता प्रा-
यश्चित्त लागे पण व्याघातना कारणे मासकल्प तोडी अन्यक्षेत्रे
जना दोष नही ते कारणो ए के मरकीवालुं क्षेत्र होय, अथवा त्यां
राजायध्यान करी शकातु नहि होय, अथवा उपधि के लेप म-
ळना न होय, अथवा नीचेना सात आगाढ कारणोर्मानु कोई
कारण होय,—ते सात कारणो ए के द्रव्यधी त्या जोडती चीज
मळती नहि होय, क्षेत्रयी बहु साकटु क्षेत्र होय, काळयी ता कंड
उपद्रव होय, भावयी ग्लानादिकने जडचण पडती होय, पुरुषयी
आचार्यादिकने त्यां सबळ पडतुं न होय, तथा सा वैद्यो नहि
होय, अथवा त्यां सहायक एटले मददगारो नहि होय, ए सात
कारणे मामकल्प तोडता पण दोष नही

पर्युपणाकल्पभाष्यमा लख्यु छे के ऋतुवद्धकाळमां प्रतिमा जर
मुनि एक क्षेत्रमा एक अहोरात्र रहे, यथालदक पाच अहोरात्र रहे,
जिनकल्पी तथा परिहारिक एक मास रहे, अने स्वविरकल्पी निः-

विचार ४२ मो.

प्रश्नः—सायुए विकृतिओ लेवी कल्पे के नहि?

उत्तरः—नहि कल्पे एवं कइ एकात नयी कारण के कारणे कल्पे पण छे. कारण के पर्युपणाकल्पमां लख्यं छे के आचार्य, ग्लान, बाळ, वृद्ध तथा दूबळा सारुं विगइ लेवी कल्पे, तथा श्रावको-खेंच करीने प्रशस्त विगइवडे निमंत्रणा करे तो त्यारे पण लेवी कल्पे, तथा काम पढतां गौहत्त विकृतिओ पण लेवाय त्यां दूध, दहि, अने अवग्राहिम (मीठाइ) ए प्रशस्त विकृतिओ असं-चित होय तोज लेवी कल्पे अने घृत, तैल, गोळ तथा नवनीत बगेरा प्रशस्त विकृतिओ यतनाए संची राखेली पण लेवी कल्पे अने ए रीते लीधेल विकृतिओ स्थविर, बाळ, तथा दूबळाने दे-वी, तरुणोन देवी नहि

निशीयचूर्णिमा कहुं छे के श्रावकोनी श्रद्धा, तथा विपुल विभव जोइने, तथा दुर्भिक्षादिक काळ जाणीने, तथा बाळ वृद्धादिक के मुशाफरना माटे, इत्यादि कारणे निरतर पण विकृति लेवाय, अने ते लेता देनारनां भाव कायम होय तेढलामा तेने निवारण करवुं जोइये.

दशवैकालिकचूर्णिमां लख्यं छे के मुनिए वारंवार नीवी क-रवी पण मासमदिरानी माफक विगयनो अत्यंत प्रतिपेध नयी.

आवश्यकचूर्णिमां पचखाण लेवानी चिंतना करवामां लख्यं छे के शक्ति होय तो उपवास करवो, अने तेढली शक्ति न होय तो आविल, एगठाण के नीवी करवी, तेम पण नहि थइ शके तो विगइ सहित पोरिसि बगेरा पचखाण लेवु

जा उपरात बीजा पण केढलाक प्रमाणोयी सिद्ध नाय छे के विकृति परिहरवामा एकात नया

विचार ४३ मो.

प्रश्नः—पार्श्वनाथनी सात फणो क्या अक्षरोथी मानो छो?

उत्तरः—आवश्यकवृत्तिमा लस्युं छे के पार्श्वनाथस्वामिनी माताए स्वप्नमां सात फणवालो सर्प दीठो हतो. ए अक्षरोथी सात फण जाणवी.

विचार ४४ मो.

प्रश्नः—सुपार्श्वनाथनी पांच फण केम मानो छो?

उत्तरः—ए बावत वसुदेवहिदिना बीजा खंडमां एवी बात छे के सुपार्श्वनाथ छब्रस्य अवस्थामां काउमगमां ऊभेला जोइ ऊपर फरता पक्षिओनी आगातना टाळवा माटे इंद्रे पाच आंग-ळीओवालो वैक्रिय हाथ धारण कर्यो.

बळी पूर्वाचार्यकृत चमालीश हजारो चिरंतन कल्पवल्लीना पहेला खंडमां पण कहेल छे के सुपार्श्वनाथनी माता तीर्थकर गर्भमां होतां स्वप्नमां एक, पांच तथा नव फणोवाळा सर्पनी शय्या-मां जूडा जूडा सूता ते कारणवी समोत्तरणमां पण एक, पांच, तथा नव रत्नमय फणाओवाळा त्रण रूप इंद्र साचवे छे

विचार ४५ मो.

प्रश्नः—पिडनिर्गुक्तिमा धोत्रानी विप्रिमां लस्युं छे के सा-धुए गृहस्थना भाजनोमा वग्नाद वंग पडता नेवानुं पाणी ग्रहण करी वस्त्र पोवा एम कहेल छे माटे नेवाना पाणीवडेज नस्त्र धोवा कल्पे के केम?

ळतां भूतादि उपद्रव रहित, मजबूत, अने कमाड सहित एवा शून्य घरमा रहेवु तथा पचकल्पचूर्णिमा लख्यु छे के ज्या पास-
त्थादिक रहता होय त्यां साधुए रहता जूदी मजबूत भीतवाळी
कमाड सहित अने विलरहित वसतिमा रहेवुं.

विचार ४७ मो.

प्रश्नः—साधुओने वसतिमां कमाड ढाकवा तथा आगळी
वगेरा देवी कल्पे के नहि ?

उत्तरः—उत्सर्गे नहि कल्पे पण कारणे कल्पे पण.

आ वाचत वृहत्कल्प भाष्यमा आ रीते लखेलुं छे के वार-
णामा गिरोळी वगेरा होवाथी ढांकतां तेनी विराधना थाय तथा
नीकलता पेगताने लागी जाय तेथी मुनिए कमाड ढाकवां नहि,
पण बीजा पदे आगाड कारणोमा एटले दुश्मन, चोर, श्वापद,
सर्प, कूतरा, वगेरानो उपद्रव होता अथवा दुखे सही शकाय
एवुं शीत पडता यतनाथी पोंजीममार्जी ढांकवा पण कल्पे एवा
कारणे नहि ढाके तो प्रायश्चित्त लागे.

विचार ४८ मो.

प्रश्नः—साधुने गोचरीए निहरतां कमाड के पाटीयां तथा
आगळी ऊवाडवी कल्पे के नहि ?

उत्तरः—उत्सर्गे न कल्पे पण कारणे कल्पे

दशवैकालिकमा कळु छे के “अवग्रह माग्या वगर कमाड
ऊवाडवा नहि” तेनो टीकामा अर्थ लख्यो छे के आगाड कारणे

विचार ५० मो.

प्रश्नः—पासत्यादिकने वादवानी ना पाडेल्ले छे माटे वांदवा के नहि ?

उत्तरः—उत्तमर्गे नहि वादवा किंतु कारणना वशे वांदवा.

आ वादत निगीथचूर्णमां लख्युं छे के नीचेना कारणे संयमभ्रष्ट प्रगट टोपना सेवनार मूलोत्तर गुणरहित फक्त लिंग घारीने पण नीचेनी विधिए बटना करवी, जो नहि करे तो मा-यश्चित्त लागे.

त्यां कारण ए के लांबो चारित्रपर्याय पाळी पासत्थो थएल होय, अथवा जेनो परिवार संयमवत होय, अथवा ते पासत्थो राजादिक होय अथवा बहुमंत होय अथवा प्रवचनमभावक होय, अथवा क्षेत्र पामत्याए भावित होय, अथवा काल एवो अवम होय के पासत्थानी मददथी गळ्ळनो निभाव थइ शकतो होय, अथवा पासत्था पासे आगमनुं ज्ञान होय, अथवा तो चारित्रनी चोखी भमजण आपतो होय, अथवा ब्रह्मचर्यवत होय, इत्यादि कारण तथा कुलगणमंजना कारण उपजनां पासत्थादिकने वदन, अभ्युत्थान, आमनटान, विश्रामण, तथा भोजनवस्त्रदानमायी जे करवा योग्य जणाय ते करतुं

हवे वांदवा माटे एवी विधि लखी छे के शहरवी वाहेर के गोचरी उगेरा स्थळे पामत्यादिक मळतां तेने ऊपर जणावेला कारणे वचनथी “वंदिए डीए”, एम रुंदेबु विशिष्टतर के उग्र-स्वभाववाळा पासत्थादिकने वचन साथे कायाथी पण हाथ ऊचे करतो ते करता विशिष्टतर के उग्रस्वभाववाळाने वचन तथा हाथ साथे मस्तकने पण नमावतुं ते करना वधताने ए व्रणे रीतो माये

ચાવત અપવાદની દેશના પળ કરવી પળ તે કારણો શિવાય
સવિગ્રભાવિત તથા અસંવિગ્રભાવિત શ્રાવકો આગલ શુદ્ધ આદાર
ચોરાવવાની દેશના દેવી

વિચાર ૫૨ મો.

પ્રશ્ન:—તુવડામા કઠક એટલે કાઠો કેમ શીવો છો ?

ઉત્તર:—કેટલાક તુવડામા તો સહજ પળ કાઠો હોય છે
અને જેમા સહજ નહિ હોય તેમા કાંઠો શીવાય છે ત્યાં એમ જા-
ણવાનું છે કે તુંવડુ કંઈ ઔદિક ઉપકરણ નથી કિતુ ઔપગ્રહિક
છે અને તે સંયમ સાચવવામા મદદગાર હોવાના કારણે અપવાદે
રચાય છે સારે અપવાદે તેની પરિકર્મણા પળ થઈ શકશે કેમકે
નિશીથભાષ્યમાં ઔદિક ઉપકરણની પળ ઉત્સર્ગે તથા અપવાદે
પરિકર્મણા લખેલ છે ત્યારે ઔપગ્રહિક વિષે શું પૂછવું.

વિચાર ૫૩ મો.

પ્રશ્ન:—ઘડા, ગ્રપ્પી વગેરામા દોરો કેમ ચાંગે ડો ?

ઉત્તર:—એ ઉપકરણો પળ અપવાદે રાખવાના છે અને તે
જો ગરદોરે વાપરી શકાતા હોય તો ઢીક્કજ છે ગર તેમ
નહિ તો દોરો પળ ઔપગ્રહિક ઉપકરણમા રાખી શકાય છે
કારણ કે દરેક ઔપગ્રહિક ઉપકરણ માટે “ગમામા ને કંઈ
તપ મંચમે મદદગાર ઉપકરણ હોય તો ઔપગ્રહિક જાણવું” એ
વાક્ય લાગુ પડે છે

विचार ५७ मो.

प्रश्नः—साधुओए नित्य लोच करवो के केम ?

उत्तरः—जिनकल्पी ऋतुवद्धकाल तथा वर्षाकाल ए वने काळमा नित्यलोच करे अने स्थाविरकल्पीए वर्षाकालमा उत्सर्गे नित्यलोच करवो, पण कदि तेम सहन नहि थइ शके तो पण पर्युपणनी रात उल्लघवी नहि, अने ऋतुवद्धकालमा चार चार मासे लोच करवो ए रीते निशीयचूर्णिमां लखेल छे

विचार ५७ मो.

प्रश्नः—साधुए त्रीजे पहारे भिक्षा करवी के केम ?

उत्तरः—उत्सर्ग एमज छे पण एकांत थइ शके नहि कारण के उत्तराव्ययननी दीकामा लख्यु छे के ए बात उत्सर्गनी छे बाकी स्थाविरकल्पी माटे साधारण बात तो ए छे के जे देशमा जे वखते मले ते देशमा ते वखतेज गोचरीए जवु

ओयभाज्यमा कह्यु छे के वारना हिशावमा साधारण रीते स्थंडिल जवाना पाणी माटे तथा भिक्षा माटे एम बेवार गोचरीए नीकलवु, पण आचार्यादिकना कारणे घणीवार पण जयाय छे तेमज काळना हिशावमा साधारण रीते अडधी पोरिसी थता नीकलवु पण भूखनरस नहि सही शकातालोको जागतां पण जयाय छे

वली निशीयचूर्णिमा लख्यु छे के ज्यां प्रभातयीज, भोजन वेळा घती होय सां सूर्योदययी माहीने यावत् अपराह्न सूधी मुनि गोचरीए नीकले

आवश्यकचूर्णिमां श्रावके साधुने निर्गन्ध कम्बानी विधि-

पण पीवाना अर्थे गोचरीची अगाउ पाणी लाववानुं त्या कष्टु ठे तेनु उत्तर पण ऊपरलाज प्रश्नोत्तरमा ठे के भूखतरस नहि सही शकाय तो लोको जागे के तरत जवुं एम ओघभाष्यमा ठे

विचार ५९ मो.

प्रश्नः—औषधादिकनी मंनिप्रि करवी कल्ये के नहि?

उत्तरः—उत्तमर्गे न कल्ये पण कारणे कल्ये पण तरी

निशीयचूर्णिमा लख्यु ठे के ज्या जाठ गाऊनी अदर गाम-गोट न होय एवा स्वळमा कोइ जग्यामां रहेता त्या ऊतावळुं काम पडता ओसड मळी शके नहि माटे त्या मुनिए ओसडो साये रा-सवा. तया कोई साधु ग्लान होतां तथा रस्तो ऊतरतां तथा दु-भिक्षमां तथा अणसण करनारना माटे इत्यादि कारणे यतनाए ओसडो राखवा तेनी यतना ए के सांकडा मुखवाळा वासणमां ओसडो नाखी तेना ऊपर चामडुं के मजबूत कपडो वाचवो, अथवा शरावलु ढाकी मीणची, छाणची, के माटीची साधो चंय करी अलग राखी मेलवा कटाच ऊंदरनुं भय होय तो सीकु वाधी अपर दागवा कटाच शीका ऊपर पण ऊंदरो ऊतरे तो वच्चे ठी-करुं वापी लेवु अथवा शीका ऊपर कादव लगाची काटा चोडी मेलवा अथवा वासण ऊपर काटा राखवा. कोई ओमड वामण-मायी गळी पडे एवो संभव होय तो नीचे राख पावरवी ए यत-ना जाणवी

या रीते अगीआर छेदग्रयोमा जपवाटे ओमडोनी सनिधि करवा लख्यु ठे.

ऊग्यायी आगल पण नीकलवुं, अथवा अरुण फूटतां अथवा प-
होर रात होय त्वारे पण नीकलवुं वळी गलानादिकना कारणे
अथवा अमूर थता वचे चौरादिकनुं भय रहेल होय इत्यादि का-
रणे मुनि अपरातनो पण विहार करे.

विचार ६१ मो.

प्रश्नः—साधुओ लेख के सदेशो मोकले छे तेमा प्रमाण शुं छे?

उत्तरः—निशीथचूर्णिमा लखुं छे के जे राज्यमां जवानु होय
त्या रहेला साधुओने अगाडयी लेख के सदेशो मोकलावी जणा-
वी देवु के “अमो इश्यायी आवनार छीए ”

कोड पृष्ठे के साधुओए मुनिने लेख के सदेशो मोकलवो ते
टीक, पण श्रावकने लेख के सदेशो मोकलवो तेमां शुं प्रमाण छे?
तेनु ए उत्तर छे के तेज निशीथचूर्णिमा धीजा स्थले लखुं छे के
“अथवा आदि शब्दयी व्रत धारी श्रावक के समकितदृष्टिने
अगाडयी जणावे ”

वळी दशवर्कालिकचूर्णि तथा निशीथचूर्णिमा लखुं छे के
अंबडपरिव्राजक राजगृही तरफ जता तेना मार्फत भगवाने सु-
लसाने कुशलवात्ता पृछावी अन स्थानांगदीकामां एम छे जे पो-
तानी कुशलवात्ता कहेवरावी

विचार ६२ मो.

प्रश्नः—साधुए मोदक योगेरा चोरता भागी जोधा के नहि?

उत्तरः—भागवानी पात सानित धती नथी केमके गौतम

विचार ६४ मो.

प्रश्नः—“प्रभावती न्हाइने त्रिमध्य पूजा करनी” एम कहेल छे, माटे त्रिसध्यामांज पूजा करवी के आगलपाठल पण थई शके?

उत्तरः—विधि एमज छे पण कठि समय बेलाए पूजा करी नहि शक्य तो आगल पाठल पण थई शके छे. केमके पर्युपणा द्विरुपर्वनी क्रिया पण आगल पाठल करी सकाय छे तो दररो-जना अनुष्ठाननुं शु कहेवं

पर्युपणा माटे आरश्यकनिर्युक्तिमा कहुं छे के ते दहाडे जेने गुरु के तपस्वीनु बैयावृत्य करवानुं होय अथवा मादगी होय तेणे आगल पाठल तप करी लेवु

वली एज मुजब सामायिक पण बेज संध्याए करवानुं छे; छता त्या पण अपवाद छे के जो कामनी भडचण होय तो ज्यारे अवकाश मळे त्वारे करी सकाय

एज मुजब पटिलेहणा, तथा पडिरुमणाना पण अपवाद जाणवा वली पंचाशकमा पण पूजा माटे जर्युं छे के उत्तमर्गधी पूजा-काळ व्रण संध्या-ओ छे जेने अपवाद पूजाकाळ ते पोताना य-धामा हरकत न करे एसी बेला जाणवी.

माटे पुष्टालंघने माजवी आगल पाठल पण पूजा करवी.

विचार ६५ मो.

प्रश्नः—मागुने त्रिग्यमपुर आहार करवो कल्पे के नहि?

उत्तरः—निःकारणे न कल्पे, कारणे कल्पे पण रगो

ओरनिर्युक्तिमा लखुं छे के मळ्या आहारमा गी पितादिक गमायाने त्रिग्यमपुर पूर्व गारु

मां जता हानि धती होवाथी नैर्ऋत दिशामां वहिर्भूमि ए जतुं माटे
तेवा स्थदिल्लनो योग होय तो कोण वीजी रीते करे.

विचार ६८ मो.

प्रश्नः—साधुओए हाथ पग पखाळवा के नहि ?

उत्तरः—साधुओए हाथ पग पखाळवा नहि जोइये.

(१) दश वैकालिकमां अनेक स्थळे स्नाननो निषेध कयों छे,
तेनी चूर्णि तथा टीकामां स्नान शब्दे सर्वस्नान तथा देशस्नान
वे लीधा छे सां लख्युं छे के शौचकर्म शिवाय आंखनुं पांपण
पखाळतां देशस्नान गणाय.

(२) आवश्यकचूर्णिमा एक कथामां लख्युं छे के एकजणीए
साधुना मेलनी गध आवता चितव्यु के भगवाने आवो अपवित्र
धर्म केम चलाव्यो जो प्रासुक पाणीवी न्हावानुं होय तो शो
दोष थाय आम चितव्याथी ते राजगृहीमा वेश्या थड

(३) प्रकरणमा पण कहुं छे के कामी पुरुष होय ते स्नान
तथा विभूषा करे, ब्रह्मचारी नहि करे

(४) निशीथमा पण साधुनु वर्णन करतां लख्युं छे के साधु-
नो अग मेलथी खरहेलुं होय छे तथा वस्त्र पण मलिन होय छे.

(५) उत्तराध्ययनमां मुनिने यावज्जीव काया ऊपर मेल धा-
रवा लख्यु छे.

(६) ज्ञातामां पण द्रौपदीना अधिकारमां सुकुमालिकाने हाथ
पग बारंवार धोता दोषित वर्णवी छे

(७) उववाडमां लख्युं छे के जे अर्थे नत्रपणुं, मुंडपणुं, स्नानत्याग,
दातगत्याग, केशलोच, ब्रह्मचर्य, छत्रत्याग, उपानदत्याग, तृण

વઢી આચાર્ય તથા વાદિમુનિ વગેરાને ઉત્સર્ગથી પળ હાથપગ વગેરા ધોવાની અનુજ્ઞા છે કારણ કે વ્યવહારભાગ્યમા આચાર્યના નીચે મુજવ પાંચ અતિશય કહ્યા છે

(૧-૨) આચાર્યના આહાર પાણી સામાન્ય મુનિઓ કરતાં શ્રેષ્ઠ હોય.

(૩) આચાર્યનાં કપડા મેલા થતાં ધોવાય છે કારણ કે તેથી પરવાદીઓ ડર લાવે તથા અવજ્ઞા ન કરે તેમજ સ્વચ્છ વસ્ત્રથી મંડલમા આચાર્ય તરત ઓલવાય.

(૪) આચાર્ય

(૫) આચાર્યના હાથ, પગ, આંખ, દાંત વગેરા નિયમા ધોવાય છે. કારણ કે તેથી બુદ્ધિ તીક્ષ્ણ થાય છે, વચનની પડુતા વાય છે, અને શરીરની અલજ્જનીયતા થાય છે.

આ પાંચ અતિશયો કેટલાક દૃઢશરીરવંત આચાર્ય નહિ પણ ભોગવે.

મોટે સામાન્ય મુનિઓએ વગર કારણે હાથપગ ધોવા જોડ્યે નહિ કારણ કે શ્રાવકો પણ એવા મનોરથ કરે છે કે ક્યારે અમે મલમલિન રહે જૂના વસ્ત્ર પહેરી મનુકરવૃત્તિએ મુનિપણું પાલશું એમ યોગશાસ્ત્રમા કહ્યું છે

વઢી પ્રત્ય્યાધિધાનમાં પણ કહ્યું છે કે મુનિએ યાવજ્જીવ નદાવું નહિ, ભૂમિએ મૂવું, કેશનો લોચ કરવો, અને પ્રાતિકર્મ એટલે શરીર તથા ઉપકરણને ઘઠારવા મઠારવા નહિ

લૌકિકમા પણ કહ્યું છે કે સારીશય્યા, સારો આહાર, સારા વસ્ત્ર, તાઝૂલ, સ્નાન, સળગાર, દાતણ, તથા સુગંધી ચીજો એ શીલના ટિંગાડનાર છે

राखवां नहि जाडेये कारण के निशीधचूर्णिमां कहुं छे के अव-
ग्रहयी वाहेर रहेती चीज वोसरेली गणाय, अने वोसरेली चीज
धारण करतां दोष प्राप्त थाय छे वळी रजोहरण माटे तो एम
छे जे ते एक हाथनी अंदरज राखवुं कारण के कीडी, मं-
कोडा, वगेरे करडता एक हाथधी दूर राखेल रजोहरण तरत हा-
थमा नहि आवे तेथी वगर प्रमार्जे खरज करतां जीवविराधना
थाय तथा वीडी के सर्प वगेरा शरीरपर चढतां ज्या लगी रजो-
हरण ऊपाडवा जाय त्यां लगी दशीले तेथी आत्मविराधना थाय

अपवादपदे ग्लान होतां, ग्लाननुं उद्वर्त्तनादि करतां, अग्निनां
संभ्रममां, अशिवादि कारणे परायुं लिंग ग्रहण करता इत्यादि
कारणे जे चीज वोसरेली होय ते पण पाछी थारी शकाय छे
तेथी ए कारणे दूर राखी शकाय ते वगर ए उपकरणो दूर रा-
खवां नहि जोडये

(३) रजोहरण एक हाथनुं करवुं कारण के ओघट्टात्तिमां नी-
चे गुजव रजोहरण करवानुं कहेल छे

मूलमा निविड करवुं, वच्चे स्थिर करवुं, पर्यते सुंआलुं करवुं,
एकांगिक एटले एक कटकावाळी दसीओ करवी दमीओ तथा
वीटणामां गाढो नहि करवी दसीओ ज्यां वीटाय ते ठेकाणे अं-
गुठा तथा प्रदेगिनी आगळमा समाय एवुं करनुं, वीटणु मजचूत
करवु, अने प्रमाणमा एक हाथनुं ऊचु तथा पहोलुं करवुं

(४) वळी रजोहरणमा सूक्ष्म दसीओ नहि करवी कारण
के निशीधचूर्णिमा लख्युं छे के सूक्ष्म दसीओ गुचाई जतां ते नि-
मित्तथी साधुओ अनाचारी अने दुर्बल थाय

(५) रजोहरण राधवानी विधि एवी छे के दंडना त्रीजा भाग
ऊपर सरखा टोंगपडे रजोहरण बाणवु; तेमा फेरफार करे तो

विचार ६९ मो.

प्रश्नः—ज्यारे हाथ पग धोवानो निषेध करो छो त्यारे वर्षादिमां पगमां कादव लागे त्यारे केम करवुं ?

उत्तरः—वर्षादिमां ज्यारे पगमां कादव लागे त्यारे पादलेखनिकावडे ऊतारवुं पण पग पखाळवां नहि. तेना पुराया नीचे मुजव छे.

१ निशीथचूर्णिमां कहुं छे के साधुओ वर्षादिमां पग नथी धोता, पादलेखनिकाथी लूछे छे.

२ ओघनिर्युक्तिमां कहुं छे के शेषकालमां रजोहरणथी पग पोंजवा, पण वर्षादिमां पादलेखनिका वापरवी. ते बड, ऊंवर के पीपरनी करवी, कदाच ते न मळे तो आंवळीनी करवी. ते बार आंगल लांवी, एक आंगल पोली, वे छेडे नख जेवा आकारवाली अने सफाईदार होवी जोइये. तेवी पादलेखनिका दरेक मुनिए जूदी जूदी राखवी.

३ पंचकल्पचूर्णिमां लखुं छे के चीखळ लूछवा अर्थे पादलेखनिका रखाय छे ते रजोहरण के निपद्या साथे बांधीने राखवी.

विचार ७० मो.

प्रश्नः—यतिओने एकांगिक एटले एक कटकावाली दसीवाळुंज रजोहरण कल्पे के केम ?

उत्तरः—(१) उत्सर्गे एकांगिकज कल्पे पण अपवादे अनेकांगिक तथा असंवद्धदशीओवाळुं पण लेवाय, एम निशीथचूर्णिमां खुल्लुं कहुं छे.

(२) वळी रजोहरण, मोंपती, तथा पोंछणुं पोताथी बहु छेडे

રાસવાં નહિ જોડયે કારણ કે નિશીથચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે અવ-
ગ્રહથી વાહેર રહેતી ચીજ વોસરેલી ગણાય, અને વોસરેલી ચીજ
ધારણ કરતાં દોષ પ્રાપ્ત થાય છે. વળી રજોહરણ માટે તો એમ
છે જે તે એક હાથની અંદરજ રાસવું કારણ કે કીડી, મં-
કોઢા, વગેરે કરડતા એક હાથથી દૂર રાસેલ રજોહરણ તરત હા-
થમા નહિ આવે તેથી વગર પ્રમાર્જે સ્વરજ કરતાં જીવવિરાધના
થાય તથા વીંટી કે સર્પ વગેરા શરીરપર ચઢતાં જ્યાં લગી રજો-
હરણ ઝપાડવા જાય ત્યાં લગી દંશીલે તેથી આત્મવિરાધના થાય.

અપવાદપદે ગ્લાન હોતાં, ગ્લાનનુ ઉદ્વર્તનાદિ કરતાં, અગ્નિનાં
સંભ્રમમાં, અશિવાદિ કારણે પરાયું લિંગ ગ્રહણ કરતાં ઇત્યાદિ
કારણે જે ચીજ વોસરેલી હોય તે પણ પાછી ધારી શકાય છે.
તેથી એ કારણે દૂર રાસી શકાય તે વગર એ ઉપકરણો દૂર રા-
સવા નહિ જોડયે.

(૩) રજોહરણ એક હાથનું કરવું કારણ કે ઓઘટ્ટાત્તિમાં ની-
ચે મુજબ રજોહરણ કરવાનું કહેલ છે.

મૂઠમા નિવિઢ કરવું, વચ્ચે સ્થિર કરવું, પર્યંતે મુંઆલું કરવું,
एकांगिक एटले એક કટકાવાળી દસીઓ કરવી દમીઓ તથા
વીંટણામાં ગાઠો નહિ કરવી દસીઓ જ્યાં વીંટાય તે ઢેકાણે અં-
ગુઠા તથા પ્રદેશિની આગઢમાં સમાય એવું કરવું, વીંટણ મજતૂત
કરવું, અને પ્રમાણમા એક હાથનું ઝચું તથા પહોલું કરવું.

(૪) વળી રજોહરણમાં સૂક્ષ્મ દસીઓ નહિ કરવી કારણ
કે નિશીથચૂર્ણિમા લખ્યું છે કે સૂક્ષ્મ દસીઓ મુંચાઈ જતાં તે નિ-
મિત્તથી સાધુઓ અનાચારી અને દુર્વલ થાય.

(૫) રજોહરણ વાધવાની વિધિ એવી છે કે દંડના ત્રીજા ભાગ
ઉપર સરસા દોઢાવડે રજોહરણ વાધવું; તેમા ફેરફાર કરે તો

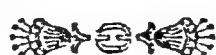
પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે, એમ નિશીથભાષ્યમાં કહ્યું છે.

(૬) રજોહરણના દંડમાં સ્ત્રીલી કે દસીઓનો વંધ પાડવો નહિ જોડ્યે. કારણ કે કલ્પ તથા નિશીથના ભાષ્યમાં તેમ કરવા મનાઈ પાડેલ છે.

(૭) રજોહરણના ઉપર વેશવું જોડ્યે નહિ; કારણ કે નિશી-
થચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે જો ઝંદર, ચોર, છોકરા, કે દુઝ્મનનું ભય
હોય તો રજોહરણપર વેશવું પણ તે શિવાય વેશવું નહિ.

(૮) રજોહરણ જમણે પડેજ ધરવું જોડ્યે. કારણ કે નિ-
શીથચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે વેઠા હોતાં કે સૂતા હોતાં જે સાધુ
રજોહરણ ઓસીસે ધરે અથવા ઢાઢી વાજુએ આગલ કે પાછલ
રાખે તેને પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે. માટે વેઠા હોતાં કે સૂતા હોતાં ઝં-
દરાદિકના ભય શિવાય જમણી વાજુએ અધોમુખ કરીને ર-
જોહરણ રાખવું.

(૯) રજોહરણની દસીઓ વાર આંગલનીજ જોડ્યે. અને નિ-
શીથના ભાષ્ય તથા ચૂર્ણિમાં જે દંડ ચોવીશ આંગલનો હોય તો
દસીઓ આઠ આંગલની, દંડ વીશનો હોય તો દસીઓ વારની
અને દંડ છવીશનો હોય તો દસીઓ છ આંગલની એમ મજના વ-
તાવી છે તે અપવાદપદની અપેક્ષા અથવા યથાકૃત એટલે જેવા
મળે તેવા રજોહરણની અપેક્ષા લાગે છે. કારણ કે ત્યાંજ
લખ્યું છે કે વીજાપદે આપેલા પ્રમાણવાલું રજોહરણ દુર્લભ હોતાં
હીન કે અધિક જેવું મળે તેવું પણ ધરી શકાય. તથા યથાકૃતના
અધિકારે લખ્યું છે કે યથાકૃતની દસીઓની મજના છે એટલે કે
દંડના પ્રમાણની વધગટ પ્રમાણે દસીઓનું પ્રમાણ જાણવું.

विचार ७१ मो.

प्रश्नः—भिक्षादिक अर्थे बाहेर जता वधा उपकरणों साथे केम नथी लेता ?

उत्तरः—ए वातनो पण एकात नथी केमके वैरस्वामिनी कथामा वात आवेली छे के वधा साधुओं बाहेर जता तेमना वी-टणाओने मंडलीमां स्थापीने वैरस्वामिए देवना देवा मांडी.

वली ओघनिर्युक्तिमां पण कहुं छे के भिक्षार्थे जतां उत्तमगे वधा उपकरण साथे लेवां कदाच वधां उपकरण साथे लेवा असमर्थ होय अथवा नवदीक्षित, ग्लान, के वृद्ध होय तो जेटला ऊ-पाडी शकाय एटला ऊपाढवां.

व्यवहारचूर्णिमां लखुं छे के वर्षाक्रतुमां वधा उपकरण न-हि ऊपाढवा

विचार ७२ मो.

प्रश्नः—भिक्षादिकनो उपयोग सगारमां करी लेवो के जनी बेला करवो ?

उत्तरः—भिक्षादिकनो उपयोग भिक्षादिक अर्थे जती बेलाज करवो एम ओघवृत्तिमां कहेल छे

निशीयचूर्णिमां लखुं छे के उपयोगनो कायोत्सर्ग करतां भि-क्षानो प्रथम लाभ धवा लगी टांडो भूमिए नहि अढकाववो

ओघभाप्पमां पण कहुं छे के अर्थपोरमी पूरी धनां उपयोग तथा कार्पोत्सर्ग करी भिक्षाए नीकलवुं

विचार ७३ मो.

प्रश्नः—साधुने वीजीवार भोजन करवुं कल्पे के नहि ?

उत्तरः—सामान्यपणे एकवारज भोजन करवुं कल्पे पण इहां दिगंबरोनी माफक अवधारण घटी शके नहि.

कारण के ओघनिर्युक्तिमां लख्युं छे के प्रमाणद्वारमां वेवार गोचरीए जवानुं कहुं त्यां एटलुं वधु जाणवुं के आचार्य, वाल, ने ग्लानना अर्थे वे करतां वधुवार पण जइ शकाय छे अने कालद्वारमां वे काले जवानुं कहुं छे त्यां एटलुं वधु जाणवुं के ग्लान अने तपस्वीना दारणाअर्थे अतिप्रभातमां अथवा भिक्षावेळा टली जतां पण घणीवार जवाय.

वली ओघभाष्यमां लख्युं छे के ग्रीष्मकालमां तपस्वी के तरसेलो अथवा भूखेलो पुरुष भूखतरस सही नहि शकतां पेहेली पंक्तिए गोचरी जवानी रजा ल्ये.

विचार ७४ मो.

प्रश्नः—खरडेलेज हाथे भिक्षा लेवी जोइये के केम ?

उत्तरः—कल्पादिक ग्रंथो प्रमाणे कई एवो नियम देखातो नथी के खरडेलेज हाथे भिक्षा लेवी. कारण के त्यां नीचे मुजव आठ भांगा पाडी लख्युं छे के जे जे भांगे सावशेष द्रव्य होय ते ते भांगे लेवुं कल्पे.

भागानी विगत आ प्रमाणे छे.

१ संसृष्ट हाथ, संसृष्ट पात्र, सावशेष द्रव्य.

२ संसृष्ट हाथ, असंसृष्ट पात्र, सावशेष द्रव्य.

- ૩ અસંસ્ટ્ર હાથ, સંસ્ટ્ર પાત્ર, સાવશેષ દ્રવ્ય
- ૪ અસંસ્ટ્ર હાથ, અસંસ્ટ્ર પાત્ર, સાવશેષ દ્રવ્ય
- ૫ સંસ્ટ્ર હાથ, સંસ્ટ્ર પાત્ર, નિરવશેષ દ્રવ્ય
- ૬ સંસ્ટ્ર હાથ, અસંસ્ટ્ર પાત્ર, નિરવશેષ દ્રવ્ય
- ૭ અસંસ્ટ્ર હાથ, સંસ્ટ્ર પાત્ર, નિરવશેષ દ્રવ્ય.
- ૮ અસંસ્ટ્ર હાથ, અસંસ્ટ્ર પાત્ર, નિરવશેષ દ્રવ્ય

આ આઠ ભાંગામાં જ્યા પશ્ચાત્કર્મના દોષનો સંભવ થાય તે અશુદ્ધ ભાંગા અને વાકીના શુદ્ધ ભાંગા જાણવા એમ કલ્પચૂર્ણિ-માં કહ્યું છે.

અને દશવૈકાલિકમાં જે લલ્યું છે કે અસંસ્ટ્ર હાથે નહિ લેવું ત્યાં પણ જ્યા પશ્ચાત્કર્મ થાય એમ કહેલું હોવાથી પશ્ચાત્કર્મના સં-ભવમાંજ સ્થવિરકલ્પિના માટે નિષેધ પાડેલ જણાય છે

વિચાર ૭૫ મો.

પ્રશ્ન:—અલેપિત પાત્રમા જમતા તેમા પનક વંધાય છે, દુર્ગંધ થાય છે, અને તેથી ઉલટી તથા જુગુપ્સા આવતા આત્મ, સંયમ, તથા પ્રવચનની વિરાધના થવાનો સંભવ રહેલ છે માટે અલેપિત પાત્રમાં આહાર કરવો નહિ જોડયે એ વાત વિષે તમારો શો અભિપ્રાય છે ?

ઉત્તર:—અમારું એમ માનવું છે કે એ દોષો તુવાના પાત્રમાં-જ દેખાય છે માટે તુવાનુ પાત્ર અલેપિત હોય તો તેમા જમવું ન-હિ કલ્પે વાકી લાકડાના પાત્રા વિષે કંડ નિયમ નથી

विचार ७६ मो.

प्रश्नः—भिक्षाना माटे झोली वांधो छो तेमां शुं प्रमाण छे?

उत्तरः—ओघनिर्युक्ति, निशीथभाष्य तथा चूर्णिमां कहुं छे के पात्रबंधनी गांठ ए रीते बाळवी के जेम तेना चार आंगलना छेडा बाकी रहे. कोइ कहेशे के ए तो पात्राने बांधवामां ए विधि छे पण कंइ झोली माटे नथी तेणे जाणवुं जोइये के पात्रा माटे पण उत्सर्ग तो एम छे के पात्रबंधवडे गांठ नहिज देवी किंतु पात्रा उपर पात्रबंधना चारे छेडा मेळवी तेनापर पात्रकेशरिका मेळवी अने तेनापर पडला मेळवा. पण झोलीना माफक अपवाद-पदे खीटी वगेरामां पात्रां टांगवा माटे गांठ देवानी होतां तेनुं प्रमाण बताव्युं छे.

महानिशीथमां पण लख्युं छे के पडिलेहणा करतां पात्रबंधनी गांठ नहि छोडे तो प्रायश्चित्त लागे.

विचार ७७ मो.

प्रश्नः—साधुने दसीवाळुं कपडुं लेवुं पण नहि कल्पे के केम?

उत्तरः—साधुने दसीवाळुं कपडुं पहेरवुं नहि कल्पे. बाकी लेवुं तो कोइ वेला कल्पे पण खरुं. केमके ओघनिर्युक्तिमां सामान्यपणे निषेध नहि लखतां अशिवने उद्देशीने लख्युं छे के “ज्यारे अशिव एटले मरकी चालती होय त्यारे दसीवाळुं कपडुं, लोह, लूण, के विगय ए चार चीजो नहि लेवी.”

विचार ७८ मो.

प्रश्नः—साधु तथा साध्वीओ एक क्षेत्रमां रहे के नहि ?

उत्तरः—एक क्षेत्रमा सर्वथा नहि रहे एवो एकांत नथी कारण के तीर्थकरो साथे साध्वीओ विचरती हती, तथा जमाळि साथे हजार साध्वीओना परिवारे प्रियदर्शना सावत्थीमा विचरेल छे, वैरस्वामि मळ्या के गुरुए तरतज साध्वीओने सोंप्या छे, कीर्त्तमतीराणी अने झुल्लककुमार पण साथे विचरेल छे, पटना-मां स्थूलभद्रने वांदवा साते आर्याओ आवेल छे, इत्यादि घणा दाखला छे

बली व्यवहारसूत्रमां पण कह्युं छे के आठम, पांखी, तथा दररोजनो वाचनाकाल टाळीने शेषकाले साध्वीओए साधुओना अपाश्रयमां नहि आवबुं तथा पर्युपणाकल्पमां लह्युं छे के वरशाद वरसतो होता बे साधु अने बे साध्वीने एकठा रहेबुं नहि कल्पे, पण वच्चे नानुं के मोहोद पांचमुं कोई होय तो एकठा रहेबुं कल्पे

माटे सर्वथा निषेध नथी जणातो, केमके कल्पसूत्रमां पण एम लखेल छे के एकज वगडा अने एकज दरवाजावाळा गामनगर-मां साधुसाध्वीओए साथे नहिरहेबुं. अने कदाच कारणवशे तेवा स्थळे साथे रहेबुं पडे तो यतनाथी रहेबुं एटले के गोचरी तथा संज्ञाभूमिए आगलपाउल जबु कदाच त्यां एकज वेल्हाए देशकाळ होय तो साधुसाध्वीओए सामसामा मळतां एकजीजाने वदन्ननमन के बातचीत वगेरां नहि करवां.

वाकी अनेक वगडा अने अनेक दरवाजावाळा गाम के नगरमा तो साधुसाध्वीने उत्सर्गे पण साथे रहेबुं कल्पे छे कारण के त्या गोचरी तथा स्थण्डिलनी जग्या अलगअलग मळी शके छे

વિચાર ૭૧ મો.

પ્રશ્ન:—સાધુ સાધ્વીઓને વાચના આપી શકે કે નહિ ?

ઉત્તર:—ઉત્સર્ગ તો એમજ છે કે સાધુ સાધુઓને વાચના આપે અને સાધ્વી સાધ્વીઓને વાચના આપે. પણ અપવાદે ડલટપાલટ પણ કરી શકાય છે. ત્યાં અપવાદ તે એ કે પ્રવર્ત્તિનીના પાસે તે શ્રુત ન હોય સારે આચાર્ય તેમને મળાવે. અથવા પ્રવર્ત્તિની પાસે શ્રુત હોવા છતાં આચાર્ય પાસેથી શીખતાં વિશેષ મંગલ કે શ્રદ્ધા થતી હોય અથવા મય કે ગૌરવથી મળવામાં વધુ ઉત્સાહ થવા સંભવ હોય તો તે કારણે પણ આચાર્ય શીખાવવું. તેમજ સાધુઓ પાસે અમુક શ્રુત નહિ હોય ને કોઈ સાધ્વી પાસે તે હોય તો ત્યારે સાધ્વીએ તે સાધુઓને શીખાવવું. આ રીતે વ્યવહારસૂત્રની વૃત્તિ-માં વાત કહેલ છે.

બઢી તેજ ગ્રંથમાં કહ્યું છે કે જો કે સ્ત્રીઓ વિષતુલ્ય છે તેથી તેમના સાથ મુનિ વાતચીત કરે તો મહોટું પ્રાયશ્ચિત્ત આવે છે તો પણ કારણે ઇટલે કે જ્યારે સાધ્વીઓ પાસે શ્રુત ન હોય સારે તેઓને મુનિએ મળાવવું. કારણ કે મળ્યા વિના તેમનું ચારિત્ર નાશ થવાનો સંભવ રહે છે. માટે જ્ઞાનદર્શન અને ચારિત્રનું રક્ષણ કરવા નિર્દોષ રહીને મળાવવું.

હવે ઉપરના કારણે જ્યારે સાધ્વીઓને મળાવવું પડે ત્યારે નીચેની વિધિએ શીખવવું. ત્યાં આદિમાં વિધિ એ છે કે જે સાધ્વી પ્રજ્ઞાવંત સરલ અને આજ્ઞા પાલનાર હોવા છતાં માતા બહેન કે પુત્રીરૂપે હોય તેને મુનિએ શીખવવું. અને તેઓ યોગ નહિ હોય તો જે સાધ્વી તરુણ હોય, જે સાધ્વીને ફરી દીક્ષા દીધેલ હોય, જે સાધ્વી પૂર્વે વેશ્યા હોય, જે સાધ્વી પૂર્વે શીખવનારની માર્યા હોય,

જે સાધ્વી સાથ શીખવનારે પૂર્વે કોઈ વેલા હાસ્ય કીધું હોય, તે મજ જે સાધ્વી પૂર્વે વ્યભિચારિणी હોય તેવી સાધ્વીઓને વર્જાને શેષ સાધ્વીઓને મુનિએ શીખવવું કારણ કે જો કદાપિ શીખનાર શીખવનાર એ વસ્ત્રેનુ ચિત્ત વજ્ર જેવું મજવૂત હોય તોપણ વીજાને શંકા આવવાનો સંભવ રહે છે.

વઢી મુનિઓમા પળ જે પરિણત અને આચાર્ય હોય તેણે શીખાવવું કદાચ આચાર્યનો યોગ ન હોય તો વીજો પળ જે પરિણત હોય તેણે શીખવવું

તથા આવે પ્રસંગે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, વગેરાની નીચે મુજબ યતના રાખવી

(૧) દ્રવ્યની યતના તે એ કે વસ્ત્રે જણાઈ હલકું ભોજન લેવું કારણ કે તેથી સ્વરચ્છુપાણીની શંકા નહિ રહે

(૨) ક્ષેત્રની યતના તે એ કે શૂન્ય ઘર, છાતું સ્થાન, ઉદ્યાન, દેવલ, સભા, આરામ, તથા એ વગેરા શંકનીયસ્થલ મુંકીને સુલે સ્થલે વાચના દેવી તેમજ પોતાના કે આર્યાઓના ઉપાશ્રયમાં પળ જો પોતપોતાનું મઢલ ન હોય તો એકાતપળે વાચના નહિ દેવી.

(૩) કાલની યતના તે એ કે સાધુઓને સૂત્રાર્થની વાચના દેનાર જો વીજો કોડ હોય તો આચાર્ય પ્રભાતનાજ સાધ્વીઓની વસતિમાં વાચના દેવા જાય અને જો સાધુઓને અર્થનો દેનારજ હોય પળ સૂત્રનો દેનાર કોઈ નહિ હોય તો સૂત્ર આપીને વીજી પોરસીએ આચાર્ય સાધ્વીઓની વસતિમાં જાય કદાચ સૂત્રનો દેનારજ હોય અને અર્થનો દેનાર કોઈ નહિ હોય તો આચાર્ય પેલી પોરસીમાં સાધ્વીઓની વસતિમાં જઈ આવી વીજી પોરસીએ સાધુઓને અર્થ આપે અને જો સૂત્ર કે

अर्थनो वीजो कोइ शीखावनार न होय तो पोतानी वसति-
मांज रहीने आचार्ये साधुसाध्वी ए वन्नेने शीखाववुं. आवे
प्रसंगे नीचे मुजब मंडळीनी यतना करवी.

(४) मंडळीनी यतना ते ए के एक तरफ साधुओनी मंडळी क-
राववी अने एक तरफ साध्वीओनी मंडळी कराववी अने
वच्चे सादरीनो के चिलिमिणी एटले कपडानो पडदो रखावी
एक बीजाने जोइ शके नहि तेम करवुं अने आचार्ये पड-
दाने छेडे वेशवुं के जेथी वे वर्गने जोइ शकाय. एम कर्मा-
थी लोकमां पण प्रत्यय थाय के आ शुद्धशीळवंत छे तेमज
वांदवा आवनाराओ पण तेवी रीते बेठेला जोइ विश्वास पामे.

आ रीतनी मंडळीमां जे साधुओ साध्वीनी नजर साथे
नजर बांधनारा होय तेमने तथा जे पूर्वे भर्त्तार के व्यभिचारी
होय तेवाने तथा जे अल्पधीरजवंत होय तेवा साधुओने मंड-
ळीमां नहि वेशाडतां बीजा पासेथी भणाववा, अथवा राते तेमने
पूछवुं करवुं.

वळी उत्सर्गे साध्वीओए ऊभा रहीने भणवुं. पण जो शरीर
दुर्वळ होय अथवा बहुकाल ऊभा रखाथी थाक लाग्यो होय तो
वेशीने भणवुं. तेमज ऊंचे सादे दोखवुं नहि, तथा ऊपरनी साडी
पग सूधी लांबी अने सादी राखवी, तथा एक बीजानुं मुख नहि
जोतां नीचुं मुख राखी शीखवुं, तेमज हाथनी अंजलि पण कप-
डाथी ढांकीने करवी.

आ विधि सांचव्या शिवाय जे साधु आर्याने भणावे तेने
अनाचारी जाणवो. ए रीते व्यवहारसूत्रना सातमा उद्देशानी चू-
णिमां लखेल छे.

વિચાર ૮૦ મો.

પ્રશ્ન —યતિને પ્રાવરણ ઇટલે ઝપર ઓઢવાનું કપડું કલ્પે કે નહિ?

ઉત્તર:—ઉત્તરે નહિ કલ્પે, પણ અપવાદે કલ્પે પણ સ્વરૂપ કારણ કે કલ્પચૂર્ણમાં નીચે લેલેલા પ્રસંગે પ્રાવરણ રાખવું કહ્યું છે.

(૧) ક્ષેત્રને આમરી પ્રાવરણ રાખાય જેમ કે મિંધ દેશમાં પ્રાવરણ ઓઢીનેજ ફરાય છે

(૨) વર્ષાકાળમાં પ્રાવરણ રાખાય છે

(૩) અભાવિત ઇટલે જે અભોમિયો શિષ્ય હોય તે ય્યાં સૂધી ભાવિત ઇટલે ભોમિયો થાય ત્યાં સૂધી તેને પ્રાવરણ રાખાવું

(૪) શીત કે તાપ નહિ સ્વીકારતાં પ્રાવરણ રાખાય છે

(૫) પ્રભાતે મિત્રાદિક અર્થે જતા પ્રાવરણ રાખાય છે.

(૬) મુશાફરીએ જતાં દંડ શિવાય વધી ઉપધિ સંધે વાધી તેના પર પ્રાવરણ રાખી ચલાય છે.

(૭) ચોરના ભયે પ્રાવરણ ઢાકી નીકલાય છે.

વળી જે ઓઘનિર્યુક્તિમાં પ્રાવરણની ના કહી છે તે વિષે તેની ટીકામાં સુલાસો કરેલ છે કે જેમ સાધ્વીઓ પ્રાવરણ ઓઢે તેવી રીતે પ્રાવરણ નહિ ઓઢવું તેથી કઈ સામાન્યપણે પ્રાવરણની મનાઈ જણાતી નથી

વાકી નીચે પ્રમાણે વસ્ત્ર પેઢેરવા વાવતની અવિચિત્રો ટાળવાનું પચકલ્પની ચૂર્ણમાં લખ્યું છે

(૧) ચોમડું કે મોકલું વસ્ત્ર કરીને સંપર નહિ રાખવું

(૨) વસ્ત્રથી માથાપર લટકતા પૂછવાલું ફેંટું નહિ વાગવું

(૩) સાધ્વીના માફક વે વાહુ ઢાકીને નહિ ઓઢવું

(૪) વે સ્થાની નીચેથી નાચીને વે સ્થાપર વે ડેડા રાખી નહિ વાપરવું

- (૫) અર્ધું સ્વભાષર અને અર્ધું લટકતું ઉત્તરાસંગ માફક નહિ રાખવું.
 (૬) ચલોટાપર ભેઠ નહિ વાંધવી.
 (૭) ગૃહસ્થનું લિંગ નહિ કરવું.
 (૮) અન્યતીર્થિકનું લિંગ પણ નહિ કરવું.

અને એ વાવતમાં નીચે મુજબ અપવાદો લેલ છે.

- (૧) માંદાની વેચાવચ કરતાં કે પોતે માંદો હોતાં અથવા મા-
 ટુણાની વિશ્રામણા કરતાં સાધુ ભેઠ વાંધે.
 (૨) લટકતી પૂછડીવાળું ફેટું કે ઉત્તરાસણ નાનો શિષ્ય હોય
 તે કરે અથવા અનાભોગે મુનિ પણ કરી જાય.
 (૩) સાધ્વીની માફક પ્રાવરણ વર્ષાઋતુમાં કરાય છે, અથવા
 સિંધ વગેરા દેશ પામીને પણ કરાય છે.

· ઇત્યાદિ અપવાદ ટાલી નિઃકારણે ગૃહલિંગ કે અન્યલિંગ
 કરતાં મૂલપ્રાયશ્ચિત્ત લાગે છે.

વિચાર ૮૧ મો.

પ્રશ્ન:—નિશીથ તથા પર્યુષણાકલ્પની ચૂર્ણિમાં કયું છે કે
 મુનિ જ્યાં આષાઢ સુદિ દશમીના રહેલા હોય અથવા આષાઢ મા-
 સનો માસકલ્પ રહેલા હોય તે ક્ષેત્ર જો ચોમાણું રહેનાને લાયકનું
 હોય અને ત્યાં સંધારાના ઘાસનો તથા રથંદિલ્ભૂમિનો યોગ ઠીક
 હોય અને મોટી વરસાદ પડવા માંડી તો ત્યાંજ આષાઢ છુદિ પૂ-
 નમના દિને મુનિઓ પર્યુષણા કરે. એ ઉત્તર્ગ માર્ગ છે. અને વાકી-
 ના પંચકલ્પિના સઘળા કાલ અપવાદરૂપ છે.

માટે તમે આષાઢી પૂનમનીજ પર્યુષણા કેમ નથી કરતા ?

ઉત્તર:—ઈહાં જે “પર્યુષણા કરે” એવો શબ્દ છે તેનો એદ-

લોજ અર્થ યાય છે કે પોતાના ચિત્તમાં “રહેવાનો નિશ્ચય કરે” વાકી કઈ પઠિકમણા, ચૈત્યપરિપાટી, તપ, તથા આલોચનાવાહુ મુહિજ્ઞાત પર્યુષણાપર્વ કરે એમ અર્થ નથી.

અપરથી એ તાત્પર્ય નીકળે છે કે ચોમામું રહેવાનો નિશ્ચય તો ઉત્તર્ગે આપાદ મુદિ પૂનમે અને અપવાદે શ્રાવણ વિદિ પાચમ વગેરે પર્વોમાં કરવો પણ ચૈત્યવંદન, તપકર્મ, તથા પઠિકમણા વગેરે ક્રિયાઓ તો પચામમે દિવમેજ કરવી

કારણ કે જો આપાદી પૂનમનીજ પર્યુષણા માનીએ તો જીવાભિગમમાં ત્રણ ચોમામાં તથા પંજોસણના મઠી ચાર અઠાડ મહોત્સવ દેવતાઓ કરે એમ લખ્યું છે તે તથા નિશીધને વ્યવહારમાં ત્રણે પર્વના તપ પણ જૂઠા જૂઠા લખ્યાં છે તે કેમ ઘટે તેમજ આવશ્યક નિર્યુક્તિમાં ચોમામાં અને વાર્ષિક વર્ષમાં આલોચના દેવી તથા જૂના અભિગ્રહ તપાશવા અને નવા લેવા એમ લખ્યું છે તે કેમ ઘટે? મઠી એકજ દહાડે ચોમાસાના અને સંવચ્છરીના ક્ષામણા કેમ થઈ શકે? તેમજ આવશ્યકચૂર્ણિમાં લખ્યું છે કે ચોમાનાનું કાઝમગ પાચસો ઝમામાનું અને સંવચ્છરીનું આઠ હજારનું કરવું તથા ચોમાસામાં એક ઉપાશ્રયદેવતાનોજ કાર્યોત્તર્ગ કરાય છે અને પંજોસણના દિને ઉપાશ્રયદેવતા તથા ક્ષેત્રદેવતાનો પણ કાઝમગ કરાય છે તે કેમ ઘટે? માટે એ રીતે જૂઠા જૂઠા બે પર્વના કામ એક દિનમાં કેમ ઘટે?

કોડ પૂછે કે “પજ્જોનવંતિ” એનો પર્યાય “રહે” એમ આપો છો તેમાં શુ પ્રમાણ છે? તેને એ ઉત્તર છે કે પર્યુષણાકલ્પના એક સૂત્રની વ્યાખ્યા કરતા ચૂર્ણિકાગેજ “પજ્જોસવિત્ત” એ પદનો પર્યાય “પરિવાસિત્ત” એમ કરેલ છે.

विचार ८२ मो.

प्रश्नः—पौष अने आपाढनेज अधिकमास केम गणो छो ?
तथा अधिक मासवाला वर्षमां वीसापजूसण केम करो छो ?

उत्तरः—कल्पभाष्यमां कह्युं छे के पांच वर्षना युगमां पेलो,
वीजो, ने चोथो, ए त्रण चंद्रवर्ष आवे छे अने त्रीजो ने पांचमो
ए बे अभिवर्धित एटले अधिक मासवाला वर्ष आवे छे. चंद्रमास
दिन २९ $\frac{१}{२}$ होवाथी चंद्रवर्षमां वार मासना ३५४ $\frac{१}{२}$ दिन आवे
छे अने अभिवर्धितमां १३ मास आवे छे. तेमां त्रीजामां पोष
वधे छे अने पांचमामां आपाढ वधे छे. ए कारणथी चंद्रवर्षमां
पचासमे दहाडे गृहिज्ञात पर्युषणा करवी एटले गृहस्थोने विदित
करवुं के अमो अत्रे चतुर्मास रह्या छीये. कारण के साधुओंनो
नक्की निवास गृहस्थोने पचास दहाडाथी अगाऊ मालम पडे तो
वरसाद ओछी थतां पण तेओ एम विचारे के साधुओ नक्की नि-
वास करी रह्या छे माटे वरसाद थसेज एम विचारी खेतरपधर
खेडी तैयार करे एम अधिकरण दोष लागे तथा अशिवादि का-
रणे त्यां लूधी साधुओंने विहार करवानुं पण रहेल छे तेथी लो-
कमां साधुनुं मृषावादिपणुं जणाय. माटे पचास दहाडाथी अगा-
ऊ गृहिज्ञात पर्युषणा नहि करवी. तेमज अभिवर्धितवर्षमां बीसमे
दहाडे गृहिज्ञात पर्युषणा करवी. कारण के अधिक मासने गणत-
रीमां लेवो ते ए रीते के ते मासने ऊनाळाना भागमां गणवो.

आ रीते कल्पवृहद्भाष्य, कल्पसामान्यचूर्णि, पर्युषणाकल्प-
चूर्णि, तथा निशीथचूर्णिनो अभिप्राय छे तेथी तेना अनुसारे वी-
सापजूसण सिद्ध थाय छे.

कोइ पूछे के त्यारे पर्युषणाकल्पमां कहेलुं छे के श्रमण भग-

वान महावीरे पचास दिन पूर्ण यता पर्युपणा करी ए सूत्र केम घटे ! तेजु उत्तर ए छे के ए सूत्र चंद्रवर्षने उद्देशीने कहेल छे एम तेनी चूर्णिमां स्पष्ट कहेल छे

विचार ८३ मो.

प्रश्नः—कोइ ऊपरली बिना बावत एवी व्याख्या करे के “कल्पनिशीयादिकनी चूर्णिमां जे चंद्रवर्षमा पचाश दहाडे अने अभिवाहितमां बीस दहाडे पर्युपणा करवी कहेल छे तेनो अर्थ एम करवो के एटले दहाडे रहेवानो नकी ठराव करवो. वा-की पढिकमणा वगेरे पर्वानुष्ठान तो जे दिने यता होय तेज दिने करवा माटे अभिवाद्धित वर्षमा पण बीसमे दहाडे पर्वानुष्ठान नहि थइ शके ” तो एवी व्याख्या थइ शके के केम ?

उत्तर —एवी व्याख्या करीए तो पचासमे दहाडे भादर-वामा पण रहेवाना ठरावनोज अर्थ यशे अने पढिकमणादिक क्रिया माटे कोइ बीजोज दिवस शोधवो पढशे. कारण के चूर्णि-ना ग्रथमां जे बात बीसापजूसण माटे लखी छे तेज बात पचाशा पजूसण माटे लखी छे माटे एवी व्याख्या करवी अप्रतिष्ठ छे

बली विचारो के क्यां पण भादरवा सुदि पाचमने उद्देशीने संवच्छरी पढिकमणा वगेरे नही बताव्या किंतु सामान्यपणे एम कहेल छे के पजोमणना दहाडे के संवच्छरीना दहाडे संवच्छरी प्रतिक्रमण वगेरा क्रिया करनी माटे पजोसणना दिननो निश्चय तो एज पचाश के बीस दहाडावाळा सूत्रथी थइ शके छे माटे अभिवाद्धितमां श्रावण सुदि पांचममाज प्रतिक्रमण लोच वगेरा क्रियाओ करवी.

કોઈ કહેશે કે સારે શ્રાવણમાં પર્યુષણ કર્યા બાદ પાછી ખાદરવે કરતાં તેર માસ થવા આવે છે માટે “ વારસણ માસાણ” એમ કેમ કહી શકાય ? તેનું ઉત્તર એ છે કે જેમ પાંચ માસ-વાળા ચોમાસામાં પણ “ચડણ માસાણ” કહી શકાય છે તથા જેમ આગમના અભિપ્રાયે ચોથી પાસી ચૌદ દિનની છતાં પણ પાસિક કહી શકાય છે તેમજ તમારા અભિપ્રાયે તેર ચૌદ પંદર કે શોભ દિને પાસી આવતાં પણ “પનરસણ દિવસાણ” એમ એક સરસો આલાવો કહી શકાય છે તેમ જ્યાં પંચોત્તર પર્વ વા-વત પણ “વારસણ માસાણ” એ પાંચ કહી શકાય છે. તેમજ તમારે પણ તેર માસનો વર્ષ આવતાં એ વાત સરસીજ છે. કદાચ એમ કહેશે કે અધિક માસ કાળનો ચૂલારૂપ હોવાથી લેખામાં નહિ ગણાય તો તે વાત રદ જશે કારણ કે કલ્પ તથા નિશીથના ચૂર્ણિકારોણ તે લેખામાં ગણેલ છે. કારણ કે ત્યાં એમ કહ્યું છે કે “જો અધિક માસ હોય તો વીસે દહાડે પર્યુષણ કરવી કારણ કે જ્યાં અધિક માસને માસજ ગણવો તે હિસાબે પચાસ દહાડાજ થયા.”

વિચાર ૮૪ મો.

પ્રશ્ન:—(પરમતવાળા તરફથી):—ટીપણું કેમ નથી માનતા ?

ઉત્તર:—તમારા શાસ્ત્રોથી જૈન શાસ્ત્રો જૂદી તરેહનાજ છે માટે અમારા સાથે તમારી શી તકરાર ચાલે.

બલી તમારામાં પણ સ્વંસ્વાધ્ય, ચિપ્પધી, તથા બ્રહ્મસિદ્ધાંત વગેરા ગ્રંથો સાથે વર્તમાન ટીપણાં કેટલીક બાબતોમાં વિરુદ્ધ પડે છે. કારણ કે તે ગ્રંથોમાં અધિક માસ જૂદા કહ્યા છે અને હમણા જૂદા વર્તાય છે. માટે તમારા ટીપણાં શી રીતે માની શકાય ?

વહી પૃથ્વી પળ તમારા શાસ્ત્રમાં ગોળાકાર અથવા પૂનમના ચંદ્રના આકાર જેવી કહેલ છે તે પળ અમારા સાથે કેમ મળે ?

વહી તમારામા ગ્રહો તથા શ્રવણ વગેરા કેટલાક નક્ષત્રો પળ પ્રથમ જ્યોતિશ્ચક્રમાં નહિ હતા પળ પછી ઉત્પન્ન થયા એમ માનેલ છે તથા ચંદ્ર પળ અગાજ ન હતું પળ પછીથી અત્રિ ઋષિના નેત્ર-માથી કે ક્ષીરસમુદ્રમાંથી ઉત્પન્ન થયું એમ માનેલ છે માટે અમારો ને તમારો મેલ શી રીતે મળી શકે ?

હવે કદાચ કોઈ જૈની વોલે કે ટીપણાના હિઠાવે આટમ વ-ગેરા પર્વ તથા અધિકમાસ કેમ નથી કરતા ? તેને ઉત્તર આપીએ છીએ કે છાયઢા અને તઢકાની માફક લોક અને જૈનનું મોટું અંતર રહેલ છે માટે તે વેની સરસાઈ કેમ આવી શકે ?

કારણ કે લોકમા એક ચંદ્ર ને એક સૂર્ય છે, જૈનમાં અસંખ્ય છે લોકમાં નવ ગ્રહ છે, જૈનમાં ૮૮ ગ્રહ છે, જેમા ત્રીશયો ભક્ષમ ગ્રહ છે લોકમાં મેરુ એક છે, જૈનમા પાચ મેરુ છે લોકમા ભૃગોલ અવલે આટે સૂર્યાદિકને ફરે છે જૈનમા જ્યોતિશ્ચક્ર ફરે છે લોકમા સાત દ્વીપ સમુદ્ર છે, જૈનમા અસંખ્યાતા છે લોકમા યુગ, મન્વંતર, ઇત્યાદિ કાલમાન છે, જૈનમા પલ્યોપમ, સાગરોપમ, ઉત્સર્પિણી, અવસર્પિણી, પુદ્ગલપરાવર્ત, ઇત્યાદિ કાલમાન છે

વહી લોકમા જ્યારેક એકજ વર્ષમા એક અધિકમાસ અને એક ક્ષત્રમાસ આવે છે જેમકે સ ૧૨૫૦ માં પોપ માસનો ક્ષય હતો અને ચૈત્ર માસ વે હતા, તેથી ફાગણ ચોમાસુ ત્રણ માસે અને આષાઢ ચોમાસું પાચ માસે થયુ હતુ આ ગાત્રત ધૂર્ત્તમદસિદ્ધાત-મા સ્પષ્ટ છે પળ જૈનમા તેમ ધતુ નથી

લોકમાં રાત્ર મસ્તકમાત્ર છે, જૈનમા મહર્દિક દેવ છે લોકમાં સંક્રાંતિ, વ્યતિપાત, ગ્રહણ, તથા વૈશ્વનિ વગેરા પર્વ ગણાય

છે, જૈનમાં તેમ ગણતાં મિથ્યાત્વ લાગે છે. લોકમાં લોકનું મધ્ય લંકા કહેવાય છે જૈનમાં મેરુ કહ્યો છે લોકમાં ગ્રહ પૂજાય છે, જૈનમાં તેમને પૂજતાં મિથ્યાત્વ કહેલ છે. લોકમાં અગીઆરસે ચો-માસું વેશે છે, જૈનમાં ચૌદશ કે પૂનમે વેશે છે. વળી પર્યુષણપર્વ પણ જૈનોનુંજ છે. માટે લોક સાથે કેમ સરસાઈ આવે?

માટે જો ટીપણું પ્રયાણ કરવા જણે તો આપણા નિશીથ, કલ્પ, વ્યવહાર, દશાશ્રુતસ્કંધ, ભગવતી, આવશ્યક, સ્થાનાંગ, ચંદપન્નાત્તિ, સૂરપન્નાત્તિ, જંબુદીવપન્નાત્તિ, ગણિવિદ્યા, જ્યોતિષ્કરં-ઢક, સંગ્રહણી, તથા ક્ષેત્રસમાસ વગેરા ગ્રંથો અપ્રમાણ થઈ જાય છે.

વળી વિચારો કે ટીપણામાં તો અમાવાસ્યાનો માસ વદલે છે છતાં તમો પણ જૈનના હિસાબે પૂનમનીજ માસસમાપ્તિ લેલીને કલ્યાણિક તિથિઓ ગણો છો માટે ટીપણાનું શું પ્રમાણપણું રહ્યું.

કદાચ કોઈ પૂછે કે તમે યુગમાં જ્યારે પૌષ માસ અધિક ગણીને લૌકિક ચૈત્ર માસની પૂનમે ફાગણ ચોમાસું કરો છો ત્યારે તે માસને આગમિક ફાલ્ગુન માસ માની તેમાં દીક્ષાદિક પણ આ-પણો કે નહિ? તેનું એ ઉત્તર છે કે જેમ તમો પણ ફાગણની પૂનમ પછી ટીપણાની ફાગણ વિદિમાં પણ આગમિક ચૈત્ર માસ માની વિદિ આઠમે શ્રીઋષભસ્વામિનું કલ્યાણિક કરો છો છતાં તેને ચૈત્ર ગણી તેમાં દીક્ષાદિક વર્જતા નથી તેમ અમારા માટે પણ જાણી લેવું.

વિચાર ૮૬ મો.

પ્રશ્ન:—શ્રાવકને છજીવણી અધ્યયન મુનિ શીખાવે કે નહિ?

ઉત્તર:—શ્રાવકને એ અધ્યયન મુનિ ઉત્સર્ગ માર્ગેજ શીખાવી શકે છે. કારણ કે નિશીથમાં લખ્યું છે કે ગૃહસ્થ કે પરપાસંઢી

જો મુવ્રજ્યા લેવા અભિમુલ્લ થાય અથવા શ્રાવક થાય તો તેને છજીવણી અધ્યયન શીલાથી શકાય એમ જે વિશેષ્યપદ અને જે વિશેષણ આપેલાં છે

નિશીથના ભાષ્ય તથા ચૂર્ણિમાં એ વાત વિસ્તારીને લેલી છે તે આ રીતે કે જે મુનિ પરપાલ્લડીને કે ગૃહસ્થને અથવા પાસત્યાદિકને શીલવે કે તેમના પાસેથી શીલે તેને પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે. કારણ કે અન્યતીર્થિક કે ગૃહસ્થને શીલવતાં તે પાછા તીર્થની ફેલના કરવા મંડે, તેમજ તેમના પાસેથી શીલતા મિથ્યાત્વનો સ્વીકાર થાય, અને પાસત્યાદિક પાસેથી શીલતા તેમને વંદનાદિક કરવું પડે ઇત્યાદિ દોષ થાય છે

ઠહાં પરપાલ્લડી તે પરદર્શનના વેપધારી જાણવા, અને ગૃહસ્થ તે પણ પરદર્શનીજ લેવા, વાકી જે ગૃહસ્થ જિનવચન માને તે સ્વપાલ્લડીજ લેલ્લના. તેમને તો જે યોગ્ય હોય તે શીલવવું, તેમા કંડ મનાડ નથી વળી પરપાલ્લડી કે પરદર્શની ગૃહસ્થ તે પણ જો મુવ્રજ્યા લેવા અભિમુલ્લ થાય અથવા શ્રાવક થયા ઇચ્છતો હોય તો તેને મુવ્રજી છજીવણી મુવ્રજી અને અર્ચથી પિંડેપણા અધ્યયન મુવ્રજી શીલાવવું તેમજ પાસત્યાદિક પણ જે સુવિદિતને ઉપસપન્ન થાય એટલે ગુરુ તરીકે ખગીકાર કરે અથવા સંવિમ્નવિહાર કરવા હજમાલ થવાની ચાહનાવાળો હોય તેને વાચના દેવી.

આ રીતે નિશીથના ભાષ્ય તથા ચૂર્ણિનો અભિપ્રાય તપાશતાં માલમ પડે છે કે શ્રાવકને મળાવવામાં વાધ નથી.

જાવશ્યકચૂર્ણિ, વિશેષાવશ્યક શ્રાવક મજ્ઞાપ્તિ, તથા ધર્મરત્ન વૃત્તિમાં કહ્યું છે કે ગ્રહણશિક્ષામાં સાધુ મુવ્રજ તથા અર્ચથી જગન્યપણે આઠ સમિતિઓ શીલે અને ઉત્કૃષ્ટપણે ચાંદમા પૂર્વ મુવ્રજી શીલે અને શ્રાવક જગન્યપણે આઠ સમિતિઓ ને ઉત્કૃષ્ટપણે છજી-

વળી અધ્યયન સૂધી સૂત્રાર્થે અને પિંડેષણા સૂધી અર્થે શીખે.

વળી સંવેગરંગશાળામાં લખ્યું છે કે આઠ સમિતિઓ જાળ્યા શિવાય શ્રાવક સામાયિક શી રીતે કરી શકે તથા છજીવળી જાળ્યા શિવાય જીવરક્ષા શી રીતે કરી શકે. હૈમ વ્યાકરણમા પણ શ્રાવકને છજીવળી સૂધી મળવાનું લખેલ છે.

इहां वळी ए जाणवानुं छे के उत्कृष्टपणे छजीवणी सूधी भणवानुं कहेवाथी तेथी पूर्वना द्रुमपुष्पादिक त्रण अध्ययन आवीज जाय छे. वळी अर्थथी श्रावक पिंढेपणा सूधी शीखे ते वाक्यने पण उपलक्षणरूप गणवुं. कारण के तेमन मानीए तो, ऋषभदेव स्वामिए अठाणु पुत्रोने स्रगडांगनुं वैताळीय नामे वीजुं अध्ययन संभळाव्युं, गौतमस्वामिए अष्टापद ऊपर वैश्रवणने ज्ञातानुं पुंडरीकाध्ययन संभळाव्युं, सुबुद्धिमंत्रिए धर्मदेशना पूर्वक जितशत्रु राजाने प्रतिबोधी वारव्रत आपी नवे तत्त्वनो जाणकार करी श्रावक कर्यो, कपिलऋषिए उत्तराध्ययननी बीस गीतिओवडे पांच-से चोर प्रतिबोध्या, निर्ग्रंथमुनिए श्रेणिकराजाने अनाथी अध्ययन कही वताव्युं, तथा स्थविरोए दसवैकालिकनुं छहुं अध्ययन राजा, अमात्य, ब्राह्मण, क्षत्रिय वगेरा सर्व पर्पदा आगल कही वताव्युं, इत्यादि बातो केम घटी शके. माटे श्रावक अर्थथी पिंढे-षणा सूधी शीखे ते शेष अंगउपांगना उपलक्षणरूपे जाणवुं.

વળી ઉપરના દૃષ્ટાંતોમાં વીજી એક વાત યાદ રાખવા લા-યક છે કે ગૌતમસ્વામિએ વૈશ્રવણને પુંડરીકાધ્યયન સંભળાવતાં તેણે સૂત્રથી પણ તે ગ્રહણ કરેલ છે. એ વાત વૈરસ્વામીના દૃષ્ટાંત-માં પ્રસિદ્ધ છે.

विचार ८६ मो.

५-१

प्रश्नः—साधु तथा श्रावके जवन्यथी आठ समितिओ शीखवी, ते उत्तगध्ययनमां रहेल प्रवचनमातृ नामे अध्ययन शीखवुं के वीजुं कोई अध्ययन शीखवुं ?

उत्तरः—इहां जो के भगवतीना टीकाकारे वकुशनी व्याख्यामा कह्यु छे के “ए उत्तराध्ययननुं अध्ययन तो मोहोदु छे माटे जवन्यपदमां नथी संभवतुं, कितु “अद्वण्हं पत्रयण माईणं” ए पदनुं जे विवरणसूत्र छे ते संभवे छे अने तेथी मापतुपादिकनी बातमा पण व्यभिचार आयतो अटके छे” तोपण टीकाकारे जे विवरणसूत्र जणाव्युं छे ते हाल देखवामा नथी आवतुं, अने श्रावकने तो समितिओनु खप अवश्य रहेल छे तेथी बीजा सूत्रनो अभाव होता उत्तगध्ययननु प्रवचनमातृ नामे अध्ययनज अमे श्रावकने शीखवीए छीये

विचार ८७ मो.

प्रश्नः—श्रावको आवश्यकनिर्युक्तिने तथा सिद्धांतोना अनेक आलावाओने केम भणी शके ?

उत्तरः—जो श्रावको आवश्यकनिर्युक्तिने तथा सिद्धांतोना अनेक आलावाओने नहि भणे तो तेमने “लद्धट्टा, गहियट्टा” इसादिक भगवतीमा कहेला विगेपणो केम घटी शके ?

वली सुबुद्धिमंत्रीए पाणीनो दाखलो आपी “सुगधि पुट्टलो दुर्गधि थाय छे, अने दुर्गधि पुट्टलो सुगधि थाय छे” ए आलावावडे जितशत्रु राजाने प्रतिबोधी धर्मदेगना पूर्वक समकितमूळ चारव्रत दीया ए बातथी पण मिद्ध थाय के श्रावक सूत्रोना आ-

लावा भणी शके छे.

वळी स्वयंबुद्ध श्रावके महावळने, सुजातकुमारे चंद्रयशाने, तथा मदनरेखाए युगवाहुने अणसण करावी नीजाम्या; प्रभावतीए आत्मसांखे छमास सूधी व्रत पाळ्यां; दृढधर्मकुमारे शिवकुमारनी शुद्ध भातपाणीवडे पर्युपासना करी; अश्वग्रीवना जीव मृगध्वजकुमारने मंत्रिण सीमंधरसूरिने मनमां धरी व्रत दीधां, तथा मृगध्वजे कापी नाखेला भद्रक नामना पाडाने आराधना करावी; कल्पक मंत्रिण पौताना कुटुंबने नीजाम्युं; चारुदत्ते वकराने नीजाम्युं; जिनदासे कंवळसंवळने नीजाम्या; पुंडरीके पौतानी सांखे व्रत लीधां; चेडाराजा, वरुणसारथि, नंदमणियार, मंडूक, चाणक्य, अने प्रदेशि राजा वगेराए पौतानी मेळेज आराधना करी; सुज्येष्टाए परवादी जीत्या, स्कंदकुमारे पाळकने निरुत्तर कर्यो; कुंडकोळियाए देवने निरुत्तर कर्यो; तथा आनंदादिक श्रावकोए अग्यारमी श्रमणभूत प्रतिमा पाळी; इत्यादिक वातो जोतां विचार थाय छे के जो तेओ अनुज्ञात करेला सूत्रो नहि भण्या होय तथा अर्थ नहि सांभल्यो होय तो एवो विवेक तेमने क्यांथी आवी शके ?

वळी आवश्यकनो पाठ तो श्रावकने प्रगटपणे देखाय छे केमके निशीथचूर्णिमां कहुं छे दशवैकालिकथी आवश्यक नीचे रहुं छे. तेमज पाखीसूत्रमां पण पेलुं आवश्यक अने पछी दशवैकालिक कहुं छे. तेमज यतिओ योग वहे सां पण एज क्रम छे. माटे दशवैकालिकना चार अध्ययन श्रावक भणे त्यारे आवश्यक तो पेटामांज समायुं.

हवे ज्यारे आवश्यक भणी शकाय सारे तेना व्याख्यानरूप निर्युक्ति, चूर्णि, तथा टीकादिक भणवा आवीज गया. कारण के सूत्र भणी शके पण अर्थ नहि भणाय एम शी रीते कही शकाय?

કદાચ કોઈ કહેશે કે યોગ વહ્યા શિવાય શ્રાવકો આવશ્યક નિર્યુક્તિ વગેરા કેમ શીખી શકે ? તેનું એ ઉત્તર છે કે યોગ તો સૂત્રોનાજ વહેવાય, બાકી નિર્યુક્ત્યાદિકના યોગ નથી વહી સૂત્રોમાં પણ સામાયિકાદિક સૂત્રો તો યોગ વહેરાવ્યા વગર પણ પૂર્વાચાર્યોએ લાક્ષો શ્રાવકોને ભણાવ્યા છે.

વિચાર ૮૮ મો.

પ્રશ્ન:—આવશ્યકચૂર્ણિની આદિમાંજ લભ્યું છે કે જે શિષ્ય ગુરુકુલવાસી, જાતિ-કુલ-રૂપ-શ્રુત-આચાર-સત્ત્વ-વિનય-સંપન્ન હોય इत्यादि અનેક ગુણોવાળા શિષ્યને અનુયોગ એટલે અર્થવ્યાખ્યા દેવી એમ કહ્યું છે, માટે તેપરથી જણાય છે કે યતિ પણ જે વિશિષ્ટ ગુણવંત હોય તેનેજ આવશ્યકનો અનુયોગ આપી શકાય, ત્યારે શ્રાવકને તે કેમ આપવો ઘટે ?

ઉત્તર:—એજ ચૂર્ણિમાં આગલ લભ્યું છે કે શ્રાવક ઉત્કૃષ્ટ-પણે હજીવળી સૂધી સૂત્રાર્યે અને પિંહેષણા સૂધી અર્થે શીખે તથા કલ્પપીઠમાં લભ્યું છે કે આચાર્યને કોઈ અન્ય આચાર્ય, મિત્ર, કે શ્રાવક કહે કે આપ આપના ઇચ્છાકારે અમને અનુયોગ આપો ત્યારે આચાર્યે તેમને અનુયોગની વિધિએ અનુયોગ દેવો એ પુરાવાથી જણાય છે કે શ્રાવકોને પણ અનુજ્ઞાત ગ્રંથોનો અનુયોગ આપી શકાય છે

હવે જે વિશિષ્ટગુણવાળાનેજ અનુયોગ દેવો તે વાત એમ જાણવું કે જેમ સર્વગુણસંપૂર્ણ સુપ્રમામ્વામિએ વિશિષ્ટગુણવત્ત જંબૂને અનુયોગ આપ્યો, વહી કાલાતરે મદ્રવાહુસ્વામિએ સ્થૂલભદ્રને આપ્યો તેમ વીજા પણ ગુણવત્ત ગુરુઓએ કાલાનુસારે મલતા ગુણવંત

शिष्योने आजकाल ते आपवो. तेटला माटेज चूर्णिकारे सर्वोत्कृष्ट गुरुशिष्यना गुणो जणाववा ए आलावो लखेल छे; पण कंई ए-वाज गुणवाळा गुरुए एवाज गुणवाळा शिष्यने अनुयोग आपवो एवो नियम बांधवा माटे ए आलावो नथी लख्यो.

माटे चूर्णिमां वर्णवेला अधिक गुणवाळा गुरुशिष्य नहि मळता होय तोपण कालानुसारे गुणनी तरतमता विचारी दुःप्रसभ सूधी आवश्यकनो अनुयोग प्ररूपाशे.

वळी सुधर्मास्वामि तथा भद्रवाहुस्वामिना वखतमां पण शास्त्रोक्त गुणवाळा गुरुशिष्यनो संभव विरलोज हतो, कारण के “वार प्रतिमाना धारक” इत्यादि विशेषणो सर्व आचार्योंमां संभवी शके नहि.

विचार ८९ मो.

प्रश्नः—शाल्ल्यां कहुं छे के मुनिए अज्ञात उंछ (भोजन) लेवुं, माटे परिचित श्रावकोना घरे व्होरवुं नहि जोइये; छतां तमे केम व्होरो छो ?

उत्तरः—अजाण्या घरोथीज व्होरवुं एवुं कंई एकांत नथी.

कारण के ओघभाष्यमां कहुं छे के एक संघाडाए ठवणा-कुलमां जवुं अने बीजाओए बीजा घरोमां जवुं (इहां ठवणाकुल ते श्रावकोना घर जाणवा.) वळी आगल चालतां लख्युं छे के अति उयदा चीजो जेकुलोमां मळे तेने अतिशेपी कहेवा तथा श्रद्धा-वाळा कुळोने श्रद्धि कहेवा ते कुलोमां सर्व संघाडाओए नहि जवुं. किंतु गीतार्थसंघाडाए जवुं. एज प्रमाणे निशीथचूर्णिमां पण कहुं छे.

वळी कल्पसूत्रमां कहुं छे के जे कुल श्रावक थएला अने वहु

भक्तिवाळा होय तेवा कुलोमां साधुए जे चीज लेवी ते जोइ त-
पाणीनेज लेवी कारण के तेवा कुलो बहु प्रीतिना कारणे कटाच
सदोष आहारपाणी पण करी राखे

ओचनिर्युक्तिमा कहं छे के गीतार्योए धार्मिक श्रावकोने ए-
पणाना दोष तथा अभिग्रहविशेष कही बताववा ए ऊपरथा पण
जगाय छे के परिचिन श्रावकोना घरथी पण मुनि बहोरी शके छे.

बळी विचार करो के जो श्रावकना घरेथी मुनि बहोरेज नहि
एम होय तो श्रावकनुं वाग्गुं अतिथिसंविभागत्रत केम थई शके?
तेमज भवढेवे स्वजनना घरेथी बहोर्युं, गालिभद्रे माताना घरेथी
बहोर्युं, इत्यादि बातो केम घटे?

तथा निशीथचूर्णिमा कहं छे के ज्यां साधुओ जतां आवतां
शंकादिक नहि थाय एवा भावितकुलोमा कारणे मुनि बेवार के
त्रणवार पण जाय बळी बीजा स्थले लख्युं छे के जे श्रावको सा-
धुसामाचारी जाणता होय तेमणे मुनिने कहेवुं के तमो एक शय्या-
तर स्वापो ल्यारे मुनि तेम करीने बीजाओना घरे बहोरवा जाय

बळी भगवतीमा श्रावकोना विगेषणोमा कहं छे के श्रमण
निर्ग्रंथने शुद्ध आहार पाणी वगेरा आपता थका श्रावको विचरे छे.

विचार ९० सो.

प्रश्नः—नम ऊपर कही चूस्या के यति श्रावकना घरेथी पण
बहोरे तारे जमो वहीये टीये के “यतिने श्रावकना घरो शिवाय
बीजे भिक्षा लेवाज नहि कल्पे,” एयां नियम पाही शकाय के नहि?

उत्तरः—एवो नियम याज नहि; कारण के मुनिओ तो
गामेगाम अप्रतिबद्धविहार कग्ना होय छे, अने साथे आहार

पाणी के पैशाटकानो संग्रह राखता नथी माटे तेओए आधाकमीं
आहारने विष्टासमान, दारु समान, तथा गोमांस समान जणावीने
अदुगंछनीय एटले जेमां बीजा दर्शनीओ पण जता होय तेवा ऊं-
चनीच कुलोमां मधुरकर वृत्तिए शुद्ध आहार पाणी लेवो ए वाजवी
छे, के दोष सहित आहार लेवो ए वाजवी छे, ते तमोज विचारो.

वली विचारो के कोइ स्थले श्रावकोनो अभाव होय तो खां
मुनिओए शुं कंदोइ पासे पाक कराववो के देखीता दोष टाळीने
एटले के भाजन, चाटुआ तथा हस्तादिकनी यथायोग शुद्धि जो-
इने साधारण गृहस्थोना घरेथी स्वभावसिद्ध अंतर्मांत आहार लेवो.

ए वावतमां परमतवाला एमज कहे छे के स्लेच्छ जेवा पासे-
थी पण मधुकर वृत्तिए थोडुं थोडुं लइने वर्त्तवुं पण बृहस्पति जेवा
पासेथी पण एकान्न एटले आखुं भोजन नहि लेवुं. विष्णुपुराणमां
पण कहुं छे के मुनिए गाममां एक रात अने शहरमां पांच रात
रहेवुं. त्यां पण एवी रीते वर्त्तवुं के जेथी प्रीति के द्वेष नहि बंधाय.
वली लोको जमी रह्या बाद प्रशस्त वर्णवाला लोकना घरेथी भि-
क्षा लेवी. वली विष्णुए पण पोताना सूत्रोमां कहुं छे के सात
घरनी भिक्षा लेवी.

माटे ए वावत परमतवाला पण तकरार लइ शकता नथी.
त्यारे जे जैनमतना थईने तकरार ले छे तेओने अमो जणावीए
छीए के तेओए माधुकरी वृत्ति अथवा ग्रामानुग्राम विहार कर-
वानो अनुभव करवो तथा नीचे लखेलां आगमनां वचन विचारवां.

आचारांगमां कहुं छे के जुगुप्सित कुळ जे चमार वगेरा ते
तथा गर्ह्यकुळ जे दास्यकुळ वगेरा तेवा कुळ छोडी बीजा वधा
कुलोमां गोचरी करवी; खां दाखला तरीके थोडाक कुलोनां नाम
आप्यां छे ते ए के उग्रकुळ, भोगकुळ, राजन्यकुळ, क्षत्रियकुळ, इ-

क्ष्वाकुकुळ, हरिवंशकुळ, भोज्यकुळ, वणिक्कुळ, नापितनुंकुळ, सूतारनुंकुळ, ग्रामरक्षकनुंकुळ, वणरुननुंकुळ, इत्यादिक कुळोमांयी शुद्ध आहारपाणी व्होरवा

• वळी पूर्वपुरुषोनी कथाओमां पण घणा दाखला मळे छे, जेमके, आवश्यकचूर्णिमां वात आवे छे के बहुल तथा वळव्राह्मणे आहार वोराव्यो, वळी ग्रामना चितक तथा धनसार्थवाहे आहार वोराव्यो, एक ब्राह्मणना यज्ञमा एक चाकरी रहेला पुरुषने यज्ञमाथी वचेलो आहार मळतो ते तेणे साधुने व्होराव्याथी देवलोके गयो अने त्याथी चवीने श्रेणिकनो नंदिपेण नामे पुत्र धयो वळी एक सूतारनी पुत्रीए मुनिओने व्होरावतां तेमणे भक्त लीधुं पण मास नहि लीधुं, तेथी तेणीए पूछयुं के तमारे शुं कार्तिकव्रत पूरुं नथी धयुं के जेथी मास नथी व्होरता त्यारे साधुओए मांसना दोष बताव्या तेथी ते प्रतिबोध पामी

उत्तराध्ययनमा विजयघोषना यज्ञमां साधु भिक्षार्थे आवेल कहा छे

वळी नागश्री ब्राह्मणीए कहुओ तुंवो व्होराव्यो, वंकचूळ नी पल्लीमा तथा साप्तपदिक गाम के ज्या श्रावको न हता त्या साधु चोमासु रहेला कथा छे आपाढभूतिए नटना घरेथी, उढायने गोकुळमाथी तथा मेतार्ये सोनाराना घरेथी वोर्यु छे वळी शालिभद्र तथा केवन्नाए पूर्वभवमां वाछरडा चारनार छता दान दीधुं, तथा शालिभद्रनी माता भद्रासार्थवाहीए शालिभद्रने दाहिं वोराव्युं

उत्तराध्ययननी टीकामा वात आवे छे के एक ठेकाणे वे चोर रहेता हता सां एक सार्थ साये साधुओ आवी पहोचतां चोमासुं आवी पढयु तेथी साधुओ ते चोरो पासेथी त्यां वसति मागी चोमासुं रत्ना त्यारे ते चोरोए कळु के तमारे आहारपा-

णी पण अमारे त्यांथी लेवो त्यारे साधु बोलया के अमारे एकज ठेकाणेथी भिक्षा लेवी कल्पे नहि माटे वधे ठेकाणे उचित घरोमां अमो भिक्षा लेगुं.

इत्यादि अनेक उदाहरणोथी सिद्ध थाय छे के मुनि श्रावकना घरेथीज भिक्षा लिए एम एकांत थइ शकतुं नथी.

विचार ९१ मो.

प्रश्नः—ओधनिर्युक्तिमां नियम पाडयो छे जे एकज घरमां एकज संघाडाए जवुं, घणा संघाडाए जवुं नहि ते बात केम ?

उत्तरः—ए बात स्थापनाकुलो एटले जे कुलो दानना अत्यंत-श्रद्धालु होय तेना आश्री अवश्य करीने जणाय छे. कारण के तेना कुलो साधुनी अनुकंपाना लीधे कदाचित् अशुद्धि पण करे. वाकी जे कुलो साधारणपणे भिक्षाना देनार होवाथी जूदा जूदा संघाडाने जूदी जूदी थोडी थोडी एक वे वस्तु आपता होय त्यां जो अशुद्धि थवानो संभव न होय तो कोइ वेला घणा संघाडा पण जइ शके छे. वाकी अशुद्धिनो संभव होय तो तो एक संघाडाने पण जवुं नथी कल्पतुं. माटे भावार्थ एके अशुद्धिनी गवेषणा करवी.

बळी एज निर्युक्तिमां आगल बात आवे छे के भिक्षा माटे वधा साधुओ फरता फरता श्रावकना घरे आवतां त्यां चैत्य होय तो ते बांद्दीने साधारण भिक्षा मळे तो ते लये.

बळी जे कहुं छे जे “घणा साधुओना प्रवेशथी श्रावकना कुळो अते दूमणा थईने ग्लानना माटे जोइती चीज पण आपे नहि” इहां पण ए रीते दूपण कही बताव्युं पण एम नहि कहुं जे बहु साधुनो प्रवेशज नहि कल्पे.

માટે પરમાર્થ એ છે કે નિપુણપણે વરોવર ચિતવતાં જો દો-
પનો સંભવ જણાય તો અવશ્ય તે વાતનો પરિહાર કરવો, વાકી
અશુદ્ધિનો સંભવ નહિ છતાં માત્ર ઇહા ઘળા અવસન્ના વહોરે છે
ઘટલા થકીજ તે કુલનો પરિહાર કરવાની જરૂર નથી

વિચાર ૯૨ મો.

પ્રશ્ન:—તમારા શ્રાવકો પ્રસિદ્ધ ચૈત્યવંદનથી ચૈત્ય કેમ ન
થી વાદતા ?

ઉત્તર:—આગમમાં શ્રાવકના ચૈત્યવંદનની વિધિ ઘટલીજ
કહી છે કે એકસો આઠ કાવ્ય કહીને શકસ્તવ કહેવો

વલી ચૈત્યવંદનભાષ્યમા કહ્યું છે કે કેટલાએક આચાર્ય એમ
કહે છે જે જીવાભિગમમા વિજય દેવતાના સ્થળે, રાયપસેણીમા
સૂર્યામના સ્થળે, જ્ઞાતામા દ્રૌપદીના સ્થળે, તથા જંબૂદીવપનત્તિમાં
શકેન્દ્રે શકસ્તવથીજ વંદન કર્યું છે માટે એ આચરણાના પ્રમાણ-
થી તથા એથી અધિક વિધિ મૂત્રોમા ગણધરોએ વતાવેલ નહિ હો-
વાથી શ્રાવક શકસ્તવથીજ ચૈત્યવંદન કરે આ સ્થળે ટીકાકારે
વાહેરની ઘળા ઉક્તિયુક્તિઓ વતાવી છે, તોપણ મૂલમાં જે લખ્યું
છે જે એથી અધિક વિધિ ગણધરોએ વતાવી નથી તે વાતથી ભા-
ષ્યકારે પણ એકસો આઠ કાવ્ય સાથે શકસ્તવથીજ ચૈત્યવંદન
સમર્થિત કરેલ જણાય છે

વલી આવશ્યકચૂર્ણિકાર પણ એમ લખે છે જે “જો ચૈત્ય
દોય તો પહેલું ચૈત્ય વાદે અને પછી ડરિયાવદી પદિકમે” આ
ऊપરથી જણાય છે કે ચૂર્ણિકારને પણ જીવાભિગમાદિકમા કહેલ
ચૈત્યવંદનવિધિ અભિમત લાગે છે વલી વિચાર કરો કે ઇહાં ચૂ-

णिंकारे सामायिकवंतने पण इरियावहीथी पूर्वे चैखवंदन लख्युं छे, सारे वगरसामायिकवंतने ते इरियावही होयज शानी ? वळी श्रेणिक तो अविरत हता तेथी तेमने इरियावही पडिकमवानो संभव नहि छतां ते वगर देवपूजा तथा देववंदन दररोज त्रिकाल करता हता ते वात प्रसिद्धज छे.

वळी जेम देशविरत तथा अविरतनुं सम्यत्तत्र सामायिक सर्व स्थले सरखुंज कह्युं छे तेम तेनी निर्मळताना कारणो जे जिनपूजनवंदनादिक छे ते पण वन्नेना सरखाज होवा जोइये एम अटकल थई शके छे.

विचार ९३ मो.

प्रश्नः—निशीथना प्रकल्पादिक सूत्रोमां श्रावकोना माटे प्रायश्चित्त लखेल देखातुं नथी, माटे श्रावकोने प्रायश्चित्त आपवुं अर्वाचीन छे के प्राचीन छे ?

उत्तरः—श्रावकोने प्रायश्चित्त आपवुं प्राचीनज छे. कारण के महाशतकश्रावकने संथारायां तेनी खी रेवतीए उपसर्ग करतां तेणे तेणीने कटुक वचन कहां तेथी गौतमस्वामिए महाशतकने समजादीने प्रायश्चित्त आपेल छे. तेमज आनंदना अधिकारे पण आनंदश्रावक अने गौतमस्वामिनी वातमां प्रायश्चित्तनी वात आवे छे. तेमज चुलणीपिताने उपसर्ग थतां ते चळायमान थयाथी तेनी माताए तेने समजाव्याथी तेणे प्रायश्चित्त लीधुं छे. वळी आ स्थले टीकाकार लखे छे के “गृहिना माटे निशीथादिकमां प्रायश्चित्त छे” एम नहि मानतां एम यानवुं के गृहिना माटे प्रायश्चित्त जीतव्यवहारमां रहेल छे.

वली पंचागकटीकामां पण कहुं छे के कदाच कोई कहेशे के पदावश्यक तो अतिचारशुद्धिरूप छे, अने शुद्धिना आलोचना-दिक दश प्रकार कहेला छे; त्यां श्रावकने ए दश प्रकारनी शुद्धिमांथी कोड पण शुद्धि करवी निशीयादिकमां लखी देखाती नथी, कारण के श्रावकने अतिचार शी रीते घटे केमके अतिचार तो संज्वलनना उदयेज कहेल छे आ वावतनुं ए उत्तर छे के जो के निशीयादिकमा श्रावकोने माटे कशी शुद्धि देखाती नथी छतां ते श्रावकजीतकल्पादिकथी अवश्य मानवी जोइये नहि तो उपासकदेशामा आनंदना अधिकारमां बात आवे छे के गौतमस्वामिए आनदने कहुं के तमे तमारी भूल माटे यथायोग्य तपःक्रियारूप प्रायश्चित्त ह्यो ते शी रीते घटी शके अने एज टाखलाथी श्रावकोने अतिचारो पण सिद्ध थाय छे.

विचार ९४ मो.

प्रश्नः—कल्प अने निशीयमां कहुं छे के धान साथे राधेला, अग्निथी सैकेला, के धूणी आपी पचावेला अथवा झाडनी टोंच-पर पोतानी मेले पाकी रहेला एवा चारे प्रकारना प्रलंब एटले फळ यतिए नहि लेवा कारण के तेमां अनेक दोष रहेल छे. माटे ए बात केम छे ?

उत्तरः—उत्सर्गे ए बात एमज छे; पण दुकाळ, मुशाफरी, सवारो, मांदगी, तथा पुरुषविशेषादिकना कारणवगे तेवा फळ लई शक्य पण खरा माटे सर्वथा निषेध नथी; जे माटे दशवैकालिकआदिमा तेनु ग्रहण पण लख्युं देखाय छे कारण के सा कहुं छे के तीखु, कडुक, कसालुं, सारुं, मधुर के खारु एम जेनुं आ-

हार मळे तेवुं मधुघृतसमान गणीने मुनिए खाई जवुं. ए सूत्रनी टी-
कामां लख्युं छे के तीखुं ते एलियुं वगेरा, कटुक ते आदु वगेरा,
कसालुं ते बाल वगेरा, खादुं ते छास कांजी वगेरा, मधुर ते क्षी-
रमधु वगेरा, खारुं ते खारुं शाक अथवा वधारे लूणवाळुं वगेरा
जे मळे ते मीदुं मानी खाई जवुं. तथा अस एटले वगर दधारेलुं,
विरस एटले जूना धाननुं भोजन, सूचित एटले व्यंजनवाळुं, अ-
सूचित एटले व्यंजन वगरनुं, आद्रि एटले बहुव्यंजनवाळुं, मंथु ए-
टले बदरचूर्णादिक तथा कुल्माष वगेरा जे आहार मळे ते शांत-
पणे खावुं. तथा आगल चालतां लख्युं छे के फळमंथु एटले बद-
रचूर्ण अने बीजमंथु ते यवादिकनुं चूर्ण तथा बेहेढाना फळ अने
पियालना फळ अपरिणत एटले काचां होय तो वर्जवा.

ओषधृत्तिमां कहुं छे के साधुए गोचरीए जतां द्रव्यादिकनो
विचार करी ते प्रमाणे वहोरवुं. ते विचार ए रीते छे के गऊ व-
गेरा द्रव्य इहां केटला केटला दररोज दाखल थाय छे, ते विचारी
ते प्रमाणे वहोरवुं. घी इहां केटलुं आवे छे, ते विचारी ते प्रमाणे
लेवुं, लूणवाळां कयां कयां व्यंजन इहां थाय छे तेमज लूण अने
केरां केटलां रहेलां छे, ते जाणी यथायोग्य वहोरवुं. वेंगण वगेरा
इहां गुं गुं रंधाय छे ते जाणी यथायोग्य वहोरवुं. तेमज काल
तथा संघाढानो विचार पण करवो.

गुरुनी आशातनाना अधिकारे आवश्यक वृत्तिमां लख्युं छे
के गुरु साथे जसतां शिष्य मोटुं मोटुं के वेंगण चीभहां वगेरनुं
शाक के सारुं सारुं के रसवाळुं एटले आंबां के खीरदाडस वगे-
रा पोते खावा मंडी जाय तो गुरुनी आशातना थाय.

वळी वैरस्वामिने देवताए फळ वहोरावतां तेमणे फळ जा-
णीने निषेध कयौं नथी कह्यो, पण देवपिंड जणावी ना पाडी छे.

वली ज्ञातामा धर्मश्चिए तुवहु वोर्युं कहुं छे

निशीयमां कहुं छे के “एरुला पचावेल पदार्थ वे प्रकारना छे:—एक आचीर्ण एटले आचार्यपरंपराथी लेवाता आवेल जेवा के चीभडा तुवी वगेरा, अने बीजा अनाचीर्ण एटले आचार्यपरंपराथी वर्जाता आवेल जेवा के सूरणकटादिक कोइ कहेशे के ए अचित्त उता अनाचीर्ण केम थया त्यां एम जाणवानुं छे के अग्निगस्त्रथीउपहत पवा पण अनाचीर्ण गणाय छे तो फलनी लां-वी चीरेली फाळो के जे घणे भागे अशस्त्रोपहतज छे ते अनाचीर्ण धाय तेमा शुं कहेवुं ” आ स्यळे अशस्त्रोपहतनो निपेव कर्यो ते पण उत्सर्गापेक्षाए जणाय छे कारण के शरुआतमा अशस्त्रोपहत आचीर्ण पदार्थोनी तो अनुज्ञा आपी छे

विचार ९५ मो.

प्रश्न:—साधु के साध्वी फल वोहोरावे ते वावत शास्त्रमां केवी विधि कहेल छे?

उत्तर:—ज्यारे बहुफलवत देशमा साधुने जवुं पडे त्यारे, अथवा दुकाल, मुशाफरी, अनिर्वाह, मांदगी, के तथाविधपुरुपादिकना कारणे फल लेवां पडे त्यारे ते वावत निशीय अने कल्पचूर्णमां नीचे मुजब विधि बतावी छे

साधुओने भाग्यी अग्निपाकादिके करी अचित्त थएल अने द्रव्यथी त्रिभिन्न के अविभिन्न एवा सर्वे फल लेवां कल्पी शके त्या-विधिभिन्न ते जे आढांभवळा काप्यां होय अने अविभिन्न ते जे केळां वगेर फलो ऊभी फालो करी सरस्वी रीते काप्या होय कारण के तेवी फाळां पाजी भेगी करी शली के

दोरार्थी बांधी लेतां प्रथमना फळ जेवीज थइ रहे छे.

हवे साध्वीओना माटे एवी विधि छे के साध्वीओ जे क्षेत्रमां रहेनार होय ते क्षेत्रने पहेलां साधुओए पोते जइ भावित करवुं. ते ए रीते के त्यां जइ साधुओए गृहस्थोने कहेवुं के अमने कापेलां फळ आपो. कदाच गृहस्थो कहे के कापेलां तैयार नथी त्यारे कहेवुं के कापी करीने आपो. एम कहे छते कदाच गृहस्थ कहे के अमे एटली पंचात नथी जाणता, तमारे जोइता होय तो आखा ल्यो त्यारे गृहस्थना वासणमांज फळ रखां छतां साधुओए पोते फळो कापी करी पछी वोरवां. एम कर्माथी गृहस्थोने मजबूत विचार ठसाय के एमने वगर कापेला नथी खपता माटे हवे कापीने देशुं. एम ज्यारे भावित क्षेत्र थाय त्यारे साध्वीओने त्यां मोकलाववी.

हवे साधुओ कदाच न होय अथवा कोई कारणमां रोकायला होय तो साध्वीओमां जे स्थविरसाध्वीओ होय तेमणे पेहेलां जइ ऊपरनी रीते क्षेत्र भावित करवुं.

कदाच क्षेत्र एवुं होय के जे भावितज नहि थई शके तो त्यारे कापेलां नहि मळतां गृहस्थ पासेथी कपाववां के छेवट पोतेज तेमनी आगल कापीने पछी वोरवां.

कदाच एम करतां बेला अतिक्रम थती होय तो स्थविर आर्याओए अविधिए कापेलां के अणकापेलां फळो लेवां अने तरुण साध्वीओए तेवां फळ नहि लेतां विधिभिन्न फळ अने भातपाणीज वोरवुं.

ए विधिए गोचरी करी वसतिना दरवाजे ठेरीने त्यां जे वगर कापेला के अविधिए कापेला फळ होय ते विधिभिन्न करी पछी वसति अंदर आववुं. कदाच दरवाजे ठेरवानी जग्या न होय तो वसतिमां आवी तेवां फळ गुरुणीने सोंपवा एटले गुरुणी विधिभिन्न करे.

ऊपर तरुण साध्वीओने अणकापेल के अविविभिन्न फलो
लेवानी ना पाही छे ते एटला माटे के तेनी काची बुद्धि होवाथी
ते आखुं फल कदाच पोताना कपडामा कांख वगेरा स्थले संता
ही मेले माटे तेमने तेवां फल नहि लेवा देवां

विचार ९६ मो.

(उपधान वावत.)

प्रश्नः—महानिशीथमां कहेल उपधानविधि तथा मालारोप-
ण केम नयी मानता ?

उत्तरः—जो ए बात मानीए तो घणा आचार्यों अने घणा
घगा साधु साध्वी श्रावक श्राविकाओने अनंत संसारिपणु प्राप्त
थाय छे माटे अमे ए बात नयी मानता कारण के महानिशीथ-
मा उपधानविधि कहा पछी आ प्रमाणे कह्य छेः—

“हे भगवन् आवी मोहोटी नियंत्रणा बालजनो शी रीते
करि शके ?” एना उत्तरमा भगवान् कहे छे के “हे गौतम, जे
कोड ए नियंत्रणा नहि इच्छतां वगर उपधाने नवकारमत्र भणे, भ-
णावे, के भणताने अनुमत करे, ते प्रियधर्मा के दृढधर्मा न होय
अने तेणे सूत्रार्थ तथा गुरुनी हीलना करी; तथा सर्व अरिहत
अने आचार्य, उपाध्याय, साधु अने ज्ञाननी पण आशातना क-
री; जेथी ते अनतसंसारी धड अनेक दु ख पामशे

बली गौतमे पूछ्युं के भगवन् उपधान वहेतां तो बहु बखत
वीते तेटलामा वच्चे कदाच मरण पामे तो नवकार बिना शी रीते
उत्तमार्थ साधी शके ? आना उत्तरमा भगवाने कह्युं के हे गौतम,
जे समये तेणे उपधानना माटे कड पण तप मांड्युं के ते समयेज

તે સૂત્રાર્થ ભળ્યા સમજવા. માટે એ નવકાર મંત્રને અવિધિએ ગ્રહ-
ણ નહિ કરવું, કિંતુ એવી રીતે ગ્રહણ કરવું કે જેથી ભવાંતરમાં
પણ નાશ નહિ પામે.

આ સૂત્રના અભિપ્રાયથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે જે ઉપધાન વિધિ
વિના નવકાર ભળે મળાવે કે અનુજ્ઞા આપે તે વધા અનંત સંસારી
થાય; અને આજકાલ તો કોઈ વિરલા આચાર્યો, તથા દરેક ગ-
ચ્છમાં કોઈ કોઈક વે ચાર સાધુસાધ્વીઓ અને એકાદ વે શ્રાવ-
કો તથા થોડીએક શ્રાવિકાઓજ ઉપધાનવિધિ કરતા દેખાય છે.
ત્યારે વાકીના જેઓએ ઉપધાનવિધિ નથી કરી એવા આચાર્ય,
સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા તથા નવકાર ભળનાર ભદ્રક-
જનો મહાનિશીથના અભિપ્રાયે તો અનંત સંસારીજ થયા.

વળી જેમણે ઉપધાન વહ્યા છે તેઓ પણ શરૂઆતમાં નાનપ-
ણમાં તો વગર ઉપધાનેજ નવકાર શીખેલા, તેમજ ઉપધાન વહ્યા
વાદ પણ વાલકોને વગર ઉપધાને નવકાર મળાવતા દીસે છે
અને વળી ઉપધાનવિધિ વગરના શ્રાવક, શ્રાવિકા, ભદ્રકજન, કે
તિર્થંચોને મરણ વેલા નમસ્કાર આપતા દેખાય છે. તેથી એમને
પણ અનંતસંસારીપણું ટલવું મુસ્કેલજ છે.

હવે મગવાન્ના અભિપ્રાય પ્રમાણે તો ઉપધાનવિધિ વિના પ-
ણ નવકાર વગેરા મળતાં મળાવતાં કે અનુજ્ઞા દેતાં કોઈને પણ
અનંતસંસારીપણું થતું નથી, કિંતુ સકલ કલ્યાણમાલ્લીજ પ્રા-
પ્તિ થાય છે. એ વાદત નીચેના દાસલા વિચારો.

મક્તપરિજ્ઞામાં કહ્યું છે કે ગોવાલ અજ્ઞાની છતાં, અને મિઠ-
હ્લિષ્ટકર્મી છતાં નવકારથી સુખી થયા.

આવશ્યકમાં ત્રિદંડી નવકારથી આ લોકમાં સુખી થયો
વગેરા કહ્યું છે.

प्रहारविधुर युगवाहुने मदनरेखाए नवकार आप्याथी ते पांचमा देवलोके गयो.

जंबूस्वामिना पिता ऋषभदत्ते पोताना लघुभाइ जिनदासने नवकार वगेरा क्रिया कराव्याथी ते जंबूद्वीपनो अधिपाते अणा-द्विओ नामे देवता थयो छे.

तिर्यचोमां पण केटलाएकने महर्षिओए अने केटलाएकने श्रावकोए, पर्यंतक्रिया करावता तथा केटलाके जातिस्मरणना योगे पोते पर्यंतक्रिया करतां नमस्कारना प्रभावे देवपणुं तथा-बो-धिबीज मळ्यां छे

दाखला तरीके पार्श्वनाथनो जीव हाथी, मुनिमुव्रतस्वामि प्रातिबोधित अश्व, सोढासनो जीव गेंडो, सहदेवीनो जीव बाघण, वैतरणीनो जीव वानर, भद्रकमाहिष, कंवळ संवळ नामे वे वळद, श्रेष्ठिपुत्रनो जीव मत्स्य, नंदमणियारनो जीव देहको, झुल्लकनो जीव शुक्र, बीजा झुल्लकनो जीव पाडो, चढकांगिक सर्प, भरुचनी शकुनिका, सेडुकनो जीव देहको, त्रिविक्रमभट्टनो बोकडो, कमठनी पंचाश्रिमां वळतो सर्प, कूरगडुकना पूर्वला भवे तेनो जीव दृष्टिविष सर्प, प्रद्युम्ननी मातानो जीव कूतरी, चारुदत्ते आरागना करावेल बोकडो, मिहसेनराजानो जीव हाथी, इत्यादि अनेक उदाहरणो-मां उपधान विना पण आराधकपणुं देखाय छे

वळी सूत्र, निर्गुक्ति, भाष्य, चूर्णि, टीका, तथा टिप्पनक वगेरा वर्तमान आगमग्रंथोमां क्यां पण उपगाननी विधि बतायी नथी माटे ते केम कराय ?

वळी आजकाळ छ उपधान वेहेरावाय छे:-पंचमगळमहाश्रु-तस्कंधना, ईर्यापथश्रुतस्कंधना, गरुस्तवना, अरिहत्तचेड्याणं इत्या-दि टंडकना, चौगीसत्याना, अने पुस्तकग्वरदीवट्टे इत्यादिना पण

ए घटना युक्तिरहित अने नवीकल्पित जेवी देखाय छे. कारण के पंचमंगल कई जूदो श्रुतस्कंध नथी किंतु सर्वश्रुतस्कंधनो अभ्यंतरभूत रहेल छे, इरियावही पण प्रतिक्रमणाध्ययननो एक देश छे, शक्रस्तव ज्ञातादिकना अध्ययननो एक भाग छे, तथा अरिहंतचे-इयाणं वगेरा अने पुक्खरवरदीवट्टे वगेरा काउमग अध्ययनना अवयव छे. अने चोवीसत्थो ए एक अलग अध्ययन छे. आवी रीते सिद्धांतवादीओमां प्रसिद्ध बात छे, छतां उपधान चळावनाराओए नवकारना पांच अध्ययन अने ऊपर त्रण चूळिका, इरियावहीना आठ, शक्रस्तवना वत्रीश, चोवीसत्थाना पचीश, अर्हत्स्तवना त्रण अने श्रुतस्तवना पांच अध्ययन ठेरव्या छे. माटे ए वधुं कल्पितज लागे छे.—कारण के एकने महाश्रुतस्कंध ठेरव्यो, वीजाने श्रुतस्कंध ठेरव्यो, अने वाकीनाने एमज रहेवा दीधा तेनुं शुं कारण छे? वळी कया सिद्धांतमां एक एक पदनां अध्ययन कहां छे ते पण विचारवा लायक छे. तेमज सामायिक, बांदणा, पडिकमणुं वगेरा छ आवश्यकना उपधान नहि कहेतां त्रूटक उपधान कहां त्यां पण युक्ति नथी देखाती.

तथा उपधानना तप पेदे कहेवामां आवे छे जे पिस्ताळीश नो-कारसी, अथवा चोवीस पोरसी, अथवा शोळ पुरिमढ, अथवा दश अवढ, अथवा आठ व्यासणावडे उपवास लेखी शकाय ते पण आंगमग्रंथमां क्यां पण कहेल नथी.

हवे ए वधुं महानिशीथमां कहेल छे; पण ते ग्रंथ प्रमाण करी शकाय तेवो नथी कारण के तेना कर्त्ताएज तेज ग्रंथमां लख्युं छे के “इहां जे वधगट लखायुं होय तेनो दोष श्रुतधरोए (मने) नहि आपवो. (कारण के) एनो जे पूर्वादर्श हतो तेमांज क्यांक श्लोक, क्यांक अर्धश्लोक, क्यांक पद के अक्षर, क्यांक पंक्तिओ,

क्यांक पूठी, क्यांक वेवे त्रणत्रण पानां इत्यादि घणो ग्रंथ नाश
पामेल हतो ए रीते पहेला अध्ययनना पर्यंते लख्युं छे तथा त्रीजा
अध्ययनमा लख्युं छे के महानिशीथना पूर्वादर्शना उदेहीए कटकेक-
टका कर्याथी घणां पानां सढी गया हतां. तथा चौथा अध्ययनना
अंते लख्युं छे के आ चौथा अध्ययनमां घणा सैद्धांतिक (सिद्धांत
माननारा पुरुषो) केटलाक आलावा सम्यक् श्रद्धता नथी. माटे
हरिभद्रसूरि कहे छे के तेथी मने ते वावत सम्यक् श्रद्धान नथी ”

वली ए महानिशीथमा उपधानना माफक बीजी पण अघ-
टित वातो छे तेमांनी केटलीक इहा बतावीए छीये

(१) आउकायना परिभोगमां, तेउकायना समारंभमां, अने मैथुन
ए त्रणेमा बोधिघातज थाय छे तेमां कई प्रायश्चित्तथी शु-
द्धि थई शके नहि

(२) मार्गे चालता साधुए सो सो डगले इरियावही पडिकमवी

(३) आर्याओथी तेर हाथ वेगला रहेवुं अने मनथी श्रुतदेवीनी
माफक सर्व स्त्रीओने परिहरवी

(४) कल्प नहि वापरे तो चउत्थनु प्रायश्चित्त आवे.

(५) कल्प परिठवे तो द्वादशमतपनु प्रायश्चित्त आवे

(६) पात्रावधनी गाठो नहि छोडे तो चउत्थ लागे

(७) आठ साधुथी ओछा साधुओने उत्सर्गे के अपवादे साध्वी-
ओ साथे चालवुं न कल्पे त्यां वली साध्वीओ पण उत्सर्गे
ओछामा ओठी दश अने अपवादे चार जोडये वली तेवी
रीते चालवानु पण सो हाथ मृधीज कल्पे ते उपरांत साथे
चालवुं नज कल्पे

(८) काली जमीनथी पीळीमा जता, पीळीथी कालीमा जतां,
जळथी स्थळमा जता, स्थळथी जळमा जता विधिए करी

पग प्रमार्जी प्रमार्जीने दाखल थवुं. नहि प्रमार्जे तो वार वर्षनुं प्रायश्चित्त आवे.

- (९) रज्जासाध्वीना अधिकारे केवलमहाराजे रज्जाने कहुं के तमे बीजी साध्वीओ आगल वोल्या जे प्रासुकपाणीथी मारुं शरीर वगडयुं तेथी हवे एवुं कोइ प्रायश्चित्त नथी जे तमारी शुद्धि करे.
- (१०) जे स्त्री मनथी पण शील खंडे ते सातवार साते नरके जाय.
- (११) कोइ माणस आ भवमां उग्रसंयमतप करी शकतो नहि होय छतां सुगतिए जवा इच्छतो होय, तो ते जो रजोहरणनी एक दसी पण धारी-राखे तो हे गौतम मारी बुद्धिए सिद्धिक्षेत्रनी ऊपरली मांडवीमां उत्पन्न थाय.
- (१२) उपानह सहित चाले तो फरी उपस्थापना लायक थाय.
- (१३) सोल दोष रहित छतां सावद्य वचन बोले तो उपस्थापना लायक थाय.
- (१४) सहसात्कारे पण जो रजोहरण खंधपर नाखे तो उपस्थापना लायक थाय.
- (१५) स्त्रीना अंगोपांगने हाथवडे, पगवडे, दंडवडे; हाथमां धरेल दर्भनी अणीवडे, के पगथी ऊडावेल रजवडे पण जे संघट्टो करे ते पारांचित प्रायश्चित्त पामे..
- (१६) चैत्यवांच्या वगर सूतां, तथा गुरुना पासे उपधि, देह, तथा अशनादिकने सागारि पचखाण करी दोसरान्या वगर सूतां, तथा कानना विवरमां कपास पूर्या वगर सूतां उपस्थापना प्रायश्चित्त आवे.
- (१७) वातना प्रस्तावमां वात चाली छे के तेणे पूर्वला भवमां साधुपणामां वचनदंड प्ररुप्युं हतुं तेथी ते कारणे आ भवे तेणे

યાવજ્જીવ મૂકવ્રત ધારણ કર્યું

(૧૮) સ્તવસ્તુતિવહે ત્રિકાલ જે ચૈત્ય ન વાંદે તેને પેહેલીવારે તપ, વીજીવારે છેદ, અને ત્રીજીવારે ઉપસ્થાપના આવે

(૧૯) અધિધિષ્ઠા ચૈત્ય વાંદે તો પારાંચિત્ત લાગે

(૨૦) સદસાત્કારે વાસીભોજન લેવાઈ ગયું તે જો તત્કાલે નિરુપદ્રવસ્થાદિલ્લમાં નહિ પરઠવે તો માસસ્રમણ પ્રાયાશ્ચિત્ત લાગે.

(૨૧) રાતે જે છીંકે કે ઝાંસી કરે અથવા ફલક, પીઠ, કે દંડ-થી થોડો પળ અવાજ કરે તો માસસ્રમણ પ્રાયાશ્ચિત્ત આવે.

આવી આવી ઘણી વાતો છે કે જે તમો પળ માની શકતા નથી તેથી તમોજ એ ગ્રંથને અપ્રમાણ કર્યો દેસાચ છે.

માટે ઉપધાન પળ એજ ગ્રંથમાં કહેલા હોવાથી અમારે પ્રમાણ નથી.

હવે જ્યારે અમો ઉપધાન પ્રમાણ નથી કરતા ત્યારે તેના જ-જમણા રૂપે રહેલ માલારોપણ તો સહેજ અપ્રમાણજ થયું

વિચાર ૯૭ મો.

પ્રશ્ન:—નિશીથચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે “આઠમ અને ચૌદશમાં પ્રભાવતી રાણી રાતે પ્રતિમા આગલ નૃત્યપૂજા કરતા હતા” માટે તમે રાત્રિ પૂજાનો નિષેધ કેમ કરો છો ?

ઉત્તર:—આવશ્યકચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે પ્રભાવતી ત્રિસંધ્ય પૂજા કરતા તેપરથી તથા શ્રેણિકરાજા ત્રિસંધ્ય સોનાના એકશો આઠ યજ્ઞવલ્કે પૂજા કરતા હતા તેપરથી તેના અનુરોધે રૂઢા પળ રાત્ર શ-વ્દે સંધ્યાજ લેવી

વળી “રાત્રિ એટલે સંધ્યા અને વિકાલ એટલે સંધ્યા પછીનો વસ્તવ” એમ નિશીથચૂર્ણિમાંજ સ્થલાતેરે વ્યાખ્યા કરી છે

विचार ९८ मो.

प्रश्नः—कल्पभाष्य तथा चूर्णिमां कलुं छे के “निश्चाकृत नहि कल्पे किंतु ज्यां साधुनी निश्चान होय ते कल्पे,” माटे निश्चाकृतचैत्य अनायतन होवाची त्यां वांदवा जवुं निषेध्युं छे, छतां तमे केम वांदो छो ?

उत्तरः—आ प्रश्न तमे ग्रंथनो पूर्वापर संबंध विचार्या वग-रज करो छो, कारण के त्यां आगल चालतां तेवां चैत्य वांदवां तो ठेराव्यांज छे. मात्र त्यां व्याख्यान करवानी मनाई करी छे ते पण उत्सर्गे मनाई छे, अपवाद ते तेनी पण रजाज छे.

आ स्थले ते वावतनो त्यां कहेलो विचार लखी वंतावीए छीये.

“स्थविरगीतार्थ गुरु, निश्चाकृतचैत्यमां जतां, त्यां हमेशांना के नवा ऊभा करेल मंडपादिक जाणीने, पोताना शिष्योने, ते चैत्यने वांदवानी विधि, चैत्यमां पेठा अगाऊज वतावी छे. ते विधि ए के निश्चाकृत के अनिश्चाकृत सर्व चैत्योमां त्रणथुइ कहेवी. कदाच वखत थोडो होय के चैत्य घणां होय तो दरेकमां एक एक थुइ कहेवी. त्यारवाद अनिश्चाकृतचैत्यमां जइ समोसरण पूरवुं ए-टले के व्याख्यान देवुं. कदाच तेवुं चैत्य नहि होय तो शिष्योने वसतिमां मोकलावी गुरुए निश्चाकृतमां पण व्याख्या देवी, नहि तो लोकमां अपवाद थाय तथा श्रावकोनी श्रद्धा भंग थाय.”

विचार ९९ मो.

प्रश्नः—शक्रस्तवमां “जेय अईया सिद्धा” ए गाथा केम नथी कहेता.

उत्तरः—शाश्वता शक्रस्तव साथे नवी धएल गाथा मेळ-
ववी वाजवी नथी लागती कदाच कोइ पूछे के त्यारे ए गाथा
कोणे चलावी छे, तेने उत्तर आपवामां आवे छे के गणधरसप्त-
तिकामा ३३२ मा पाने कहुं छे के त्रिभुवनागिरिवाळा महेंद्रसुरिए
“जेय अईया सिद्धा” ए चैखवंदननो बीजो अधिकार तथा उ-
ज्जत सेलसिहरे, चत्तारि अष्टदसटोवि, बेयावच्चगराणं, ए दशमा
अगीआरमा तथा वारमा अधिकार चलाव्या छे

प्रश्न—“नमोजिणाणं जियभयाणं” ए पाठ तो सूत्रमाज छे
माटे केम नथी कहेता ?

उत्तरः—ए पाठ प्राये कल्पसूत्रनीज कोइ कोइ विरली प्र-
तोमा देखाय छे वळी क्याक तो “नमोजिणाणं” ए एकज पद
देखाय छे पण “ठाणसंपत्ताणं” सूधीनो पाठ अंग, उपांग, क-
ल्पसूत्रनी घणी प्रतो, आवश्यकचूर्णि, उपदेशमालावृत्ति वगेरा
घणा स्थले देखाय छे माटे तेज अमो प्रमाण करीये छीये.

वळी विचारो के जो एकाद प्रतमा देखायतो पाठ पण प्रमा-
ण करणो तो तो “दीवो, ताणं, सग्ण, गइ, पइहा” ए पाठ पण
केम नथी कहेता कारण के ए पाठ पण केटली केटलीक प्रतो-
मां देखायज छे.

. कोइ पूछे के त्यारे चालता शक्रस्तवनो पाठ क्या ग्रंथमां छे
तेणे जाणवुं के एज पाठ जीवाभिगम तथा रायपमेणीमां शक्र-
स्तवनी व्याख्या करता मलयगिरिए वर्णव्यो छे.

कोइ बोले के वृत्तिकारनी बात केम प्रमाण थाय तो तेणे
जाणवुं जोइये के वृत्तिकार ज्यां प्रासंगिक बात चलावे तां प्र-
माण अप्रमाणनो विचार चाले, पण ज्या सूत्रना ऊपरज व्या-
ख्या चलावतां यावत् शब्दनी तथा “वन्नओ, राया निग्गओ,

धम्मो कहिओ, उक्खेवो, निक्खेवो, समोसरणं, एवमाइ, इच्चेवमाइ, ” इत्यादिक अतिदेशसूत्रोनी व्याख्या करता धका बीजा स्थले देखाता अनेक आलावा वर्णवी बतावे ते तो तेमज प्रमाण करवा जोड़ये. माटे वृत्तिकारे यावत् शब्दे करीने लीधेल शक्रस्तवनो आलावो सर्व ठेकाणे सरखोज वर्णवेल छे. अने मूलमां पण समवायांगनी बृहद्वाचनामां त्रीजी विभक्तिना एकवचने एज क्रमे पाठ रहैल छे. आ स्थलमां “दीवो ताणं सरण गइ पइद्वा” नो पाठ मूल के टीका वच्चेमां नथी लख्यो. माटे एज क्रमनो पाठ प्रमाण करवो.

प्रश्नः—“ जेयअईया ” ए पाठ आगममां नथी कहेल, छतां पण पोतानी भक्तिए करेला स्तुतिस्तोत्र माफक बोलतां तेमां शो दोष छे. ?

उत्तरः—शक्रस्तव शाश्वतो छे; अने ते देवलोक वगेरामां पण चाले छे. अने वर्त्तमान आगमोमां “ठाणं संपत्ताणं” सूधीज ते देखाय छे; माटे तेमां नवी गाथा सांधवी अयुक्तज छे. आ स्थले थोड़ी हितशिक्षा टांकीये छीये.

(१) हीनाधिक करतां कुणाल्लकवि तथा विद्याधरना दृष्टांते दोष थाय छे.

(२) तेज सत्य के जे जिने भाख्युं.

(३) दरेक काम जिनाज्ञाए करतांज मोक्षहेतु थाय, वाकीं स्वबुद्धिए सारुं काम करीए तोए भवनो हेतु थाय.

वळी परसमयमां पण कहुं छे के “पुराण, मानवधर्म, वेद, अने वैद्यक एटला जेम छे तेमज मानवा. एमां जे अक्षर के पद फेरवे तेने तेना कर्त्तानुं खून करवा जेटलुं पाप लागे. ”

माटे जे सूत्र के जे अनुष्ठान पूर्वपुरुषोए जेम कहेल होय ते तेमज प्रमाण करवुं.

અગર જો હ્રદ્ય ભક્તિની વાત કબૂલ કરિણ તો કોઈ વધારે મંગલ કરવા નવકારમાં પળ “ નમો ચઙવિહસ્ત સંઘસ્ત, નમો કેવલિપન્નત્તસ્ત ધમ્મસ્મ ” ઇમ વે પઢ વધુ વોલશે કે ઇરિયાવઢી વગેરાના કાઙસગમાં પળ વિશેષ ધર્મધ્યાન સારુ કહેલાથી અધિક ચિતવશે તો તેને કોળ અટકાવી શકશે ?

વિચાર ૧૦૦ મો.

પ્રશ્ન:—ભગવતી વગેરામાં નોંકારના પાંચ પદજ દેસાય છે. માટે ઉપરની ચૂલિકા આચરણાથી ચાલે છે કે કેમ ?

ઉત્તર:—ચૂલિકા આચરણાથી આવેલ નથી કિંતુ સૂયગઢાં-ગચૂર્ણિ અને કલ્પચૂર્ણિની વચ્ચે પ્રતોમાં તથા આવશ્યકચૂર્ણિની પળ ઘણી પ્રતોમા આશુ નવકાર તેમજ તેના અતે “ પઢમ હોઈમંગલં ” ઇવો પાઢ દેસાય છે

વઢી ભગવતીની સંક્ષિપ્તવાચનામાં પળ “ પઢમં હોઈમંગલં ” સૂચીનો પાઢ છે ઇ સંક્ષિપ્તવાચનાની પ્રત જાલોરવાલા મોટી પો-શાલના સાધુ હરિશ્ચંદ્ર પાસે છે

વિચાર ૧૦૧ મો.

(આજ્ઞાપ્રમાણ વિચાર.)

પ્રશ્ન:—પૂર્વાચાર્યોની આચરણાઓ કેમ નથી માનતા ?

ઉત્તર:—મત્પરુપને જિનાજ્ઞાજ પ્રમાણ છે ઇ વાવન ઘણી દિનશિયાઓ છે

(૧) જિનેંદ્રની આજ્ઞા પાઢવી ઇજ મોક્ષનુ સાપ્તન છે, માટે સ્વાજ યત્ર કત્ત્વો.

- ૨) જે જિનપ્રણીત જ્ઞાનદર્શન ચારિત્ર અને તપનું આરાધન તે-
નેજ આજ્ઞાઆરાધન કહે છે. (ભક્તપરિજ્ઞા.)
- ૩) રાજાને માટે ઘુંપડું અને ગામધણીના માટે ચિત્રશાળા કરવી
વિરુદ્ધ ગણાય, તેમ તીર્થંકર અને આચાર્ય માટે સમજવું.
- ૪) જેમ પ્રમાદદોષે કરી રાજાની આજ્ઞા તોડતાં વધવંધાદિ
થાય છે તેમજ પ્રમાદદોષે કરી જિનાજ્ઞા તોડતાં પણ દુ-
ર્ગતિનાં દુઃખ થશેજ.
- (૫) તીર્થંકરનું વચન પાલતાં આચાર્યનું વચન પાલ્યુંજ થાય છે.
(ઓઘનિર્યુક્તિ.)
- (૬) જેમ કોઈ રાજાની કોઈ જાણી જોઈને આળ ભાંજે તો તેને
સખત શિક્ષા થાય છે અને અળજાળે ભાંજે તો માફી મળે
છે તેમજ જિનાજ્ઞા વિષે પણ જાણવું.
- (૭) જે લુબ્ધ થાય છે તે સર્વજિનની આજ્ઞા તોડે છે; અને જેણે
આજ્ઞા તોડી તેનું સર્વ રદ ગણાય છે.
- (૮) એક જળ અકાર્ય કરે તો પછી તેને જોઈ વીજો પણ કરે.
એમ સુખશીલતા થતાં થતાં અંતે તપસંયમનો નાશ થાય.
(પિંઢનિર્યુક્તિ.)
- (૯) ચરણકરણમાં શિથિલ થતાં સત્યવ્યવહાર પણ નાશ પામે છે.
- (૧૦) જ્યારે જીવ પોતાના જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રને મૂકી આપે, તે
વેળા જાણવું કે તેને પરજીવોપર અનુકંપા નથી.
- (૧૧) જિનવચન મૂંકતાં જેને દુઃખ ન થયું, તેને વીજાનું દુઃખ દે-
શ્વી દુઃખ નહિજ થાય.
- (૧૨) આચારમાં વર્ત્તનાર શુદ્ધ આચારની નિઃશંકપણે પ્રરૂપણા
કરી શકે છે; પણ આચારહીન હોય તે શુદ્ધ આચારની
પ્રરૂપણા કોઈકજ કરે છે.

- (૧૩) જે તીર્થંકરભગવાનને પ્રમાણ ન કરે તે શ્રુતધરોને પ્રમાણ નથીજ
- (૧૪) સઘ રાગદ્વેષહીન, સર્વ જીવોપર સરસો, અને ગુણનો નિધાન હોય છે.
- (૧૫) શિષ્ય કે આચાર્ય કંઈ સુગતિ પોચાદતા નથી કિંતુ સત્ય વ્યવહારજ સુગતિએ પોચાદે છે.
- (૧૬) હલદો માર્ગ વતાવતા અને મુલદો માર્ગ છુપાવતાં અનંત સંસાર થાય છે
- (૧૭) જે જીત શોધિકારક અને સંવિગ્ન પુરુષે આચર્યું તે ભલે તેણે એક જણેજ આચર્યું તોએ તેથી વ્યવહાર ચાલે.
- (૧૮) જે જીત અશોધિકારક અને પાસત્યાદિકે આચર્યું તે ભલે ઘણે જણે આચર્યું હોય તોએ તેથી વ્યવહાર ન ચલાવવો.
- (૧૯) તીર્થંકરે કર્યું, પઢી ગણધરોએ કર્યું અને તેમની શિષ્ય પરંપરાએ ચાલ્યું તે જીત જાણવું.
- (૨૦) જિનાજ્ઞા વિના જે વ્યવહાર ચલાવે તેની ર્હાં અપકીર્તિ અને પરભવે નક્કી દુર્ગતિ થાય (વ્યવહાર)
- (૨૧) “જે જિને ભાપ્યું તેજ સત્ય” એ પરિણામવંત જિનાજ્ઞામા છે
- (૨૨) દુર્લભ મનુષ્યભવ તથા સંયમ પામીને પણ જે આજ્ઞામાં નથી વર્તતા તે દુર્ગતિપથ વધારે છે
- (૨૩) જિનેદ્રની આજ્ઞાથી આચાર્યની આજ્ઞા વલ્લવાન નથી; માટે જિનાજ્ઞાને હલકી ઠેરાવવી તે ગર્વ અને અવિનય જાણવો
- (૨૪) આજ્ઞા ભાંગતા અજ્ઞાન, અનવસ્થા, મિથ્યાદૃષ્ટિપણ, તથા ચારિત્ર વિરાધના થાય છે; માટે આજ્ઞાસહિત હોય તેના પામેજ જ્ઞાનદર્શન ચારિત્ર ઠેરે છે (નિશીથ)
- (૨૫) અપરાધ યતા નાનું પ્રાયશ્ચિત્ત આવે છે પણ —
તા મોહોદુ પ્રાયશ્ચિત્ત આવે કારણ — પ્રમાણ નથી કરતા ?
આજ્ઞા વિચિત્ર રહેલી છે, જેના

રિત્ર છે, માટે તે ભાંગતાં શું નાહિ ભાંગ્યું ? (નિશીથ.)

(૨૬) અધિક કરતાં કુળાલકાવિ માફક દોષ થાય છે; હીન કરતાં વિદ્યાધરના દૃષ્ટાંતે દોષ થાય છે; તથા હીનાધિક કરતાં વાલ્લકને જેમ ભોજન હીનાધિક દેવાય અથવા રોગીને ઔષધ હીનાધિક દેવાય તો દોષ થાય તેમ દોષ થાય છે. (વિશેષાવશ્યક.)

(૨૭) જિનરાજ રાગદ્વેષમોહરહિત હોય છે, માટે અન્યથાવાદી ન હોય. (આવશ્યક નિર્યુક્તિ.)

(૨૮) “જિનરાજે ભાપ્યું તેજ સત્ય છે” એમ મનમાં ધરતો થકો આજ્ઞાનો આરાયક થાય છે. (ભગવતી.)

(પ્રકરણોના પ્રમાણ.)

(૨૯) આજ્ઞાથીજ ચારિત્ર રહે છે, માટે તેને ભાંગતાં શું નાહિ ભંગાયું? અને આજ્ઞાને ભાંગી દટલે સર્વ કામમાં યથેચ્છપણુંજ થાય છે.

(૩૦) ઉત્સૂત્રભાષી આચાર્ય શરણે આવેલા જીવોના માથાં કાપે છે. (ઉપદેશમાલા.)

(૩૧) પુણ્યહીનજનો તીર્થંકરને પ્રમાણ કરવા વદલે સૂત્રવિરુદ્ધ આચરણ કરનાર લોકને પ્રમાણ કરે છે. (પયજ્ઞા)

(૩૨) દરેક કામ જિનાજ્ઞાણ કરતાં મોક્ષહેતુ થાય છે; વાકી પોતાની બુદ્ધિએ સારું કામ કરતાં થકાં પળ ભવહેતુ થાય છે.

(૩૩) જે આગમ પ્રમાણે આચરે તેણે તીર્થંકર ગુરુ તથા ધર્મ એ સર્વેને માન્યા. (સ્થાનક.)

(૩૪) એક સાધુ, એક સાધ્વી, એક શ્રાવક અને એક શ્રાવિકા કરી આજ્ઞાયુક્ત હોય તે સંઘ જાણવો. વાકી આજ્ઞારહિત પ્રરૂપણા કોઈકજે કાંનો સંઘ કહેવો.

- (૩૫) જિનાજ્ઞાનુસારે શુદ્ધ વ્યવહાર અને ન્યાયવાદ કરતો થકો
એક પુરુષ પળ ભાવમંઘ કહેવાય.
- (૩૬) વિધિ પાલનાર, વિધિપક્ષના પ્રકાશક, વિધિના વહુમાની
અને છેલ્લે વિધિને દોષ નહિ દેનાર એ ચારેને ધન્યવાદ ઘટે છે.
- (૩૭) વિધિપર જેમને દ્વેષ ન હોય તે પળ મુક્તિને આસન્ન થાય છે.
- (૩૮) જિનેશ્વરભાષિત સર્વ વચનો યથાર્થ છે એવી જેના મનમાં
બુદ્ધિ હોય તેનું સમ્યક્ત્વ નિશ્ચલ છે
- (૩૯) આજ્ઞા સંઘનાર પુરુષ જો કે ત્રિકાલ મહાવિઘ્નતિવહે વી-
તરાગને પૂજતો હોય તો પળ તેનું તે વધુ નિર્ઘ્યંક જાણવું.
- (૪૦) જેમ તુષનું (ઝાલનું) શ્વાદબુ કે મદદાને સળગારવું કે અ-
રણ્યમાં રોવું એ નિર્ઘ્યંક છે તેમ આજ્ઞારહિત અનુગ્રાહ
નિઃફલ જાણવું
- (૪૧) જે પુરુષ ગઢ્ઢરિપ્રવાહ ધૂંકી આજ્ઞાને માને તે ધન્ય, પવિત્ર,
માનનીયને પૂજનીય જાણવો
- (૪૨) વિધિ ઉપર હમેશા વહુમાન ધરવું એ આસન્ન સિદ્ધિગામી-
નું લક્ષણ છે; અને વિધિ ઉપર દ્વેષ અને અવિધિ ઉપર
રાગ એ અભવ્ય કે દૂરભવ્યનું લક્ષણ છે
- (૪૩) આજ્ઞાના ભંગ કરનારને જે મનવચન કાયાએ કરી મદદ
કરે તેને પળ તેના સરસો દોષવત કહ્યો છે
- (૪૪) જે પરના ચિત્તનું રજન કરવા આજ્ઞાનો ભંગ કરે, તેનું સ-
મ્યક્ત્વ અને શ્રમણપણું જતું રહે છે
- (૪૫) આજ્ઞા ભાંગનારની જે પ્રશંસા કરે તે તીર્થંકર, શ્રુત, તથા
સંતનો પ્રત્યક્ષ (જાત્ર) જાણવો.
- (૪૬) સુવર્ગીલિયા, સ્વચ્છચારી, એવા આજ્ઞાભ્રષ્ટ
પળ સંત નહિ જાણવો. નમાણ નથી કરતા?
જાઓ વિચિત્ર રહેલી છે, જેના

(૪૭) જો ઘણા લોકની પ્રવૃત્તિને માનીએ તો તો લૌકિક ધર્મમાં ઘણા લોકની પ્રવૃત્તિ હોવાથી તે પણ મૂંઝવું નહિ જોડ્યે. માટે આજ્ઞાજ પ્રમાણ કરવી યોગ્ય છે.

વિચાર ૧૦૨ મો.

(અશઠાચરણા વિચાર.)

પ્રશ્ન:—વૃહત્કલ્પમાં કહ્યું છે કે જે કાંઈ અશઠ પુરુષોએ કોઈ સ્થળે કારણ વિશેષે નિરવચ્ચ આચરણ આચર્યું અને વીજાઓએ તે નિવારણ ન કરતાં કબૂલ રાખ્યું તે આચરણા પ્રમાણભૂત જાણવી, છતાં તમે પૂર્વાચાર્યોની આચરણા કેમ પ્રમાણ નથી કરતા.

ઉત્તર:—આચરણાનું લક્ષણ સિદ્ધાંતોમાં આ રીતે છે.

વૃહત્કલ્પમાં તથા નિશીથચૂર્ણિમાં લખ્યું છે કે વૃહત્કલ્પના ૧૯ ઉદ્દેશાઓવડે ઉત્સર્ગ અને અપવાદના પૂર્વાપરવાધિત થનારા સૂત્રોને અનુસરી ઉત્સર્ગસ્થાને ઉત્સર્ગ અને અપવાદસ્થાને અપવાદ આચરવો તે આચરણાકલ્પ.

વ્યવહારમાં કહ્યું છે કે જે જીત શુદ્ધિકર્તા અને સંવિગ્ન પુરુષે આચરેલ હોય તેણે ફરી વ્યવહાર ચાલે; પણ અશુદ્ધિકર્તા અને અસંવિગ્ને આચરેલ જીતથી વ્યવહાર નહિ ચાલે.

આ ઊપરથી જણાય છે કે વૃહત્કલ્પમાં કહેલ અશઠાચરણાની વાવતમાં અશઠ તે કોઈક વિશિષ્ટ પુરુષો (સ્વાસ પુરુષોજ) ત્યાં સમજવા. અને તે પુરુષોની આચરણા તો પ્રમાણજ છે.

(૧૧) દાખલા તરીકે વડનગરમાં પુત્રના મરણથી શોકાર્ત્ત થઈ જઈ કરી રાજા આગલે કોઈ આચાર્યે કલ્પસૂત્ર સભાસમક્ષ પ્રરૂપણા કોઈકજણે કરી. (કલ્પવૃત્તિ.)

- (૨) આર્યરક્ષિત આચાર્યે આર્યાઓને વઢી ટીક્ષા, તથા પ્રાયશ્ચિત્ત
આપવા વંધ કર્યા (વ્યવહાર)
- (૩) એજ આર્યરક્ષિત મૃરિણ ચારે અનુયોગ સૂત્રોમાંથી જૂદા ક-
હાડી જૂદું અનુયોગદ્વારમૂત્ર કર્યું (આવશ્યક)
- (૪) વઢી પૂર્વે શસ્ત્રપરિજ્ઞા ભળ્યા વાદ વઢી ટીક્ષા થતી; હમણાં
છજીવળી શીસી રહેતાં વઢી ટીક્ષા દેવાય છે પૂર્વે લોકવિ-
જય અધ્યયનમાના “ સવ્યામર્ગધં ” એ સૂત્ર આવઢે ત્યારે
પિંડકલ્પક (ગોચરી કરવાનો અધિકારી) થતો; અને હમ-
ણાં દશવૈકાલિકના પિંડેપળાધ્યયનવઢેજ થાય છે પૂર્વે ઉત્ત-
ર-અધ્યયન આચારાંગ પછી ભળાતું; હમણાં દશવૈકાલિક પછી
જ છે પૂર્વે ડ માસી તપવી જે શુદ્ધિ થતી તે હમણાં
વગેરાથી થાય છે (વ્યવહાર)

જાણીને પુસ્તકો રાસગાની આચરણા થઈ છે.
(નિશીથર્ચ્ચિણિ.)

માત્રક (મોટો ઘડો) પ્રથમથીજ રસાતો, પળ
મૃરિણ જીવદયાત્રિ કારણે વર્ષાકાલમાં પોતાના
વીજો માત્રક રાસગાની અનુજ્ઞા આપી. (નિ ચૂ)
જા આવી રીતની વીજી ઘાતતો પળ અશઠાચરણામાં
ડ અને તે ઝમોને પ્રમાણજ છે

વિચાર ૧૦૩ મો.

(આચરણાઓની વિચિત્રતાનો વિચાર.)

પ્રશ્ન:-આજકાલની આચરણાઓ કેમ પ્રમાણ નથી કરતા ?

ઉત્તર:-આજકાલની આચરણાઓ વિચિત્ર રહેલી છે, જેના

દાઘલા નીચે આપીયે છીયે.

- (૧) એક ચૈત્રવાસ કરે છે; વીજા વસતિવાસ કરે છે.
- (૨) એક “હવડમંગલ” કહે છે; વીજા “હોડમંગલ” કહે છે.
- (૩) ચૈત્યવંદનમાં એક “નમઃ શ્રીવર્દમાનાય, નમસ્તીર્થકરેભ્યઃ, નમઃ પ્રવચનાય, નમઃ સિદ્ધેભ્યઃ,” એમ ચાર પદ કહે છે; વીજા “નમઃ સિદ્ધેભ્યઃ” એ એકજ પદ કહે છે; ત્રીજા એક પળ નથી કહેતા.
- (૪) એક નવકાર વગેરાના ઉપધાન માને છે; વીજા નથી માનતા.
- (૫) એક પોતાના હાથે માલારોપણ માને છે; વીજા પરને હાથે માને છે; (ત્રીજા મુદલ નથી માનતા.)
- (૬) પઢિકમળામાં એક “આયરિયુવજ્ઞાણ” ઇસાદિ ગાથાઓ કહે છે; વીજા નથી કહેતા.
- (૭) |ઈહાં પુસ્તકમાં ઓલી પડી ગઈ છે માટે આ બે કલમ પુ-
- (૮) |સ્તકાંરથી જાણી લેવી.
- (૯) એક, સાધ્વીનો પેહેલો લોચ ગુરુ કરે એમ માને છે; વીજા ગુરુણી કરે એમ માને છે.
- (૧૦) એક પંચામૃતનું સ્નાન માને છે; વીજા ગંધોદકનું સ્નાન માને છે.
- (૧૧) એક, શ્રાવકોને શિષ્યાબંધ કરવો તથા કલશાભિમંત્ર કરવો માને છે; વીજા નથી માનતા.
- (૧૨) એક છત્ર તથા પ્રતિમા રથમાં ફેરવે છે, દિગ્પાલ પૂજે છે, તથા વલિ ઉડાવે છે; વીજા કંઈ પળ નથી કરતા.
- (૧૩) એક દરેક પચ્ચાણમાં “વોસિરામિ” કહે છે, વીજા વધા પચ્ચાણના અંતે “વોસિરામિ” કહે છે.
- (૧૪) એક “વિગઈઓ પચ્ચક્ષામિ” કહે છે, વીજા “વિગઈઓ સેસિયાઓ પચ્ચક્ષામિ” એમ કહે છે.

- (૧૫) એક, એક પરિકરમાજ ત્રિવિવ, પચતીર્થી, ચોવીસવટ્ટુ, તથા સ-
ત્તરિસયવટ્ટુ માને છે; વીજા એક પરિકરમાં એકજ વિવ માને છે.
- (૧૬) એક ગૂઢમંડપના ત્રણ દ્વાર કરવા માને છે; વીજા એક દ્વાર
કરવું માને છે
- (૧૭) એક, દેરાસરમાં એકજ પ્રતિમા થાપવી માને છે; વીજા ઘણી
થાપવી પણ માને છે
- (૧૮) એક સામાયિક લીધાર્થી મોરે શ્રાવકને શ્રિયાવહી માને
છે; વીજા સામાયિક લીધા પછી માને છે
- (૧૯) એક દેરાસર માટે કૂવા, વગીચા, ગામ, ગોકુલ, તથા ક્ષે-
ત્રાદિક દેવા વાજવી માને છે કેમકે સ્થાનકપ્રકરણમાં કહ્યું
છે કે દેરાસરમાં નવા ગામગોચર આપવાં, જૂનાં મૂનાં થયાં
હોય તે સુધારવા તથા નવશ્રુત થયા હોય તે પાઠા મેલવવાં.
એમ કર્યાથી મહાફલ થાય છે વીજા એવાતને ઉત્તમૂત્ર માને છે
- (૨૦) એક ફેંટા, પાઘડી, કે ટોપી પહેરે છતે પણ દેવપૂજા તથા
શ્રિયાવહી માને છે; વીજા એક સાડી ઉત્તરાસંગ્યીજ તે ક-
રવાં માને છે.
- (૨૧) એક, શ્રાવકો તથા સોહાગણ શ્રાવિકાઓને વાંદણાપઢિ-
કમણું માને છે; વીજા નથી માનતા
- (૨૨) એક મુલ્લ ઝઘાડવું માને છે; વીજા નથી માનતા
- (૨૩) એક એકવડી મોપતી માને છે; વીજા વેવડી માને છે
- (૨૪) એક આરતીને નિર્માલ્ય ગળી દરેક વિવદીઠ જૂડી જૂડી
આરતી કરે છે; વીજા તેજ આરતીવડે વડા વિવની આ-
રતી ઝતારે છે
- (૨૫) એક ઉત્તરસાડી પાંચ હાથની, વીજા ચાર હાથની, વીજા
છ હાથની, અને ચોથા જેવી મળે તેવી માને છે

- (૨૬) એક સ્નાત્રકાલે પર્વતિથિ લે છે, વીંજા સૂરજ ડગતી વૈલા લે છે અને ત્રીજા સાંજના પડિકમળે આવતી તિથિ લે છે.
- (૨૭) એક ચૌદશ ક્ષય થતાં તેરસેં પડિકમેલે, વીંજા પૂનમે પડિકમેલે.
- (૨૮) એક એક પટલક (પડલું) રાખે છે, વીંજા મુદ્દલ નથી રાખતા.
- (૨૯) એક શ્રાવણ કે ભાદરવો અધિકમાસ થતાં ઓગણપચાસ દહાડે પજૂસણ કરે છે વીંજા ઓગણોતર દહાડે કરે છે.
- (૩૦) એકના ગચ્છે એકજ આચાર્ય તથા એકજ મહત્તરા હોય છે, વીંજાના ગચ્છે સગવડ પ્રમાણે એક કે અનેક હોય છે. વઠી પૂનમિયા ગચ્છમાં તો આચાર્ય ગમે તેટલા થાય છે, પણ મહત્તરા એકજ થાય છે.
- (૩૧) એક સૂત્રાનુસારે આઠમ, ચૌદશ, પૂનમ અને અમાવાસરૂપ ચરપર્વી માને છે; વીંજા વીજ, પાંચમ, આઠમ, અગ્યારસ, અને ચૌદશરૂપ પાંચપર્વી માને છે.
- (૩૨) એક યજ્ઞ, મટ્ટારિકા, સ્વેતરપાલ, અને ગોત્રદેવતાદિકની પૂજા તથા શ્રાદ્ધ માન્ય રાખે છે વીંજા નથી રાખતા.
- (૩૩) એક જૂનાં કપડાં પહેરવાં માને છે; વીંજા નવાંજ પહેરવાં માને છે.
- (૩૪) એક ગ્રહણ વેળાએ સ્નાત્ર મળાવવું માને છે; વીંજા નથી માનતા.
- (૩૫) એક વર્ષમાં વેવાર લોચ કરે છે; વીંજા ત્રણવાર કરે છે.
- (૩૬) એક શ્રાવકોએ ડપાડેલ વાહિકા (પાલખી) માં ચડે છે; વીંજા નથી ચડતા.
- (૩૭) એક પોતાના પગો ઉપર ચંદનપૂજા સ્વીકારે છે; વીંજા નથી સ્વીકારતા.
- (૩૮) એક પ્રાણિધાનદંડકની વે ગાથાજ વોલે છે; વીંજા ચારે ગાથા વોલે છે.
- (૩૯) એક શેષકાલે પણ પીઠફલક વાપરે છે; વીંજા નથી વાપરતા.

- (૪૦) એક રજોહરણની દગીઓ ગ્રીણી અને લાવી કરે છે; વીજા તેમ નથી કરતા.
- (૪૧) એક રજોહરણમાં એકજ વંચ દે છે; વીજા વે દે છે
- (૪૨) એક માધામા કપૂર નાસવુ માને છે; વીજા નથી માનતા.
- (૪૩) એક મહાનિગીથ પ્રમાણ રાસે છે; વીજા નથી રાસતા
- (૪૪) એક નેપાલના કંચલ લે છે; વીજા નથી લેતા.
- (૪૫) એક આચાર્ય જિનાર્ધવની પૂજા કરે છે; વીજા નથી કરતા.
- (૪૬) એક અક્ષતમવસરણમા પૂજા કરે છે; વીજા નથી કરતા.
- (૪૭) એક ગુરુક્રમાગત મંત્રપદની પૂજા કરે છે; વીજા નથી કરતા
- (૪૮) એક શ્રાવકના છોકરાને નામ પાડતા કે વિવાહ થતા વાસક્ષેપ કરે છે; વીજા નથી કરતા.
- (૪૯) એક ગાડીપર વેશે છે; વીજા નથી વેશતા.
- (૫૦) એક એમ માને છે જે (નદિમા) વેદિકાના માહે જે દ્રવ્ય રાસેલ હોય તે વધું ગુરુનું થાય; વીજા તેમ નથી માનતા.)
- (૫૧) એક શ્રાવકને એકલું વામસ્થેપ નાસે છે, વીજા ચોસ્ટા સહિત વામસ્થેપ નાસે છે.
- (૫૨) એક દિવસેજ વલ્લિ કરે છે; વીજા રાત્રે પણ કરે છે
- (૫૩) એક સય સાથે ચાન્ડી તીર્થયાત્રા કરે છે; વીજા સ્વતંત્ર વિહાર કરીને કરે છે
- (૫૪) એકના ગચ્છે આર્યાઓ શ્રાવકના દાયે ઘસૂ લે છે; વીજાના ગચ્છે નથી લેતી
- (૫૫) એક હરિમદ્ગુરિય રચેલ લગ્નશુદ્ધિના ત્રિશાવે રાત્રે પણ ટીકા કે પ્રતિષ્ઠા કરે છે; વીજા દિવસેજ કરે છે
- (૫૬) એકના ગચ્છે માધુ કે માન્વી એકના પણ વિચરી શકે છે; એકના ગચ્છે એકના નજ વિચરી શકે

वर्त्त, पूजा, के सिद्धोनुं आह्वान वगेरा कशुं नथी कह्यु, किंतु प्रतिष्ठानी प्रस्तावना न्ख्या पञ्जी तेनी विधिमां कह्युं छे के “चै-
त्यवंदन, वधती स्तवस्तुति, तथा शासन देवीनो काउसग करी
नवकार मंत्र के बीजा कोइ मंगळांतरवडे प्रतिमानी स्थापना
करवी” एटलुंज लख्यु छे; छता हमणा तमे नवकारमंत्रे प्र-
तिष्ठा न करतां सूरिमंत्रे करवी का मानो छो, तथा तेमणे
त्या नाहि कहेला अजनशळाकादिक पाचे काम कां करो छो?

(६) समरादित्यचरित्रमा हरिभद्रभूरिए साध्वीओना उपाश्रय-
मां जिनप्रतिमाओ इती एम लख्युं छे तेना आधारे हमणा
पण जालोर, खंडेरकना सीमाडे आवेल वरकाणा, नागोर,
आग्राटपुर (आगरा), खुमाणोर, तथा भरतपुर वगेरामा चै-
त्यवांमि साध्वीओना उपाश्रयोमा पत्थरना मोटा मोटा वि-
व प्रत्यक्ष देखाय छे; छतां तमे का तेम नथी मानता.

(७) पंचाशकमा कथा प्रमाणे श्रावकने समकित के व्रत देतां ते-
नी आंखो ढंकावी समवमरणमां पुष्पादिक नखावी शुभा-
शुभनी परीखा केम नथी करता, तथा राते देव केम नथी वंदा-
वता, तथा ढीवा अने चंद्र वगेराना निमित्त केम नथी जोता?

(१) बली तिहा कह्युं छे के “श्रावक पोताना गुरुने पोता-
नी मप्रजी मालमिल्कत अर्पण करे (अने गुरु जो के
मिल्कतनो कवजो तो नथी करता छता) तेना चित्तनी
समाधिना अर्ये ते बात अनुमत करे” ए बात पण शी
रीते चटमान थाय .

(२) तेमज छटा पंचाशकमा द्रव्यस्तवमा साधुने अनुमति
अने कारापण ठेगान्या छे ते पण केम घटे कारण के
तेमणे विविधे विविधे सामायिक करेल छे.

- (८) उमास्वातिवाचके श्रावकप्रज्ञप्तिमां श्रावकने छजीवणी अ-
ध्ययन सूधी भणाववा कहुं छे; छतां केम नथी भणावता.
- (९) हरिभद्रसूरिए समरादित्य चरित्रमां कहुं छे के “पारणानी
वेला आवतां समरादित्य तथा बीजा साधुओ तेनी माताना
घरेज जमवा बेठा. त्यां माताए तेमने वासण आपी पिर-
सीने जमाज्या ” ए ऊपरथी एम अर्थ नीकली शके छे के
श्राविकाओ पिरसे ने साधुओ जमे. माटे ए आलंबनथी
चैत्यवासी श्रावको गुरुने जमाडे छे तेओने केम निषधो छो?

विचार १०५ मो.

(मुनिचंद्रसूरि तथा देवसूरिनी आचरणा.)

प्रश्नः—मुनिचंद्रसूरि तथा देवसूरिनी आचरणा केम प्रमाण
नथी करता?

उत्तरः—तमे पोते पण हमणा तेमनी आचरणा पूरेपूरी बधा
नथी पाळता, त्यारे अमने केम पूछी शकशो. हवे इहां तेमनी
आचरणाना थोडाक दाखला लखीये छीये.

(१) मुनिचंद्रसूरि साधुना अर्थे करावेल वसतिमां नहि रहे-
ता, किंतु दरेक वेला पाटणमांज जूदा जूदा पाडामां जूदी जूदी
जग्याए रहेता हता.

(२) देवसूरिने सं. १२१९ ना वर्षे कुमारपाळनी तीर्थयात्रा-
मां हेमसूरि तथा बाहडदेवमंत्रि वगेराए बहु आग्रह कर्या छतां
पण तेमणे संघ साथे तीर्थयात्रा नहि करी, तथा कहेवरावी मो-
कल्युं के “महानिशीथ वगेरा सिद्धांतोमां संघ साथे तीर्थयात्रा
करवानी ना पाडी छे.”

(३) बली तेओ एरी देगना करता के “वीतराग शिवाय वीजो देव के कुलदेवी पूजवा नहि कारण के मूत्रमां सम्यक्त्व उच्चरवाना अधिकारे वीजा देवने बादवा पूजवा ना पाडी छे तथा उपदेशमालामा पण ना पाडी छे ”

(४) बली तेओए साधुओने पैशांटको राखवानो सर्व प्रकारे निषेध कर्यो छे

छता हमणा तो खुल्ली रीते पाटणमा सं १२५७ ना चोमा-सामां आभङ्गाए ढरेक आचार्यदीठ कोडने हजार, कोडने पाचसो, कोडने शो, कोडने पचाश, तथा छेवट कोडने बत्रीश द्रम (रुपीआ) आप्या; अनेतेतेमणे हाथमा मोपती राखी तेमा ली ग ए केवो गोडालो ! ए तो एवु थयु के तेनेज पूजतुं ने तेनेज उल्लंघवुं; तेज काजिकिनी (कुडी) पूजवी ने तेमाज ओमामण रेडवु, तथा तेज चुल्ली पूजवी ने तेमांज आग वालवी.

(५) बली (एमणे) तथा वीजा पण सर्व सुविहितोए मुनिओने स्तपविधि, कुसुमाजलि, लवणजळावतारण, आरती, तथा मंगल-दीयाना काव्यो श्रावकोने भणाववानो निषेध कर्यो छे तेना कारण-मा तेओए एम जणाव्युं छे के मिढानमांए काम करवा कथा नयी माटे चैत्यवामिओज ए काव्यो भणावे छे, सुविहितो नयी भणायता

उता हमणा तो ए पण वान डल्डार्ड गर्ट देसाय छे

माटे अमो तो जूटी जूटी तरेहनी आचरणाओ प्रमाण नहि करता एकरूपे रहेल सिद्धातज प्रमाण करीये डीये

त्रिचार १०६ मो.

हो अमं तमने प्रश्न करिये डीये के तमे हग्भिद्रमूरि वगेरा-थी पण जूना थण्ला धर्मदामगणए उपदेशमालामा कहेली नीचे

લેખેલી વાતો કે જે સિદ્ધાંત સાથે પણ મળતી રહેલ છે તે કેમ નથી આચરતા? હવે તે વાતો લેખીએ છીએ.

(૧) સો વર્ષની દીક્ષિત આર્યા પણ આજના દીક્ષિત સાધુને વંદન કરે. ગા. ૧૫. ઇહાં વંદન શબ્દે ટીકામાં દ્વાદશાવર્ત્તવંદના-દિ લખ્યું છે. છતાં એમ કેમ માનો છો કે દ્વાદશાવર્ત્તવાંદના તો આચાર્યાદિકનેજ દેવાય, સાધુને નહિ દેવાય.

(૨) વઢી ઉપદેશમાઢામાંની નીચે લેખેલ શિક્ષાઓથી પણ હાલ વિપરીત વર્ત્તાય છે.

(૧) જે મુનિ જ્યોતિષ્ણિમિત્તાદિ કહે તેના તપનો ક્ષય થાય.
ગા. ૧૧૫

(૨) જે મુનિ ઉપાશ્રયાદિકની સારસંભાલ કરે તથા પરિગ્રહ રાખે તે પાસતથા જાણવા. ગા. ૨૨૨

(૩) હીનાચારિ સાથે આલાપસંલાપાદિ નહિ કરવો. ગા. ૨૨૩

(૪) હીનાચારિને પણ કારણયોગે મુનિઓ વાંદે, માટે તે જો સમજુ હોય તો તેમને વારે છે. ૨૨૮

(૫) આઢસુ પ્રાણીઓ સંઘયણાદિકના આલંબન લઈ વધી નિ-યમધુરા છોડી દે છે. ૨૨૩

(૬) કાલની જો કે પરિહાનિ રહેલી છે, તેમજ સંયમયોગ્ય ક્ષે-ત્રો પણ નથી, છતાં પણ (સંયમ મૂંકી નહિ આપતાં) યત-નાથી વર્ત્તવું. કેમકે યતનાથી ચારિત્ર માંગતું નથી. ૨૨૪

(૭) સુવિહિતોષ સમિતિ તથા વ્રત્તચર્યની ગુપ્તિઓ પાઢવામાં, કષાય, ગૌરવ, ઇન્દ્રિયપોષણ અને મદ ટાઢવામાં, તથા ય-થાશક્તિ સજાય, વિનય, ને તપ કરવામાં યતના કરવી. ૨૨૫

(૮) જે મુનિ આહારના સડતાલીશ દોષ નહિ ટાલે તે પેટમરુ જાણવા. ૨૨૮

- (૯) રોગાદિકમાં મુનિ કાંડક સાવચ્છ સેવે તો સંયમ રહે છે, પળ પાછો નીરોગી થતાં પળ શિથિલ રહે તો સંયમ ક્યાં થી રહે? ૩૪૬
- (૧૦) સચિત્ત પાળી, ફૂલ ફલ, તથા અશુદ્ધ આહાર સેવનાર અને ગૃહસ્થના કામ કરનારને વેપવિઢંબક જાણવો ૩૪૯
- (૧૧) મુનિહિતોએ પાસત્યાદિકનો પરિચય સર્વ પ્રયત્ને ટાલવો ૩૫૩
- (૧૨) વેતાલીશ દોષ સેવે, ડોકરાં રમાડી આહાર લે, શય્યાતર પિંડ લે, નિરંતર વિગડે વાવરે તથા વધેલું રાતે પામે રાત્રી વીજે દિને સ્વાય, લોચ ન કરે, કાઠસગ ન કરે, મેલ ઝતારે, પગરસા પહેરે, વગર કારણે કેડ વાધે, પાત્રી ચોમાસી સંવહરીમા ચોથ, છઠ, અઠમનાહિ કરે, માસકલ્પથી નહિ વિચરે, ઝવેથી ગાન કરે, હાસ્ય કરે, કામચેષ્ટા કરે, ગૃહસ્થના કામ સંભાળે, ગિધિલ્યો માયે લે દે, (લોકના ચિત્ત રંજવા) ધર્મકથાઓ ભણે અને ઘરોઘર કહેતો ફરે, અત્રિક ઉપકરણ રાત્રે, તથા ઉપાશ્રયના અંદરની તથા વાહરની યંદિલભૂમિઓ નહિ પડિલેહે, ઇત્યાદિક શિથિલાચાર સેવે તે પાસત્યો જાણવો ગા ૩૫૪-૩૫૬-૩૭૦-૩૭૩-૩૭૪-૩૭૬
- (૧૩) જે યતિ થડ છકાયની દયા નાદે પાલે તે ગૃહિધર્મ તથા યતિધર્મ એ વેર્યા ભ્રષ્ટ થાય છે ૪૩૦
- (૧૪) જેમ કોડ મત્રિ રાજાનો સર્વ કારભાર ચલાવવો કબૂલી તેની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરે તો વધ વંધાદિ પામે તેમ છકાયની રક્ષા અને પાંચ મહાવ્રતનો સર્વ કારભાર ધારણ કરીને પડી તેમાથી એકની પળ જો વિરાગતા કરે તો વૌધિવીજ નાગ પમાડે ૪૩૧-૩૨

- (१५) सोना अने मणिनुं जिनमंदिर कराव्या करतां पण तपस्यम अधिक छे. ४९४
- (१६) जो मूलगुण तथा उत्तरगुण धारी शकाना न होय तो सुश्रावकपणुं धग्बुं वधारे श्रेष्ठ छे. काश्म के सुश्रावक जिनचैत्य तथा सुसाधुनी पूजा करतो थको पोताना आचारमां दृढ रहे ते उत्तम गणायछे पण आचारभ्रष्ट वेपथारी उत्तम गणानो नथी. जे माटे जे सर्व सावजनो पचखाण उच्चारी सर्वविरति नहि पाळे ते सर्वविरति तथा देशविरति ए वनेथी भ्रष्ट थाय छे. ५०.१-२-३
- (१७) शिथिल छतां पण संविग्रपाक्षिकपदमां रहे तो ते कर्म खपावी शके छे. त्यां संविग्रपाक्षिकना लक्षण ए छे के शुद्ध सुसाधुनो आचार कही बतावे, पोताना आचारने निंदे, महामुनिओथी नीचो थइ वत्ते, पोते तेमने वांटे. पोताने (तेमना पासेथी) नहि वंदावे, कोइने प्रतिबोधीने पोताना अर्थे दीक्षा नहि आपे, किंतु सुमाधु पासे मोकळावे ते संविग्रपाक्षिक जाणवो.
- (१८) जे शिथिल छतां पोताना अर्थे बीजाने दीक्षा आपे ते पोताने तथा शिष्यने वन्नेने दुर्गतिए पोचाडे. ५१७

विचार १०७ मो.

(खरतरौनी आचरणानो विचार.)

हवे जो खरतरवाळा आंचरणा प्रमाण करवानी बात ऊठावे तो तेमने नीचेनी बातो कही बताववी.

(જિનવલ્લભની નવી આચરણાઓ.)

- (૧) હરિમદ્મૂર્તિ પંચાગક્રમાં વીરના પાંચજ કલ્યાણિક કથા છે; અને અમયદેવમૂર્તિ પળ ત્યા તેટલાજ ચર્ચ્યા છે. છતાં જિનવલ્લભે ઝડુ કલ્યાણિક પ્રસ્પ્યુ.
- (૨) જિનેશ્વરમૂર્તિ વગેરે એકવડી મોપતી નોતી કરાવી. (છતાં જિનવલ્લભે તેમ કરાવી)
- (૩) અમયદેવમૂર્તિ ચૈત્યવાસિઓની નિંદા નથી કરી; ડલગ્રા ચૈત્યવાસિ નિર્દોષગ્રસ્તવાલા દ્રોણાચાર્ય પાસે પોતાના કરેલ ગ્રંથો શોધાવ્યા છે છતાં જિનવલ્લભે સઘપટકમા તેમની સૂચ નિંદા ચલાવી
- (૪) જિનવલ્લભે મગપટકમા જિનવિધને વિદિશપિશિત એટલે કાંટામા રાખેલ મામની અત્યત નિંદવા લાયક ઉપમા આપી છે તથા સઘને વાઘની ઉપમા આપી છે તેવી ઉપમા તેમની અગાડ કોડે નથી આપી
- (૫) પત્ની સુપિદિતાં પોતાની પ્રગસ્તિ કે પોતાના ગ્રંથો શિલાઓમાં કોતરાવવાનો પૃથ્વીકાયની વિરાધનાના ભયથી નિષેધ કર્યો છે તથા જિનવલ્લભે ચિતોડમા વીરસ્વામિના ચૈત્યમાં છાજાની નીચેના વગા પ્રસ્તાગેમા પોતાના કરેલા ચિત્રવધ કાવ્યો તથા ચૈત્યના દ્વારની વે વાજુએ એક શિલામા ધર્મશિક્ષા ગ્રંથ અને વીજીમા મગપટક કોતરાવવાનું કામ કઢૂલ રાગ્યું
- (૬) પાદણાના આવર્તોમા કરપરાવર્ત પળ અમયદેવમૂર્તિ નથી કરાવ્યો, કિંતુ જિનવલ્લભે કરાવ્યાં

(જિનદત્તની નવી આચરણાઓ.)

જિનદત્તમૂર્તિ નો પર્વાચાર્યોની આચરણા તથા જિનવલ્લભ-

नी आचरणा पण ऊथलावी नाखी छे. कारण के नीचे लखेली वातो जिनवल्लभगणि के अभयदेवसूरि के कोई पण पूर्वाचार्योए चलावी नथी. छतां जिनदत्ताचार्ये नवी चलावी.

- (१) जिनचैखो वावत अनायतननी प्ररूपणा चलावी.
- (२) श्रादिकाने पूजानो निषेध कर्यो.
- (३) सोपारीना फडसिया ग्रहण करवा ठेराव्या.
- (४) लवणजळ अग्निमां नाखवुं ठेरव्युं.
- (५) आरती अवले आंटे ऊतारवी ठेरावी.
- (६) मंगलदीवामां घी, राती वाट, तथा कोडी नाखवी तथा ते ऊतारवुं नहि एम ठेरव्युं.
- (७) देरासरमां युवानवेश्या नहि नचाववी किंतु जे नानी के वृद्धवेश्या होय ते नचाववी एवी देशना करी.
- (८) गोत्रदेवी, तथा क्षेत्रपालादिकनी पूजाथी सम्यक्त्व भांगे नहि एम ठेराव्युं.
- (९) श्रावकने प्रतिमाओ वहेवानो निषेध कर्यो.
- (१०) अमेज युगप्रधान छीये एम मानवा मांड्युं.
- (११) वळी एवी देशना करवा मांडी के एक साधारणखातानुं वाजोट रखाववुं, तेने आचार्यनो हुकम लई ऊघाडवुं, तेमां-ना पैशामांथी आचार्यादिकना अग्निसंस्कारस्थाने थूभादिक कराववी, तथा त्यां यात्रा अने उजाणीओ करवी.
- (१२) आचार्योनी मूर्तिओ कराववी.
- (१३) उत्तराध्ययनना वावीशमा अध्ययनमां सूत्र, चूर्णि, तथा वृत्तिमां नेमिनाथना विरहनी प्रगुणता (वर्णना) लखेली देखाय छे. छतां तेनो (नेमिविरहनी वर्णना गावानो) निषेध करवा मांडयो.

- (१४) पार्श्वनाथनी नव फणा कराववा मांडी पण जिनवल्लभे तो चीतोडमां सातज करावेल छे
- (१५) घेठावेटी परणाववा ते समानधर्मवतना घरेज परणाववा; विपमधर्माने घरे परणावता सचित समकित वाधा पामे. एवी सावद्यदेशना करवा मांडी.
- (१६) धर्मो पुरुष धर्मकार्य साधतो थको कोइ साथे युद्ध करता तेने जीवयी मारी नाखे तो पण तेनो धर्म नाश नहि पामे अने अने ते पुरुष मुक्तिए पहोचे छे एम कहेवा माडयुं
- (१) चक्रेश्वरीनी स्तुतिमां जिनदत्तसूरिए कछु छे के विधिमागना शत्रुओना गळा कापी नाखनार चक्रेश्वरी मोक्षार्थीजनना विघ्न निवारो.
- (२) चर्चरीमा लखुं छे के विधि चैत्यमां फूल निर्माल्य गणाय छे पण अखडित फल निर्माल्य नयी गणाता
- (१७) श्रावकने त्रण नोकारपूर्वक त्रणवार सामायिक उच्चारवा-नी प्ररूपणा करवा मांडी
- (१८) गौतमादि अग्यार गणपरोनी प्रतिमाओ कराववा मांडी
- (१९) अजमेरमा पार्श्वनाथना देरामा तथा पोसहगालामां सरस्वतीनी प्रतिमा थपावी
- (२०) एज देरामा जेमने माम पण चडे छे एवी शीतला वगेरा देवीओ थपावी
- (२१) देरामरमां छानापणे पण प्रतिमा तथा रथिकाओ (नाना रथो) फेरववा ठराव्या
- (२२) “अंरावण समारूढः” इत्यादिक वालि ऊढापी दिक्पालो-नी पूजा करवाना श्लोको तथा “सद्वेद्याभद्रपीठे” इत्यादि काव्यो चैत्यवामि यादिवेताल शक्तिमूरिना केलेल होवा-

थी मुविहितोए निषेध कर्या छतां जिनदत्तसूरिए चलाव्या.

(२३) आचार्यादिक साथे श्रावकोने दररोज बहिर्भूमिए जवा आववानुं ठेराव्युं.

(२४) एक खमासमण दइ सुखराइ पूछी पछी बीजुं खमासमण देवुं ठेराव्युं. अने पूर्वाचार्योए तो वे खमासमण पछीज सुखराइ पूछवी कहल छे.

(२५) साधुनी उत्तरसाडी छ हाथनी ठेरावी.

(जिनचंद्रसूरिनी आचरणाओ.)

जिनचंद्रसूरिए बली जिनदत्तसूरिए पण नहि कहेल वातो चलावी तेना दाखला.

(१) एक पट्टमां नवग्रह, पांच लोकपाल, यक्ष, यक्षणी, क्षेत्रदेवता, चैत्यदेवता, शामनदेवता, सार्धर्मिकदेवता, भद्रकदेवता, आर्गनुकदेवता, तथा ज्ञान-दर्शन-अने चारित्रनादेवता एम पचीश देवतानी कुलकूटी ऊभी करी.

(२) जिनदत्तसूरिए बैसबां नानी के वृद्ध बैश्याने नचाववानुं ठेरावी युवान् बैश्या तथा गानारी स्त्रियोनो निषेध कर्या; पण जिनचंद्रसूरिए बधी बैश्याओनो निषेध कर्या.

(३) जिनदत्तसूरिए श्रानिकाने मूलप्रतिमाने अडकवुं निषेधयुं छे, पण जिनचंद्रसूरिए तो एम ठेराव्युं के आविष्काओ सर्वथा शुचि नहिज होय माटे तेमणे कोई पण प्रतिमाने नहि अडकवुं.

(जिनपत्तिसूरिनी आचरणाओ.)

(१) महानिशीथसूत्र, सवळा पूर्वाचार्यनी समाचारी, तथा जिनदत्तसूरिनी अनायतनदेशना ए वधाने उल्लंघी जिनपत्तिसूरिए संघसाथे तीर्थयात्रा करी.

- (૨) “પચવીશમા તીર્થકર”, તથા “ત્રિભુવનગુરુ” એવા પોતાના અનુચિત વિરુદ્ધ બોલાતા જિનપત્તિસૂરિ કબૂલ રાખે છે
- (૩) પંચાશકમાં માસકલ્પવિહાર તીર્થપર્યંત ચાલુ કહ્યો છે છતાં જિનપત્તિ કહે છે કે માસકલ્પ વિહાર વિચ્છેદ ગયો
- (૪) સિદ્ધાતમા તથા પંચવસ્તુકમાં સાધુના ચૌદ અને સાધ્વીનાં પચીશ ઉપકરણ કહ્યા છે, છતાં જિનપત્તિ કહે છે કે તે વાત વિચ્છેદ गई
- (૫) સિદ્ધાતમાં તિલોદક તુષોદકાદિક અનેક પ્રકારનાં પાણી સાધુને માટે કહ્યાં છે છતાં તેને હાલંધી જિનપત્તિસૂરિ કહે છે કે ફક્ત (ચોસું) પ્રાશુક પાણીજ લેવું, બાકી ધોવણના પાણી ન લેવા અને ઓસામણ તથા સૌવીર (છાશનું પાણી) લેતા તો છૂતિ લાગે એમ કહે છે
- (૬) વલી સિદ્ધાતોમા અનેક સ્થળે સાધુને સ્નાન કરવાની મનાઈ કરી છે તથા મેલાં ને જૂના વસ્ત્ર પહેરવા કહ્યાં છે, તે હાલંધી જિનપત્તિસૂરિ કહે છે કે સાધુઓએ મેલું શરીર નહિ રાખવું તથા મેલાં કપડાં નહિ પહેરવાં
- (૭) પ્રાશુકજલનું જીવાંળી (મંજારુ) જિનપત્તિસૂરિ સાંજે શ્રાવિ-કાઓને દાવે અપાવે છે એ પણ અયુક્ત વાત છે, કેમકે યથી વ્રસજીવની વિરામના યવાનો સંભવ રહે છે તેમજ પૂર્વમુવિ-હિતોએ તેમ આચર્યું નથી

એ રીતે સ્વરતરના દરેક આચાર્યોએ જૂદી જૂદી સમાચારી ચલાવી છે માટે તેમા કડમા આસ્થા રહી શકે

હવે આ સ્થળે જિનવલ્લભસૂરિના શિષ્ય રામદેવગણિએ પદ-શીતિનામા ગ્રંથની પ્રાકૃત ટીકામા એક ચર્ચા ચલાવી છે તે (ઉપયોગી જાણી) ટૂંકા ટાંકીયે છીએ.

મંદિરમાં પૂજા કરવા જતાં જૈના મનમાં એમ આવે કે “એ મંદિર કે પ્રતિમા કંઈ મેં કે મારા પૂર્વજોએ નથી કરાવેલ કિંતુ પારકું છે માટે તેમાં આદર નહિ રાખતાં હું તો મેં કે મારા પૂર્વજોએ કરાવેલમાંજ વધુ આદર રાખીશ.” એવા પુરુષને સર્વજ્ઞમાં ભક્તિ નહિ જાણવી. જે માટે સર્વે વિંવોમાં અરિહંતજ વસે છે. તે અરિહંત જ્યારે પારકા થયા ત્યારે પત્થરપીતલજ પોતાના રહ્યા. વઢી પત્થરાદિક વાંદતાં તો કંઈ કર્મક્ષય થતો નથી, કિંતુ તીર્થકરના મુળના પક્ષપાતથીજ કર્મક્ષય થાય છે.

વઢી જે મચ્છર લગવી વીજાના કરાવેલ ચૈત્યમાં વિદ્ય પાડે તેને મહામિથ્યાત્વ લાગે છે, અને તેણે ગ્રંથિભેદ કર્યો નહિ સંભવે.

તેમજ જે પાસત્યાદિકની ઉસ્કેરણીથી ઉસ્કેરાઈ સુવિદિતને હરકત પાડનારા થાય તેમને પણ મહામિથ્યાત્વ લાગે.

વિચાર ૧૦૮ મો.

(વડગચ્છ ને અંચલગચ્છની ઉત્પત્તિ.)

નાળકગામમાં નાળકગચ્છમાં સર્વદેવ નામે સૂરિ થયા. તેઓ દશવૈકાલિક મેળતા થકા નાનપણમાંજ વૈરાગ્યવંત થયા. હવે એમના ગુરુ ધોતે જો કે ચૈત્યવાસીજ હતા તથા વીજા ચૈત્યવાસીઓ તેમને એમ સમજાવતા કે તમે સર્વદેવસૂરિને વધુ મળાવશો તો આપણ વધાને ઝડાવશો તેમ છતાં ગુરુએ મહાસત્ત્વ ધારી વિશેષે સર્વ સિદ્ધાંત મળાવ્યા. આ વેળા ચૈત્યવાસિઓનો ઇટલો જોર હતો કે કોઈ ગામડામાં તો તેમને સૂરિપદે થાપવાજ મુસ્કેલ હતા તેથી આબુગિરિની નજીકમાં, “આવિ” અને “હાતલી” નામના બે ગામોની વચ્ચે વડની હેઠે છાળનો વાસખેપ નાખી સર્વદેવસૂરિને સૂરિપદે

થાપ્યા. તેથી તેમના ગચ્છનું “વડગચ્છ” એવું નામ પડ્યું અને હ-
મણા એ ગચ્છમાં ઘણા આચાર્ય હોવાથી વૃહદ્ગચ્છ કહેવાય છે.

સર્વદેવસૂરિના વંશમાં યશોદેવ ઉપાધ્યાય થયા તેમના શિષ્ય
જયસિંહસૂરિને ગચ્છના આચાર્યોએ મલી સૂરિપદે થાપ્યા એ જય-
સિંહસૂરિએ ચદ્રાવતીમાં મહાવીરસ્વામિના દેરામાં એકજ નાંદ આ-
ગલ નવ શિષ્યોને સૂરિપદ દીધું તે નવમાંથી શાંતિસૂરિથી પીપ-
લિયા ગચ્છ ચાલ્યો, દેવેન્દ્રસૂરિથી સંગમલેહિયા ગચ્છ ચાલ્યો, ચં-
દ્રપ્રભસૂરિ, શીલગણસૂરિ, પદ્મદેવસૂરિ તથા ભદ્રેશ્વરસૂરિથી પૂનમિયા
ગચ્છની ચાર શાખાઓ ચાલી, મુનિચંદ્રસૂરિથી દેવસૂરિ વગેરાની
પરપરા ચાલી, બુદ્ધિસાગરસૂરિથી શ્રીમાલિયા ગચ્છ ચાલ્યો, અને
મલયચંદ્રસૂરિથી આશાપાલિયા ગચ્છ ચાલ્યો.

એજ જયસિંહસૂરિના શિષ્ય વિજયચંદ્રઉપાધ્યાય તેમના મામા
શીલગુણસૂરિએ પૂનમિયા ગચ્છ સ્વીકારતા તેમની સાથેજ નીકળ્યા
થા તેમણે તેમને સમસ્તસિદ્ધાંતના પારગામી કરી આચાર્યપદ દેવા
માંડ્યું, પણ વિજયચંદ્રઉપાધ્યાયે માલારોપણ વગેરા સાવધના ભ-
યથી તે લેવા ના પાડતા ઉપાધ્યાયપદમાજ થાપ્યા.

આ રીતે મુનિચંદ્રસૂરિ અને વિજયચંદ્રઉપાધ્યાય એ બંને એકજ
ગુરુના શિષ્ય હોવાથી ગુરુભાઈ લેખાય (એ વિજયચંદ્રઉપાધ્યાય-
થી વિધિપક્ષગચ્છ ચાલ્યો.)

દ્વે વિજયચંદ્ર ઉપાધ્યાયના શિષ્ય યશશ્ચંદ્રગણે થયા તેમને
મુનિચંદ્રસૂરિનાજ સામોગિક રામદેવસૂરિએ પાંચાગદ પામે મંદાર-
પુરમાં પાર્શ્વનાથના દેરામાં સાંના રાત્ર શ્રીચંદ્રશ્રાવક વગેરા, તથા
વડોદરા, સ્વભાત, વગેરા શેહેરોના સઘને એકઠા કરી સં ૧૨૦૨
માં આચાર્યપદે થાપ્યા. અને યશશ્ચંદ્ર નામ વડલાવી જયસિંહસૂરિ
એવું નામ આપ્યું

(ए रीते वडगच्छ अने अंचलगच्छनी उत्पत्ति बतावी.)-

हवे इहां जो वडगच्छवाला एम वोले के अमे कई चैत्यवा-
सीओमांथी नीकल्या नथी किंतु परंपराथीज वसतिवासी छीये,
तो तेमने पूछवुं के त्यारे जेम चैत्यवासिओना हजार हजार वर्षना
देरासरो, मठो, प्रतिष्ठाओ, तथा श्रावकना वंशो देखाय छे तेम
वसतिवासीओना देरासरो, पोषहशालाओ, प्रतिष्ठाओ के श्राव-
कना वंश केम देखवामां नथी आवता? अगर तमने देखवामां आ-
व्या होय तो ते बतावी सिद्ध करी आपो.

(हवे आ विचार पूरुं करतां इहां उपयोगी संवत्-शाल टांकीये छीये.)

(१) सं. ११४९ मां चंद्रप्रभसूरिए पूनमिया गच्छ प्रकाश्यो.

(२) सं. ११६९ मां विजयचंद्रउपाध्याये विधिपक्ष प्रकाश्यो.

(पढावळी.)

(१) विजयचंद्रउपाध्याय. सं. ११३६ जन्म, सं. ११४२ दीक्षा,
सं. १२२६ परलोक. सर्वायुवर्ष ९१.

(२) जयसिंहसूरि. सं. ११७९ जन्म, ११९७ दीक्षा, १२०२
आचार्यपद, १२५८ परलोक. सर्वायुवर्ष ८०.

(३) धर्मघोषसूरि. सं. १२०८ जन्म, १२१६ दीक्षा, १२३४
आचार्यपद, १२६८ देवलोक. सर्वायुवर्ष ६१.

विचार १०९ मो.

दिगंबरमतनो विचार.

(अंगी)

दिगंबरोने नीचे प्रमाणे प्रश्नो पूछवा.

(१) तमे भगवंतने नम्र मानी अंगी निरवद्य छतां पण नथी करता

त्यारे स्नात्र, विलेपन, पुष्प, तथा धूपादिक सावद्यपूजा कां करो छो ? वली चैत्यमां भगवान्ने कां वेशाडो छो, कारण के भगवान् कंई चैत्यवासी न हता.

(मूर्त्तिनो आकार,)

(२) तमे भगवान्ना जेवुंज विंव करावबुं मानो छो, त्यारे दाढी-मूछ कां नथी करावता ? अमे तो एम मानीये छीये जे विंव जेम रमणीय लागे तेवाज आकारनु करावबुं घटित छे

(३) ज्यारे तमे व्रतनी अवस्था लडने बलि वस्त्राभरण निपेथो छो त्यारे विंवने स्त्रीओ कां अडके छे ? तेमज बलि कां चडावो छो, केमके तमारा मते तो केवल्लिने कवळाहार होयज नहि.

अगर जो तमे छद्मस्थावस्था गणी बलि चडाववी मान्शो, तो पण ते थालमां का चडावो छो, केमके भगवान् तो करपात्री हता, माटे हाथमाज बलि चडाववी जोडये वली तमारा मतमा तो भगवान् ऊभा रहीनेज भोजन करे एम कहुं छे, त्यारे पलाठी आसने बैठेली प्रणिमा आगल का बलि चडावो छो ? एज रीते तमारा मते भगवान् दिवसमां एकवारज आहारपाणी करे छे, त्यारे बारंवार बटि कां चडावो छो ?

इवे जो कहेंगो के भगवान् तो मिद्ध थया वाकी ए तो फक्त भक्ति मारुज करीये छीये, तो त्यारे वधारे भक्तिसूचक वस्त्राभरणादिकनो का इनकार करो छो ?

(पवित्रापवित्र जीवाग.)

(४) जो कस्तूरी वगेराने जीवना अंग गणी अपवित्र मानो छो तो चामडायी महेला मृदंग, वीणा वगेर वार्जीत्रो का वगाडो छो, गोपुच्छनी दाढीसहित रहेला चामरो कां फेरवो छो, छा-

नथी देरानुं आंगणुं कां लींपो छो, तथा दूध, दहि अने घी ए पण पंचेद्रिय जीवनाज अंग छे सारे तेवढे स्नात्र कां करावो छो?

हवे ज्यारे तमे बहु डाह्या बनी व्यवहारथी पवित्र वस्तुनी पण उत्पत्ति तपाशवा मांडो छो, तो बोलो, सारे केशर कपूर पण शाना पवित्र गणो छो? कारण के केशरना क्यारामां कूतरानी विष्टा पूराय छे अने कपूरना झाड नीचे कूतरानुं मढदुं दटाय छे.

वळी ए रीते पाणी पण मच्छादिकना अवयव अने मलमूत्र-थी वगडेलुं अने पशुपंखीओए एहुं करेलज होय छे, माटे ते पण स्नात्रमां पवित्र केम गणी शकशो?

माटे दरेक वस्तुनी व्यवहारथीज पवित्रता कल्पवी जोइये.

~~वळी तमे चामडाने पंचेद्रियजीवनुं अंग गणी पगरखा सूत्रना करावो छो तथा चोपडाओसां पण चामडानां पूठां नथी नखावता, त्यारे मोरपीछ अने चमरीगायना वालनी पिच्छिकाने धर्मध्वज तरीके कां वापरो छो? कारण के ए पण पंचेद्रियजीवनाज अंग छे.~~

वळी ज्यारे चामडानां दवामां आवेलुं घी के पाणी नथी वापरता, सारे गायना थानमांथी खेंची काढेलुं दूध कां वापरो छो?

वळी तमे वाल वगेरा अचेतन अवयव देखी के सांभळी जेवा भडकी ऊठो छो तेवा छकायनी हिंसा करी नीपजावेला आधा-कर्मिवडे नथी भडकता ए केवी ढहापण!!!

वळी चामडांथी मडेल पालखी तथा म्यानामां कां चढो छो?

योगपट्टक.

जो तमे दिगंबरपणुंज कबूल करो छो, त्यारे सादरी, तथा योगपट्ट (आवरणवस्त्र) कां ल्यो छो? कदाच कहेशो के पंचमकाल होवाथी लज्जापरीषहना लीधे आवरण तो लेवाय, त्यारे तेने प-

हेरता कां नथी केपके आवरण रखाय पण पहेराय नहि एम तो क्यां कहुं नथी.

वली ए आवरण पण प्राशुक वस्त्र लई कां नथी करता, तथा रजकादिकना हाथे कां घोवरावो रंगावो छो ?

वली जो दिगंबरपणुंज खरुं छे तो तमारी आर्याओ कां यो-डाक कपडां पहरे छे ?

धर्मोपकरण.

निर्ग्रथमुनिए बाह्याभ्यंतर परिग्रह छांडवो पण धर्मोपकरण छांडवा न जोडये कारण के धर्मोपकरण छांडतां तो संयम तथा आत्मा ए बेनी विगप्रना धाय छे तेना दाखला

(१) मोपती पिना मोमां मउर, माख, पाणीना बिंदु के धूल पडे छे; देशना देतां के छीकतां मोना गरमवायुवडे बाहेरना वा-युनी विराधना धाय छे, तथा आपणी थूको ऊडीने बीजाने स्पर्श छे.

(२) रजोहरण वगर भूमि शरीर, उपकरण, थंडिल वगेरा केम प्रमार्जी शकाय? वली राते सामे आवता बीछी-सर्पने केम अटकावी शकाय तथा शरीरपर चढता कीडी-माकण केम निचारी शकाय?

(३) कपहुं राख्या वगर (तमारामाना केटलाक आजकाल) जीआळामा कातो अग्नियो पढखो ले छे अथवा तो शुपिर अने सवीज पलालमां मूए छे, अथवा तो शास्त्रमा निपेधेल छतां तैल-मर्दन रुगवे छे, अथवा जीतना भये टेरासरना गूढमडपमा जड सूड आशातना करे छे, के छेवट गृहस्थना ब्यांवा मोटा वगर तपासेल पट, धुपटा, वूरी, के खेस वापरे छे.

(४) वली कांवली वगर (तमारामाना केटलाक) वर्षाकाल-मा कातो जेनी पहिलेदणा नहि थई शके एवुं क्रीतादिदोषदुष्ट छत्र धगवे छे, अथवा तो गरमशरीरवडे अपूकाय विराधे छे पण

जो कंवळ लेवामां आवे तो ओचिंती वर्षाद पडतां के वाळ, वृद्ध, मांदा, सुकुमाल, तपसी, विद्यार्थी वगेरा साधु सारुं वर्षती वर-सादमां पण भिक्षा लेवा जतां, के खरचुपाणीए जतां शरीर कां-वळीथी ढांकेलुं होवाथी तेवी विराधना नहि थशे.

(५) वळी तुंवा के लकडाना, सेज मळता, निरवद्य, अल्पमूल्य पात्रां छोडीने जुओ तमे एक-पछी एक केटला अनर्थ कवूलया छे:-

(१) पहेलां तो सर्वदर्शनमां मनाएली मधुकरवृत्ति छोडी एक घ-रेज भोजन करवा मांडयुं छे.

(२) वीजुं आधाकर्मिक सेवो छो, के जे माटे प्रायश्चित्तना ग्रंथोमां मूलप्रायश्चित्त आवतुं कहेल छे.

(३) त्रीजुं पाणी त्रसजीवसहित छे के रहित छे ते नकी नहि जा-णता पोते अकेवळि होई “केवळिए दीटुं” कही खोटुं बोळो छो.

(४) चोथुं पगमां चोपडवा सारुं जोइता तेलने माथामां घाली टपकता तेले मठमां आवो छो.

(५) पांचमुं पोताना मठ के दानशाळामां रहेल व्रतवाळी आर्या-ओ पासे रसोइ करावो छो?

(६) छठुं आहार माटे पैशा राखो छो.

(७) सातमुं फळ, धान, घी, तेल, हिंग, खांड, दहि, दूध वगेरा खरीद करो छो.

(८) आठमुं, थाली, घडा, लोटा, कुंडी, घीतेलनां दासण, वाड-का, कथरोट, दर्वी, कडल्ली, तावडी, लोढी, मूप, छुंडा वगेरा अनेक भाजन राखो छो.

ए रीते अनेक दोष तमे कवूलया छे. वळी तमारी व्रतधारी आर्याओ अनेक पात्रां राखी अनेक घरोंमां भिक्षा करे अने तमे पोते नहि करो तेनुं शुं कारण छे?

पात्र राखवाना फायदा.

- (१) अजाणपणे अशुद्ध आहार लेवाई जतां खवर पढ्याथी ते परठाई शकाय.
- (२) अन्नपाणीमा कंई जीवजतु होय तो ते जूदा पाडी शकाय
- (३) भूलथी पूराचालुं चोखानुं धोवण वगेरा लेवाई जतां ते परठी शकाय
- (४) पात्रावडे गुरु, ग्लान, माड्डणा, तपसी, विद्यार्थी, बाल, वृद्ध वगेरा सारुं आहार लावी आपी तेमनुं वेयावच्च थई शके तेमज जेमने आहारपाणी नहि मळ्या होय तेमने पण मंडळीमां जमाळ्याथी एकवीजाने टेको थाय

(पाणिपात्रना दोषो.)

तमे जिनकल्पिना विचारथी पाणिपात्रपणुं कबूलो छो, छ-
ताए तमोने जमाडता पात्र तो घणा वपराय छे कारण के पहेलां
तो थाल कचोला के दूनामा पिरसीने चमचावडे कोळिया दीठ
शाक, बडा वगेर भेली, साटा, लाडु, खाजां वगेरा जूदा जूदा
अपाय छे; अतराय नहि पडे ते सारु भाण वगाडवामा आवे छे
अने नीचे पण पाटीऊं राखवामा आवे छे आम आटला पात्र
वपरातां छता पण पाणिपात्रपणुं यतु होय तो तो पछी घणाए
पाणिपात्रवाळा कहेवासे केमके सौ कोई घणुं करीने अन्न तो
थालमांथी हाथवडे ऊपाडीनेज मांमा नाखे छे तथा पाणी पण
प्राये हाथनी अजळिमा ढोली पीवाय छे अने वनफल, भेवा तथा
तामूल तो हाथवडेज खवाय छे

वली तमे जेम जमतां जमता हाथ, भमर, के हुंकारावडे वा-
रवाग भागणी करो छो तथा रायण, आंया, चीभडां, के वोर

વગેરા સ્વાઈ જાઓ છો તેમ કંઈ તીર્થંકર કરતા ન હતા.

વઢી તીર્થંકરના હાથમાં તો પાણીના હજાર ઘડા ઢોલ્યા હોય તોપણ એક ટીપું નહિ ગળે એવો તેમનો અતિશય છે; પણ તમારા હાથથી તો છોકરાઓને પણ હાસી આવે એટલી ગલતર થાય છે ને તેથી હેઠે કીડીકુંથુઆ વિરાધાય છે; તેમજ પડતા ભોજનથી સ્વ-હાતા શરીરને ઘોવાની પંચાત ઝખી થાય છે.

(વસ્ત્રાદિ દેવાનાં ફલ.)

કોઈ પૂછે કે શાસ્ત્રમાં જેમ આહારપાણીના દાતાર વર્ણવ્યા છે તેમ વસ્ત્રાદિકના દાતાર ક્યાં વર્ણવ્યા છે, તેને એ ઉત્તર છે કે ભગવતી તથા આવચ્યકર્ણી વગેરા અનેક સ્થળે કહ્યું છે કે “શ્રાવકો શ્રમણનિર્ગ્રંથને પ્રાસુક અન્નપાણી, વસ્ત્ર, ઔપચ, પીઠફલક તથા સઘ્યાસંથારા આપે.” માટે વસ્ત્રો પણ સંયમના ઉપકારક હોવાથી સાધુને દેવામાં લાભજ છે.

(અચેલ શબ્દનો અર્થ.)

સ્થાનાંગના નવમા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે આવતી ચોવીસીના પદ્મનાભસ્વામી પાહું અચેલકર્મ પ્રરૂપશે. તેની ટીકામાં તે પદનો એવો અર્થ કર્યો છે કે જિનકલિપની અપેક્ષાએ અચેલકર્મ એટલે જેમાં વસ્ત્ર તદન નહિ હોય એવો ધર્મ, અને સ્થાવિરકલિપની અપેક્ષાએ અચેલક શબ્દે જૂનાં, મેલાં, અલ્પમૂલ્ય ધોળાં કપડાં સમજવાં. કોઈ કહેશે કે કપડાં છતાં અચેલ કેમ કહેવાય તેને એમ જણાવવું કે જેમ ઘણાં કપડાં ઝતારી અલ્પ કપડાં તથા ફેંટો વીંટી પાણીમાં પેશનાર પુરુષ અચેલ કે નગ્નજ કહેવાય છે તેમ इहां પણ અલ્પમૂલ્યવાળાં કપડાં તે કપડાંના લેવામાંજ નહિ લેવાં. માટે વસ્ત્ર છતાં પણ મૂર્છારહિત મુનિ અચેલ કહી શકાય છે.

बली बस्त्रो जूलीख तथा रागना हेतु गणीने कई चारित्रना
धातक लेसाय नहि. कारण के एम तो शरीरमां पण जूलीख तथा
राग थवानो संभव रहेल छे छतां अध्यात्मशुद्धि होय तो चारित्र-
नो घात नही धतो तेम बस्त्रो विषे पण जाणवु. अने अध्यात्म-
शुद्धि नहि होय तो तो नम छतां पण चारित्र नहि टकशे

बली तीर्थकर नम हता एम कही तेमनी नकल करवी पण
बाजरी नही केमके बरी बातें जो तेमनी नकल करवी मानशो
तो तेथो तो जेम गुरुपदेश विना स्वयंबुद्ध यया हता, छद्मस्थप-
णामा उपदेश के दीक्षा न होता आपता, तेम तमोने करवुं पदशे

बली उचित बस्त्रो छता पण चारित्रधर्म रही शकैज छे. कारण
के बस्त्रो पण शरीर तथा आहारना मुजब चारित्रना मददगार
थई शकै छे

कोड बोलशे के तीर्थकर ज्यारे बखपात्र नहि राखता सारे
तेमना शिष्योए या गाटे राखवा, कारण के गुरुनुं जेबु लिंग होय
तेबुंज चेलाए पण करवुं ए न्यायमिद्ध छे; तेनुं ए उत्तर छे के ती-
र्थकरनी बात जूटी छे केमके तीर्थकरोनी अंजलि अशुद्ध, अने
तेमां पाणीनी कटाच चटमूर्य लगी गिया करवामा आवे तोपण
एक टीपु पण नीचे नहि पड़े एवी हनी नया तेजो चतुर्ज्ञानी हो
यावी अममहित तथा अमररहित आहारपाणी जाणीने निर्दोषज
लैना माटे तेमने पात्रानी जरूर न हती अने बख वायत तो एम
बात छे के सर्वे तीर्थकरो “अमारे मोषप्रिधर्म एट्टे उपकरण रा-
गो धनो धर्म चलायसो छे ” एम घारी दीक्षा लेनी बेला एक
चम छेज छे; अने दीक्षा लीषा पत्री तो तीर्थकर सर्वपरीपद स-
मर्पज होय छे एट्टे रूपरानी जरूर नही रहेती नेथी ते मय गमे
त्या गनु रहे छे

हवे तमे गुरुनी नकल करवा चेलाने उस्केर्यु ते तो ऐरावण-
नी नकल करवा साधारण हांथीने उस्केरवा जेवुं छे. छतां तमे
तीर्थकरनीज नकल करवी इच्छो छो तो मठमां रहेवुं, आधाकर्मीं
सेववुं, तृणनी लंगोटी बांधवी, मोरपीछ कमंडलु राखवा, तथा
छद्मस्थ छतां धर्मदेशना के दीक्षा देवी, इत्यादिक सर्व तमारे मूंकी
देवा जोइये.

दिगंबरों जिनकलिपथी विरुद्ध छतां जिनकलिपनाम धरेछे.

ज्यारे तमे जिनकलिपनीज नकल करो छो त्वारे कमंडलु,
पिछिका, कपडानी मोजडीओ, पुस्तक, चोपडीओ, कवडीठवणी,
पुस्तकपट; योगपट्टक, आसनपट्ट, तृणपटी (लंगोटी) वगेरा अनेक
उपकरणों कां राखो छो, तथा गुंदर, नालिएर वगेरा अनेक औ-
षधों कां संघरी राखो छो?

कदाच क्रहेशो के पंचमकाल होवाथी एटलो परिग्रह राखीये
छीये; त्वारे संयमने मददगार, लज्जा तथा शीतथी बचावनार,
वस्त्रादिक उपकरणों तमारी शी गुन्हेगारी करी छे?

वली ज्यारे पोताने जिनकलिपनीज नकल करवा मानो छो
त्वारे स्त्रीओने पग पखालवा कां आपो छो? आर्याओ साथे एक
ठेकाणे कां रहो छो? चैत्यमां कां रहो छो? आर्याओ पासेथी
रसोई कां करावो छो? पालखी वगेरापर कां चढो छो? ज्योतिष
निमित्तादि विद्याओ कां चलावो छो? सचित्त फूलपत्र, जल,
चंदनकेशर, सोनारूपा तथा दूध घी वगेराथी पग कां पूजावो
मनावो छो? सभामां बेशी व्याख्यान कां करो छो? दीक्षा कां
आपो छो? घणा साधुओमां कां रहो छो? तथा हमेशां एकज
ठेकाणे कां रहो छो?

(जिनकल्पिनी क्रिया.)

जिनकल्पिनी क्रिया आ प्रमाणे छे.

- (१) जिनकल्पि एकलाज रहे
- (२) मसाणमा पण जई काउसग करे.
- (३) नवकल्पेज विचरे
- (४) आंखमां पढेल तणखलुं बगेरा पण नहि कहाडे.
- (५) पगमा लागेल काटु बगेरा पण नहि कहाडे.
- (६) शरीरे खरज न करे
- (७) बीजे पहोरेज आहार नीहार तथा बिहार करे.
- (८) बीजा कोई साधुओ साथे पण आलापसंलाप नहि करे.
- ९) लेप न लागे एवो तुच्छनीरसज आहार करे.
- (१०) ज्या बीजो प्रहर पूरो थयो के साते पहोर सांज ऊभा रहे.
- (११) कूतरा, बलद, हाथी, सिंह के चित्राथी नागे नहि.
- (१२) मादा पडता पण चिकित्सा न करावे.
- (१३) ध्रुवलोच करे
- (१४) निःप्रतिबंध होवाथी कोडने धर्मोपदेश पण न करे.
- (१५) सूत्रना बल्यीज सर्व कलाओ जाणे
- (१६) छ मास लगी आहार नहि मले तोपण नहि शीटाय
- (१७) समुद्र माफक क्षोभ नहि पामे
- (१८) सूर्य माफक तेजस्वी होय.
- (१९) जघन्यथी पण नम्रमापूर्वनी आचारनामे बीजी वस्तु सूत्रार्थे शीसेडा अने उत्कृष्टा दशपूर्वथी कंडक ऊणु शीसेडा होय.
- (२०) वज्ररूपभनाराच सवेणवाला होय.

ए जिनकल्पिओमा केटलाक एग होय छे के जेमना हाथमां हजार बडा पाणी रेडिए तोए माई जाय छे तथा कई घा लागे

तो सडी नहि पडतां एमज मूकाई जाय छे. एवा पुरुषो साथे तमो स्पर्धा करो ते शा कामनी ?

अगर शेषक्रियारहित फक्त नश्रपणाथीज जिनकालिपणुं धतुं होय तो तो माछला, काचवा, बळद, घोडा तथा नागां बाळको पण जिनकालिप जेवा कही शकाशे.

(दिगंवरो अर्वाचीन छे.)

कदाच दिगंवरो बोले के अमे प्राचीन छीये तो तेमने पूछवुं के तमारा ग्रंथोमां पण जेनां नाम आवे छे एवा तमारा आचारंगादि सिद्धांतो बतावो. वळी सिद्धांत सर्वे विछेद थया अने दर्शन वर्त्ते छे ए पण नहि मानी शकाय तेवी बात छे.

ए उपरांत नगर, भरुच, श्रीमाल, वाडव (वडनगर) वगेरा प्राचीन शहेरोमां ब्राह्मणोना महास्थानको जेम रहेलां छे तेम तमारा प्राचीन चैत्य बतावो.

वळी जो तमारो मार्ग सर्वज्ञप्रणीतज होय तो पूरती रीते छाकाय राखवाना उपाय, निर्ग्रंथपणेज व्रतनिर्वाह, वेतालीश दोषरहित पिंडविशुद्धि, तथा वसतिनी शुद्धि क्यां छे ते बतावो.

[स्त्री पण मुक्ति पामी शके छे.]

स्त्री पण तेज भवे मुक्ति पामी शके छे केमके यापनीयतंत्र नामना ग्रंथमां आ प्रमाणे कहुं छे:—

“स्त्री अजीव नथी, अभव्य नथी, दर्शनविरोधिनी नथी, अमानुष्य छे एम पण नथी, अनार्य देशमांज रूपजेली छे एम पण नथी, असंख्यात आयुवाली पण नथी, अतिक्रूर मतिवाळी पण नथी, उपशांतमोह गुणठाणे नहिज आवे एम पण नथी, शुद्धाचारवाली नहिज होय एम पण नथी, अशुद्धबुद्धिवाळीज होय एम

पण नथी, क्रियारहितज छे एम पण नथी, अपूर्वकरण न करी
शके एम पण नथी, नवगुणठाणा पण नज पामी शके एम पण
नथी, अयोगलब्धिवाळी छे एम पण नथी, अकल्याणनुंज भाजन
छे एम पण नथी, माटे ते उत्तमधर्मनी साधक शा माटे नहि थाय?"

ए लखाणयी सिद्ध थाय छे के ज्यारेस्त्री उत्तमधर्मनी साधक
थई शके छे त्यारे तेज भये मुक्ति पण पामी शकती सिद्ध थई शकजेज.

पाणी नहि गाळनार घरोमा पण मुनिने भिक्षा

कल्पी शके छे.

कोई प्रश्न करे के तपोने जे घरोंमा पाणिनुं गळवुं के भाज-
नशुद्धि नथी होता सा भिक्षा लेगी केम कल्पे छे, तेनुं ए उत्तर
छे के यतिने सामे देख्वातो टोपज परिहार करवो घटे. बाकी "त-
मारा घरे पाणी गळेल वपराय छे के नहि, धान सोवाय छे के
नहि, शाकमा कुधुवगेरा जुओ छे के नहि, मासण तरत तपावो
छे के मोडु, तेल चाखा तलनुं छे के सडेलानु, दाहि दूध घरनां
छे के वेचाता लीधेल छे, रमोइनां वासण बरोबर पोंड्या हता के
नहि, आ हाथगडे पहेंला शु कर्तु छे, आ चमचागडे पूर्वे शु परि-
मेल छे" इत्यादि सगलो पूछवानी यतिओने कशी जरूर नथी
किंतु हाथ, चाटुआ, अने वासण देखीता शुद्ध होय अने वेतालीश
टोप रहित शुद्ध आहार होय तो यतिओने ते लेवो कल्पी शके छे.

(पवित्रता के अपवित्रता लोकव्यवहारे लेखवी.)

कइ वस्तु पवित्र गणगी ने कइ अपवित्र गणवी ए वाचत लो-
कव्यवहारनोज आधार लेवो घटे छे बाकी एमां मूलउत्पत्ति त-
पागी ने ऊपर आधार राखवो नथी घटतो कारण के तेम करशो
तो ने तमे पवित्र चीजो मानो छे ते पण अपवित्र देख्वाते

દાઘલા તરીકે પાણીમાં માછલાં તથા કાચવાના અવયવો હોય છે, દૂધ વાછરડાએ એટું કરેલ હોય છે, ફૂલો ભમરાઓએ ચૂસેલા હોય છે, શાક રસોડ્યાએ ચાસી એટું કરેલ હોય છે, ઘી માંસમાદિરા વાપરનાર ભરવાડ, ખીલ, કોલી વગેરાના હાથનું અને ઘણા દિવસના સહેલા માઘણમાંથી નીપજાવેલ હોય છે, તેલ પળ ઘણું કરીને જીવજંતુવાળા તલમાં અળગળપાણી નાસી કહાડેલ હોય છે, વેચાતાં દહિદૂધ પળ અળગળ પાણીવાળાંજ હોય છે, સ્વજૂર-માં પળ નોઢુકોએ (નોધા સીધીઓએ) સ્વાઈને કુઢિયાં નાસેલ હોય છે, હિંગ પળ કાચા ચર્મમાં વાંધેલ હોય છે, લૂળમાં અનેક જીવના કલેવર ભેલેલા હોય છે, તથા શાક, પત્ર, ફૂલ, ફળ, મશાલા, ધાન અને મીઠાઈમેવા પળ માંસમાદિરાસાઝના હાથના સ્પર્શથી અપવિત્ર થયેલા હોય છે.

માટે પવિત્રતા કે અપવિત્રતા લોકાચાર તથા દેશાચાર ઉપરથીજ લેખવી જોડ્યે. એ વાવતના થોડાક દાઘલા ટાંકીયે છીયે.

(૧) શંઘ, છીપ, મોતી, ચામર, દાંત, કસ્તૂરી વગેરા જીવાંગ છતાં પવિત્ર ગણાય છે.

(૨) ધનુષ, વાળ, સીંગડી, મ્યાનાની દંડિકા, શ્રીકરી (પાલસી), તરવારનું મ્યાન, સૂપ, સુંડા, પગરસાં, ગાદી, વાયરાના વીંજણા, તથા ચોપડીઓ વગેરા ચામડાંથી જડેલ છતાં પવિત્ર ગણાય છે.

(૩) વાજાં કાચા ચામડાથી મડેલ છતાં પવિત્ર લેખાય છે.

(૪) ધૂપમાં નસ તથા ચરવી ભેલવાતાં છતાં પવિત્ર ગણાય છે.

(૫) કપડાં પેળવાળાં છતાં પવિત્ર ગણાય છે.

(૬) નદી તળાવ વગેરામાં લોકો હાથપગ ધૂણે છે, સ્નાન કરે છે, કોગળા નાસે છે, તથા પશુપંસી વટાલ કરે છે, તથા તેના

કલેવર હોય છે છતાં તેનું પાણી પવિત્ર ગણાય છે

- (૭) નદીમા તો કાચું ચર્મ ધોવામાં આવે છે, તથા મહદાની મ-
ક્ષ્મ પળ મળેલી હોય છે તોયે તેનું પાણી પવિત્ર ગણાય છે.
- (૮) એકજ તલાવમાંથી ઢેઢ વગેરા પાણી પીએ ભરે છે છતાં અ-
પવિત્ર નથી ગણાતું
- (૯) રાજમાર્ગમા ઢેઢચાંડાલ વગેરા સર્વે ચાલે છે છતાં તે નથી
અમહાતુ
- (૧૦) માલ્લો એક ઉપરથી વીજા ઉપર વેશે છે તેથી પળ છૂતી
નથી લાગતી.
- (૧૧) અણતૂટેલી ધારથી કોઈને જમાડતા પળ નૂતી નથી લાગતી.
- (૧૨) લઢાઈમા, આગમાં, વિવાહમાં, યાત્રાઓમાં, વજારમા, તથા
એવી રીતની વીજી અનેક મીઠમાં તથા મવહળ વગેરામા શૂદ્ર
સાથે સ્પર્શસ્પર્શ થતા પળ છૂતી નથી લાગતી
- (૧૩) નાના વાલકો કોઈને અડકી જાય તેપળ છૂતીમાં નહિ ગણવું.
- (૧૪) કોઈ દેશમા લાકડા નથી અમહાતા, કોઈ દેશમા પૈશા
નથી અમહાતા; વઢી શુદ્ધિ માટે પળ કોઈ દેશમા પાણી-
ની ઝાંટ નાસે છે, કોઈ દેશમા ધૂલની ચપટી નાસે છે ને
કોઈ દેશમા લોહુ અઢકાવે છે એમ છૂતી વાવત દેશાચાર
પળ તરેદનાર ચાલે છે

જાતી રીતના લોકવ્યવહારમા અનેક ટાલલા મોઢે છે

વઢી એ વાવત ઉપર મનુસ્મૃતિમા પળ આ પ્રમાણે લલ્યું છે.

- (૧) મામ્બીઓ, અણતૂટેલી ધાર, રાજમાર્ગ, અગ્નિ, સ્ત્રીનું મુખ, તથા
વાલક ને વૃદ્ધ એ અમહાય નહિ
- (૨) દેવની યાત્રામાં, પ્રિયાહ વગેરામા, ઝતાવલમા, રાજદર્શન કરવા-
મા, વડાઈમા, તથા વજારમા સ્પર્શસ્પર્શ થતા જૂની નહિ લાગે

- (૩) લોટ, ગોરસ, છાશ, તેલ, તથા ઘી ક્યારે પણ અમઢાય નહિ.
 (૪) પાંદડાં, ફલ, લોટ, ગોરસ, તથા પકાન્નમાં રહેલ પાણી નથી અમઢાતું.
 (૫) અટવીમાં, નિર્જલદેશમાં, તથા ચોર કે વાઘના ભયમાં શૌચ ન કરે તોણ દૂષાય નહિ.
 (૬) કાંજી, દૂધ, દહિ, છાશ, શત્તુ, ઘીતેલમાં પકાવેલ રસોડ, તથા લાડવા અમઢાય નહિ.

વિચાર ૧૧૦ મો.

(સામાયિક વાવત ચૂર્ણિનો પાઠ.)

સામાયિક વાવત આવશ્યકચૂર્ણિમાં આ પ્રમાણે અધિકાર છે.

“અણુવ્રત ને ગુણવ્રત એકવાર લીધા તેજ લીધા પળ શિક્ષાવ્રત વિદ્યાભ્યાસ માફક વારંવાર અમ્યાસાય છે. એ શિક્ષાવ્રત ચાર છે તેમાં પહેલું સામાયિકવ્રત છે. તે કરવાની વિધિ આ પ્રમાણે છે.

(૧) સામાન્યશ્રાવકે દેરાસરમાં, સાધુ પાસે, ઘરમાં, પોસહ-શાળામાં, કે જ્યાં નવરાસ મળે ત્યાં સામાયિક કરવું. તેમાં પેલા ચાર સ્થળે સામાયિક કરતાં તો અવશ્ય સર્વ (આવશ્યક)જ કરવું.

(૨) એ આવશ્યક જો સાધુ પાસે કરવાનું હોય તો જો કો-ઈના વેડફાવડા કે કરજની પંચાત નહિ હોય તો ઘરેથીજ સામાયિક લઈ ઝઘાઢે પગે સાધુના મુજવ સમિતિગુપ્તિ સાંચવી સાધુ પાસે જઈ ત્યાં વીજીવાર સામાયિકનો પાઠ ઉચ્ચરવો. અને તેમાં “જાવ સાહૂ પજ્જુવાસામિ” એવું પદ કહેવું. અને ત્યાં જો ચૈત્ય હોય તો પ્રથમ વાંદી લેવાં.

(૩) પછી સાધુ પાસેથી (વધારાનું) રજોહરણ કે નિષદ્યા માર્ગી

लेया अने घरे करवानुं होय त्यारे तो त्या औपग्रहिक (काम प-
डता खप लागतु) रजोहरण होय तो तेनावडे अथवा छेवट पो-
तना (कपडाना) छेडावडे पण काम चलावतुं.

(४) पछी डरियावही पढिकमी, आलोयणा लइ, आचार्या-
दिकने अनुक्रमे वांदवा त्वारवाद फेर गुरुने वादीने वेशी करी
भणवु गणवु.

(५) एम चैत्यमां पण एज विधि करवी

(६) साधु के चैत्य नहि होय तो पोसहशालामा के पोताना
घेर पण एज विधि सामायिक वा पढिकमणु करवुं आ स्थले
“जाव नियमं समाणेमि” एवो पाठ बोलवो.

(७) हवे जे ऋद्धिपात्र श्रावक होय तेणे साधुना पासे आ-
वता घरेथी सामायिक करी नहि आगवुं, किंतु आहंवरथी त्या
आवी सामायिक करवु केमके एम कर्थाथी लोकनी आस्था वे-
शे तथा साधुओनुं बहुमान रहे वळी घेरथी सामायिक करी आ-
वता जो तेना पाछळ हाथीवोडा वगेरा आवे तो अधिकरणदोष
लागे माटे तेम नहि करतां तेणे साधु पासे आवीनेज सामा-
यिक करवुं.

(८) ए ऋद्धिपात्र पुरुष जो श्रावक होय तो उपाश्रयमा आ-
वता त्या कोडए ऊठी ऊभा नहि थवुं. पण जो ते हजु भद्रकपरि-
णामीज होय तो आचार्य माटे आमन रची वधा जणे ऊभा थड
जवु आ उन्ने व्यवस्था नहि माचवनामा आवे तो दोष लागे छे

(९) पछी ते ऋद्धिपात्र श्रावके सामायिक करी प्रतिज्ञांत
थई आचार्यादिकने वादीने भणवु.

(१०) आ ऋद्धिपात्र श्रावके सामायिकरूपा मुगट नहि उता-
रवु. वाकी कुंडळ, गोंटी, फूल, तपोल, तथा प्रायारक (ओढणुं

કપટું) એ ઝતારવા. વીજા આચાર્ય એમ કહે છે કે મુગટ પળ ઝતારવું. એ સામાયિકની વિધિ.

વિચાર ૧૧૧ મો.

(ઝપરલા પાઠનો અર્થ).

ઝપરલા પાઠમાં કલમ પેલીમાં ચાર સ્થળે “સર્વ” કરવાનું કહ્યું છે ત્યાં સર્વ એવા મોઘમ પદથી સર્વ આવશ્યક સમજવા, કારણ સર્વ એ સામાયિકનું વિશેષણ કરીયે તો તે ઘટી શકે નહિ. તેમજ અનંતરની વીજી કલમથી આવશ્યકની વિધિ કહેવાની રહેલ છે તથા સર્વ એ આવશ્યકનુંજ વિશેષણ ઘટે છે.

કલમ વીજીથી “આવશ્યક”ની પ્રસ્તાવના કરી છે. ત્યાં આવશ્યક શબ્દે ફક્ત સામાયિકજ લેવું એમ થાય નહિ, કેમકે એ મોઘમશબ્દ વપરાતાં છએ અધ્યયન આવે છે. જે માટે અનુયોગદ્વારમાં આવશ્યકને માટે “છ અધ્યયનનો વર્ગ” એવો પર્યાય આપેલ છે.

વળી इहां चूर्णिમાં “આવસ્સયં કરંતો તિ” એમ લખ્યું છે ત્યાં इति શબ્દ પ્રસ્તાવના અર્થેજ વાપરેલ દેખાય છે. અને પંચાશકની ટીકામાં અમ્યદેવસૂરિએ પણ આ વાવત એવી પદરચના કરી છે કે “આવશ્યક કરતો થકો જો સાધુ પાસે તે કરે તો ત્યાં આ વિધિ છે.” આ વાક્યમાં આવશ્યકને પ્રસ્તુત કરેલ હોવાથી જણાય છે કે અમ્યદેવસૂરિના વિચારમાં પણ ચૂર્ણિમાં વપરાયેલ इति શબ્દ પ્રસ્તાવનાર્થેજ લાગ્યો હોવો જોઈયે.

કોઈ એમ વોલે કે આ દંડકમાં શરુઆતથીજ સામાયિક પ્રસ્તુત કરેલ છે અને અંતે પણ “એ સામાયિકની વિધિ” એમ કહેલું છે. છતાં વચ્ચે પડાવશ્યક કેમ આવી પડ્યું ? તેનું એ ઉત્તર છે

के “चार स्थले सामायिक करतां तो अवश्य सर्व करवुं ए आवश्यक जो साधु पामे करवानु होय तो” ए वाक्यधीज पडावश्यक जाये छे जो फक्त सामायिकनीज विधि कहेवी होत तो ए वाक्य न लखत

वली सामायिकनी प्रस्तावना तो शुरुआतमाज “ते करवानी विधि आ प्रमाणे छे” ए वाक्यधी करेल छे छता कलम बीजीधी तेनी तेज प्रस्तावना बीजीवार का करे माटे कलम बीजीधी पडावश्यकनीज प्रस्तावना जणाय छे.

वली जो इहा सामायिकनीज विधि होय तो कहुं के “घरेधीज सामायिक लई मायु पामे जाय” इहा सामायिक लई एम कहेता तेनी विधि परी थड चूकी, त्वारे ऊपरनी विधि सा माटे चलायी.

कोट कहेंछे के ऊपरनी विधि गुरुनी भक्ति माचयसा मारुं कही छे; पण नेम पण नथी बेगके कलम ५-६ मा चैत्य तथा पोमहशाज्यामा पण एज विधि जणायी छे अने सां तो काइ गुरु छे नहि.

हवे अने “ए सामायिकनी विधि” एम निगमन कर्तुं छे ते पण केँ पडावश्यकने साय करनु नथी कारण के आवश्यकनियुक्तिमा पण काउमगनियुक्ति गी काउमगनी प्रस्तावना करी वने साधुना आवश्यकनी विधि करी छेछे सामायिकनुज निगमन कर्तुं छे.

वली इहा “गरेधीज सामायिक लई” एम कहुं छे ने ए आशय के उवाचने जसा जेदगे काळ पण सामायिक त्तर पमार करयो न बोखे तेरी गरेधी फक्त सामायिकनुज उबगी छेप अ नुष्ठान मायु पामे जइ करतु

कोट एम पते के गरेज रथु अनुष्ठान रगने मायु पामे जाय तो शु! तेनु ए उवाच छे के इहा मायु पामे करवाना अनुष्ठाननी-

ज प्रस्तावना छे. बाकी घरना अनुष्ठान माटे तो कलम ६ द्वीमां वात आवशे. माटे इहां तो घरे फक्त एक सामायिकज उच्चरवुं.

वली कलम बीजीना अंते लख्युं छे जे “त्यां जो चैत्य होय तो प्रथम वांदी लेवा.” इहां प्रथम शब्द कहेवाथी एम जणाय छे के सामायिक कर्या पछी पण चैत्यवंदन थइ शके छे. कारण के तेम न होय तो मोघममां एमज लखत के “चैत्य होय तो वांदी लेवा” पण प्रथम पद न लखत.

कलम त्रीजीमां लख्युं छे जे “रजोहरण के निषद्या साधु पासेथी मागी लेवा” ते जे साधु पासेवधाराना होय तेज मागवा. कारण के पोतापूरता उपकरण जो बीजाने आपे तो तेने प्रायश्चित्त आवे.

(रजोहरणथी प्रमार्जना आवे छे,)

केटलाक एम माने छे के साधु पासेथी मागेला रजोहरणवडे श्रावके वांदणा देवा. तेमने पण रजोहरण नहि होतां निषद्यावडे अने ते पण नहि होतां वस्त्रांचळवडे पण वांदणा देवा कबूल करवा पडशेज. त्यारे एमज मानवामां शी हरकत छे के रजोहरणथी प्रमार्जनाज करवी; पण वांदणा साथे रजोहरणनो संबंध नथी.

पूर्वाचार्योए पण दरेक ठेकाणे रजोहरणथी प्रमार्जनाज बतावी छे.

दाखला तरीके पंचाशकचूर्णिमां आ प्रमाणे लख्युं छे. “कोइ पूछे के शुं पोसहवाळाने रजोहरण होय? तेनुं ए उत्तर छे के हा, होय. जे माटे आवश्यकचूर्णिकारे सामायिकनी सामाचारी कहेतां थकां कहुं छे के साधु पासै रहेलुं वधारानुं रजोहरण मागीने श्रावक प्रमार्जना करे. कदाच ते न होय तो पोतना (वस्त्रना) छे-डावडेज प्रमार्जे.”

कोइ बोलशे के त्यारे तमारा मानवा प्रमाणे पण वस्त्रांचळधी प्रमार्जनाज करची ठेगशे पण हवे वादणा गावडे देवा ठेरावशो तेने ए उत्तर ठे के मूत्रमा कयु छे के “पाच अभिगमे करीने सामा ज-इने वांदे” तेथी वादणा उत्तरामगवडेज सिद्ध थाय छे

इहा कोई कहेगे के चूर्णमा जे पोत शब्द छे तेनो अर्थ अमे मोपती करशु तेणे जाणयानुं छे के आगममा वधे स्थले मोपती माटे पुत्ति शब्दज वापरेल देखाय छे, पण पोत शब्द वापरेल नथी. किंतु सिद्धातमा ठेकाणे ठेकाणे पोत शब्द सामान्य कपडाना अर्थेज वापरेल छे माटे पोत शब्दनो अर्थ मोपती थई शके नहि

(वादणा.)

कलम ४ थीमा आलोयणा लइ वांटवानु लखेल छे त्यां “वादना” एटले “द्वादशावर्त्तवादणावडे वादवा” एमज समजवुं केमके एज ग्रंथमां तथा ग्रंथांतरे द्वादशावर्त्त वादणाना स्थले स्पष्ट रीते “वदइ” शब्द वापरेल देखाय छे

(वा शब्दनो अर्थ.)

कोई पूछे के कलम ६ टीमा लख्युं छे के “साधु के चैत्यना अभावे पोमहगालामा के घरेज सामायिक वा आवश्यक करे” इहा वा शब्दनो अर्थ शु करवो? तेने ए उत्तर छे के साधु पासे के चैत्यमा जइ आवश्यक करवानी विधिमा मुख्य तफावत एज देखाय छे के साधु के चैत्यना योगे घरेथी सामायिक उच्चरी सा जइ शेष आवश्यक करे अने पोमहगाला के घरे एकज ठेकाणे रही सामायिक तथा आवश्यक करे आ रीतनो संबंध विचारता वा शब्द विकल्पार्थी नहि पण समुच्चयार्थीज रहेल छे, तेथी तेनो “तथा” एना अर्थ थाय छे

આગમમાં વીજા પળ ઘણા સ્થળે વા શબ્દ સમુચ્ચયાર્થી પ્રાસિદ્ધ છે. જેમકે છાં વ્રતના ઉચ્ચારમાં આવે છે કે “સૂક્ષ્મ વા વાદર, ત્રસ વા સ્થાવર.” ઇહાં વાપરેલો વા શબ્દ સમુચ્ચયાર્થીજ છે.

વળી એ છઠી કલમ પેટે એ વિચારવાનું છે કે એ કલમમાં આગલ વતાવેલ વિધિનોજ અતિદેશ કરવામાં આવ્યો છે. અને આગલ વતાવેલ વિધિમાં તો સામાયિક તથા આવશ્યક એ વસ્તેની ભેગી એકજ વિધિ વર્ણવી છે, જૂદી જૂદી વિધિ કહી નથી. ત્યારે વા શબ્દ વિકલ્પાર્થી ગણિયે તો અતિદેશવડે જૂદી વિધિ કહી આવે. માટે ઇહાં વા શબ્દ વિકલ્પાર્થી ઘટેજ નહિ.

(પઢિકમણું તે શું.)

કલમ નવમીમાં “ઋદ્ધિપાત્રશ્રાવક સામાયિક કરી પ્રતિક્રાંત થઈ વાંદીને ભળે” એમ લખેલ હોવાથી કેટલાક વોલે છે કે ઇહાં પ્રતિક્રાંત શબ્દ હોવાથી “વાંદિતુ” સૂત્રવડે પઢિકમણું કરવું સાવિત થાય છે. પણ એ કથન પણ અયુક્ત છે. કેમકે ચૂર્ણિકારે પહેલાં સાધારણ શ્રાવકને આસરી જે પઢિકમણું લખ્યું છે તેજ ઇહાં ઋદ્ધિપાત્ર માટે પણ ઘટે. હવે સાધારણ શ્રાવકના માટે એમ લખ્યું છે જે “આલોહને વાંદે” (એટલે કે ઇરિયાવહીથી આલોવીને વાંદે) એથી ઇહાં પ્રતિક્રાંત શબ્દની પણ એવીજ વ્યાખ્યા કરવી કે ઇરિયાવહી પઢિકમે. આ અર્થ અમારી મતિકલ્પનાએ કરીયે છીયે એમ પણ નથી, કેમકે અભયદેવસૂત્રિણ પંચાશકની ટીકામાં એ વાવત એવોજ અર્થ કર્યો છે.

(પ્રાવારક શબ્દનો અર્થ.)

કલમ ૧૦ મીમાં સામાયિકમાં કુંડલાદિકના સાથે પ્રાવારક પણ ઉતારવાનું લખ્યું છે ત્યાં પ્રાવારક શબ્દ સામાન્યપણે વસ્ત્ર

मात्र नहि लेवुं किंतु जे मुश्केलीए पडिलेही शकाय एवु वस्त्र होय तेज समजवुं. केमके निशीथचूर्णिमां पल्हवि, कोयव, प्रावारक, नवतक, तथा दढगालि ए पाच वस्त्रो दुप्पडिलेह तरीके लख्यां छे.

अगर प्रावारक शब्दे सामान्यपणे वस्त्र मात्रज लेशो तो कुं-डलादिकनी माफक सामायिकवतने कोइ पण वस्त्र लेवुं घटशे नहि, पण तेम तो छे नहि केमके सामायिकवाला पण अनुज्ञा मागी जोइतुं वस्त्र लइ शके छे

वली चूर्णिमा पाठातरे प्रावारकादि शब्द छे सां प्रावार शब्दे उत्तरसाडी लेशो तो आदिशब्दे पहेरणनुं वस्त्र मूरुवुं पडशे परंतु प्रावारक शब्दे दुप्पडिलेह वस्त्रनी व्याख्या करीये तो चूर्णिमा प्रा-वारक वगेरा पांच प्रकारना दुप्पडिलेह वस्त्र कहेल होवाथी आ-दि शब्द पण घटी शके छे

वली तमे श्रावकने देश सामायिक करतां पण उत्तरवस्त्र नि-पेयो छो तो पोते सर्वसामायिक कर्या छता ते का राखो छो ?

तेमज प्रावारक शब्दे जो उत्तरवस्त्रज लेशो तो कुडलादिना मुजव श्राविकाए पण सामायिकमा ते उत्तारवुं पडशे कारण के एम तो कर्या कहेलु नयी के “श्रावके प्रावारक उत्तारवुं पण श्रा-विकाए नहि उत्तारवु ”

माटे प्रावारक शब्दे दुप्पडिलेह वस्त्रनीज व्याख्या करवी जो-इये केमके ते श्रावक श्राविका ए वस्त्रेमा सरखी रीते घटी शके छे.

(पचखाण.)

वली चूर्णिमा पाठमा पचखाणनी बात जो के खुल्ली नयी जणावी, तोपण विधिमादे तथा चरितानुवादे श्रावक पचखाण करवानो अधिकारी देखातो होवाथी, तथा चूर्णिमा पण आवश्यक शब्दे प्रस्तावना करता छए आवश्यक प्रस्तुत थयाथी श्रावके प-

चखाण पण करवुं जोइये.

जुओ एज चूर्णिमां अन्यस्थले कहुं छे के केत एवं घरलुं नाम होवार्थी संकेत पचखाण ते गृहस्थना पचखाण जाणवा. अथवा पचखाण पूरुं थतां पण ज्यां लगी अमुक चिह्न कायम होय त्यां सूधी नहि जवुं एम संकेत करवो ते संकेत पचखाण.

अंगुष्ठश्रावक पोरसी लइ खेतरे जतो हतो. त्यांथी पाळुं आवतां रसोइने तैयार थतां वार होय तो अपचखाणी नहि रहेवा सारुं तेढलो वखत अंगुठो वाली वेशतो.

एलकाक्षनी उत्पत्तिमां वात आवे छे के एक श्राविका मिथ्यादृष्टिने परणाववामां आवी ते त्यां सांजे आवश्यक करती अने पचखाण लेती.

माटे इहां विधिमां जो के पचखाण नथी तोपण स्थलांतरधी ते आवेज छे.

[अल्पविधि छे तो शुं थयुं ?]

इहां कोइ बोलशे के आ आवश्यकनी विधि तो बहु थोडीज छे माटे तेमां केम आस्था आवे. तेने ए उत्तर छे के ए विधि थोडी छतां पण जेटली छे तेढली श्रुतधरोए कहेल होवार्थी प्रमाणभूतज छे.

बळी तमे जो ए करतां अधिक विधि सूत्र, निर्युक्ति, भाष्य, चूर्णि, वृत्ति तथा टिप्पनकना अक्षरे श्रावक माटे सिद्ध करी आपो तो ते पण अमे घान्य करीशुं. इहां कंइ अमने खोटो हठ नथी.

बळी इहां थोडाज्ञाज्ञानी चिंता करवी घटेज नहि. किंतु पूर्व-श्रुतधरोए जे जेटलुं भांख्युं होय ते आगम प्रमाणे तेढलुं निःशंकपणे करतां थकां छद्मस्थ आराधक थाय छे. बाकी स्वबुद्धि ए हीन के अधिक करतां तो दोषज थाय. माटे सिद्धांतमां कहेली क्रियाज श्रद्धावी तथा करवी घटे छे.

ચૂર્ણિના પાઠની કલમ પેલીમાં ચાર ટેકાણે સામાયિક કરતાં નિયમા આવશ્યક કરવાનું લક્ષ્ય છે અને પાંચમા નવરાશવાળા સ્વેતરસ્રલા વગેરા સ્થળ માટે એમ છે જે ત્યાં-કોઈ વેલા સંપૂર્ણ પડાવશ્યક પણ થઈ શકે ને કોઈ વેલા કેવલ સામાયિક પણ થાય તે એવી રીતે કે ત્યાં પોતાને વધુ વસ્તુ રહેવાનું હોય ને ભૂમિ પણ જીવજંતુગ્રહિત, ગરવડરહિત, સ્ત્રી વગેરાની આવજાવ રહિત મોક-લાસવાળી, અગ્નિની જોતથી રહિત, તથા મિથ્યાદષ્ટિ ગૃહસ્થથી મોકલી હોય તો ત્યાં પડાવશ્યક પણ થઈ શકે વળી કોઈ કારણ વિશેષે સામાયિક નહિ લેતા ફક્ત શેષ આવશ્યક પણ કરાય છે અને જો ત્યાં મિથ્યાદષ્ટિ ગૃહસ્થો હાજર હોય તો કેવલ સામાયિક લઈ નોકરવાળીજ ફેરવાય છે

કોડ પૂછશે કે ડરિયાતરી પડિકમ્યા વિના નોકાર કેમ જ-પાય? તેને એ હત્તર છે કે શાસ્ત્રમા કહ્યું છે કે એક અજાણ ગો-વાલ નોકાર ગણતો યકો તેના પ્રભાવે ચપાનગરીમ્મ સુદર્શન શેઠ થયો તથા નિશીથચૂર્ણિમા કહ્યું છે કે અનુપ્રેક્ષા (ચિંતના) સર્વ ટેકાણે અવિરુદ્ધ છે

વિચાર ૧૧૨ મો.

(ચોમાસી તથા પાસી પૂનમનીજ છે.)

પ્રશ્ન:—પાસી તથા ચોમાસી ચૌદશની કા નથી કરતા?

હત્તર:—આગમમા પાસી અને ચોમાસી પૂનમનીજ કહેલી છે તેના ટાલવા

(?) પર્યુષણકલ્પમા કહ્યું છે કે જાપાદી પૂનમે ચોમાસું કરવા લાયક ક્ષેત્રમા જડ ચોમાસી પડિકમણુ કરવું

(૨) કલ્પચૂર્ણિમાં પાને ૧૪૨ મધ્યે કહ્યું છે કે વ્યાઘાત ન હોય તો કાર્ત્તિક ચોમાસું પૂરું કરીને માગશરની પડવેના દિને વિહાર કરવો અને વ્યાઘાત હોય તો તો આગલ કે પાછલ પળ વિહાર કરી શકાય.

(૩) નિશીથચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે ઉત્સર્ગે એક ક્ષેત્રમાં આપાઠી પૂનમે ચોમાસું થાપી કાર્ત્તિકી પૂનમે ચોમાસું પૂરું કરી માગશરની પડવેનો વિહાર કરવો. અને અપવાદે માગસર વિદિ દશમ સૂધી પળ રહી શકાય છે.

(૪) વઝી સ્વાંજ લલ્યું છે કે કાર્ત્તિકી પૂનમે ચોમાસું પૂરું કરી માગશરની પડવેના દહાડે વિહાર કરવો એટલે કે ચાર માસ પૂરા થતાં પળે વિહાર થઈ શકે તેમ હોય તો ચોથી પડવે આવતાં અવશ્ય વિહાર કરવો.

(૫) સ્વાંજ ત્રીજે સ્થળે લલ્યું છે જે વર્ષાકાલ યોગ્ય ક્ષેત્રમાં આપાઠી પૂનમે ચોમાસું પઢિકમી પાછું કાર્ત્તિકી પૂનમે પળ પઢિકમીને પડવેના દહાડે વીજે ક્ષેત્રે જઈ પારણું કરવું.

(૬) સ્વાંજ ચોથે સ્થળે લલ્યું છે જે આપાઠી પૂનમે ચોમાસું પઢિકમી યોગ્ય ક્ષેત્રમાં ચોમાસું રહે. અને કાર્ત્તિકી પૂનમે ચોમાસું પઢિકમી પડવેના વીજા સ્થળે પારણું કરે.

(૭) પાંચમે સ્થળે કહ્યું છે જે વર્ષાકાલ એક ક્ષેત્રે રહેતાં કાર્ત્તિક ચોમાસાની પડવેના દિને અવશ્ય વિહાર કરવો.

(૮) છઠે સ્થળે કહ્યું છે જે વર્ષાક્ષેત્રમાં ચાર માસ નિર્વિઘ્નપળે રહી કાર્ત્તિક ચોમાસું પઢિકમી માગશરની પડવેના દિને વિહાર કરવો. તેમ ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત આવે.

એમ પૂનમના દિને ચોમાસું કરવાની આઠ હુંડીઓ લખી છે તથા એ વાવતમાં વીજી પળ ઘળી હુંડીઓ રહેલ છે.

(पाक्षिक,)

पाक्षिकचूर्णिमां कर्तुं छे के “दररोज विशुद्धि करतां छतां” पण पक्षांत आवतां विशेष पडिकमणु करवुं” ए वचनयी पाक्षी-पडिकमणुं पक्षना अंतेज करवुं सिद्ध थाय छे.

हवे पक्षनो अंत ज्योतिष्करंडादिकमां पनरमी तिथिएज कर्तुं छे. माटे पाक्षिक पण तेज दहाडे करवुं घटे छे

वली दशाश्रुतस्कंधचूर्णि, व्यवहारचूर्णि, पाक्षिकचूर्णि, पाक्षिकवृत्ति, तथा आवश्यकटिप्पनक ए पांचे ग्रंथोमां पाक्षीयी चौदश जूदीज कही छे तेना दाम्बला

(१-२) दशाश्रुतस्कंध तथा व्यवहारचूर्णिमा “पाक्षिक तथा पौषधिक दिनोमा तप करवुं कराववुं” ए वाक्यनी व्याख्यामा लखुं छे के पाक्षिक एटले अर्धमासपर्व, अने पौषधिक एटले आठम वगेरा पर्व

(३) पाक्षिकसूत्रनी चूर्णिमा पण “दिवस, पौषध, तथा पक्ष व्यनिक्रम्यो” ए सूत्र ऊपर व्याख्या करता चूर्णिकारे “पौषध एटले आठमचउदशनो उपवास करवो” एवो अर्थ लखतां पोमह शब्दयीज चौदश लीधी छे, पण पक्ष शब्दयी नयी लीधी

(४-५) पाक्षिकसूत्रनी टीका तथा आवश्यकता टिप्पनक्रमा पण एही व्याख्या करी छे के “पौषध ते पर्वरूप दिवस अने पक्ष ते अर्धमासरूप ”

वली मामनी समाप्ति पण पुनमेज थाय छे कारण के निशीथचूर्णिमां कर्तुं छे के सागुजो चोमामृ पूरुं थतां पण कारण-वगे वधु मुदत या रहे तो त्या ने मात्तिनानी मुदतना दरम्यान कोड वन्य बांगरे तो ते नहि जेना ने माम पूरा थया केडे सोरवा हवे

वे मास पोसनी पूनमे पूरा थाय छे. माटे ज्यां चोमासुं कर्युं होय
• त्यां माघविदि एकमथी वख ग्रहण करवा.

वळी त्यांज स्थळांतरे लख्युं छे के चंद्रमासनो दाखलो ते ए
के श्रावण विदि १ थी श्रावण सुदि १५ सूधी एक मास थाय.

वळी एक हुंडीमां “दिवस, पोसह, तथा पक्ष व्यतिक्रम्यो”
ए वाक्य ऊपर लख्युं छे के दिवस ते दिन, पोसह ते आठम चौ-
दशनो उपवास करवो, अने पक्ष ते अर्धमास.” ए हुंडी पण त-
पाशवा लायक छे.

हमणाना आचार्योए पण आगमना अभिप्राये पाखी पूनम-
नीज मानी छे. जुओ ठाणाप्रकरणनी वृत्तिमां कहुं छे के “का-
लिकाचार्ये कारणे करीने चौथनी पजूसणा चलावी अने समस्त-
संघे ते मान्य करी. तेना लीये पाखी पण चौदशनी आचराइ.
नहि तो आगममां तो पूनमनी छे.”

हवे कोइ कहेशे के जे वेलाए कालिकाचार्य पांचमथी चौथ-
नी पर्युषणा करी ते वेलाएज पूनमथी चौदशे पाखी थइ छे. तेने
ए उत्तर छे के ए बात एम नथी. कारण के पर्युषणाकल्पमां कहुं
छे के “आर्य कालिकाचार्ये कारणिया चौथ चलावी, (तेथी) तेज
वधा साधुओमां ख्याति पामी.” एम पर्युषणा वावतज इहां चर्चा
छे. वाकी पांखीनी कई पण बात नथी. वळी ठाणाप्रकरणना टी-
काकारे पण एमज कहुं छे के “तेना लीये पांखी चौदशनी आ-
चराइ पण एम नथी कहुं के “कालिकाचार्ये पांखी पण चौद-
शनी आणी.”

वळी लोकमां पण पक्षनुं अंत पूनयेज थाय छे. कारण के
एक काव्यमां कहुं छे के “हे कांता, तुं पक्षना अंते खुली अगा-
सीपर सुइश मा. केमके नहि तो कदाच तारा मनोहर, गोळ,

અને પૂર્ણ મુલચંદ્રને આમતેમ મદકતો ભૂખેલો રાહુ રાતે ગ્રાસ કરી જશે. માટે તારે ઘરના અંદર અંધારામાં એકાંતે ગમ્યા કરવી.”

વિચાર ૧૧૩ મો.

(ચોમાસા વાવત શકા સમાધાન.)

મશ્ત્રઃ—કલ્પભાષ્યની સામાન્ય તથા વિશેષચૂર્ણિમાં ત્રીજા હેઠ્ઠામાં કહ્યું છે કે “જો ચીસલ કાયમ હોય, અથવા વર્ષાદ પડ્યા તરતો હોય તો તે કારણે માગશર પિંડિ દશમ સૂધી પળ સાધુઓ વ્રત ક્ષેત્રે સ્થિર રહે છે પણ તે કારણ નહિ હોય તો તો કાર્તિકી પૂનમેજ નીચ્છવું” આ ઉપરથી ચોમાસીપટિકમણું ચાંદશનુ કેમ નહિ આવે ?

ઉત્તરઃ—એજ ચૂર્ણિકારોએ પાઠ પછી તરતજ પાંચમી તથા માસમી ગાયામાં, તથા પહેલ્યા હેઠ્ઠામાં પૂનમનુજ ચોમાસી પટિકમણું કહ્યું છે તેના ટાંચલાઃ—

પાંચમી ગાયામાં એ વાત છે કે (ખાટવા સુદિ પાંચમ પત્રી) મુનિનો સ્થિરતાન જવન્યપટે મિતેર દહાડા, મધ્યમપટે ઐસી, નેત્રુ કે વ્રતમોદગ દિન, અને માગશર આવતા પણ વૃદ્ધિ વરસ્યાજ કરની હોય તો ઉત્કૃષ્ટુ વ્રતમોદગ દિન પણ થાય છે

આ પ્રમણે સામાન્યચૂર્ણિમાં મિતેર દિન વાચન સુદામાં કરના એમ જણ્યું છે જે પચાસ દહાડે વ્રતમણ કરી કાર્તિક પૂનમે પટિકામાં થીજે દિને વિહાર કરના મિતેર દિનમ થાય છે

વિશેષચૂર્ણિમાં ૧૫ સુદામાં કર્યો છે જે પચાસ દહાડા ફીટતા રહી મટેગ ક્ષેત્રમાં ખાટવા સુદિ પાંચમે વ્રતમણ કરી કાર્તિકી પૂનમે પટિકામાં થીજે દિને વિહાર કરના મિતેર દહાડા થયા

सातमी गाथानी व्याख्यामां सामान्यचूर्णिमां एम लख्युं छे जे “जो पगे विहार थइ शके तेम होय तो मागसरनी पडवेनाज नीकलवुं. अने विशेषचूर्णिमां वळी ते साथ चार मास पूरा थतां” एटलुं वधु लख्युं छे.

वळी पहेला उद्देशानी सामान्य तथा विशेष वन्ने चूर्णिमां लख्युं छे जे ज्यां चोमासुं कर्युं होय त्यां व्याघात न होय तो चोमासुं पूरुं थतां मागसरनी पडवेनाज नीकलवुं अने बाहेर हींडीने पारणुं करवुं. अने व्याघात होय तो चोमासुं पूरुं थया अगाऊ पण, अथवा बीत्या केडे पण नीकली शकाय.

ए रीते ए छ ग्रंथनी हुंडीओ तथा गया विचारमां चोमासा वावत लखेली आठ हुंडीओमां चोमासी पडिकमणुं पूनमनुंज कहेल छे. माटे कल्पचूर्णिना बीजा उद्देशामां लखेल वातनी व्याख्या पण बीजी हुंडीओना अनुसारेज करवी घटे छे कारण के सर्वे आगमग्रंथोनी परस्पर विसंवाद नहि आवे तेम व्याख्या करवी जोइये, त्यारे तेज ग्रंथनी ऊपर लखेल छ हुंडीओथी विरुद्ध व्याख्या केम करी शकाय. ते माटे “कार्तिकी पूनमेज नीकलवुं” ए वाक्यनो अर्थ एम करवो के “कार्तिकी पूनमना अनंतरज नीकलवुं.”

वळी तमे जो “कार्तिकी पूनमेज नीकलवुं” ए वचननी युक्ति लगावी चौदशनुं पडिकमणुं करवुं ठेरावशो तो बीजा वळी एम ठेरावशे के पर्युषणाकल्पनी निर्युक्तिमां कह्युं छे जे “कारणयोगे साधु वगर पडिकमे पण विहार करे” तेथी पूनमनो पण वगर पडिकमेज विहार करवो अने बाहेर आवी पडिकमणुं करवुं. तेमने शी रीते उत्तर वालशो ?

વિચાર ૧૧૪ મો.

(સર્વ સાધુઓને વાદના દડ શકાય.)

પ્રશ્ન:—સર્વ સાધુઓ મળી વાંદના કાં દેવરાવો છો? (કારણ કે વાદના તો આચાર્યાદિકનેજ દેવાય

ઉત્તર —સિદ્ધાંતમા સાધુને વાદવાના પણ અક્ષર દેવાય છે તેના દાખલા

આવશ્યકચૂર્ણિમા “કૃતિકર્મ (વંદન) કોને કરવું” એ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં “શ્રમણને વાદવું” એમ કહી તેનો વિશેષ ખુલાસો કરતાં લખ્યું છે કે મેઘાવીપુરુષે મેઘાવી એટલે મર્યાદાથી ચાલનાર અને વિજ્ઞાનવંત, તથા સમ્યક્ રીતે પાપથી નિવર્તેલા, જ્ઞાનદર્શનચારિત્રમા ઉજમાલ, સામૈતિગુપ્તિ સાચવનાર, અને અસયમને ધિક્કારનાર એવા શ્રમણ—સાધુને વાદવું. વાકી જે ઉક્તગુણોથી રહિત દેખાતા નિહ્વશ્રમણો જેવા કે આજીવિક, તાપસ, પરિવ્રાજક, તદ્વર્ણિક, તથા વોટિક એ વગા શ્રમણશબ્દેજ ઓલવાય છે, છતાં તેમને નહિ વાદવા તથા જે વળી જિનશાસનમાં રહેલા પાંચ પાસત્થાદિક છે તે પણ નહિ વાદવા એ રીતે મેઘાવીએ મેઘાવી શ્રમણ વાદવા અને તે ઉપર જે ચૌમગી થાય તેમા પણ એજ ભાંગો સફળ છે શેષ ભાંગામા ફળની મજના છે

એવી રીતે ચૂર્ણિમા યોગ્યાયોગ્યનો વિભાગ પાડેલ છે પણ એમ વિભાગ નથી પાડેલ કે સામાન્યયતિને વળીને આચાર્યાદિકનેજ વાદનાં દેવાં

વળી સ્થળાતરે ત્યાજ લખ્યું છે કે “માહૂણા થઈ આવેલાને વાંદનાં દેવા તેની વિધિ એ છે કે જો તે સંમોગી હોય તો પોતાના આચાર્યને (ફક્ત) પૃછીનેજ વાદવું અને અસમોગી હોય તો પોતાના આચાર્યને વાદી મદિસાવીને પછી તેને વાદવું.” ઇહાં પણ

सामान्यपणे प्राहूणाने वांदणा कहा छे.

“सर्व साध्वीओए साधुओने कृतिकर्म करवुं. केमके सर्व जि-
नोना तीर्थमां पुरुष प्रधान गणाय छे.” (पंचकल्प)

“कृतिकर्म वे प्रकारनुं थाय छे, एक अभ्युत्थान तथा वीजुं
वंदन. ए वने प्रकारनुं कृतिकर्म साधुए यथायोग्यपणे करवुं. तथा
साध्वीओए आजना दीक्षित साधुने पण कृतिकर्म करवुं.” (नि.चू.)

“साधु तथा साध्वीओए पोतामां जे रत्नाधिक होय तेने कृ-
तिकर्म करवुं कल्पे.” (बृहत्कल्प.)

“संयमश्रेणिनी मांहे जे रहेला होय तेमने कृतिकर्म करवुं,
वाकी श्रेणि बाहेर रहेलाने नहि करवुं. त्यां पासत्थो, उसन्नो,
कुशीलो, तथा गृहस्थ ए चार नियमां श्रेणि बहार समजवा.”
(बृहत्कल्पभाष्य.)

“सो वर्षनी दीक्षित आर्याए आजना दीक्षित साधुने अभि-
गमन, वंदन, तथा नमन करवुं. इहां वंदन ते द्वादशावर्त्तवंदन व-
गेरा लेवुं.” (उपदेशमाला तथा तेनी टीका.)

(चरितानुवादना दाखला.)

चरितानुवादे पण सर्वयतिओने वांदणादेवाना दाखला पुष्कल छे.

आवश्यकचूर्णिमां लख्युं छे के नेमिनाथ समोसरतां अठारे
हजार साधुओने वांदवानो इरादो राखी वासुदेव पूछवा लाग्यो
के हे स्वामिन्, हुं साधुओने कये वांदणे वांदुं? भगवान् बोलया
के शुं तुं एम पूछे छे के द्रव्यवंदनथी वांदु के भाववंदनथी? त्यारे
वासुदेव बोलया के जेनावडे तमे वंदाओ ते हुं पूछुं छुं. भगवान्
बोलया के ते तो भाववंदन छे. ते सांभळी वासुदेवे सर्व साधुओ
द्वादशावर्त्तवांदणे वांच्या.

वळी एज चूर्णिमां ढहूरश्रावकनी वातमां पण सर्व साधुना
वांदणा कहेला छे. तथा शीतळाचार्ये प्राहूणा तरीके आवेल चारे

ભાળેજાને વાદળા કર્યા છે

(શંકા સમાધાન)

કોડ ઘોળશે કે આવશ્યકનિર્યુક્તિમા લખ્યું છે જે “આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, સ્થવિર, તથા ગણાવચ્છેદકને વાદળા દેવા ” માટે એ પાંચનેજ વાદળા દઈ શકાય. તેને એ ઉત્તર છે કે એ ગાથા કહી સામાન્યપણે વાંદવા યોગ્ય એટલાજ છે એવો નિયમ પાડવા નથી, કિંતુ આચાર્યાદિક પાંચ જો અલ્પપર્યાયવાળા હોય તોપણ તેઓ વાદવા યોગ્ય છે એમ વતાવવા અર્થે રહેલી છે કારણ કે એ ગાથા ઉપર ચૂર્ણિકાર તથા ટીકાકાર વ્યાख्या ચલાવતા હશે છે કે એ આચાર્યાદિક પાંચ અવમગાત્રિક હોય એટલે કે પોતાથી હીનપર્યાયવાળા હોય તોપણ તેમને વાદવા

માટે ઊપગ્ના અનેક પુરાવાથી મિદ્ધ થાય છે કે સર્વ માધુ-ઓને પણ દ્વાદશાવર્તવાદળા આપવા

• વિચાર ૧૧૫ મો.

(વીજું વાદળુ પાદપતિતજ દેવુ.)

વાદળામા વીજું વાદળું પાદપતિત રહીનેજ દેવું તેના પુરાવા નીચે મુજબ છે

“પેલુ વાદળુ દડ ત્યાજ ઝમી અર્થો કાયા નમાવીને વાદળા મૂત્ર ઉચ્ચરતુ માત્ર ઇદાં એટલો વિશેષ છે કે “આવસ્મિયાણ” એ પદ નાહિ ગોચતા “શ્વામેમિ શ્વમામમણો” ઇત્યાદિ મૂત્ર પાદપતિત રહીનેજ ઘોળવા (પદાવશ્યકટાંતિ)

“એમ વાદળીને ઝડી વે હાથે રજોદહણ રાખી અર્થો કાયા-નમાવીને પોતાના દાંપ આશોવે ” (આવશ્યક નિર્યુક્તિ.)

“પરમ વિનયથી ત્રિકરણ શુદ્ધ હૃતિકર્મ કરીને વાંદી ઝડી-

ને વે હાથે રજોહરણ રાखी અર્ધો કાયા નમાવી જે રત્નાધિક હોય તે સંયત ભાષાણ જેમ ગુરુ સાંભળે તેમ, વધતે સંવેગે, માયામદ છોડીને પોતાની વિશુદ્ધિના નિમિત્તે પૂર્વચિંતિત દોષ આલોવે છે. (પાંચીસૂત્ર ટીકા.)

ए रीते विनय सांचवी ऊठीने જે રત્નાધિક હોય તે વે હાથે રજોહરણ લઈ કાયા નમાવેલ રાखी જેમ ગુરુ સાંભળે તેમ સ્પષ્ટપણે સંયત ભાષાણ પૂર્વ રચિત દોષ આલોવે. (આવ-ચૂર્ણિ.)

द्वादशावर्त्त कृतिकर्म करी પાદપતિત રહ્યો થકો મસ્તકે અંજલિ થાપી વીનવે. (જીતકલ્પ લઘુચૂર્ણિ.)

વિચાર ૧૧૬ મો.

(સ્ત્રીઓએ ઝમા રહીનેજ વાંદવું.)

પ્રશ્ન:—સાધ્વી તથા શ્રાવિકાઓ ઝમા રહી કેમ વાંદે છે?

ઉત્તર:—સિદ્ધાંતમાં સાધ્વી તથા શ્રાવિકાઓને ઝમા રહીનેજ વાંદવાનું લખેલ છે. તેના પુરાવા લખીયે છીયે..

નિશીથચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે જ્યાં સાધ્વીઓ સાધુને વાંદના આપે ત્યાં વધી ઝમા રહીનેજ આવર્ત કરે, પણ જમીનપર રાખેલા રજોહરણ ઊપર માથું નહિ પાડે. કેટલાક આચાર્ય કહે છે કે ઝમા રહી થકીજ રજોહરણમાં માથું નમાવે. (નિશીથચૂર્ણિ.)

નિરયાવળીમાં કાલીદેવીએ તથા ભગવતી સૂત્રમાં મૃગાવતી દેવી, તથા દેવાનંદા બ્રાહ્મણીએ પણ વીર પ્રભુની સામે પરિવાર સહિત ઝમા રહીનેજ પર્યુપાસના કરેલી દેખાય છે. અને દેવાનંદાના અધિકારે ટીકામાં પણ એવોજ અર્થ કરેલ છે કે “ઝમા થકા ઇટલે વેશવા વગર ઝમા થકા.”

વિચાર ૧૧૭ મો.

(અઠાઈ વાવત)

પ્રશ્ન:—ઉપદેશમાલામાં કહ્યું છે જે “ સવચ્છરી, ચોમાસા, તથા અઠાઈ તિથિઓમા વિશેષ આદરથી જિનપૂજાદિ ધર્મકરણી કરવી ” એમ ત્યા અઠાઈની તિથિઓ જૂઠી લીધી છે, છતા તમે આસુ અને ચૈત્રની શાશ્વતી અઠાઈયો કેમ નથી માનતા. ?

ઉત્તર:—એ અઠાઈયો સૂત્રમા શાશ્વતીપણે તો દૂર રહી પળ નામ માત્રે પળ નથી ટેલાતી; માટે કેમ માનીએ

વઢી ઉપદેશમાલાની ટીકામા પળ એવાશાનો એવો અર્થ કરેલ છે કે “અષ્ટાદિકા એટલે ચૈત્રાદિકની યાત્રાઓ તથા તિથિઓ તે ચૌદશ વગેરા” એમ ટીકાકારે પળ અષ્ટાદિકા એટલે ચૈત્રાદિકની યાત્રાઓ એટલું જ કહ્યું છે પળ આઠમથી માંડીને પૂનમ સૂધી એમ નથી કહ્યું તથા આસુની અઠાઈનું તો નામજ નથી લીધું અને જે ચૈત્રાદિકની યાત્રાઓ કહી તે એ કારણે કે લૌકિક તથા લોકોત્તરમાં ચૈત્ર અને વૈશાખમાં જ યાત્રાઓ પ્રવર્તે છે

વઢી શાશ્વતી અઠાઈયો તો આગમમાં ચારજ કહી છે તેનો પુરાવો જીવાભિગમમા લખ્યું છે જે “તે મિદ્ધાયતનોમા પ્રણા ભવનપતિ, વાણવ્યતર, જ્યોતિષી, તથા વૈમાનિક દેવો ચોમામાની પદ્ધતેના દિવસોમા તથા સંવહરીમા તથા ધીજા અનેક જિનકલ્યાણિક વગેરા કાર્યોમા એકઠા મઢી આનંદથી રમતા થકા અઠાઈ રૂપ મહામહિમાઓ કરતા રહી સુખચેનથી વિચરે છે ”

આ રીતે ફેટલાક વિષમ વિચારોના પ્રશ્નોત્તરની પદ્ધતિરૂપ શતપદિકા નામે ગ્રંથ પૂર્ણ થયો

ગ્રંથ વનવાનો કાલ.

શરુઆતમાં શ્રી આર્યરક્ષિતસૂરિના શિષ્ય શ્રી જયસિંહસૂરિ તેમના શિષ્ય શ્રી ધર્મઘોષસૂરિણ વિક્રમ સં. ૧૨૬૩ ના વર્ષે પ્રા-કૃત શતપદી રચી. તેને વહુ કઠિન જાણી તેમનાજ અંતવાસી અને તેમનેજ પાટે વેઠેલા મહેંદ્રસિંહસૂરિણ વિક્રમ સં. ૧૨૯૪ ના વર્ષે તેજ ગ્રંથમાં કેટલીક વધગટ તથા સુધારોવધારો કરી તથા કેટલાક અધિક પ્રશ્નોત્તર દાખલ કરી સુગમપણે સમજવા સારું કાંઈક વિસ્તાર કરીને આ શતપદી રચી.

પ્રાર્થના.

- (૧) આ ગ્રંથ મળાવનાર, મળનાર, વાંચનાર તથા માંખલનારને કલ્યાણ થાઓ.
- (૨) ચતુર્વિધસંઘને કલ્યાણ રહો.
- (૩) ભરતક્ષેત્રમાં જ્યાં લગી વીરજિનનું શાસન વિજયવંત રહે ત્યાં લગી આ ગ્રંથ પણ પંડિતોથી વંચાતો રહો.

ગ્રંથમાન.

આ શતપદીનો અસલ ગ્રંથ વરોવર ૫૩૪૨ શ્લોકનો છે એમ ગણતરી કરવામાં આવી છે.

વૃહત્ શતપદીનું સારરૂપ ભાષાંતર

લઘુશતપદી.

(પ્રસ્તાવના.)

પરમાર્હત કુમારપાલ રાજાએ નમેલા, કાલિકાલ સર્વજ્ઞ, પ્રભુ,
શ્રી હેમાચાર્યે અચલગચ્છને વિધિપક્ષ નામ આપ્યું

વલી મિદ્ધાતપ્રણીત સમાચારી અને શુદ્ધ તપક્રિયા દેસી એ
ગચ્છને ચક્રેશ્વરી નામે શાસન દેવી સાન્નિધ્ય કરે છે તેથી તે અ-
નેક શાસ્ત્રાણ વધે છે.

એ અચલગચ્છના નાયક પ્રભુ શ્રી ધર્મઘોષમુરિએ વાવનસો
શ્લોક પ્રમાણનો વૃદ્ધ શતપદી નામે ગ્રંથ (પ્રાકૃતમા) રચ્યો છે
તેમા એકમો વીંશ પ્રશ્નોચરના વિચાર છે

તે ગ્રંથમાથી નીચે લેખેલા કેટલાક વિશેષ ઉપયોગી વિચારો
આ લઘુ શતપદીમા લીધેલા છે

વિચારો.

(૧)	પરિકરગાલીજ પ્રતિમા વાઢવી એમ એકાત નથી	(૫ ૧)
(૨)	પ્રતિમામા વસ્ત્રાંચલ કરતું ઘટિત છે	(૫ ૨)
(૩)	પ્રતિષ્ઠા યતિએ નહિ પણ શ્રાવકે કરવી	(૫ ૩)
(૪)	દીપપૂજા ન કરવી	(૫ ૪)
(૫)	અક્ષતપૂજા થડ શકે છે	(૫ ૫)
(૬)	ફલપૂજા ન કરવી	(૫ ૬)
(૭)	પત્રપૂજા થડ શકે છે	(૫ ૭)
(૮)	મઝિ નહિ ચઢાવવી.	(૫ ૮)
(૯)	મતરભેટી પૂજાજ કરવી	
(૧૦)	પુસ્તકપૂજા થડ શકે છે	

- (११) संध्याकालथी आगळ पाळळ पण पूजा थई शके. (वृ. ६४)
- (१२) आरती के मंगळ दीवो न करवो.
- (१३) मालोद्घाटन न करवुं.
- (१४) जण धुइथीज चैत्य साधुए वांदवा. (वृ. १५)
- (१५) कृत्रिम धुइ नहि कहेवी. (वृ. १६)
- (१६) श्रावके चैत्यवंदन देवता माफक करवुं. (वृ. १२)
- (१७) शक्रस्तवना पदोनो विचार. (वृ. १९)
- (१८) साधुए पर्वदिनेज चैत्यमां जवुं. (वृ. १४)
- (१९) साधुना प्रतिक्रमणनो विचार.
- (२०) साधुनुं सम्यक्त्व. (वृ. ३०)
- (२१) श्रावके स्थापनाचार्य न करवो. (वृ. २१)
- (२२) नोकारमां होइमंगलं कहेवुं. (वृ. १००)
- (२३) साधुने एक स्वमासमणेज वांदवुं. (वृ. २२)
- (२४) श्रावके वस्त्रांचळ राखवुं. (वृ. २०)
- (२५) वे संध्यामांज सामायिक करवुं. (वृ. ३९)
- (२६) श्रावकना षठावश्यक दंडकनी अवचूरि. (वृ. १११)
- (२७) श्रावकने आलोचना दई शकाय. (वृ. ९३)
- (२८) श्रावक छजीवणी सूधी भणे. (वृ. ८५)
- (२९) श्रावक आवश्यक निर्युक्ति तथा आलावां भणे. (वृ. ८७)
- (३०) श्रावक आवश्यक चूर्णि वगेरा भणे. ... (वृ. ८८)
- (३१) वांदणा सर्व साधुने दई शकाय. (वृ. ११४)
- (३२) वीजुं वांदणुं पादपतित देवुं. (वृ. ११५)
- (३३) स्त्रीओए ऊभे ऊभे वांदवुं. (वृ. ११६)
- (३४) पोसह पर्वदिनेज करवो अने सर्वपौषध न करवो. (वृ. ३६)
- (३५) चौपर्वानो विचार.

- (३६) उदयिकृतिथि नहि लेवी
 (३७) संवत्तरी आपादी पूनमे नहि पण भाद्रवेंज करवी (वृ ८१)
 (३८) अधिक मासे बीसापजूसण करवी (वृ ८३)
 (३९) पासी पूनमनी करवी (वृ ११०)
 (४०) भिक्षाण जतांज उपयोग करवो (वृ. ७२)
 (४१) बहिर्भूमिण गमे त्वारे जड शकाय ठे (वृ २८)
 (४२) मुनिण पग न पसालया (वृ ६८)
 (४३) काढवथी सगडेला पग पादलेखनीची शाफ करवा (वृ ६९)
 (४४) पात्रानो विचार. (वृ ३२-५५)
 (४५) मटंग (फल) लेवानो विचार (वृ ९४-९७)
 (४६) कारणे ओमडनी मनित्रि करी शकाय ठे (वृ ५०)
 (४७) कल्याणिकनप नहि करु (वृ ३७)
 (४८) उपमान के माळारोपण न करु (वृ ९६)
 (४९) अगठाचरणानो विचार. (वृ १००)
 (५०) जिनाज्ञा प्रमाण करवी (वृ १०१)
 (५१) आमु चैत्रनी अटाड न करवी. (वृ ११७)
 (५२) पोताना गच्छनो मप्रदाय (वृ १०६)

(आ वासन विचारोमा ६५ विचारो तो दृष्ट घतपदीनाज
 लीयेग ते. सकी ७ विचार नरा ठे ते आ प्रमाणे:—)

- घतरभेदी पूजा विचार. (१)
 पुस्तक पूजा विचार (१८)
 आग्नी मगळ दीया विचार (१०)
 माळोदयादन विचार (१३)

साधु प्रतिक्रमण विचार..... (१९)

चउपर्वी विचार. (३५)

औदयिकतिथि विचार. (३६)

(हवे ए वावन विचारोमां जे जे विना वृहत् शतपदीमां आवेली विनाथी अधिक देखवामां आवी छे ते ते इहां लखवामां आवशे.)

विचार १ लो.

- (१) साहूयालकमां मोटी वसहीमां सपरिकर प्रतिमा हती.
- (२) “सव्वलोए अरिहंत चेइयाणं” ए वचनथी सपरिकर अपरि-
कर वन्ने प्रतिमा बांदवी.
- (३) प्रभात्रतीए गोशीर्षचंदननी प्रतिमा बांदी ते अपरिकरज हती.

विचार ४ थो.

- (१) अंधारामां अजवाळा सारुं दीवो करवो. अने अंधारुं न होय
त्यारे शोभार्थे के मंगलार्थे दीवो करवानो निषेध नथी.

विचार ९ मो.

- (१) अष्टप्रकारी पूजा न मानवी. केमके सूर्याभ तथा द्रौपदीना
अधिकारे ते नथी कही. किंतु त्यां सत्तरभेदीज कही छे
माटे तेज करवी.

विचार १२ मो.

- (१) आरती के मंगलदीवो नहि करवो. केमके सिद्धांतमां पूजा-
ना सविस्तर वर्णनमां पण ते चालेल नथी.

- (૨) વઝી જે “મેરુની ચ્લિકા ડપર પાંચે વર્ણના ફૂલોથી અંજ-
લિ ભરી લાલ દીવાની આરતી ડંદે કરી” એવો, આલાવો
ચોલાય છે તે સિદ્ધાતમા_ચ્યાંએ દેસાતો નથી માટે માની
શકાય નાહિ.
- (૩) સ્વરતરગલ્લવાલા પળ મંગલદીવાના અવમરે એવું વોલે છે કે
“જો કે જિનના જન્મમદોત્સવમા મેરુ ડપર ડંદે એ દીવો ક-
રેલ નથી, તોપણ એ માંગલિક છે માટે શ્રાવકો કરે કારણ
કે એ અગ્નિચરણા છે ”
- (૪) એ ડપરથી જણાય છે કે ચૈત્રવાસિઓએજ પોતાના નિર્વાહ
વગેરા માટે વલિ નૈવેદ્ય, તથા આરતી વગેરા સર્વે ચલાવ્યા છે

વિચાર ૧૩ મો.

- (૧) જિનના અંગથી ડનાગેલ માલા શ્રાવકે પોતાના કંઠે પહેરતાં
તો ઘણા દોષ લાગે છે
- (૧) દેવદ્રવ્યનાં ઉપયોગ થાય છે
- (૨) જિનપર ચઢ્યાથી અમૂલ્ય થયેલા ફૂલોનું મૂલ્ય કમાય છે
- (૩) કઠથી સરતા ફૂલો પગથી ડવાનાં આસાતના થાય છે
- (૪) માલા વેચાતી લીંચી એટલે નફુદુ દેતાં પુણ્ય પણ નથી થતું
- (૨) અગર જો દેવદ્રવ્ય વપરાવાનોજ આગય હોય તો એમ કરવું
ઘટે છે કે માલી પામેથી માલા લડ કલશમા સરી “આ મા-
લા ભગવાનને ચડશે માટે જે વધુ મૂલ્ય આપે તેને મરજે” એમ
વોલાતા શ્રાવકો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દ્રવ્ય આપીને માલા
લડ મદોત્સવપૂર્વક દેવના કંઠે ચડાવે તો પૂર્વાક્ત દોષ ન
લાગે, પુણ્ય થાય અને દેવદ્રવ્યની પણ વૃદ્ધિ થાય

વિચાર ૧૯ મો.

- (૧) સાધુના પઠિકમળામાં આદિમાં ચૈત્યવંદન તથા અંતે નિત્યે ક્ષેત્રદેવતાદિકના કાઝસગ કરવા એમ આવશ્યકચૂર્ણિ તથા વીજા આગમોમાં કહેલ દેસાતું નથી માટે તેમ નથી કરતા. વાકી શેષવિધિ જેમ લખી છે તેમજ કરાય છે.
- (૨) વ્યવહારચૂર્ણિમાં લખ્યું છે જે “જો ચૈત્યગૃહમાં રહેલા હોય તો સાંજે આવશ્યકથી પહેલાં અને સવારમાં આવશ્યક કર્યા પછી જો ચૈત્ય ન વાંદે તો પ્રાયશ્ચિત્ત આવે” इहां चैत्यમાં રહેલા માટેજ ચૈત્યવંદના કહી છે પણ સર્વ સ્થળના માટે નથી કહી. વળી આવશ્યકચૂર્ણિમાં પણ એમ કહ્યું છે જે “જો ચૈત્ય હોય તો વાંદે.”
- (૩) આવશ્યકનિર્ણયક્રિયામાં પઠિકમળાને અંતે સિદ્ધસ્તુતિ પછી વાં-
દળાજ કહ્યા છે. અને ચૂર્ણિમાં પણ કહ્યું છે જે ત્રીજી થુડ કહી છટલે પછી પઠિલેહળા કરવી.
- (૪) વળી મુનિએ અંગુષ્ઠ, મુષ્ટિ, તથા ગંટી વગેરા સંકેતપચ્ચાણ વિશેષે કરવું. કેમકે આવશ્યકચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે સર્વ સંકે-
તપચ્ચાણ મુનિએ પણ કરવા.

વિચાર ૨૦ મો.

આ પ્રશ્નોત્તર “સાધુ સમ્યક્ત્વ ક્યારે અંગીકાર કરે છે” એ વાતપર છે તે મોટી શતપદીમાં શ્રાવકના સમ્યક્ત્વના વિચારમાં અંતર્ભૂત લખ્યો છે.

વિચાર ૨૧ મો.

સ્થાપનાચાર્ય વાવત એ તત્વ છે કે મિદ્ધાંતમા સ્થાપનાચાર્ય તથા ભાવાચાર્ય વન્ને પ્રગટપણે કહેલા છે માટે જેવો યોગ મળે તે પ્રમાણે ગુરુની મામગ્રીમા સર્વે ક્રિયાઓ કરવી (સાં ભાવાચાર્ય તે એ કે મનમા ગુરુનો ભાવ આણવો)

વઢી જો મનમા વેશાડેલ ગુરુભાવરૂપ આચાર્યને મર્વથા અ-સ્વીકાર કરશો તો તમારા અભિપ્રાયે પચપરમેષ્ઠિઓની પળ સામે રહે-લી પાચ મૂર્તિઓ શિવાય નોકાર ગણવું પળ નિરાલંબન થડ પડશે

માટે જો ભાવથી અરિહંતાદિકની થાપના કઢૂલ રાખીયે તો ગ્રામા રે કે લલાલેતર વગેરા સ્થળે પળ કરાતી ક્રિયા સફળ થાયછે.

વઢી સાક્ષાદ્ગુરુ કે સ્થાપનાચાર્ય આગલ ક્રિયા કરતાં વચ્ચે અગ્નિ વગેરાથી છેદણી થાય છે પળ ભાવસ્થાપનાચાર્ય સાથે ક્રિયા કરતા તે પળ નથી થતી

વિચાર ૨૨ મો.

એ વધુ ચિંતનીય વાત છે કે કેટલાક મુદ્ધિહિતો પળ નોકાર-નિર્ન્યુક્તિમાં છ વાર “હોઈ મગલં” એવો ઉચ્ચાર કરી પાછા “હવઈ મગલં”જ લલ્લતા રહે છે.

વિચાર ૨૪ મો.

કોઈ કઠાચ એમ કહે છે કે શ્રાવકને રજોહરણ તથા મુસવ-ત્તિકારૂપ સંપૂર્ણ લિંગ ન થાઓ પળ એકલી મોપતી હોય તો શું છે ? તેણે જાણવું પડે છે કે રજોહરણ વિનાની એકલી મોપનીથી

તો કંઈ પણ કે ભૂમિ પ્રમાર્જી શકાય નહિ. અને તેમ ન થતાં સંપૂર્ણ સંયમ રહે નહિ. એ કારણેજ અલ્પ ઉપધિવાળા જિનકલ્પિને પણ ઊપરની કાયા પ્રમાર્જવા તથા મુઘ્ઘ ઢાંકવા અર્થે મોપતી અને નીચેની કાયા પ્રમાર્જવા માટે રજોહરણ રાખવું કહેલ છે.

इहां कोई कहेशे के दारुदंड एटले पादपोंछणुं एटले के हमणा जेने चळवळुं कहे छे तेनावडे संपूर्ण संयम रही शकशे. तेने ए उत्तर छे के ए चळवळुं तो थોडा वखतथीज અને થોડાક ગચ્છમાંજ પ્રવર્ત્યું છે. કેમકે મઝધારિગચ્છ, ઝકેશગચ્છ, સંડેરગચ્છ તથા સ્વરતર વગેરા ઘણા મહોટા ગચ્છોમાં ચळवळुं નથી માનતા. અને તેઓ કહે છે કે “મોપતી સહિત ચळवळो રાખતાં રજોહરણની નકલ થયાથી સંપૂર્ણ સાધુલિંગની વિઠંવના થાય છે માટે તેમ કરવું શ્રાવકને અત્યંત અયુક્ત છે”

ए ऊपर तो केटलाक पोताने “चळवळाकंदकुद्दाल” एवं विरुद बोलावे छे.

વળી જે કેટલાકે ચळवळुं સ્વીકારેલ છે તે પણ ફક્ત શ્રાવકોને માટેજ સ્વીકાર્યું છે, પણ શ્રાવિકાઓને સ્વીકાર્યું નથી; ત્યારે શું શ્રાવિકાઓને પ્રમાર્જના નથી કરવી કે ?

કદાચ શ્રાવિકાઓને પણ ચळवळुं ઠેરાવશો તો હેદયગ્રંથોમાં જે દોષો માટે સાધ્વીઓને રજોહરણની મોઝ ઢાંડી રાખવી નિષેધી છે તે દોષો લાગશે.

વળી સં. ૧૨૯૬ વર્ષે પ્રભુ મહેન્દ્રસિંહસૂરિએ શતપદી ગ્રંથ કર્યો તેથી તે કાલે જો ચळवळुं પ્રવર્તતું હોત તો તેની ત્યાં ચર્ચા લખવામાં આવત, તથા તે સમયના વીજા ગ્રંથોમાં પણ તેની ચર્ચા થાત, પણ તે તો ક્યાં દેખાતી નથી. માટે જણાય છે કે ચळवळुं થોડા કાલથીજ ચાલ્યું છે.

અને શતપદીમા જે ચૂર્ણિના વચનથી શ્રાવકને ઔપગ્રહિક રજોહરણ ઠેરાવ્યું છે તે ચલવલું નહિ પણ મોરપીછનું ઢઢાસણ સંભવે છે. કેમકે નિશીયમૂત્ર તથા તેના માપ્યમા સાધુને દારુદઢમય પાદપોડળુજ રાખવાની મનાઈ પાડી છે માટે ચલવલું સાધુ પાસે દોવું ઘટે નહિ અને મુખ્ય રજોહરણ તો મુનિ અવગ્રહથી વાહેર કરે નહિ માટે શ્રાવક જે સાધુ પાસેથી રજોહરણ માગે તે મોરપીછનું સમજવું કારણ કે ઓઘનિર્ઘુક્તિ વગેરામા સાધુને મોરપીછ રાખવી પણ કહેલ છે.

અગર એમ ન હોય તો કહો કયા ગચ્છમા સાધુઓ ચલવલા રાખે છે, અને ધર્મધ્યાન વેલા શ્રાવકોને આપે છે, તે જણાવો

વલી પ્રશ્નવ્યાકરણમા જે કહ્યું છે કે અદત્ત રજોહરણ, શય્યા, ચલોટા, મોપતી તથા પાદપોડળા મુનિએ નહિ લેવા ત્યાં વલી દુદ્ધો એવો વિશેષ જણાવે છે જે ગીતાર્થ શ્રાવકના ઘરે સાધુનો વેપ પૂજાય છે, તેથી તેના ઘરે સાધુના ઉપકરણ સંભવે છે

વલી એજ પ્રશ્નવ્યાકરણમા “નત્રિ પૂયણા” પદની ટીકામા લરયું છે કે પૂજના કરીને એટલે મોપતી કે નોકરચાલી દઈને આદાર ન લેવો તે ટીકાનું વચન વાર્ત્તમાનિક આચાર્યનું છે (એટલે કે તે ટીકા આધુનિક આચાર્ય અભયદેવસૂરિની કરેલ છે માટે પ્રમાણ નહિ થાય^૧)

મહાનિશીયમા પણ કહ્યું છે કે ગૃહસ્થ યતિર્લિંગને પૂજે, પણ ધારે નહિ

૧૨૬૭૯

વિચાર ૩૪ મો.

આવશ્યકચૂર્ણિમાં જે દેશપોસહ વર્ણવ્યો છે તેનો ભાવાર્થ એ છે કે આગમમાં થોડા પળ ધર્મકૃત્યમાં પૌપથ શબ્દ વપરાઈ શકે છે. તેથી આહારાદિક વાત જે થોડી પળ વિરતિ કરે તેને પૌપથ કહી શકાય છે. તેની વિધિ ચૂર્ણિમાં એ છે કે “જે દેશપોસહ કરે તે સામાયિક કરે કે નહિ કરે અને જે સર્વપૌપથ કરે તે નિયમા સામાયિક કરે.” આગલ ચાલતાં લખ્યું છે કે “દેશાવગાસીમાં કે સામાયિકમાં રહી નોકારસી વગેરા તપ કરવું.” એનું એવું મતલબ જણાય છે કે દેશાવગાસીયુક્ત થઈ દેશપોસહનું તપ કરવું અને સામાયિકયુક્ત થઈ સર્વ પોસહનું તપ કરવું.

કોઈ કહેશે કે દેશપોસહમાં પળ સામાયિક કરે-કે ન કરે એમ કહેલ છે માટે સામાયિકયુક્તપણું પળ આવશે તેને એ ઉત્તર છે કે સાં પળ સામાયિક કરવું એમ છે પણ યુક્ત-પણું નથી. તેથી કરવું તો સાંજ સવાર સામાયિક કર્યાથી ઘટી શકે છે.

જો એમ માનીયે કે સામાયિકયુક્ત છતાં સર્વ તપ કરી શકે તો તો સામાયિકમાં પળ ભોજન કરવું ઘટી શકશે. પણ તેમ તો કોઈ માનતું નથી. માટે દેશ પૌપથમાં પળ સામાયિક છતે ભોજન કરવું ઘટતું નથી માટે સામાયિક પાઠીનેજ ભોજન કરે અને સર્વ પૌપથ તો સામાયિકસહિતજ હોય છે તેથી તેમાં ભોજન નજ ઘટે.

કદાચ કોઈ કહેશે કે સામાયિકમાં તો ઘરે જમવા જતાં ઘરના કામ જોઈ ધર્મ ધ્યાનનો નાશ થવા સંભવ છે તેથી ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે જે પઢિલેહણા કરી વેશીને મળે મળે, તેણે વિચારવું ઘટે છે કે એજ કારણે પોસહવાળાને પણ તેમજ કરવું ઘટે છે. અને તે માટે ચૂર્ણિમાં પોસહની વિધિમાં પણ મળવું મળવુંજ લખ્યું છે.

વહી વિવેકી શ્રાવકો ધર્મમ્થાનમા વેગી કંડ પળ આહાર ન-
થી કરતા. અને સામાયિક કર્યા વાદ સચિત્તવસ્તુચાલા સ્વા-
નોમા પળ નથી જતા પૂર્વી અનાદિ વ્યવસ્થા ચાલતી આતી છે
માટે પોમદ્દમા મામાયિકવત ડતા આદાર કરવો માનર્શો તો સા-
ધુના અવગ્રહમાં રહીને પળ પાળી પીના તથા અપ્રમાર્જિત ઘરમા
જના આવતા જો દોષ ગળી શકાશે

વહી વિચારો કે આયદ્યકનિર્ગુક્તિમા જે વાતાંને પોસદ્દના
અતિચારરૂપ ઠેરાવી સુદ્ધી નિપેટેલ છે તેજ વાતો પોસદ્દવતરૂપે
કેમ કહી શકાશે ?

કદાચ કહેજો કે ચૂર્ણિકારિ પોતેજ દેશપોસદ્દ તથા સર્વપો-
મદ્દ એમ બે પ્રકારે પૌપય કહ્યું છે, માટે દેશપૌપય પળ વ્રતજ
યજે તેને એ ઉત્તર છે કે સિદ્ધાંતની ઝાંલી પૂરી છે કે પહેલા વયે
ઢેકાળે જેટલા ભેદ મળી શકે તેટલા પ્રરૂપી તેમાંથી ઉપયોગી
ભેદવદે વાતનો નિર્વાહ કરે છે દાગ્ગલા તરીકે “ નમો આચારિ
યાળ ” એ પદની વ્યાખ્યા કરના ચાગે નિરોપા વતાત્રી ભાવાચા
ર્યનેજ નમાય છે તેમ ડહાં પળ પૌપયના સમજના ભેદ વતાત્રીને
સર્વપૌપયનેજ વ્રત માની તેના અતિચાર ચૂર્ણિકારે પ્રરૂપ્યા છે

આ મતલબથી યોગશાસ્ત્રની ટીકામા પળ ણીજ વ્યાખ્યા
કરી છે કે પૌપયવ્રત તે સર્વપોમદ્દ જાણવું

કદાચ કોડ કહેજે કે જેમ ચોથા વ્રતમા સ્પદારમંતોપીને વ્રળ
અતિચાર અને પરદાગ્વર્જરૂપે પાંચ અતિમાર મળે છે તેમ ડહાં
પળ સર્વપોમદ્દમાગ્નને પાંચે અતિચાર ઘટાવ્યા અને દેશપોમદ્દમા
જાને ચાર વ્રતમા કોડ પળ નહિ પડે એમ પ્રદાવવું, એ પળ વાત
વાજતી નથી. કારણ કે જે જે વ્રતમા જે જે અતિચાર નથી મળ-
વતા તે ચૂર્ણિકાર તથા પૂર્ણિકાર પોતેજ નિર્ણય કર્યા ચૂક્યા છે

માટે તેમણે જ્યારે એ વાત નથી કરી ત્યારે જણાય છે કે સૂત્રમાં દેશપૌષધને વ્રત તરીકે નથી ગણ્યું.

કદિ કહેશો કે દેશપોસહને પણ પોસહના દંડક પ્રમાણે ઉચ્ચાર કરવાથી પૌષધવ્રત થશે પણ તેમ પણ ઘટતું નથી કારણ કે ત્યારે ચૌદે નિયમ દેશપોસહરૂપ રહેલા છે તેથી શ્રાવકોને સર્વદા દેશપોસહ ઉચ્ચરવો સિદ્ધ થશે અને તેમ તો કોઈ માનતું નથી. કારણ કે એ નિયમો જો કે દેશપોસહરૂપ છે છતાં દેશાવગાસીના દંડકથી ઉચ્ચરાય છે. તેથી તે દશમાવ્રતમાંજ અંતર્ભૂત થાય છે. અને ચૂર્ણિમાં પણ દેસાવગાસીના અધિકારે લેખ્યું છે જે “સર્વે વ્રતોના જે પ્રમાણ રાખેલા છે તે દેશાવગાસીમાં સંકોચી શકાય છે.” માટે સામાયિકસહિત જે સર્વપોસહ કરાય તેજ અગીયારમું વ્રત ગણવું.

આમ છતાં જેઓ પોસહવ્રત લઈને યથેચ્છ સ્વાયપીયે છે તેમજ સાહસી જાણવા કારણ કે પોસહમાં ભોજનની ચિંતના કરતાં પણ અતિચાર લાગે છે તો સ્વાવાથી શું થશે તે અમે નથી જાણતા.

પોસહના પારણે અતિથિસંવિભાગવ્રત અવશ્ય ગ્રહણ કરવું. કારણ કે ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે “પોસહ પારતાં સાધુને દીધા વગર પારવું ન કલ્પે માટે પહેલાં સાધુઓને વોરાવી પછી પારવું.”

વિચાર ૩૬ મો.

શીલાચાર્યે ઉદ્દિષ્ટાશબ્દે કલ્યાણિકતિથિ કહી છે. પણ સૂ-યગડાંગની ચૂર્ણિમાં તથા દશાશ્રુતસ્કંધની ચૂર્ણિમાં તથા ભગવતી અને સ્થાનાંગાદિકની વૃત્તિમાં તે શબ્દે અમાવાસ્યાજ કહી છે.

(વઢી જેઓ ડાહ્યા થઈ ઉદ્દિષ્ટાશબ્દે સર્વાંગમપ્રસિદ્ધ અમાવા-સ્યારૂપ મૂળઅર્થ છોડી કલ્યાણિકરૂપ અર્થ પ્રરૂપે છે, તેમણે વિ-

ચારતું ઘટે છે કે જ્ઞાતામૂત્રમાં ભદ્રાસાર્યવાહીના અધિકારે પળ ચૌ-
દશ, આઠમ, પૂનમ અને હદિષ્ટા એવોજ પાઠ છે ત્યાં હદિષ્ટા શબ્દે
શો અર્થ લેવો કારણ કે ભદ્રામાર્થવાહી કલ્યાણિકનું તો નામ
પળ જાણતી ન હતી.)

કોઈ પૂછે કે પંચપર્વો કાં નવી માનતા ? તેને એ ઉત્તર છે કે
ભગવતી તથા સ્થાનાંગાદિકની વ્યાખ્યાના ભાગે ચરુપર્વોજ પ્રતિ-
પાદિત કરેલ છે

બલી કલ્પસૂત્રમાં “અમામના ટિને પોસહ થાપ્યું” એમ લખેલ
છે અને પોસહ એ પર્વદિનનું અનુષ્ઠાન છે માટે અમાવાસ્યા સ્પષ્ટ રીતે
પર્વ થઈ ચૂકી.

આવશ્યકચૂર્ણિમા પળ કહ્યું છે કે “આઠમ અને પંચદશીનું
નિયમા પોસહ કરવું ”

શ્રાદ્ધદિનકૃત્યમા પળ લખ્યું છે કે “છ તિથિમાવી આજે
કડ તિથિ છે તે વિચારવું” તેની ટીકામા છ તિથિ તે વે આઠમ
વે ચૌદશ અને પૂનમ તથા અમાવાસ એમ લખી છે

યોગશાસ્ત્રવૃત્તિમાં પળ આઠમ ચૌદશ પૂનમ અમાવાસમરૂપ ચૌ-
પર્વો કહી છે.

હવે મહાનિશીથમા ત્રિભાગે આયુર્વંશ પડવાની યુક્તિ આપી
પંચપર્વો વર્ણવી છે પળ તે યુક્તિ વીજા મિદ્ધાંત માથે વિરુદ્ધ પડે
છે કારણ કે સિદ્ધાંતમાં એમ કહ્યું છે કે સોપક્રમ આયુર્વાજા પો-
તાના આયુનો ત્રીજો ભાગ વગેરા શેષ રહેતાં આયુ વાધે છે પળ
કઈ પંચપર્વોમાં આયુર્વંશ નથી કત્યો.

બલી પંચપર્વો આરામતા સિદ્ધાંતમા અનેક વાર કહેલ પંચ-
દશીરૂપ મુલ્ય પર્વ તો વેગ્રજોજ રહી જાય છે

કદાચ તે પળ આરામથી માનગો તો પંચપર્વોના વડલે છપ-

वीं बोलवी पडशे.

बली लोकमां पण रुढिभाषाए पंचपर्वी बोले छे पण त्यां पण पर्व तो एना ए चारज कहा छे. कारण के विष्णुपुराणमां कहूं छे के चौदश, आठम, अमावास ने पूनम ए पर्व जाणवा. एधीज ब्राह्मणो ए चौपर्वीमां अनाध्याय करी देवपूजादि करे छे.

विचार ३६ मो.

कोइ पूछे के औदयिक तिथि एकांते केम नथी मानता? तेने ए उत्तर छे के तेम मानीये तो सिद्धांत साथे बहु विसंवाद आवे छे. तेनां कारण नीचे मुजब छे.

जैनना हिशावे दर वर्षे छ दिन बधे ने छ घटे ते ए प्रमाणे के आषाढ, भादरवा, कार्तिक, पोस, फागण, अने वैशाख ए छ मासना अंधारा पक्षे अनुक्रमे बीज, चौथ, छठ, आठम, दशम, बारस अने चौदश ए तिथि घटे. अने शेष श्रावणादि छ मासना शुक्लपक्षे अनुक्रमे पडवे, त्रीज, पांचम, सातम, नवम, अग्यारस, तेरस तथा पूनम ए तिथिओ बधे छे.

हवे लौकिक हिशाव मानीए तो एक मासमां एक पक्षे सोल दिने पाखी आवे. अने बीजा पक्षे चौद दिने आवे.

बली ज्यारे चौदशनो क्षय होय त्यारे ते दिने औदयिकी तो तेरस होय अने बीजे दिने औदयिकी पूनम आवे छे माटे औदयिकी चौदश केम थने?

बली तमारो एवो व्यवहार छे के ज्यारे तिथि बधे छे त्यारे साठ घडीनी तिथि पडती मूकी बीजे दिने अडधी घडीनी तिथि कबूल राखो छो. सारे हवे कोइ बेला एवो योग आवे के पेले

दिने चौदश घड़ी ५२ नी होय, बीजे दिने पूनम घड़ी ६० नी होय
अने बीजे दिने पूनम घड़ी ३ नी होय तो औदधिक तिथिना व्य-
वहारे जेने छठ तप करवुं होय ते केम करी सकुं?

बली जेओ केवल पडिकमणा टाणेज वर्त्तती तिथि ले छे ते-
मने पण केटलोक बागो पडे छे

ते माटे उत्तम पक्ष ए छे के सूत्रोक्त तिथिपातने बहुमत करी
टीपणाना अनुसारे सात के आठ दिने आठम, अने चौद के प-
दर दिवमे पाखी कराय तो सूत्र पण प्रमाण रहे अने पूर्वोक्त वि-
संस्थुलता पण नहि आवे

कदाच कोड कहेंगे के एम करता पण कोड बेला सातममा
आठम, अने तेरममा चौदश आवी जवाथी विसंस्थुलता रहेज छे
तेने ए उत्तर छे के सूत्रने प्रमाण करता अमने टीपणा साथे वि-
संस्थुलता आवे तेमां शो दोष छे ?

बली ए अर्थे “आरओ कप्पड” एटले आगल कल्पे ए यु-
क्ति पण छे.

बली तमो पोते त्रिष्टि तथा दिक्शूलादि अन्यदिने गणो छो
अने आठमना धर्मकृत्य नोमना दिने करो छो अने तेम छता ओ-
लंबो अमने आपो ओ के तमो लग्नादिक कार्य टीपणाथी करो छो
अने पर्वतिथिओ तेम नथी करना. ए ओलभो शा कामना?

विचार ३८ मो.

कोड गोल्ले के अभिप्रादित वर्षे अवस्थान निश्चय बीसदाहे
करवो पण पडिकमणु तो भादरवा सृदि पाचमेज करनु तेणे जा-
णतु पडे छे के जे गृहिज्ञात अवस्थान निश्चय छे तेज मुख्य वृत्ति

પર્યુષણાનો અર્થ છે અને પ્રતિક્રમણાદિક તેના અનુયાયી દોવાથી તે સાથેજ થાય છે તેથીજ ગીતાર્થો બોલતા દેખાય છે કે સંવચ-
રી પઢિકમણું કર્યું પડલે વિદાર કરવો ન કલપે. વલી પાટણમાં
મોટી શાલાવાલા પળ કલપમૂત્ર વાંચી પઢિકમણાટાળે વીજી શા-
લામાં પઢિકમી ત્યાં રહે છે.

વલી જેઓ ઍંશીયા પજૂસણ કરે છે તેનો ઍવો આશય છે
કે અધિક માસ કાઢની ચૂલા દોવાથી ગણતરીમાં ન લેવો, પણ
ચૂર્ણિમાં સુલ્લું લેલ છે કે અધિક માસને પણ માસમાં ગણવું.
માટે ચૂર્ણ સાથે વિરુદ્ધ બોલ્યાથી ભવિષ્યમાં શું ફલ થશે તે વિ-
ચારવા લાયક વાત છે.

કદાચ ઍમ કહો કે ગચ્છની રીતિ ઍમ ઍમ કરીયે છીયે
વાકી સૂત્રમાં તો જેમ કહેલ છે તેમજ છે તો હજુ તમારી કાંઈક
નિર્દોષતા રહી શકશે.

વલી વિચારો કે પચાસ દહાડાને ડહુંબવું તો સર્વથા નહિજ
કલપે, ઍથીજ કાલિકાચાર્યે ચોથની પર્યુષણા કરી પણ છઠની ન
કરી ત્યારે ઍંશી દહાડે પર્યુષણા કરવી કેમ ઘટે.

કદાચ કહેશો કે હમણા જૈનટીપણું છે નહિ તેથી લૌકિક
ટીપણાવડે વ્યવહાર કરવો; ત્યાં ઍ ઉત્તર છે કે સારે કલ્યાણકો
પણ લૌકિક ટીપણાના ઘેલે કાં નથી કરતા ?

માટે મતલબ ઍ દીશે છે કે જેટલો સિદ્ધાંતના અભિપ્રાયે
વ્યવહાર થઈ શકે તેટલો તેમજ કરવો. વાકી જ્યાં સર્વથા તે
ન મળી શકે ત્યાંની વાત જૂદી છે પણ ત્યાં પણ સૂત્રને વિશેષ
વહુમત રાખવું.

વિચાર ૩૧ મો.

કોઈ ચોલશે કે જ્યારે કાલિકાચાર્યે ચોથ કરી સારે તે સા-
થજ પાંચી ચૌદશની થાપી પળ તે વાત તેમ નથી કારણ કે ચૂ-
ર્ણિમા પર્યુપણા વાવતજ વાત લખી છે, પળ પાંચીની વાત લખી નથી

ગચ્છોત્પત્તિ પ્રકરણમાં એમ લખ્યું છે કે સં ૫૨૩-વર્ષે ચોથ
થઈ. ત્યારવાદ ૨૫૭ વર્ષે એટલે સં ૭૮૦ વર્ષે સ્વાતિસૂરિએ ચૌ-
દશની પાંચી કરી

પાક્ષિકશબ્દનો અન્વર્થ પળ પૂનમનેજ લાગુ પડે છે

કેટલાએક પાક્ષિકચૂર્ણિમાં આઠમ ચૌદશનો ઉપવાસ કરવો
લખેલ હોવાથી તે વચને પાંચી ચૌદશની સ્વીકારે છે તેમને પૂ-
છવાનું છે કે જો ચૌદશના દિને ઉપવાસ હોવાથી તેને પાંચી માનો
છો તો શાલિવાહન રાજાએ કાલિકાચાર્યને એમ કા કહ્યું કે ચો-
થની પર્યુપણા કરતા મારી અતેડરને પડેવેનુ પક્ષોપવાસનું પારણું થશે.

માટે ભાવાર્થ એ રહેલ છે કે આઠમ, ચૌદશ, ને પૂનમ એ
ત્રણે પર્વોમાં પ્રાયે ઉપવાસ કરવો પળ સાં આઠમ કે પૂનમે ઉપ-
વાસ ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત આવે પળ ચૌદશે નહિ કરતાં પ્રાય-
શ્ચિત્ત નહિ આવે

કેટલાક વલી ઉદિષ્ટા શબ્દને પૂનમનું વિશેષણ કરી એવી
વ્યાખ્યા કરે છે કે ઉદિષ્ટ એટલે કહેલી પૂનમો એટલે કે ચોમા-
સાની પૂનમો પળ એ વ્યાખ્યા ચૂર્ણિ તથા ટીકા વન્નેથી વિરુદ્ધ
હોવાથી હવેસવીજ ઘટે છે

વલી વ્યવહારટીકાકારે “પક્ષનુ મધ્ય આઠમ અને માસનું
મધ્ય પાક્ષિક એ ભાષ્યના વાક્યની વ્યાખ્યામાં લખ્યું છે કે મા-
સનું મધ્ય પાક્ષિક તે કાલી ચૌદશ જાણની ” એવી વ્યાખ્યા

કરી છે તે તદન અઘટિત છે કેમકે खुल्लું દેખાય છે કે જેમ પ-
ક્ષનું મધ્ય આઠમ તેમ માસનું મધ્ય પૂનમજ છે.

વિચાર ૪૫ મો.

મલંબ લેવા આગમમાં નિષેધ છે સ્વરો પળ તે સમ્યક્ જાણ-
વો જોઈયે. “ત્યાં મલંબ દશ પ્રકારે છે:—મૂલ, કંદ, સ્તંધ, ત્વચા,
શાખા, પ્રવાલ, પત્ર, પુષ્પ, ફલ, અને વીજ.

ए दશેનું દ્રવ્યભાવથી પ્રાસુક શાક લેતાં પ્રસંગ દોષ લાગે
છે તે એમ કે શાકની ટેવ પડી જતાં શાક વગર ભોજન માટે ન-
હિ અને તેમ થતાં છેવટે ભિન્નાભિન્ન કે સચિત્ત શાક પળ લેવા
મંડાય તથા શાકના માટે વહુ રસડવું પડતાં એપણા શુદ્ધિ પળ
કાઢી પડે. વળી મગ વગેરાની કાઢી ફઢી ઘળીએ સ્વાતાં પળ
તૃપ્તિ નહિ વળે માટે પુરુષના માટે વત્રીશ કવલ આહાર ગણાય
છે તેમાંનું એક કવલ પળ જ્યાં લગી મળે અથવા છેવટે ઉપવાસ
પડે તોયે પળ છમાસ પર્યંત તેટલા ઉપરજ રહેવું વાજવી છે, પળ
મલંબ લેવો નહિ.”

વળી સ્થલાંતરે કહ્યું છે કે જેટલું શુદ્ધ અન્ન સ્વગ્રામમાં મળે
તેટલું સ્થાંથી લેવું ને વાકી જોડતું શુદ્ધ અન્ન ગ્રામાંતરથી લાવવું.
કદાચ શુદ્ધ અન્ન મળેજ નહિ તો મિશ્ર એટલે કાચરીરૂપ કે પ-
લીધા રૂપ જેમાં કાંઈક અન્ન અને કાંઈક ફળો હોય તે લેવું.”

આ રીતે આગમમાં સામાન્યપણે સર્વે શાકનો નિષેધ છતાં
કેટલાક એમ વકે છે કે ફલ શાક લેવું સાધુને ન કલ્પે વાકી
વડાં, પાપડ, વડી, વાલ તથા ચણાદિક ધાન્યશાક લેવું કલ્પે
તે વૃથા વકવકાટ છે.

कटाच कहेगो के धान्यशाकथी फलशाक बधारे स्वादिष्ट छे माटे ते तजवुं, तो अमे एम कहिये छीये के सर्व शाकमा ब-
हाज वधु स्वादिष्ट प्रसिद्ध छे केमके विवाहादिकमा ते बगर स-
घळां शाक रट जेवा गणाय छे माटे बडा विशेषे परिहरवा जोडये.

बली सुस्वादुगणानो टोप लेतां तो दूधपाक, इक्षुरस, शा-
कर, खांड तथा लाडु वगेराने पण अकल्पनीय कही शकाये

कटाच कहेगो के आचीर्ण शाक लेयानी अनुज्ञा होवाथी
धान्यशाक कल्पे तो त्या जाणवुं घटे छे के जेम धान्यशाकने
शास्त्रमां आचीर्ण गण्य छे तेम फलशाकने विषे पण आचीर्णता
बतावी छे

ए वायत निशीथ तथा वृद्धकल्पमां आ प्रमाणे छे.

“आचीर्ण एटले जैन साधुओ दुर्भिक्षादि कारण विना पण
लइ शके ते जेमके जानमां अडद चणा वगेरा अने फळोमा नि-
फळा वगेरा जे आचीर्ण छे ते लेवु

अथवा मिश्रपणे राधेलु नियमा आचीर्ण छे अने एकला
रागेल प्रलंबमा बालुक वगेरा फलशाक आचार्य-परंपराए आ-
चीर्ण छे अने वज्रकट सुरणकंटादिक अनाचीर्ण छे

कोड बोली ऊठगे के सर्व प्रलव जिन तथा गणधरे बर्जला
छे माटे लोकोत्तरधर्म गुरुने अनुसरी चालवाथी थतो होवाथी बी-
जाए पण ते बर्जवा जोडये माटे फलशाक आचीर्ण शी रीते धाय ?
तेणे जाणवुं जोडये के ए रीते त्वारे धान्यशाक लेवा पण निषे-
धवाज पडगे केमके प्रलंबमा ते पण आवी जाय छे

बली हरताल, मणमिल, पीपळी, खजूर वगेरामां पण आ-
चीर्णता अनाचीर्णता रहेल छे (माटे प्रलंबमा आचीर्णतानुं
शुं कहेवुं)

माटे भावार्थ ए रहेल छे के पूर्वे अगीतार्थादिकने प्रसंगदोष टालवा सामान्यपणे सर्व प्रलंब लेतां दोषो तथा प्रायश्चित्त वता-
वी पछी यथावस्थित आचीर्णता तथा अनाचीर्णता प्ररूपी छे.

कारण के त्यांज कहुं छे के ए प्रायश्चित्त अगीतार्थ आचार्य के जे गच्छनी सारसंभाल न करे तेने अथवा अगीतार्थ भिक्षु के जे विषयलोलुप होय तेने लागे छे.

अने ए बात एमज मानवी घटे छे, नहि तो धर्मरुचि वगेरा मुनिओ कटुक तुंव शा माटे लेत? कदाच कहेशो के तेमणे तो मासखमणना पारणे भोजनरूपे ते लीधुं छे, कंइ शाकरूपे नथी लीधुं; पण तेम पण घटे नहि केमके मूले लह्युं छे के छमास पर्यंत निराहार रहेवुं, पण प्रलंब न लेवा. माटे जो ए निषेध सर्व साधु साधारण होत तो ते गीतार्थ पण ते नहि लेतां बीजा घरेथी बीजुं भोजन लेत. माटे अगीतार्थ आसरीनेज सर्व प्रलंबनो निषेध छे वाकी गीतार्थने तो वगर कारणे पण आचीर्णप्रलंब लेतां दोष नथी.

बळी पाकेली केलाफरी, खजूर तथा द्राक्षादिक पण अगी-
तार्थने लेवी निषेधी छे केमके ते प्रसंगदोषे छेवट वगीचामांथी पोतेज तोडवा जवा मांडे; पण गीतार्थने तथाविध पुरुषविशेष, देशविशेष, के ग्लान, बाळादि कारणे अथवा दुर्भिक्ष के मुशाफ-
रीना कारणे विधिए लेतां दोष नथी.

(बळी पांखीसूत्रनी वृहद्वृत्तिमां गुरुनी तेत्रीश आशातना-
ना अधिकारे शाक तथा आंवाना फळादिकनुं ग्रहण स्पष्ट रीते
कहेल छे.)

माटे सचित्तप्रलंब साधुने लेवो न कल्पे एवोज उपदेश देवो
पण सर्व प्रलंबनो निषेध छे एम न बोलवुं.

विचार ५२ मो.

(स्वगच्छनी उत्पत्ति.)

(विजयचंद्र उपाध्याय के आर्यरक्षितसूरिनु चरित्र.)

नाणकगच्छमांथी सर्वदेवसूरिथी बडगच्छ थयो. तेमां अनु-
क्रमे श्री जयसिंहसूरिना शिष्य श्री विजयचंद्र उपाध्याय थया.
तेमने पूनमिया गच्छ स्वीकारनार तेमना मामा शीळगणसूरिए
सर्व सिद्धांतो भणावीने आचार्यपद देवा माड्यु पण विजयचंद्रे
माळारोपण वगेरा सावधना भये ते पद लेवा नहि डच्छवाथी ते-
मने उपाध्यायपदे स्थाप्या.

पछी तेओ पोताना बीजा व्रण शिष्यो साथे विचरवा ला-
ग्या, पण ए वेला पासत्थाओनी बाहुल्यता होवाथी लोकोने भि-
क्षाना दोपोनुं ज्ञान न हतुं, तेथी शुद्ध भिक्षा नहि मळवाथी वि-
जयचंद्र उपाध्याये पावागढ ऊपर संलेखणा करवा माडी

त्यां एक मामना उपवास थतां चक्रेश्वरीदेवीए प्रत्यक्ष थइ
नमीने बीनति करी के महाराज, आपना प्रसादथी जगत्मां महा
लाभ थशे, माटे आवती प्रभाते तमने आहार मळशे तेनावडे पा-
रणु करो ए ऊपरथी गुरु ते प्रमाणे पारवुं करीने तेज वेलाए
ओवेला संघवी यशोधनना सघ साथे भालेज नगर आव्या

त्या यशोधने आदिदेवनु ढेरामर करावी गुरुना उपदेशथी
पोते प्रतिष्ठा करवा माडी ते जोड तेने निवारण करवा सां हेमा-
चार्यना गुरु संगमखेडीया देवेंद्रसूरि, आगापल्लीया मलयचंद्रसूरि,
तथा पीपलिया शातिसूरि वगेरा महान् आचार्यो एकठा थड जो-
रथी कहेवा लाग्या के “आ वळी नवु ढामाडोल शुं ऊभुं करो
छो” अने तेथी ला उत्तमार्थे एकठा मळेला मंदोर, बडोदरा,

खंभात, तथा नाहपा वगेरा स्थलोना संघो विचारमां पड्या के हवे शुं थशे ? ते बेला नीचे प्रमाणे त्रणवार आकाशवाणी थइ.

“अहो लोको, आ त्रिधिमार्ग सिद्धांतोक्त छे, सर्वज्ञोक्त छे, अने शाश्वतो छे, माटे एमां कोइये मंदेह न करवो. अने एमां ब्रह्मा पण विघ्न करी शके तेम नथी. ”

ए ऊपरथी त्यां विघ्न शांत थतां प्रतिष्ठामहोत्सव पूर्ण थयो. अने ए स्थले सं. ११६० वर्षे अंचलगच्छनी स्थापना थइ.

पछी त्यांथी गुरु महाराज विउणपवंदरना वंकाशेटना पुत्र कउडि वंगराने पोताना श्रावको करी तथा तेनी पुत्रीने दीक्षा आपी थराद आब्या.

(जयसिंहसूरिनुं चरित्र.)

आ समये सोपारपाटणना शेट दाहडना पुत्र जासिगकुमारे जंबुचरित्र सांभली प्रतिबोध पामीने पोताना मित्र आसधरनी साथे जयसिंहदेवराजानी महेरवानी मेलवी पाटणमां आवीने गुरु पासेथी पहेलेज दहाडे आखुं दशवैकालिक शीखी लइ दीक्षा ली-धी. ए बेला तेमनुं नाम यशश्चंद्रगणि राखवामां आव्युं. तेओ पांच वर्षमां स्वपरसमयना पारंगामी थतां मंदोरपुरना संघे तेमने आचार्य पद दइ जयसिंहसूरि एवुं नाम आप्युं.

आ ऊपरथी गुरुनी आशातना निवारवा जयसिंहसूरिए पो-ताना गुरु विजयचंद्र उपाध्यायने आर्यरक्षितसूरि एवुं नाम आपीने सूरिपदे थाप्या.

एवामां कुमारपाल राजा राजनादीए आब्या. तेमणे कउडिश्रा-वकने उत्तरासंगवडे वांदणा देतो जोइ हेमाचार्यने पूछयुं के आ शुं ? त्यारे हेमाचार्य बोल्या के ए मुख्य विधिपक्ष छे. तथा पूर्वे आकाश-वाणी पण एवीज थएल होवाथी गच्छनुं विधिपक्ष एवुं नाम चाल्युं.

त्यार बाद हेमाचार्ये बाहकगणिनी प्रेरणाथी जयसिंहमूरिने कष्टु के तमो विजणपतटथी सघळुं सघ वोलावी एक सामाचारी करो सारे गुरुए उत्तर आप्युं के जो सर्व गच्छ एक थइने अ मने कहेने तो अमे पण तेमज करशुं

सारे बाहकगणि वगेरा विचारवा लाग्या जे ए तो आपणा-मांज विरोध पडावे छे तेथी सर्व सघ समक्ष “अंचळगच्छवाळा सघवाहेर छे” एथी उद्घोषणा कराववा एक माणस ऊभो कर्यो पण ते उद्घोषणा करनारे वणवार एम उद्घोषणा करी के “वि-धिपक्ष विना बीजा सर्वे सघवाहेर छे ”

त्यारे ए उद्घोषणा करनारने लांच आपवामा आवी छे एम ठेरावी जूडा जूडा उद्घोषणा करनार ऊभा कर्यो पण ते वनाए पण तेथीज उद्घोषणा कग्दाथी विचारवा लाग्या जे आ गच्छ-वाळा कपटी छे माटे एमना गुरुनेज शिक्षा करपी जोडये तेथी बाहक गणिए जयसिंहमूरिने मारवा सारुं विजणप वंदरे दंडूका-वाळा माणसो भोकल्याव्या तेओ त्यां जड गुरुने जीवरक्षा माटे रजोहरणथी पृष्ठ प्रमार्जता जोड पोतेज एक बीजामा मारामारी करी जमीनपर पळ्या अने गुरुनुं चरणामृत छोटवाथी वचवा पाम्या

ए दरम्यान पाटणमां बाहक गणिने तत्काल शूळ थवा मा-दणु ते जोड हेमाचार्ये तेमने पृष्ठयु के तमे कोनो अपराध कर्यो छे? त्यारे बाहकगणिए यथास्थित वृत्तात कही आपना हेमाचार्य वोल्या के ए व्याधि बीजा कोडयी मटे तेम नथी किंतु आर्यरक्षितमृग्ना चरणोटकथीज मटशे तेथी ते पाणी मगायीने तेने स्वस्थ कर्यो

धर्मघोषसूरि.

जयसिंहमूरिना पाटे धर्मघोषसूरि यवा तेओनु “मादिसिंह शार्दूल” एवु विरुद्ध गोन्यातु हनु एमणे शार्कभगी (माभर) ना

પેલા રાજાને પ્રતિવોધી અર્હતપૂજા કરાવી.

વઢી એમણે સ્ત્રીમલિ ગામવાળા સંઘવી વોહડિને પ્રતિવોધ આપ્યો. એ વોહડિને આગલ ચાલતાં વસ્તુપાલમંત્રિએ “સંઘનરેંદ્ર” એવું વિરુદ આપ્યું.

વઢી કળયગિરિવાળા સા. દેદાના આગ્રહથી ગુરુ મહારાજ ચિતોડમાં રહ્યા. ત્યાં તેની વેને ઉત્સવમાં ભોજનમાં વિષ ભેળ્યું. તે ગુરુરાજે ધ્યાનના વલ્લથી જાણી લઈને ૩૨ સાધુઓ મોતથી વચાવ્યા.

વઢી એઓ ધ્યાનમાં એવું ચિંતવવા લાગ્યા જે “આવા વિષમ કાલમાં સાધુઓનો નિર્વાહ કેમ થઈ શકશે” તેવામાં ધ્યાનના વલ્લે ચક્રેશ્વરી દેવીએ પ્રગટ થઈ પ્રતિજ્ઞા લીધી જે હું આજથી માંડીને વીરપ્રભુનું જ્યાં સૂચી શાસન ચાલશે ત્યાં લગી વિષમ વેલાએ ગચ્છને સહાય કરીશ.

એક વેલા એમના સોલ સાધુઓને કવાડિ વગેરાં ભાર ડપાડી રસ્તે ચાલતા જોઈ એક દિગંબરે મસ્કરી કરી કે “આ લશ્કર કોના ડપર જાય છે.” ગુરુએ જવાપ આપ્યો કે “કોઈ સગોત્રિઓ નાગો થઈ સંભલ્યો છે તેના ડપર જાય છે.” એ રીતે તે સહજમાં જીતાઈ જઈ પગે પડ્યો.

મહેંદ્રસિંહસૂરિ.

ધર્મઘોષસૂરિના પાટે મહેંદ્રસિંહસૂરિ થયા. તેઓ સર્વે સિદ્ધાંત મુક્તપાઠેજ મળાવતા હતા. તેથી તેઓને “આગમડાલા” એવું વિરુદ મળ્યું.

એમણે તિમિર વાટકમાં માંદગીના લીધે રહેતાં ત્યાં વાંદવા આવનાર જાલ્યેરના સંઘના બ્યાસી સંદેહ વગર પૂછવે એકજ વસ્ત્રાણમાં ભાંગ્યા અને વે સંદેહ એકાંતે ભાંગ્યા.

એમનું સં. ૧૨૨૮. જન્મ, ૧૨૩૭. દીક્ષા, ૧૨૬૩. સૂરિપદ, ૧૩૦૯. સ્વર્ગ, સર્વાયુ વર્ષ ૮૨.

सिंहप्रभसूरि.

एमना मोटा भाडए दीक्षा लेवा मनसूत्रो कर्यो पण लेती
वेला लगार दीला यतां सिंहप्रभसूरिएज सिंह माफक तैयार थड
दीक्षा लीधी.

एओए सूत्रो भणतां दरेक सूत्रनी उलटी आवृत्ति करीने द-
खणनो वादी जीत्यो

एमनुं सं १२८३ जन्म १२९१ दीक्षा १३०९ सूरिपद.
१३१३ स्वर्ग सर्वायु वर्ष ३१

अजितसिंहसूरि.

एमने झालोरमां नवा नवा संघ वांटवा आवता ते राजा
पासे भेटणुं घरता ते जोइ राजल समरसिंहे पूछा करतां गुरुना
छठ अठम वगेरा उग्र तप सांभली राजा पोते वाटवा आव्यो.
त्यां प्रतिबोध पामीने तेणे वपे अमारी प्रवर्त्तावी. ए रीते राजा
धर्मी ययाधी तेनी सर्वे प्रजा पण जैनधर्मनो आचार पाळवा ला-
गी तेथी आज सूधी शाण वगेरा गामो धर्मक्षेत्र कहेवाय छे

एमनुं सं. १२८३ जन्म १२९१ दीक्षा. १३१४ सूरिपद.
१३३९ स्वर्ग सर्वायु ५७ वर्ष

देवेद्रसिंहसूरि.

एमनुं व्याख्यान सांभळवा अनेक देशोयी आवेला आचार्य
उपाध्यायोयीज सभा भगइ जती हती त्या वीजा सांभळनाराने
जग्या पण न मळती.

एमनुं सं १२९९ जन्म, १३०६ दीक्षा. १३२३ सूरिपद
१३७१ स्वर्ग सर्वायु ७३ वर्ष

ધર્મપ્રભસૂરિ.

એઓ સમય કરતાં પળ વધુ તપ ક્રિયાવાળા હતા તેથી એમના ચરણોદકથીજ સર્વ વ્યાધિઓની શાંતિ થતી. તથા પ્રસન્નપણે વચન બોલતા તેથીજ સર્વાર્થની સિદ્ધિ થતી.

એમનું સં. ૧૩૩૧ જન્મ. ૧૩૪૧ દીક્ષા. ૧૩૫૮ સૂરિપદ. ૧૩૯૩ સ્વર્ગ. સર્વાયુ ૬૩ વર્ષ.

સિંહતિલકસૂરિ.

એમનું સં. ૧૩૪૫ જન્મ, ૧૩૫૨ દીક્ષા, ૧૩૭૧ સૂરિપદ, ૧૩૯૫ સ્વર્ગ. સર્વાયુ ૫૧ વર્ષ.

મહેન્દ્રપ્રભસૂરિ.

એમનું સં. ૧૩૬૩ જન્મ, ૧૩૭૫ દીક્ષા, ૧૩૯૩ સૂરિપદ, ૧૪૪૩ સ્વર્ગ. સર્વાયુ ૮૧ વર્ષ.

એમણે સં. ૧૪૦૧ માં નાળી ગામે ચોમાસું રહેતાં ભવિષ્યકાળમાં ચાલીશમે દહાડે વિગ્ર થશે એમ અગાઉથીજ જાણ્યું. તેથી હમેશાં ધ્યાનમાં રહેતા. હવે તે પ્રમાણે આસોવિદિ ૮ ના દિને રાત્રે કાળા સર્પે દંશ દીધો. પણ સૂરિમંત્રના પ્રભાવે દશ પહોર થતાં તે વિષ મુક્તિથીજ વમી કહાડ્યું.

પછી વલતી પ્રભાતે હજારો લોક ભેગા થઈ ભાવના ભાવના લાગ્યા જે “અહો, કલિકાળમાં પણ હજુ સમ્યક્ ધ્યાનનો પ્રતાપ રહેલ છે” અને ઘણા જણોએ શીઝવ્રતાદિક લીધા.

એ સૂરિએ સહસાત્કારે કહેલ વચન પણ વધાને ફલતાં.

મેરુતુંગસૂરિ.

મહેન્દ્રપ્રભસૂરિના પાટે મેરુતુંગસૂરિ થયા. તેમણે સંવત ૧૪૫૦ ના વર્ષે આ લઘુશતપદી રચી. એનું ગ્રંથમાન પંદરસો સિત્તેર શ્લોક છે.

पद्यावली.

श्री महावीरस्वामिणी अंचळगच्छनी उत्पत्ति सूधी.

१ सुधर्मस्वामि.	२२ वीराचार्य
२ जघूस्वामि.	२३ जयदेवसूरि
३ प्रभवस्वामि	२४ देवानंदसूरि.
४ शायंभवस्वामि	२५ विक्रमसूरि
५ यशोभद्रस्वामि	२६ नरसिंहसूरि
६ संभूतिविजयस्वामि.	२७ समुद्रसूरि
७ भद्रबाहुस्वामि.	२८ मानदेवसूरि, तथा हरि-
८ स्यूलिभद्रस्वामि.	भद्रसूरि
९ महागिरि, मुहस्ति.	२९ विबुधप्रभसूरि.
१० सुस्थित, सुप्रतिबद्ध.	३० जयानंदसूरि
११ इंद्रदिनसूरि.	३१ रविप्रभसूरि.
१२ दिनसूरि	३२ यशोदेवसूरि.
१३ सिंहगिरिसूरि	३३ विमलचंद्रसूरि.
१४ वज्रस्वामि (वीरात् ५८४	३४ उद्योतनसूरि.
दिवगत)	३५ सर्वदेवसूरि
१५ वज्रमेनसूरि.	३६ पद्मदेवसूरि.
१६ श्रीचंद्रसूरि	३७ उदयप्रभसूरि.
१७ सामतभद्रसूरि.	३८ प्रभानंदसूरि
१८ (वृद्ध) देवसूरि	३९ वर्षचंद्रसूरि
१९ प्रद्योतनसूरि.	४० सुगणचंद्रसूरि
२० मानदेवसूरि	४१ गुणसमुद्रसूरि
२१ मानतुंगसूरि.	४२ विजयप्रभसूरि.

४३ नरचंद्रसूरि.

४५ मुनितिलकसूरि.

४४ वीरचंद्रसूरि.

४६ जयसिंहसूरि.

(सं. ११६९ मां अंचलगच्छनी स्थापना थइ त्यारथी
वर्त्तमान सूधी.)

४७ आर्यरक्षितसूरि.

६१ भावसागरसूरि.

४८ जयसिंहसूरि.

६२ गुणनिधानसूरि.

४९ धर्मघोषसूरि.

६३ धर्ममूर्त्ति-११६०२ क्रियोद्धार
सूरि. १६७० दिवंगत५० महेंद्रसिंहसूरि (शतपदी-
कर्त्ता.)

६४ कल्याणसागरसूरि.

५१ सिंहप्रभसूरि.

६५ अमरसागरसूरि.

५२ अजितासिंहसूरि.

६६ विद्यासागरसूरि.

५३ देवेंद्रसिंहसूरि.

६७ उदयसागरसूरि.

५४ धर्मप्रभसूरि.

६८ कीर्त्तिसागरसूरि.

५५ सिंहतिलकसूरि.

६९ पुण्यसागरसूरि.

५६ महेंद्रप्रभसूरि.

७० राजेंद्रसागरसूरि.

५७ मेरुतुंगसूरि (१४७१ दि-
वंगत.)

७१ मुक्तिसागरसूरि.

५८ जयकीर्त्तिसूरि.

७२ रत्नसागरसूरि.

५९ जयकेशरिसूरि.

७३ विवेकसागरसूरि.

६० सिद्धांतसागरसूरि.

७४ जिनेंद्रसागरसूरि(वर्त्तमान.)

सं. ११६९ श्री अंचलगच्छना आचार्यो.

गच्छनायक ना मानि.	जन्मदेश	जन्म नगर.	वंश नाम.	पिता नामानि	माता नामानि	जन्म वर्षाणि	दीक्षा वर्षाणि	गच्छना पदव.	स्वर्गवर्ष	सं.
श्री आर्यरक्षितसू.	आबू	दंताणीग्राम	प्राग्वाटवंश	व्यवहारीद्रोण	देदीमाता	११३६	११४२	११६९	१२२६	९१
श्री जयसिंहसूरि.	कुंकुण	सोपारनगर	उपकेशवंश	श्रे० दाहड.	नेहीमाता	११७९	११९७	१२०२	१२५८	८०
श्री धर्मघोषसूरि.	मरुदेश.	माहवपुर.	श्रीमाली.	सा० श्रीचंद.	राजलदे	१२०८	१२१६	१२३४	१२६८	६१
श्री महेंद्रसिंहसूरि.	मरुदेश.	सरनगर.	श्रीमाली.	सा. देवप्रसाद	वीरदेवी	१२२८	१२३७	१२६९	१३०९	८२
श्री सिंहप्रभसूरि.	बहुत्तरि	बीजापुर.	श्रीमाली.	महं. अमरसी.	प्रीतिमती	१२८३	१२९१	१३०९	१३१३	३१
श्री अजितसिंहसू.	मरुदेश.	डोडग्राम.	श्रीमाली.	महं. जिनदेव.	जिनमती	१२८३	१२९१	१३१७	१३३९	५४
श्री देवेंद्रसिंहसूरि.	मरुदेश.	पालणपुर.	श्रीमाली.	व्य० सोनू.	संतोषश्री	१२९९	१३०६	१३३९	१३७१	७३
श्री धर्मप्रभसूरि.	मरुदेश.	श्रीमालपुर	श्रीमाली.	श्रे० लींवा.	वीरलदे	१३३१	१३४१	१३७१	१३९३	६३
श्री सिंहतिलकसू.	मरुदेश.	आरुवपुर.	श्रीमाली.	सा० आसधर.	चांपलदे	१३४५	१३५२	१३९३	१३९५	५१
श्री महेंद्रप्रभसूरि.	जीराड.	बडग्राम.	उपकेशवंश	सा० आना.	लीविणि	१३६३	१३७५	१३९५	१४४३	८१
श्री मेरुतुंगसूरि	मरुदेश.	जीर्णपुर.	प्राग्वाटवंश	व्यव० वयरसी	नाहणदे	१४०३	१४१०	१४४५	१४७१	६८
श्री जयकीर्त्तिसूरि	मरुदेश.	तिमिरपुर.	श्रीमाली.	अ० भूपाल.	भरमादे	१४३३	१४४४	१४७३	१५००	६७
श्री जयकेशरिसूरि	पंचाल.	थाननगर.	श्रीमाली.	श्रेष्ठि देवसी.	लापणदे	१४७१	१४७५	१५०१	१५४२	७१
श्री सिद्धांतसागर	गूर्जरदे.	अणहिलपुर	उपकेश.	सोनी जावड.	पूरादे.	१५०६	१५१२	१५४१	१५६०	५४

श्रीभावसागरसू.	परुदेश	नरसाणनग	श्रीमाली	बुद्धरा सांगा.	शृंगारदे	१५१६	१५२०	१५६०	१५८३	६८
श्रीगुणनिधानसू.	गूर्जरे	पत्तन	श्रीमाली.	सा० नगराज	लोहादे	१५४८	१५५२	१५८४	१६०२	६४
श्रीधर्ममूर्तिसूरि	गूर्जरे	स्थततीर्थ.	श्रीमाली.	सा० हसराज	हासलदे	१५८५	१५९९	१६०२	१६७०	८५
श्रीकल्याणसागर	गूर्जरे.	लोलाडापुर	श्रीमाली	कोठा नानिग	नामलदे	१६३३	१६४२	१६७०	१७१८	८५
श्रीअमरसागरसू.	मेदपाट	करहटपुर	उपकेश	चोधरी यांधा	सोनलदे	१६९४	१७०५	१७१८	१६६२	६८
श्रीविद्यासागरसू.	कच्छ	खीरसरा.	उपकेश	सा० करसना	कमलदे	१७४७	१७५६	१७६२	१७९७	५१
श्रीउदयसागरसू.	हालार	नमानगर	उपकेश.	साकल्याणजी	जयवंती	१७५३	१७७७	१७९७	१८२६	७३
श्रीकीर्तिसागर.	कच्छ.	देशलपुर	उपकेश	सा मालसी	आशवाई	१७९६	१८०९	१८२६	१८४३	४८
श्रीपुण्यसागरसू.	गुजरात	वडोदरा	पोरवाल.	सा. रायसी	मीठीवाई	१८१७	१८३३	१८४३	१८७०	५३
श्रीराजेंद्रसागर	गुजरात	सुरत	१८९२	..
श्रीमुक्तिसागरसू.	मालव	उज्जैणी	ओशवाल.	सा. खीमचद	इमेदवाई	१८५७	१८६७	१८९२	१९१४	५७
श्रीरत्नसागरसूरि	कच्छ	मोथारा	ओशवाल	सा लडण.	जुमावाई	१८९२	१९०५	१९१४	१९२८	३६
श्रीत्रिकसागर	कच्छ	आशविषा	ओशवाल	सा. टोकरसी.	..	१८१०	..	१९२८	१९४७	३७
श्रीजिनेंद्रसागर.	कच्छ	मोथारा	ओशवाल	साकल्याणजी	वर्तमान

उपयोगी इतिहास.

(शार्दूल विक्रीडित.)

श्रीमद् विक्रमतः ख-वाण हुत भुक् काले मुनीन्द्रै रथो
 आचीर्णा च चतुर्दशी, रवि-युगे काले च चैत्यस्थितिः
 वस्वभ्राभ्रकुभिश्च पौषधभवो, वेदाग्निरुद्रै स्तथा
 राकांकः, शशि-शून्य-भास्करभव श्रामुंडिको नैष्टिकः १
 हुंनंदेद्रियरुद्रकालजनितः पक्षोस्ति राकांकितो,
 वेदाभ्राह्मणकाल औष्ट्रिकभवो, नंदर्तुकालेचलः,
 पट्ययर्केषुच साधुपूर्णम इति, व्योमोन्द्रियार्के पुनः
 वर्षे त्रिस्तुतिको, क्षमंगळरवौ गाढक्रिय स्तापसः २

- १ वीरात् १६४ वर्षे चंद्रगुप्त राजा थयो.
- २ ,, ४७० वर्षे विक्रम संवत् चाल्यो.
- ३ ,, ६०५ वर्षे शालिवाहन राजानो शक चाल्यो.
- ४ ,, ६०९ वर्षे दिगंबर नीकल्या.
- ५ ,, ६७० वर्षे साचोरमां वीरस्वामिनी प्रातिमा स्थपाइ.
- ६ ,, ८२० वर्षे चौदशनी पांखी चाली.

(शतपदीमां चोथ थया केडे केटलेक काले चौदश थइ कही छे.)

- ७ वीरात् ८८२ वर्षे चैत्यवास मंडायो.
- ८ ,, ९८० वर्षे देवर्द्धि गणिये सूत्रो पुस्तके लख्यां.
- ९ ,, ९९३ वर्षे कालिकाचार्ये चोथनी पर्युषणा करी.
- १० ,, १००० वर्षे देवर्द्धिगणि दिवंगत थतां पूर्व विच्छेद थया.
- ११ ,, १००८ वर्षे पौषधशाळामां वास मंडायो.

(विक्रमात्.)

- सं. ९२१ मा वडगच्छ चाल्यो (सर्वदेवमूरिथी)
 सं. ११५९ मां पूनामिया गच्छ स्थपायो (चद्रप्रभमूरिथी.)
 सं. ११६९ मा अंचळगच्छ स्थपायो (आर्यगक्षितमूरिथी.)
 सं. १२०४ मा सरनरगच्छ चाल्यो. (जिनदत्तमूरिथी.)
 सं १२३६ मा माधु पूनामियागच्छ नीकल्यो.
 सं. १२५० मा आगमिया (त्रिस्तुतिक) गच्छ नीकल्यो.
 सं. १२८५ मा तपगच्छ कहेबायो. (जगत्चंद्रमूरिथी)
 सं. १८३० मा लोकाए प्रतिमानो निषेय करवा माळ्यो.
 सं. १५६५ मा पार्श्वचद्र गच्छ नीकल्यो

प्रख्यात आचार्यो.

वीगित्.

- ३७३ मां श्यामाचार्य थया तेमणे पन्नयणामूत्र रच्युं.
 ६८६ मा गंरहाम्नि थया. तेमणे पहेली टीकाओ करी.
 ९८० मा देवादिगणि थया तेमणे सूत्रो पुस्तके लख्यां.
 १०५५ मा हग्निमद्रगणि थया तेमणे १८४४ प्रकरणो कर्या.
 ११५० मां जिनमद्रगणि थया तेमणे भाष्यो कर्या.

विक्रमात्.

- ७०० मां श्रीजाचार्य थया (आचारग टीकाकार)
 ८९६ मां वणभट्ट दिवंगत थया (आमराजा प्रतिरोध्यां)
 १००६ मा सादिदेवाळ शातिमूर्ति दिवंगत थया
 ११३५ मा अमरदेवमूर्ति दिवंगत थया नरागी टीकाकार.)
 १२२६ मां सादिदेवमूर्ति स्वर्गें गया एमणे म्यादादर्याकर गयो.
 १२२९ मां हेमाचार्य स्वर्गें गया (कुमारपाला प्रतिरोधक)
 (कुमारपाला राजा ११०० थी १२२९ मूर्थी)

आ पुस्तकना अगाउथी थएला ग्राहकोना मुबारक नामो.

मुंबई. (१०१)

१०१ अंचलगच्छनायक विजयमान पूज्य भट्टारक श्री जिनेंद्रसा-
गरमूरि महाराज.

कच्छ-दुर्गापुर. (१९२)

१०० शा. पासुभाइ वाघजी.	६ शा. रणधीर थोभण.
२५ शा. पुनशीं आसु.	५ शा. गोवर करमण.
२५ शा. पदमशीं रायसीं.	१ नानी धर्मशाळा.

३० परचूरण.

कच्छ-कोडाय. (५७)

५० शा. लाधाभाइ मूलजी. २ वकील हीराचंद नाराणजी.
५ मोहोटी धर्मशाळा हस्ते शा. भवानजी रामजी.

कच्छ-भुज. (२५)

२५ शा. रुपचंद प्रागजी.

कच्छ-नळिया (५५)

१७ शा. लालजी शामजी.	१ शा. वीदाश देरु ह.पुंजावाइ.
४ शा. शामजी मालसीं.	१ शा. नरशीं शोजपाळ.
४ शा. रतनशीं वेलजी खेतशीं.	१ शा. चतुर्भुज खेतशीं.
४ शा. हंसराज आशारिया.	१ शा. देवजी शोजपाळ.
३ शा. पाशवीर शांगण.	१ शा. मेघजी कल्याणजी हा.
२ शा. शिवजी पुनशीं.	चांपुवाइ.

- २ शा विशनजी बेलजी १ शा गणशी खीअशी ह.
 २ शा ठाकरशी परवत ह. कोरवाड
 खेतवाड १ शा शामजी पसाइआ. ह
 १ शा भीअशी मूलजी धनवाड
 १ शा पुजा भारु ह शोनवाड १ शा वेरशी माणेक.
 १ शा मादण कल्याण १ शा शामजी वीरजी
 १ शा चापशी मादण ह १ शा कानजी लालजी गणशी
 मूलवाड. १ शा भाणजी लाधा ह हीरवाड
 १ शा. देरु टामजी १ नानी धर्मशाळा हस्ते मा-
 लशीभाड.

कच्छ-सांधाण (१५)

- २ शा मादण आशारिया ५ यति गौतमलाभ कुशळलाभजी.
 २ श्री देराशर खाते १ शा शामजी कानजी परवत.
 १ शा मणशी माणेक. १ शा घेला देशर
 १ शा देवशी भीमजी १ शा बेलजी धनजी ह मेघवाड.
 १ शा खीमशी जेतशी.

कच्छ-दुमरा (४)

- १ शा वीरपाल देवशी १ शा नरशी कचरा
 १ शा बेलजी पुजा १ शा नरशी मावजी

कच्छ-नाराणपुर. (६)

- ५ शा ठाकरशी दुगरशी १ शा कानजी विजा

कच्छ-खारुआ (५)

- ५ शा कोरशी मालजी

कच्छ-देवपुर (४)

- १ शा कोरशी पालण १ शा देशर खेतमी.

(२२८)

१ शा. वेलजी तिलकशी. १ शा. खेराज पचाण.

कच्छ-गढशीशा. (१०)

१० शा. देवराज टोकरशी.

कच्छ-नरेडी. (२)

२ शा. उका धोरसी.

कच्छ-कोटडो. (१)

१ शा. कुंअरजी लालजी.

कच्छ-नांग्रेचा. (१)

१ शा. हीरजी देशळ.

कच्छ-राधणजर. (१५)

५ शा. आसु उका ह. खीमइवाइ. २ शा. लीलाधर माणेक.

२ शा. कुरपार लखु. २ शा. कानजी तेजा.

२ शा. भोजाना माताजी पूरवाइ. २ शा. आणंद गंगाजर.

कच्छ सुथरी. (१६)

५ सुथरी ज्ञानभंडार. ५ शा. माळजी फतेचंद.

५ शा. खीअशी करमण. १ शा. हभु मूरजी.

अमदावाद. (२)

१ श्री शांतिसागरजीना मकाने. १ शा. जमनादास घेलाभाइ.

मुंबइ. (८)

१ शा. जेवत तेजपाळ. १ शा. तेजशी कुरपार.

१ शा. पुंजा वरजांग. १ शा. सामत वणवीर.

१ शा. दामजी आशकरण. १ शा. खीमजी रायशी.

१ शा. हीरा वरजांग.

